

**ŽUPANIJSKA RAZVOJNA STRATEGIJA
OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE
2011. - 2013.**

Osijek, siječnja 2011.

Sadržaj

I.	UVOD	1
1.	REGIONALNI RAZVOJ REPUBLIKE HRVATSKE.....	1
2.	UPRAVLJANJE RAZVOJEM OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE.....	1
2.1.	Zakonski okvir upravljanja razvojem.....	2
2.2.	Oblikovanje i provedba razvojne politike.....	2
2.3.	Institucionalni okvir za upravljanje razvojem	4
2.4.	Ljudski potencijali	5
2.5.	Integrirani IT sustav upravljanja	6
3.	MEĐUREGIONALNA I MEĐUNARODNA SURADNJA	7
II.	SAŽETAK	9
III.	ANALIZA/OCJENA STANJA	12
1.	GEOPROMETNI POLOŽAJ OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE	12
1.1.	Osnovni podaci o položaju i prostoru	12
1.2.	Teritorijalno-upravni ustroj.....	13
1.3.	Prirodna obilježja	15
1.3.1.	Reljef i geološka obilježja	15
1.3.2.	Klima.....	17
1.3.3.	Tlo	17
1.3.4.	Šume.....	19
1.3.5.	Vode	19
1.3.6.	Mineralne sirovine	20
1.4.	Krajobrazna i biološka raznolikost.....	21
2.	STANOVNIŠTVO I LJUDSKI RESURSI OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE.....	24
2.1.	Osnovni podaci o stanovništvu	24
2.2.	Prirodni prirast stanovništva i migracije	26
2.3.	Dobna struktura stanovništva.....	26
2.4.	Obrazovna struktura stanovništva	28
2.5.	Radna snaga, zaposlenost i nezaposlenost	29
3.	INFRASTRUKTURA.....	33
3.1.	Promet	33
3.1.1.	Cestovni promet	34
3.1.2.	Željeznički promet	35
3.1.3.	Riječni promet.....	37
3.1.4.	Zračni promet.....	38
3.2.	Energetika	40
3.3.	Vodno gospodarstvo	41
3.3.1.	Vodoopskrba	42
3.3.2.	Odvodnja.....	43
3.3.3.	Uređenje vodotoka i voda	44
3.3.4.	Drugi oblici korištenja vodnih resursa	44
3.4.	Zbrinjavanje otpada.....	45

4.	GOSPODARSTVO.....	45
4.1.	Opća gospodarska situacija u uvjetima globalne ekonomske krize	45
4.2.	Gospodarska aktivnost	47
4.2.1.	Bruto domaći proizvod.....	48
4.2.2.	Bruto dodana vrijednost	49
4.2.3.	Prihodi, rashodi i financijski rezultat gospodarskih subjekata	52
4.2.4.	Odabrani indikatori uspješnosti poslovanja gospodarskih subjekata	53
4.2.5.	Robna razmjena s inozemstvom.....	54
4.3.	Gospodarske grane.....	57
4.3.1.	Poljoprivreda.....	57
4.3.2.	Šumarstvo.....	60
4.3.3.	Lov i ribolov.....	61
4.3.4.	Prerađivačka industrija.....	63
4.3.5.	Ostale gospodarske djelatnosti	65
4.3.6.	Turizam i ruralni razvoj	67
4.4.	Poduzetnička infrastruktura	69
5.	DRUŠTVENE DJELATNOSTI.....	70
5.1.	Predškolski odgoj i naobrazba	70
5.2.	Osnovno školstvo.....	71
5.3.	Srednje školstvo	71
5.4.	Visoka naobrazba i znanost.....	71
5.5.	Zdravstvo	72
5.6.	Socijalna skrb.....	73
5.7.	Kultura	74
5.8.	Tehnička kultura	75
5.9.	Šport.....	75
5.10.	Informativna djelatnost	76
6.	CIVILNO DRUŠTVO	76
7.	ZAŠTITA PRIRODE I OKOLIŠA	77
7.1.	Zaštita zraka	77
7.2.	Zaštita voda.....	78
7.3.	Zaštita tla.....	79
7.4.	Razminiranje	79
7.5.	Zaštita od buke	79
8.	OCJENA KONKURENTNOSTI OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE	80
IV.	REZULTATI PROVOĐENJA PRIJAŠNJIH STRATEGIJA	82
1.	RAZVOJNI PROGRAMI I PLANOVI OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE.....	82
2.	REGIONALNI OPERATIVNI PROGRAM OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE 2006.- 2013.....	83
3.	STRATEŠKI PROGRAMI RAZVOJA JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE.....	84
4.	GLAVNI RAZVOJNI PROJEKTI	85
5.	FINANCIJSKI IZVORI ZA RAZVOJNE PROJEKTE.....	88
5.1.	Financijski kapacitet	88
5.2.	Financiranje razvoja malog i srednjeg poduzetništva	90
5.3.	Projekti odobreni od strane Europske unije	91
V.	SWOT ANALIZA	92

VI. VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI	96
1. VIZIJA	96
2. STRATEŠKI CILJEVI	96
3. USKLAĐENOST CILJEVA ŽUPANIJSKE RAZVOJNE STRATEGIJE SA PRIORITETIMA I DOKUMENTIMA STATISTIČKE REGIJE, REPUBLIKE HRVATSKE I MEĐUNARODNE RAZINE	96
 VII. PRIORITETI I MJERE	 100
 VIII. POLITIKA ŽUPANIJE PREMA POSEBNIM PODRUČJIMA	 105
1. POSEBNA PODRUČJA OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE	105
1.1. Područja posebne državne skrbi i nerazvijena područja	105
1.2. Minirana područja	106
2. POLITIKA RAZVOJA POSEBNIH PODRUČJA	107
 IX. FINANCIJSKI PLAN	 110
 X. PROVEDBA ŽUPANIJSKE RAZVOJNE STRATEGIJE	 119
1. INSTITUCIONALNI OKVIR	119
2. PROVEDBENI DOKUMENTI	120
3. PRIKUPLJANJE I VREDNOVANJE RAZVOJNIH PROJEKATA	120
 XI. PRAĆENJE I IZVJEŠTAVANJE	 122
 XII. DODACI	 123
 Dodatak 1 - Prethodno vrednovanje razvojne strategije Osječko-baranjske županije, Konačno izvješće, prosinac 2010.	
Dodatak 2 - Osvrt na proces izrade Županijske razvojne strategije, mišljenje evaluatora u procesu izrade kao i na "Prethodno vrednovanje razvojne strategije Osječko-baranjske županije" - Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek	
Dodatak 3 - Sudionici u procesu izrade Županijske razvojne strategije	

PRILOZI

(sastavni dio ŽRS-e u zasebnom dokumentu)

I. UVOD

1. REGIONALNI RAZVOJ REPUBLIKE HRVATSKE

Politika regionalnog razvoja označava cjelovit i usklađen skup ciljeva, prioriteta, mjera i aktivnosti usmjerenih na poticanje održivog gospodarskog rasta, unaprjeđenje ekonomske i socijalne kohezije s krajnjim ciljem smanjivanja razvojnih razlika među regijama.

Cilj je politike regionalnog razvoja pridonijeti gospodarskom rastu i razvoju Republike Hrvatske sukladno načelima održivog razvoja, stvaranjem uvjeta koji će svim dijelovima zemlje omogućiti jačanje konkurentnosti i realizacije razvojnih potencijala.

Takvom politikom posebno se nastoji osigurati povezanost lokalnih i regionalnih razvojnih potreba s prioritetima razvoja središnje razine; osigurati potporu slabije razvijenim područjima za povećanje i optimalno korištenje vlastitog razvojnog potencijala otklanjanjem uzroka razvojnih teškoća; osigurati odgovarajuće mjere za ravnomjeren i održiv razvoj jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u pograničnom području, odnosno u području uz državnu granicu te poticati prekograničnu suradnju.

Pristupanjem Europskoj uniji daje se sve veći značaj regionalnoj razvojnoj politici i pripremljenosti za korištenje fondova Europske unije namijenjenih regionalnom razvoju, odnosno osigurati da nacionalna politika i regionalna politika Europske Unije čine postojanu, integriranu i učinkovitu osnovu za korištenje nacionalnih sredstava i sredstava Europske unije namijenjenih jačanju kohezije, radi smanjenja unutarnjih regionalnih razvojnih razlika te stvaranja uvjeta koji će omogućiti Republici Hrvatskoj da se što brže približi prosječnoj razini društveno-gospodarskog razvoja u Europskoj Uniji.

Na 59. sjednici održanoj 4. lipnja 2010. godine, Vlada RH usvojila je prijedlog Strategije regionalnog razvoja RH 2011.-2013. godine. Krajnji cilj Strategije regionalnog razvoja je ujednačiti razvojne mogućnosti u različitim dijelovima zemlje, među različitim društvenim skupinama, te utvrditi potrebu definiranja koherentne regionalne razvojne politike. Strategija regionalnog razvoja treba biti okvir što i kako zajedno raditi u svrhu dostizanja optimalnog razvoja i blagostanja svih regija na području RH, posvećujući pritom dodatnu pažnju područjima koja zaostaju u razvoju.

Strategija regionalnog razvoja, stavlja u središte nacionalni sustav koji omogućuje svim relevantnim sudionicima u procesu razvoja da rade zajedno kako bi definirali prioritete i pružili rješenja za probleme s kojima se suočavaju regije. Pored uspostave djelotvornijih razvojnih strategija, sustav će predstavljati značajan doprinos izgradnji kapaciteta za buduće korištenje Strukturalnih fondova EU.

Strategija regionalnog razvoja će se jasno usredotočiti na:

- izgradnju jedinstvenog sustava upravljanja razvojem na području čitave države
- suočenje s razvojnim poteškoćama pojedinih područja
- promicanje prekogranične suradnje.

2. UPRAVLJANJE RAZVOJEM OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE

Nesporno je značenje razvojne funkcije Županije koja se temelji na potrebi usklađivanja interesa užitih lokalnih jedinica (jedinica lokalne samouprave i dr.) kao i drugih subjekata koji utječu na zadovoljavanje javnih potreba i oblikovanje razvoja, kao sastavnom dijelu razvojne koncepcije područja. Ipak, valja konstatirati da razvojna i uz nju vezana planska funkcija Županije nije cjelovito niti nedvojbeno normativno utvrđena.

Odgovor na pitanje o uzrocima nastanka te činjenice leži poglavito u državnoj politici regionalnog razvoja u Hrvatskoj, odnosno izostanku njezinog jasnog oblikovanja. Predočena pitanja i u Hrvatskoj počinju dobivati osobito značenje u uvjetima nastojanja za uključivanjem države i regionalnih struktura u postupke financiranja projekata iz izvora Europske unije.

2.1. Zakonski okvir upravljanja razvojem

Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske jasno su određeni nositelji politike regionalnog razvoja. Planiranje i provedba regionalne razvojne politike, prema Zakonu, organizira se na nekoliko razina javne vlasti. Prva je razina središnjih tijela državne uprave usmjerenih na poticanje razvoja, a druga jedinica područne (regionalne) samouprave.

Zakonom se nastoji snažno promovirati partnerstvo i suradnja između središnje i županijske razine kako bi se u najvećoj mogućoj mjeri iskoristili razvojni potencijali cjelokupnog državnog teritorija. Svaka od navedenih razina ima važnu ulogu u promicanju sveukupnog razvoja Republike Hrvatske.

Središnja je razina odgovorna za sveukupnu viziju razvoja i aktivno vodstvo u ostvarenju ciljeva regionalnog razvoja, *dok se prepoznavanjem uloge županijske razine omogućava potrebna fleksibilnost i daju mogućnosti da županije samostalno usmjere vlastiti razvoj prema ostvarenju vlastitih specifičnih, ali i sveukupnih ciljeva razvojne politike Republike Hrvatske.*

Takav pristup sukladan je načelu decentralizacije javnih poslova i omogućava svrhovitu realizaciju načela supsidijarnosti.

Kako je još 2007. Republika Hrvatska, radi vođenja regionalne statistike za potrebe kohezijske politike Europske Unije, podijeljena na tri statističke regije (Sjeverozapadnu, Panonsku i Jadransku Hrvatsku), Zakon prati tu podjelu.

Tako se na razini statističkih (NUTS 2) regija ustrojava temeljna institucionalna struktura za upravljanje regionalnim razvojem ne ulazeći u administrativno-teritorijalnu podjelu države. Riječ je o minimalnoj institucionalnoj infrastrukturi za realizaciju načela partnerstva na razini statističkih regija (Partnerska vijeća statističkih regija).

Međutim, navedene se strukture u potpunosti oslanjaju na jedinice područne (regionalne) samouprave (županije) s područja pojedine statističke regije, koje i dalje ostaju glavne poluge upravljanja regionalnim razvojem u Republici Hrvatskoj.

Tijela odgovorna za regionalni razvoj u Republici Hrvatskoj su sljedeća:

- Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva
- Agencija za regionalni razvoj RH
- Ostala središnja tijela državne uprave
- Partnersko vijeće statističke regije
- Razina područne (regionalne) samouprave-OBŽ
- Akreditirani koordinatori regionalnog razvoja unutar OBŽ
- Ostale institucije vezane za regionalni razvoj (Vidi Prilog 42 - Ostale institucije važne za regionalni razvoj).

2.2. Oblikovanje i provedba razvojne politike

Mogućnost i sposobnost Županije da upravlja razvojem svoga područja ovisi poglavito o:

- nadležnostima županijskih tijela utvrđenim propisima
- financijskim pretpostavkama osiguravanja provedbe razvojnih usmjerenja
- institucijskom osposobljenosti županije za upravljanje razvojem
- osposobljenosti ljudskih resursa
- izgrađenom metodologijom djelovanja.

U odnosu na prvu komponentu, valja ocijeniti da OBŽ nema na raspolaganju nadležnosti i poluge značajnijeg utjecaja na upravljanje razvitkom županije kao jedinice područne samouprave. Razvojna funkcija OBŽ, osobito u području gospodarstva tek je djelomično oblikovana ili tek naznačena propisima i to uvijek vezano uz njezinu financijsku funkciju.

U tim okvirima moguće je i potrebno sagledavati pojedine komponente prostornog, a samim tim i gospodarskog i društvenog razvitka od izrazitog značenja za integraciju županije kao sustava (razvitka prometne, energetske, komunikacijske i druge infrastrukture, mreže objekata i institucija već označenih društvenih djelatnosti, strategije uvećanja i optimalnog korištenja raspoloživih ljudskih i materijalnih resursa i dr.). Svoje zadaće OBŽ ostvaruje pripremom i donošenjem programa razvitka pojedinih djelatnosti i mreže infrastrukturnih objekata od osobitog značaja za županiju, poticanjem izrade i provedbe projekata kojima se taj razvitak ostvaruje, javnim i stručnim raspravama o pojedinim inicijativama i prijedlozima te drugim oblicima konzultacija i usklađivanja stanovišta stručnih tijela, gradova i općina na području županije o pojedinim razvojnim pitanjima.

U tom smislu OBŽ potiče i usmjerava razvitak praćenjem i pomaganjem napora gospodarskih subjekata, neposrednom organizacijom aktivnosti obnove i razvitka, prikupljanjem i usmjeravanjem sredstava iz različitih izvora. Vrlo često za to su nužna inicijalna sredstva koja OBŽ osigurava iz svog proračuna, koja su dokazano nedostatna. U tom smislu rješenja treba tražiti u okviru procesa decentralizacije u sustavu javne uprave Republike Hrvatske.

Oblikovanje razvojne funkcije zahtijeva izgradnju mehanizma na koju će se ona oslanjati. To znači da je potrebno izgraditi programsku osnovu toga razvoja (pripremom i donošenjem odgovarajućih dokumenata planske odnosno projektne naravi) te odgovarajuću institucijsku infrastrukturu za pripremu i provedbu utvrđene razvojne politike.

Osječko-baranjska županija je donijela planske dokumente kojima je oblikovan razvoj u pojedinim područjima (uz prostorno-planske dokumente i Plan razvitka odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda (2003.), Plan navodnjavanja područja Osječko-baranjske županije (2006.), Plan gospodarenja otpadom u Osječko-baranjskoj županiji za razdoblje 2007. - 2014. godine, Program zaštite okoliša (2005.), Program zaštite i poboljšanja kakvoće zraka za razdoblje 2010. - 2014. godine i dr.). U namjeri osiguravanja cjelovitog pristupa, 2005. godine donijela je i svoju Strategiju razvoja, a potom i Regionalni operativni plan 2006. godine.

Ovi programski i planski dokumenti razrađuju se nizom provedbenih akata, a rezultati njihove provedbe uredno prate o čemu se izvješćuje Županijska skupština godišnjim izvješćima. Ovome valja pridodati i niz godišnjih planskih dokumenta kojima se uređuje područje zadovoljavanja javnih potreba, kapitalne investicije, razvoj poduzetništva i dr. Ovdje ne treba ne zamijetiti nedostatak stručnih znanja u razvoju metodologije planiranja te raspoloživih informacijskih baza kao otežavajućih elemenata u provedbi ovoga postupka.

Politika regionalnog razvitka, oblikovana prema europskim iskustvima, snažno naglašava institucijsku osposobljenost za njezinu provedbu. Prepoznajući nadolazeće uvjete djelovanja lokalne, a osobito regionalne samouprave u odnosu na razvojne projekte koje podupire Europska unija i Osječko-baranjska županija se nastojala samoorganizirati.

2.3. Institucionalni okvir za upravljanje razvojem

Svoju institucionalnu osposobljenost OBŽ je gradila racionalnim oblikovanjem svog upravnog ustrojstva, uspostavljanjem mehanizama uključivanja šireg kruga zainteresiranih i stručnih institucija i pojedinaca u postupke pripreme dokumenata i svoga odlučivanja te osnivanjem pravnih osoba kojima je povjeravala određene razvojne funkcije.

Njihovo usklađeno djelovanje OBŽ je osiguravala aktivnošću župana i upravnih tijela te nizom dokumenta, među kojima treba posebno naznačiti Plan rada Županijske skupštine.

Tijela Županije su: Skupština Županije, župan i upravna tijela Županije.

Upravna tijela Osječko-baranjske županije su:

- Tajništvo Županije
- Agencija za razvoj
- Upravni odjel za javne financije
- Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo
- Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša
- Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu
- Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb
- Upravni odjel za upravne i pravne poslove
- Služba za zajedničke poslove.

Putem ovih županijskih tijela oblikuje se i provodi razvojna politika i stvaraju se preduvjeti za razvojne programe i projekte, u skladu s ovlastima utvrđenim zakonskim propisima o jedinicama područne (regionalne) samouprave.

Radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva gradova, općina i Županije kao cjeline, OBŽ osniva upravna tijela, ustanove i druge javne službe, trgovačka društva i druge pravne osobe (popis ustanova i trgovačkih društava kojima je Osječko-baranjska županija su/vlasnik - u Prilogu 43).

Tijekom 2010. godine redizajnirana je makroorganizacija upravnih tijela, njihovo unutarnje ustrojstvo i odnosi koji se unutar njih uspostavljaju. Ustrojstvo je prilagođeno aktualnim potrebama upravljanja funkcioniranjem i razvojem Županije. Usklađivanje njihova djelovanja osigurava Župan. Razvojne funkcije povjerene su Agenciji za razvoj i upravnim tijelima u okviru njihova djelokruga rada.

Institucijskom osposobljavanju služi i dogradnja metodologije rada upravnih tijela, osobito izražena u postupku pripreme dokumentacije potrebne za stjecanje licence ISO standarda (Sustava upravljanja kvalitetom) koji je pri završetku.

U tom sklopu opisano je i uređeno 80-tak postupaka upravnih tijela. Tom osposobljavanju nesporno služe i oblici osposobljavanja zaposlenika u informacijskom i stručnom pogledu. Tome pogoduje i struktura zaposlenika, budući da većinu čine zaposlenici s visokom ili višom stručnom spremom.

Ovome treba pridodati i osnivanje specijaliziranih ustanova i trgovačkih društava kojima su povjereni pojedini segmenti razvoja (Uprava za ceste Osječko-baranjske županije, Zavod za informatiku d.o.o., Ekos d.o.o. za gospodarenje otpadom Osijek, JU Zavod za prostorno uređenje Osječko-baranjske županije).

Pored navedenih svoje mjesto u tom nizu zauzima Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. za međunarodnu i regionalnu suradnju u suvlasništvu Osječko-baranjske županije i Grada Osijeka, utemeljena 2006. godine kao projektna organizacija u cilju pružanja tehničke pomoći i edukacije dionicima razvoja na području Županije i Grada Osijeka te pripremu i provedbu projekata financiranih iz EU i drugih međunarodnih fondova. Ujedno je zadužena za vođenje predstavništva Osječko-baranjske

županije i grada Osijeka u Bruxellesu. Temeljem Zakona o regionalnom razvoju i Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske RRA SiB akreditirana je za koordinatora regionalnog razvoja za Osječko-baranjsku županiju (opis poslova RRA SiB nalazi se u Prilogu 44).

Pored prikazane institucijske infrastrukture, uz Županijsku skupštinu i župana utemeljuju se i njihova radna tijela kao dopunski mehanizam radi praćenja stanja u pojedinim područjima, praćenja izvršavanja propisa i ostvarivanja utvrđene politike, proučavanja i razmatranja određenih pitanja, pripreme i predlaganja akata i drugih materijala i prijedloga, usklađivanja djelovanja pojedinih tijela Županije, te obavljanja drugih poslova.

Stalna ili povremena radna tijela župana imaju poglavito zadaću osiguranja zastupanja različitih interesnih platformi u oblikovanju prijedloga pojedinog rješenja te primjerene zastupljenosti struke i znanosti u sagledavanju, oblikovanju i usmjeravanju određenih procesa, odnosno pojedinih rješenja. S tim ciljem aktom župana ustanovljeno je 15 radnih tijela u čijem radu je osigurano sudjelovanje vrsnih stručnjaka u područjima njihova djelokruga.

Neovisno o činjenici što propisima nije naglašena koordinacijska uloga Županije, Osječko-baranjska županija je u osiguravanju oblikovanja i provođenja projekata od zajedničkog interesa za više jedinica lokalne samouprave odnosno Županiju kao cjelinu uspostavljala partnerske odnose s općinama i gradovima na svome području zaključujući niz zajedničkih sporazuma o projektima od zajedničkog interesa.

Toj svrsi služe i povremena savjetovanja župana s čelnicima jedinica lokalne samouprave, kao i oblici pomoći koje upravna tijela i stručne institucije Županije pružaju tijelima tih jedinica imajući u vidu činjenicu njihove stručne i financijske podkapacitiranosti za oblikovanje i provedbu programa i projekata razvojne naravi.

Partnerski odnos uspostavljen je i sa socijalnim partnerima putem zajedničkog Gospodarsko-socijalnog vijeća te s građanskim udrugama temeljem Povelje o suradnji zaključenom s Regionalnim forumom udruga.

U oblikovanju i provedbi razvojnih strategija i provedbenih projekata uspostavljen je partnerski odnos i s nizom državnih organizacija i javnih sustava.

2.4. Ljudski potencijali

Uspješnost oblikovanja vizije razvoja i njezinih programskih razrada i projektnih provedbi nesporno ovisi o ljudskim potencijalima kojima raspolaže određena sredina. Svjesna ove činjenice, od svog osnutka OBŽ pruža potporu jačanju Sveučilišta J.J.Strossmayera u Osijeku kao generatora najviše razine stručnog osposobljavanja. Toj svrsi služi i sustav stipendija darovitim učenicima i studentima te učenicima i studentima koji se obrazuju za deficitarna zanimanja, kao i potpora za poslijediplomske studije uspostavljen 2002. godine.

Ovome valja pridodati i brigu za materijalne uvjete školovanja djece na osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj razini. No, temeljni problem nije više stvaranje potrebnog ljudskog potencijala već njihov radni angažman s obzirom na činjenicu nemogućnosti zapošljavanja i rast nezaposlenosti koji dovodi i do odljeva stručnjaka. Mjere sufinanciranja projekata prekvalifikacija od strane Županije u određenoj mjeri pomažu ublažavanju ovog problema.

Kako bi popravili sliku Županije, potrebno je osigurati osnovne infrastrukturne pretpostavke za stvaranje potrebne radne snage kroz pravilno korištenje ljudskih potencijala. Ulaganje u ljudske potencijale, njihovo stručno usavršavanje jedan je od imperativa uspješnog poslovanja. Jedan od načina povećanja zaposlenosti i samozapošljavanja te jačanja ekonomskog rasta je cjeloživotno obrazovanje kao nezamjenjiv uvjet brzog uvođenja novih tehnologija, kada formalna stručna

osposobljenost brzo zastarijeva, te je cjeloživotni obrazovni sustav temeljna potpora uspješnom razvoju gospodarstva. Cjeloživotno učenje pridonosi i većoj fleksibilnosti zapošljavanja te pojačava društvenu uključenost i aktivni doprinos gospodarskom razvoju na globalnom svjetskom tržištu te tako svojom funkcijom aktivno sudjeluje u razvoju Županije. Okruženje u kojem se odvija gospodarski razvoj pruža niz prednosti i ograničenja. Prednosti i izazovi javljaju se globalizacijom, otvorenom konkurencijom i informatičkim tehnologijama koje su sve to omogućile, dok su ograničenja u demografskoj strukturi te naslijeđu negativne selekcije kadrova i neprilagođenosti institucija i zakonodavstva koje koče napredak i promjene.

Visokokvalificirana radna snaga s visokom razinom obrazovanja i sposobnošću prilagođavanja novim tehnologijama i promjenjivim potrebama tržišta, prijeko je potrebna za konkurentno i dinamično gospodarstvo.

Kvalitetna radna snaga ishod je stalnog ulaganja u pojedince putem obrazovanja, odnosno razvijanja njihovih znanja, vještina i sposobnosti, a suradnja gospodarstva, obrazovanja i tržišta rada je *conditio sine qua non* razvoja ljudskih potencijala.

Ključno je razumjeti kako su promjene moguće samo ako se odaberu najkvalitetniji pojedinci, da im se omogući provođenje tih promjena, potrebna sredstva te podrška i dodatno znanje koje je za to potrebno.

Ulaganje u ljude i ljudske potencijale trebalo bi biti sastavni dio svih razvojnih planova. Imajući na umu vrlo ograničene vještine i znanja ljudskih resursa koji postoje na području cijele Županije, a posebno na područjima kategoriziranim kao područja posebne državne skrbi, resursi mogu predstavljati jednu od ključnih prepreka realizaciji pozitivnih potencijala gospodarskog razvoja, očito je da treba razvoju ljudskih potencijala posvetiti posebnu pažnju.

2.5. Integrirani IT sustav upravljanja

Jedan od temeljnih ciljeva razvoja Osječko-baranjske županije je uspostava integriranog načina upravljanja resursima. Nužna pretpostavka ovakvog načina upravljanja, u svim cjelinama počiva upravo na integraciji svih ljudskih, materijalnih, financijskih, kapitalnih, infrastrukturnih i informacijskih resursa kroz jedinstveni poslovno-informacijski sustav potpore poslovnim procesima.

Zadaća poslovno-informacijskog sustava potpore poslovnim procesima je osigurati brzu i točnu razmjenu informacija kao i informacijsku povezanost svih sudionika poslovnih procesa, bilo u procesima rada ili procesima odlučivanja.

Uvažavajući činjenicu da projekt informatizacije složenog organizacijskog i poslovnog sustava poput sustava Osječko-baranjske županije ima stratejsko značenje i znači kapitalnu investiciju bilo je nužno informatizaciju integriranog poslovno-informacijskog sustava promatrati cjelovito, a provoditi je fazno. Temelji ovom pristupu uspostavljeni su Programom razvitka informatičkog sustava Osječko-baranjske županije 2000. godine. Uložena su značajna sredstva u izgradnju informatičkog sustava u okviru kojega je dovršena primarna informatizacija, izgrađene lokalne informatičke mreže, uspostavljen sustav središnjih poslužitelja te sustav bežično povezan u županijsku mrežu. Koncept razvoja informacijskog sustava Županije utvrđen je Planom razvoja Zavoda za informatiku Osijek 2004. godine.

Imajući u vidu da informacijski sustav Županije treba omogućiti bolje povezivanje Županije s njenim okruženjem i efikasnije upravljanje svim materijalnim i financijskim sredstvima s kojima raspolaže, te dokumentacijskim i informacijskim tokovima, pristupilo se izgradnji baza podataka podržanih informatičkom tehnologijom. Do sada je dokumentirano uređeno 85 baza koje vode županijska upravna tijela.

U središte informatičkog sustava ugrađen je Zavod za informatiku kao županijska javna ustanova s usmjerenjem izrastanja u regionalnu informatičku agenciju. On je stručni nositelj razvoja i održavanja funkcioniranja izgrađenog informatičkog sustava Županije. Izgradnju informacijskog sustava usklađuje stalno radno tijelo koje je utemeljeno pri županu (a ranije Poglavarstvu).

3. MEĐUREGIONALNA I MEĐUNARODNA SURADNJA

U ostvarivanju svojih nadležnosti svaka sredina, pa tako i Osječko-baranjska županija uspostavlja niz kontakata i odnosa suradnje povremene ili trajnije naravi sa srodnim ili drugim organizacijama ili institucijama unutar i izvan zemlje.

Osječko-baranjska županija član je:

- Hrvatske zajednice županija
- Euroregionalne suradnje Dunav-Drava-Sava
- Radne zajednice podunavskih regija
- Europske kampanje za održive gradove i mjesta
- Skupštine europskih regija
- Hrvatske mreže zdravih gradova.

Osječko-baranjska županija ima uspostavljene odnose suradnje sa:

- Županijom Baranja (Baranya Megye) u Republici Mađarskoj
- Autonomnom regijom Furlanija-Julijska krajina (Friulli-Venezia Giulia) u Republici Italiji
- Provincijom Vicenza u Republici Italiji.

O članstvu i međunarodnim odnosima Osječko-baranjske županije detaljnije u Prilogu 49.

Osječko-baranjska županija je zajedno s Gradom Osijekom, a preko RRA SiB, otvorila svoje predstavništvo u Bruxellesu te je na taj način svakodnevno prisutna u središtu događanja na razini EU. Preko Predstavništva u Bruxellesu u OBŽ dolaze sve relevantne informacije vezane za proces pristupanja RH Europskoj uniji, a pravovremeno otvaranje ovog ureda omogućilo je i lobiranje za prioritete od interesa ne samo za Županiju već i za nacionalne interese. Ovdje posebno treba navesti primjer problema razminiranja gdje je putem Predstavništva Republika Hrvatska uvrštena u strateške dokumente EU: Guidelines on European Community Mine Action 2008-2013, čime su se stvorili uvjeti za povlačenje sredstava za razminiranje iz EU fondova.

Osječko-Baranjska županija odnosno subjekti s područja Županije desetljećima imaju uspostavljenu suradnju s institucijama i jedinicama lokalne samouprave u susjednim državama te je današnje intenziviranje suradnje kroz natječaje EU u većini slučajeva samo logičan nastavak davno uspostavljenih prekograničnih veza.

Euroregionalna suradnja Dunav-Drava-Sava je 1998. godine kao prva euroregija s područja RH okupljanjem relevantnih dionika oko izgradnje Koridora V/c institucionalizirala i potakla nove modele suradnje osobito između gospodarskih komora i jedinica lokalne i regionalne samouprave iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Mađarske i Srbije.

EU u programskom periodu 2007. - 2013. s jedinstvenim financijskim instrumentom IPA za financiranje programa između zemalja članica EU i zemalja kandidatkinja (ili potencijalnih kandidatkinja za članstvo), omogućuje Hrvatskoj prekograničnu suradnju sa svim susjednim zemljama i prenošenje iskustva suradnje sa zemljama članicama EU na suradnju sa zemljama koje su tek potencijalne kandidatkinje za članstvo u EU. Hrvatska tako sudjeluje u 6 novih prekograničnih programa, od čega su Županiji najznačajniji "Prekogranična suradnja Mađarska - Hrvatska", "Prekogranična suradnja Hrvatska - Srbija" i "Prekogranična suradnja Hrvatska - BiH". Subjekti s

područja Županije su prije IPA programa sudjelovale u prekograničnim projektima (Interreg), a danas osim projekata u okviru IPA prekogranične suradnje niz subjekata s područja Županije kao i sama Županija sudjeluju i u transnacionalnom programu SEE (South - Eastern Europe - Prostor jugoistočne Europe).

Budući da je smisao prekogranične suradnje u kontekstu pristupanja EU i regionalne politike EU umanjiti negativan utjecaj granica na ujednačen gospodarski i socijalni razvoj pograničnih područja, kako na teritoriju EU tako i među zemljama kandidatkinjama, korisnici projekata prekogranične suradnje su lokalni i regionalni dionici u pograničnim područjima.

Grad Osijek s gradom Pečuhom surađuje u statusu "gradova-prijatelja" još od 1973. godine na svim područjima društveno-ekonomskog života a različiti statusi u odnosu prema EU otvaraju niz novih mogućnosti suradnje. Tradicionalne i uspješne suradnje ostvaruje i niz drugih dionika s područja Županije s partnerskim institucijama, općinama i gradovima, najviše iz Vojvodine, Mađarske i Bosne i Hercegovine. Ogroman interes u prekograničnom području egzaktno pokazuju rezultati prvih poziva natječaja IPA prekogranične suradnje Mađarska - Hrvatska i Hrvatska-Srbija.

II. SAŽETAK

Županijska razvojna strategija (ŽRS) kao jedan od planskih dokumenata politike regionalnog razvoja određuje strateške ciljeve i prioritete održivog društveno-gospodarskog razvoja jedinice područne (regionalne) samouprave.

Postojeća administrativna podjela Republike Hrvatske udovoljava kriterijima EUROSTAT-a o podjeli države na prostorne jedinice za statistiku na razini NUTS 1 (cijela Republika Hrvatska) i NUTS 3 (županije). Prostorne jedinice za statistiku na NUTS 2 u Hrvatskoj čine tri neadministrativne jedinice nastale grupiranjem županija kao administrativnih jedinica niže razine: Sjeverozapadna Hrvatska sa šest županija, Središnja i istočna (Panonska) Hrvatska s osam te Jadranska Hrvatska sa sedam županija.

Slika 1. Statističke regije II. razine (NUTS II) u Republici Hrvatskoj

Županijske razvojne strategije trebaju definirati okvir koji će biti usklađen s tri strateška cilja regionalnog razvoja:

1. Razvoj županija i statističkih regija kojim se nastoji postići bolja povezanost lokalnih i regionalnih razvojnih potreba s nacionalnim prioritetima, a koji pruža osnovu za izradu razvojnih programa na županijskoj i razini statističkih regija uz uključenost partnerstva¹.

2. Razvoj potpomognutih područja kojim se osigurava potpora svim područjima s društveno-gospodarskim razvojnim teškoćama za povećanje i optimalno korištenje njihova razvojnog potencijala i tako smanje zaostajanje za ostalim područjima Republike Hrvatske².

3. Razvoj pograničnih područja odnosi se na stvaranje podloge za razvoj koordinirane suradnje na lokalnoj, regionalnoj i središnjoj državnoj razini, s partnerima iz susjednih zemalja i ostalih regija Europske Unije kako bi se smanjio negativan utjecaj granica i promovirala društveno - gospodarska kohezija u pograničnim područjima³.

Svrha izrade ŽRS-e je priprema projekata za prihvaćanje i korištenje raznih izvora sredstava, na različitim razinama (pretpriступni, strukturni i kohezijski fondovi EU; fondovi nacionalne i regionalne razine, te bilateralne i multilateralne donacije).

ŽRS će dati okvir za veće sudjelovanje svih čimbenika Županije u regionalnom i lokalnom razvoju kroz zajednički proces definiranja projekata za unaprjeđenje infrastrukture, za razvoj poduzetništva i za društveni razvoj (ljudski resursi, obrazovanje, civilno društvo..). Pored definiranja prioriternih projekata, zajedno će se utvrditi mehanizmi evaluiranja i planiranja razvojnih rezultata i financiranje projekata.

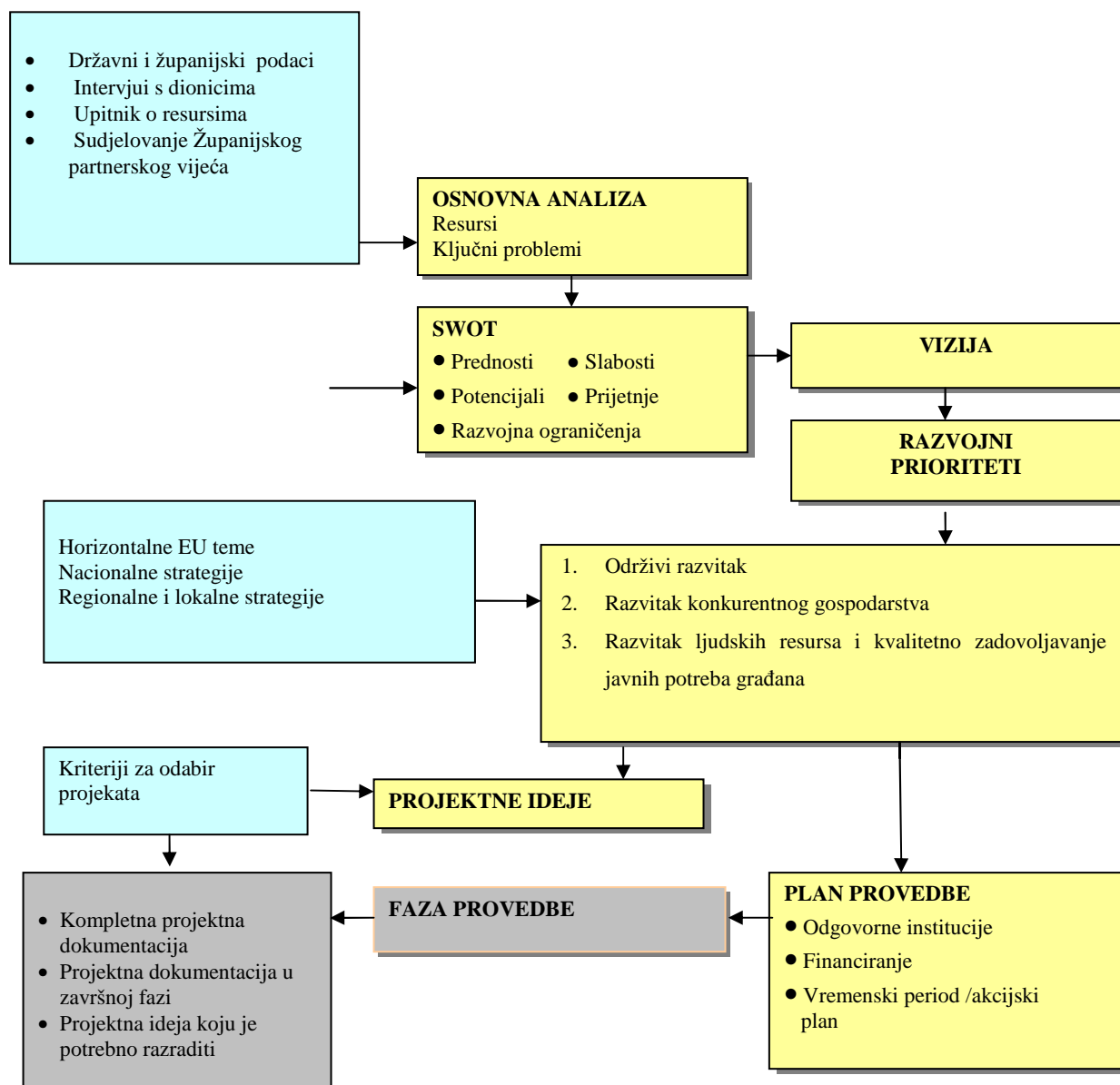
Konkretan cilj ŽRS-e je priprema povezanog i konzistentnog programa razvoja kroz određeno vremensko razdoblje; definiranje razvojnih podstrategija; definiranje prioriternih područja; mjera za realizaciju konkretnih ciljeva; identifikacija projektne spremnosti; definiranje konkretnih razvojnih projekata za provedbu, te ispunjavanje obveza u zadanim vremenskim okvirima i u okviru raspoloživih resursa svih dionika u Županiji za procese provedbe ŽRS-e.

¹ Panonska Hrvatska je regija s povoljnim geostrateškim položajem na pravcima europskih prometnih koridora V/c, VII i X. Ona je i slabo naseljena regija s izraženim posljedicama rata, još uvijek velikim miniranim površinama i minski sumnjivim područjima, što ograničava iskoristivost poljoprivrednog potencijala. Prirodni resursi su prepoznati i koriste se u skladu sa mogućnostima, gospodarenje šumama, odnosno biomasom je u uzlaznom trendu. Postojeći obnovljivi izvori energije još uvijek se nedovoljno koriste. Značajna je snaga regije dobra povezanost s velikim centrima u okruženju (zračna luka u Osijeku i razgranata željeznička mreža), dok potencijali leže u plovnosti postojećih rijeka i kanala. Plovni putovi rijeka Dunava, Save i Drave uključeni su u međunarodnu mrežu vodnih putova, dok su sve četiri luke unutarnjih voda Vukovar, Osijek, Slavonski Brod i Sisak otvorene za međunarodni promet.

² Velik iznos državne pomoći usmjeren je na razvoj potpomognutih područja, od čega najveći dio na poboljšanje osnovne infrastrukture, kao jednog od preduvjeta društveno-gospodarskog razvoja, a u mnogim slučajevima i na uklanjanje posljedica rata. Za sada ne postoji ravnoteža između ulaganja u osnovnu infrastrukturu i ulaganja u ostale aspekte društveno gospodarskog razvoja (ljudski, društveni i gospodarski potencijali).

³ Imajući u vidu jedinstven oblik Hrvatske i njezinu dugačku granicu sa susjednim zemljama mora se naglasiti da gotovo sve županije, osim Bjelovarsko-bilogorske, Požeško-slavonske i Grada Zagreba, dijele granicu s drugim državama, pri čemu se mogu definirati tri tipa pograničnih područja: kopnena granica s Europskom Unijom (Slovenija, Mađarska) koja se proteže od Istarske do Osječko-baranjske županije; kopnena granica s državama koje nisu članice Europske Unije (Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora) koja se proteže od Osječko-baranjske do Dubrovačko-neretvanske županije; morska granica koja uključuje sve jadranske županije.

Kronologija aktivnosti izrade ŽRS-e:

Županijska razvojna strategija je opći razvojni dokument koji pokriva sve aspekte društveno ekonomskog života u Županiji. Pripremljena je na temelju najbolje dostupne prakse, temeljena na iskustvu izrade ROP-a te naučenim lekcijama. Participativni pristup, konzultativni proces, programiranje i odlučivanje na bazi partnerstva, otvorenost i transparentnost su glavne karakteristike procesa pripreme Županijske razvojne strategije.

Osiguravanjem učešća svih čimbenika i zajedničkom suradnjom, promovirat će se "zajedničko vlasništvo i odgovornost" kreiranja, usvajanja i provedbe definiranih mjera Županijske razvojne strategije, koja će biti od najveće koristi za Osječko-baranjsku županiju i sve njezine građane.

III. ANALIZA/OCJENA STANJA

1. GEOPROMETNI POLOŽAJ OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE

1.1. Osnovni podaci o položaju i prostoru

U okvirima administrativnog i prostorno-planskog uređenja Republike Hrvatske, Osječko-baranjska županija (u nastavku teksta: OBŽ ili Županija) smještena je u istočnom dijelu Republike Hrvatske.

Županija na sjeveru graniči s Republikom Mađarskom, na istoku s Republikom Srbijom, na zapadu s Virovitičko-podravskom i Požeško-slavonskom županijom, a na jugu s Brodsko-posavskom i Vukovarsko-srijemskom županijom.

S površinom od 4,149 km², što čini 7,3% ukupne površine RH i 330.506 stanovnika⁴, što predstavlja 7,45% ukupnog stanovništva u RH, jedna je od prostorno većih i naseljenijih hrvatskih županija⁵. Proječna gustoća naseljenosti je 79,5 stanovnika/km², što je neznatno iznad prosjeka RH⁶.

Slika 2. Položaj Osječko-baranjske županije u Republici Hrvatskoj

Sa stajališta sagledavanja šireg prostora, Osječko-baranjska županija svrstava se u prostor Panonske Hrvatske. S obzirom na fizionomske osobitosti pripada skupini županija sjeveroistočne Hrvatske s kojima čini prostorno plansku cjelinu. Za ovu cjelinu osobito su značajni riječni tokovi Dunava, Drave i Save koji uvjetuju uređenje prostora i određuju koridore krupne međunarodne i državne infrastrukture, osobito trans-europske magistralne i regionalne prometne pravce. Prometni i geostrateški položaj Županije određuje podunavski i podravski koridor, dok posavski koridor tangira Županiju i od značaja je za njezine prometne tokove.

⁴ Popis stanovništva 2001. godine

⁵ Prema popisu stanovništva iz 2001., "prosječna hrvatska županija" ima površinu od 2.695km² te 211.307 stanovnika

⁶ Prema Popisu stanovništva iz 2001. godine, prosječna gustoća naseljenosti RH je iznosila 78,4 stanovnika na km²

Ovakav geopolitički položaj determinira i njezine komparativne prednosti kao i razvojne izazove.

Među prednosti ubrajamo sljedeće:

- Položaj u plodnoj panonskoj nizini; dvije velike rijeke, Drava i Dunav; velike površine kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta, šumski i vodni resursi
- Uloga značajnog središta regije Panonska Hrvatska
- Značajno lokalno tržište: grad Osijek četvrti je grad po veličini u RH te značajno razvojno središte istočne Hrvatske
- Dobra prometna povezanost s obzirom na glavne postojeće i planirane paneuropske koridore: koridor X⁷ i njemu paralelni Dravski koridor; koridor V/c⁸; Dunavski riječni put
- Granični položaj koji olakšava regionalnu razmjenu u kontekstu šire europske panonske regije.

Istovremeno, ovakav granični i prostorno-periferni položaj Osječko-baranjske županije u okviru RH ima i određene, potencijalne nedostatke:

- Granični položaj spram zemalja regije, u uvjetima narušenih prekograničnih odnosa predstavljao je kočnicu razvoja
- Prostorno-periferni položaj OBŽ u okvirima RH, u uvjetima dominantno centraliziranog razvoja rezultirao je razvojno-perifernim položajem i statusom, unatoč predispozicijama za ulogu središta istočnog dijela Hrvatske.

1.2. Teritorijalno-upravni ustroj

Slika 3. Upravno-teritorijalna podjela prostora Osječko-baranjske županije⁹

⁷ Salzburg-Zagreb-Beograd-Istambul

⁸ Spoj središnje Europe preko Budimpešte, BiH (Sarajevo), s Jadranskim morem u luci Ploče

⁹ Gradovi su označeni crvenom bojom

Na području Osječko-baranjske županije ima 42 jedinice lokalne samouprave: 35 općina i 7 gradova, s ukupno 264 naselja¹⁰. U Prilogu 1 dan je pregled osnovnih podataka o gradovima i općinama u OBŽ, tj. naziv, površina, broj stanovnika, broj i imena naselja u općinama/gradovima. (*Prilog 1 - Administrativna podjela Osječko-baranjske županije i osnovni podaci o jedinicama lokalne samouprave*).

Površina svih gradova iznosi 1/3 površine Županije dok preostale 2/3 površine otpada na općine. Od ukupno 264 naselja, 67 naselja (25%) nalazi se u gradovima, a 197 naselja (75%) u općinama. Najviše naselja nalazi se na području Grada Našica (19), a najmanje na područjima općina: Antunovac, Gorjani, Petrijevci, Satnica Đakovačka i Strizivojna, samo po 2.

Od ukupno 42 jedinice lokalne samouprave, 29 općina ima manje od 5.000 stanovnika (Tablica 1.), što je značajan podatak u smislu determiniranja financijskih i kadrovsko-institucionalnih mogućnosti JLS-a. U Republici Hrvatskoj ima 127 gradova i 429 općine, tj. 556 jedinica lokalne samouprave, čija je prosječna veličina 7.891 stanovnika¹¹.

Tablica 1. Pregled broja JLS prema broju stanovnika

Rb.	Broj stanovnika	Broj JLS	Udio (%)
1	0-1.000	0	0%
2	1.000-5.000	29	69%
3	5.000-10.000	5	12%
4	10.000-20.000	6	14%
5	20.000-50.000	1	2%
6	50.000+	1	2%
Total:		42	100%

Izvor: Statistički ljetopis 2001; obrada RRA SiB

Administrativni ustroj Osječko-baranjske županije može se okarakterizirati na sljedeći način:

- Postojanje velikog broja jedinica lokalne samouprave te dominantnog broja općina s manjim brojem stanovnika ograničava financijske, kadrovske i institucionalne mogućnosti i potencijale jedinica lokalne samouprave;
- Velik broj JLS otežava osiguravanje kvalificiranog kadra i/ili poskupljuje sustav te utječe na učinak.

Veći broj manjih jedinica kreira veći broj problema (okoliš, vlasnički odnosi i sl.) koji prelaze administrativne granice pojedine JLS, za što je potrebna suradnja i kohezija, koja je vrlo često deficitarna. Sljedećom slikom ilustrira se prostorni smještaj naselja s više od 1.000 stanovnika na području OBŽ.

¹⁰ Prostorni plan OBŽ

¹¹ Izvor: http://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatske_%C5%BEupanije; Obrada RRA SiB 2010.

Slika 4. Naselja s više od 1.000 stanovnika na području Osječko-baranjske županije¹²

Gledano u cjelini, mala naselja do 500 stanovnika pretežno su smještena u zapadnim dijelovima Županije, naselja od 501-1000 stanovnika su ravnomjerno raspršena po cijeloj Županiji, a naselja s više od 2000 stanovnika koncentrirana su oko gradskih naselja.

Koncentracijom stanovništva, gospodarskih i društvenih aktivnosti, gradovi su postali središta cjelokupnog razvitka Županije.

1.3. Prirodna obilježja

1.3.1. Reljef i geološka obilježja

U geografskom smislu, prostor Osječko-baranjske županije pretežito je nizinski. U formiranju današnjeg reljefa, važnu ulogu su imali riječni tokovi Drave, Dunava i Save te njihovi pritoci. Uslijed utjecaja tokova dviju rijeka, posebno Dunava, koji utječe na vodostaj Drave uslijed povremenog prelijevanja, nastalo je i jedinstveno močvarno područje Kopačkog rita.

U nizinskom reljefu Županije, izdvajaju se sljedeći geomorfološki oblici: naplavne (aluvijalne) ravni; fluvio-močvarne nizine; lesne zaravni; prigorsko područje i riječne terase.¹³

Naplavne ravni nastale uz tok Dunava, Drave, Karašice te njihovih pritoka, formirale su se u mlađem holocenu (aluviju), odlikuju se velikom vlažnošću i u prošlosti su bile redovito plavljene (područje Kopačkog rita). Duž čitavog riječnog toka Drave, usporedno s riječnim tokom se prostire blaga depresija ispunjena holocenskim nanosima rijeka Karašice, Vučice i Vuke. To je tipična aluvijalna ravan u čijem sastavu prevladavaju muljevite gline sa sastojinama pijeska i pretaloženog prapora. Nešto viša reljefna područja, iznad naplavnih ravni, su terasne nizine Drave i njezinih pritoka, nastale neotektonskim pokretima u pleistocenu, u čijem sastavu, uslijed eolske akumulacije, *prevladavaju lesne i lesu slične naslage*.

¹² JU Zavod za prostorno uređenje OBŽ

¹³ JU Zavod za prostorno uređenje OBŽ

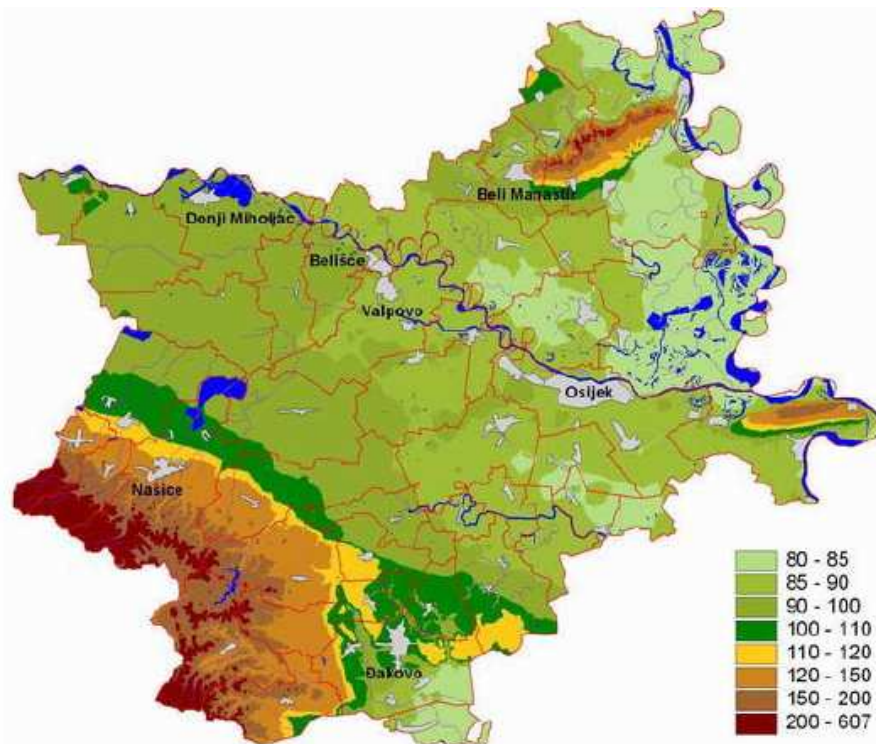
Fluvijalno-močvarna područja su potolinski prostori nastali mlađim tektonskim spuštanjem terena tokom holocena. Nizina je ispunjena recentnim fluvijalnim nanosima rijeke Vučice i dijelom Karašice, te organogeno-močvarnim sedimentima. Nadmorske visine ove nizine se kreću od 99 m do 88 m.n.v., od sjeverozapada prema jugoistoku. Uz položaj Drave (naplavne ravni) to je najniži i najvlažniji prostor.

Viši i ocjeditiji tereni koji se uzdižu iznad okolnog nizinskog reljefa su *lesni platoi i zaravni*. Na području Baranje se razlikuju dvije lesne zaravni, na sjeveru uz samu državnu granicu, oko naselja Kneževo i na području Baranjskog (Banskog) brda čiji je vrh 245 m. Na području istočno od Osijeka je druga markantna lesna uzvisina - Erdutsko brdo (192 m). Đakovački ravnjak na jugu Županije je trokutastog oblika, dužine 35 km (zajedno s istočnim dijelom na području Vukovarsko-srijemske županije). Područja viših lesnih zaravni, agrarno su najvrjednija područja.

Jugozapadni dijelovi Županije su područja *prigorskog reljefa* istočnih ogranaka Dilja i Krndije. Sastav podloge i klimatske prilike (oborine) pogodovali su razvitku guste mreže tekućica (Dilj). Krndijsko pobrđe je drugačijih osobina od diljskog. Veća reljefna raznolikost odrazila se i na osobine mreže tekućica, a najduža je Vuka. Krndijsko prigorje je izrazitijih prigorskih osobina od diljskog, poznato po vinogradarsko-voćarskim kulturama. Nadmorske visine na području OBŽ kreću se od 82-606 m.n.v.

Riječne terase i praporne zaravni su ocjeditija područja od naplavnih ravni, te su pogodnije za naseljavanje (razvoj naselja na njihovim rubovima) i poljodjelsko iskorištavanje.

Slika 5. Reljefna karta Osječko-baranjske županije¹⁴

¹⁴ Izvor: Program zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije

1.3.2. Klima

Klima na području Osječko-baranjske županije determinirana je mješavinom utjecaja euroazijskog kopna, Atlantika i Sredozemlja. Prema Köppenovoj klasifikaciji to je područje koje se označava klimatskom formulom Cfwbx, što je oznaka za umjereno toplu, kišnu klimu, kakva vlada u velikom dijelu umjerenih širina.

Osnovne karakteristike ovog tipa klime je srednja godišnja temperatura od 10°C. Srednja mjesečna temperatura varira od -1 do 21°C, s najhladnijim razdobljem u siječnju, kada temperatura dostiže i manje od -25°C te najtoplijim razdobljem u srpnju i kolovozu, kada maksimalne temperature prelaze 40°C.

Prosječna mjesečna relativna vlažnost zraka kreće se 73-90%, s maksimumom u siječnju i minimumom u srpnju¹⁵. Prosječne godišnje količine oborina variraju, krećući se od 609 mm do 792 mm. Oborine tijekom godine imaju maksimum u lipnju, sekundarni maksimum u studenom, bez izrazito sušnih mjeseci. Za Osječko-baranjsku županiju, od izrazite je važnosti raspored oborina u vegetacijskom razdoblju, koji je gotovo optimalan, uz povremena odstupanja (hrvatski godišnji prosjek je 00-1000 mm padalina.¹⁶)

Srednji broj dana sa snježnim pokrivačem kreće se između 30 i 40, uz maksimalnu debljinu snježnog pokrivača od 50 cm. Vjetrovi su u prosjeku slabi, promjenjivih smjerova. Na području Županije, godišnje se može očekivati 1.800 do 1.900 sati sijanja sunca, a u vegetacijskom razdoblju 1.290 - 1.350 sati.

Količina padalina krucijalan je faktor za poljoprivrednu proizvodnju, bilo u smislu izbora kultura za uzgoj, bilo za njihove prinose. Također, za poljoprivrednu proizvodnju važan je podatak da razdoblje bez mraza traje od lipnja do rujna.

1.3.3. Tlo

Valorizacija tla u smislu procjene pogodnosti tala za obradu izvršena je prema modificiranim kriterijima procjene zemljišta (FAO 1976., Vidaček, Ž. 1976.), prema kojoj su osim relevantnih značajki tla (dubina, skeletnost, kiselost, slanost/alkaličnost, matičnost, kapacitet za vodu), predmet procjene i stjenovitost, nagib terena, poplave i/ili stagnirajuće površinske vode te dreniranost, kao izraz režima vlažnosti tala. Procijenjen je stupanj osjetljivosti tala na kemijske polutante¹⁷.

Temeljem navedene valorizacije, tla na području Osječko-baranjske županije, sukladno Pravilniku¹⁸, razvrstana su na sljedeći način:

- tla klase P-1, dobro obradiva tla, rasprostranjena na sjeverozapadnom i središnjem dijelu Baranje, te istočnom dijelu Županije, jugoistočno od Osijeka.
- tla klase P-2, umjereno ograničena tla, rasprostiru se na području Baranje tj. na području Baranjskog brda, središnjeg dijela Baranje (Jagodnjak, Kozarac), te istočno od naselja Lug i Vardarac, zatim južnije od toka Drave od sjeverozapada prema jugoistoku, na području Erdutskog brda, te centralnog dijela Županije, na području đakovačkog ravnjaka i našičkog područja.

¹⁵ Program zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije: Klimatske prilike na prostoru Županije okarakterizirane su na osnovu izvršenih mjerenja osnovnih klimatskih elemenata na meteorološkim i klimatološkim postajama: Osijek, D. Miholjac, Valpovo, Đakovo, Našice i Brestovac-Belje

¹⁶ www.hr/hrvatska/geografija/klima

¹⁷ JU Zavod za prostorno uređenje OBŽ

¹⁸ Pravilnik o sadržaju, mjerilima kartografskih prikaza, obveznim prostornim pokazateljima i standardu elaborata prostornih planova (NN 106/98.); preuzeto iz Programa zaštite okoliša za područje OBŽ, str. 23.

- tla klase P-3, ograničeno obradiva tla se rasprostiru, uglavnom, u zapadnom dijelu Županije, od manjih površina na sjeveru pa do većih površina na jugozapadu, na području prigorskog reljefa, te manjih površina južno od Drave, na potezu od Valpova prema Petrijevcima, te južnije od Petrijevac.
- privremeno nepogodna tla (N-1) za obradu se protežu od sjevera Županije, pa prema jugu i istoku do Dunava (područje Kopačkog rita), te na prostorima sjeverno i južno od vodotoka Drave u cijeloj dužini toka, kao i na manjim površinama na zapadu Županije, pa do središnjih i istočnih dijelova Županije.
- trajno nepogodna tla (N-2) prema ovoj procjeni mogu se izdvojiti na zapadnom području Županije i to na dvije površine, na području bivše općine D. Miholjac, njen zapadni dio, jugoistočno od Viljeva, te na području bivše općine Našice u zapadnom dijelu, na potezu jugoistočno od Feričanaca i D. Motičine.

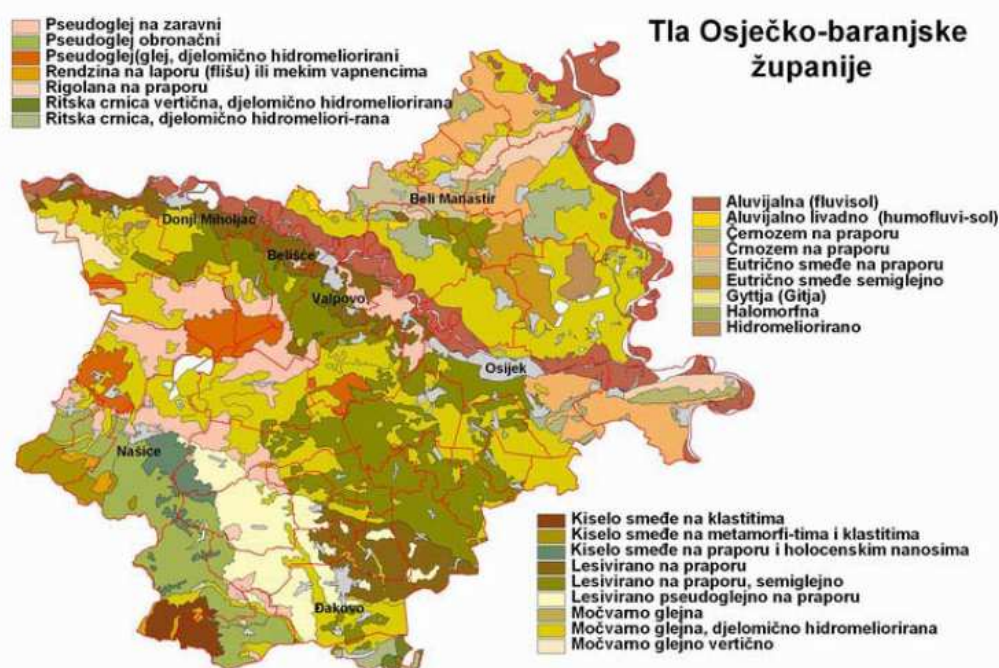
Površine i udjeli tala, odnosno zemljišta prema pogodnosti za usjeve mogu se vidjeti u Tablici 2.

Tablica 2. Pregled tala prema klasi pogodnosti, relativnoj pogodnosti i površini u ha na području OBŽ

Klasa pogodnosti	Relativna pogodnost	Ukupno (ha)	Bez šumskih površina (ha)	Udio (bez šumskih površina) (%)
N2	0-20	0	0	0%
N1	20-40	65.429	51.752	17%
P3	40-60	130.729	86.142	29%
P2	60-80	179.448	132.790	44%
P1	80-100	37.855	30.773	10%
OBŽ (ha):		413.461	301.457	100%

Izvor: Disertacija dr.sc. Borisa Durđevića: Ekspertni model procjene pogodnosti zemljišta za usjeve

Slika 6. Pedološka karta Osječko-baranjske županije¹⁹

¹⁹ Izvor: Program zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije

U Prilogu 2 ovoj Strategiji nalazi se popis 26 pedoloških jedinica zastupljenih u OBŽ prema rasprostranjenosti (od ukupno 65 pedoloških jedinica na prostoru Republike Hrvatske).

1.3.4. Šume

Šumama je prekriveno 99.928 ha ili oko 27% prostora OBŽ²⁰. Iako je to manje od državnog prosjeka (44%), šumarstvo i na njega naslonjena prerađivačka industrija, tradicionalno su važne gospodarske grane u Osječko-baranjskoj županiji²¹.

Područja uz Dravu i Dunav prostorno su najbogatija šumom, kao i područje Panonskog gorja na zapadu Županije.

S obzirom na vlasničku strukturu, 91,43% šumskih površina u vlasništvu su RH, dok je 8,57% u privatnom vlasništvu. Upravljanje šumskim resursima u vlasništvu RH na području OBŽ povjereno je poduzeću Hrvatske šume d.o.o., odnosno njegovim upravama: Osijek, Našice, Vinkovci i Požega.

Šume su značajan resurs zbog kvalitetnih sastojina drvne mase, budući da su velike površine pod hrastovim šumama, a što je vidljivo iz Priloga 3 i 3A.

1.3.5. Vode

Na slici 7. prikazane su površinske vode na području Osječko-baranjske županije, među kojima se svojom veličinom i značenjem ističu rijeke Dunav i Drava, kao najveća njegova pritoka.

Dunav, druga po veličini rijeka u Europi, na području Osječko-baranjske županije ima prosječnu širinu 500-800 m, dubinu 5-15 m, prosječnu brzinu toka nešto manje od 1m/s. Visoke vode Dunava najčešće se javljaju u proljeće kao posljedica topljenja snijega u Alpama, a pojava visokih voda Dunava također je vezana uz intenzivne i dugotrajne kiše u gornjem dijelu sliva. Srednji godišnji protoci Dunava kreću se od 2.500 m³/s do 3.000 m³/s, a variraju od 1000 m³/s do 8.000 m³/s.“. Pritoke Dunava, čiji se sliv djelomično nalazi u Županiji, uključuju Dravu, Baranjsku Karašicu i Vuku. Pritoke Vuke, koje čini mreža velikog broja kanala za odvod površinskih voda (12% površine Županije), utječu na njezinu vodnost.²²

Drava je na području Osječko-baranjske županije također nizinska rijeka, ali znatno manjeg protoka od Dunava. Srednji protok na ušću u Dunav je 550 m³/s. Dok je u gornjem dijelu svoga toka Drava, relativno brza rijeka na području Županije²³, ona postaje izrazito nizinska rijeka sa srednjom brzinom 0,7 m/s. Kvartarne šljunčano - pjeskovite naslage u dravskoj depresiji, u kojima se formira njezino korito, vodonosnik su sa značajnim zalihama podzemnih voda. Dubina vode u koritu Drave je 4-7 m. Velike vode Drave javljaju se najčešće u proljeće uslijed topljenja snijega i pojave godišnjih maksimuma oborina. Najznačajnije pritoke Drave su Karašica i Vučica s pritocima. Mreža kanala koji se smatraju pritokama Drave, zbog svoje relativno male vodnosti nemaju značajniji utjecaj na vodni režim Drave.

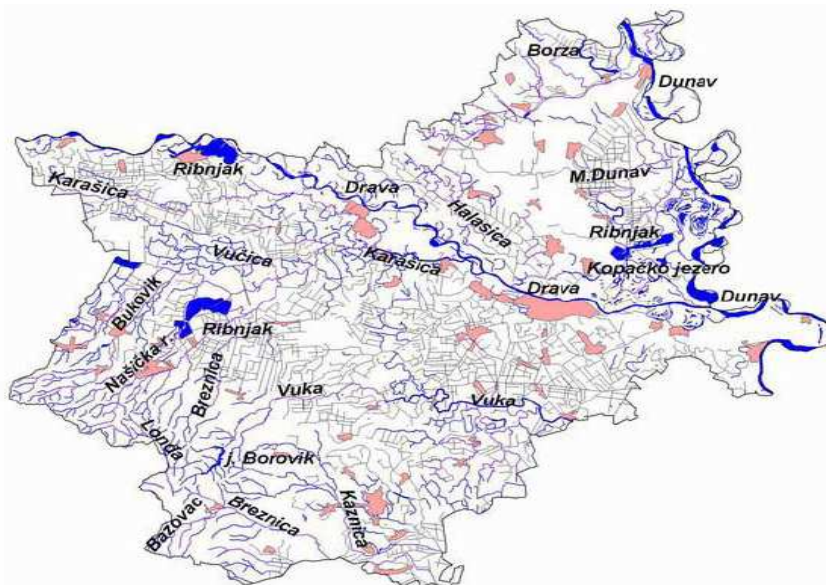
²⁰ OBŽ u brojkama 2008.

²¹ Belišće, Đurđenovac

²² Izvor: Program zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije, str. 25.

²³ Zadnjih 104 km prije ušća u Dunav

Slika 7. Površinske vode Osječko-baranjske županije²⁴

U pogledu podzemnih voda na području Osječko-baranjske županije, već je bilo riječi u kontekstu hidrogeoloških karakteristika područja. Iako se radi o heterogenoj strukturi vodonosnika, okvirno se može reći da se vodonosni slojevi povećavaju od zapada prema istoku. Za razliku od središnjeg dijela RH, gdje se voda u podzemlju kreće slobodno, u području istočne Hrvatske, ona je uglavnom pod manjim ili većim tlakom. U pogledu korištenja, valja istaći da prvi vodonosni sloj najčešće nije pogodan za piće, te se za vodoopskrbu koriste dublji horizonti.

1.3.6. Mineralne sirovine

Prema prikupljenim podacima, na prostoru Županije eksploatira se tehnički kamen, opekarska glina, geotermalne vode, tekući i plinoviti ugljikohidrati, građevinski pijesak te cementni lapori.

Eksploatacija kamena vezana je uz područje Krndije. Lokalitet "Oštra Glava" ležište je mramoriziranog vapnenca visoke čvrstoće na pritisak, slabog upijanja vode i postojanog na smrzavanje. Na lokacijama "Torine" i "Stari Gradac" eksploatira se bazalt. Hrvatske šume na lokaciji "Jovac" eksploatiraju tehnički građevinski kamen. Uz aktivna polja postoje i dva istražna polja tehničkog kamena "Oštra Glava" i "Torine".

Opekarska glina se eksploatira na lokalitetima "Kukljaš" (IGM Našice), "Grabovac" (Cetera-Đakovo), "Sarvaš" i "Vladislavci" (Opeka-Osijek) te "Bizovac" za potrebe istoimene ciglane. Registrirane su i predratne eksploatacije u Belom Manastiru, Kneževim Vinogradima, Radikovcima i Dalju.

Nafta i plin se na području Županije eksploatiraju na ukupno 8 naftnih i jednom plinskom polju. Naftna polja su: Bizovac, Števkovica, Obod, Obod-Lacići, Kućanci-Kapelna, Bokšić-Klokočevci, te dio polja Crnac (dio je u Virovitičko-podravskoj županiji). Plinsko polje je Bokšić.

Eksploatacija građevinskog pijeska vezana je uz rijeku Dravu koja je obnovljivo ležište značajno za vodni režim. Nije definirano eksplicitno eksploatacijsko polje na vodotoku nego se smatra cijelo korito Drave potencijalnim poljem podložnim kontinuiranim promjenama ležišta i rezervi na njima.

²⁴ Izvor: Hrvatske vode 2003; Preuzeto iz Programa zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije, str. 25.

Cementni lapori (vapnenci i laporoviti vapnenci starijeg panona) na lokalitetu "Bukova Glava" te (lapori mlađeg panona) na lokalitetu "Vranovići" eksploatacijska su polja cementare Našice.

Temeljem podataka nadležne Službe za gospodarstvo pri Uredu državne uprave u Osječko-baranjskoj županiji izvršena je sistematizacija istih prilikom izrade izmjena i dopuna PPOBŽ tako da su propisane postojeće i planirane površine za iskorištavanje mineralnih sirovina u članku 50. Odredbi za provođenje na sljedeći način:

Postojeće i planirane površine za iskorištavanje mineralnih sirovina prikazane su na kartografskom prikazu broj 1. "Korištenje i namjena prostora - izmjene i dopune" i obuhvaćaju:

- E1-energetske: eksploatacijska polja nafte i plina "Beničanci": Kučanci-Kapelna, Crnac, Bokšić-Klokočevci, Beničanci, Sječe, Števkovica, Obod i Bizovac;
- E2-geotermalne vode: polje Bizovac i ostale pojedinačne bušotine;
- E3-ostalo: Bukova Glava, Oštra Glava, Torine, Stari Gradac, Kukljaš, Bizovac, Grabovac, Levanjska Varoš, Bijelo Brdo, Vladislavci, Tomašanci, Feričanci, Donja Motičina i rijeka Drava.

U Prilogu 4 navedene su osnovne lokacije i količine eksploatacije kamena, opekarske gline i cementnog lapora.

Područje Osječko-baranjske županije pripada Panonskom sedimentnom bazenu koji posjeduje značajan **geotermalni potencijal**. On se ogleda prvenstveno u visokim prosječnim vrijednostima geotermalnog gradijenta i toplinskog tijeka ($G = 0,049^{\circ}\text{C}/\text{m}$, $q = 76 \text{ Mw}/\text{m}^2$) što je znatno iznad europskog prosjeka koji iznosi $G = 0,03^{\circ}\text{C}/\text{m}$. Podaci do kojih je došla INA, pregledom geotermalnih resursa na području Osječko-baranjske županije, u sklopu ove inicijative, također jasno upućuju na velike mogućnosti naše Županije u korištenju geotermalne energije. Iz gore spomenutih podataka, sa stajališta korištenja geotermalne energije, posebno se izdvajaju geotermalne bušotine: Slavonija-1, Bizovac-4 i Mandarinci-1.

Bušotina Bizovac-4 već je u funkciji proizvodnje tople vode u sklopu "Bizovačkih toplica", dok su preostale dvije bušotine proizvodno ispitane. Dobiveni podaci o maksimalnim protocima vode (Slavonka-1 $16\text{m}^3/\text{h}$, Mandarinci-1 $22\text{m}^3/\text{h}$) i temperaturi u ležištu bušotine (Slavonka-1 102°C , Mandarinci-1 132°C) ukazuju na njihove značajne potencijale.

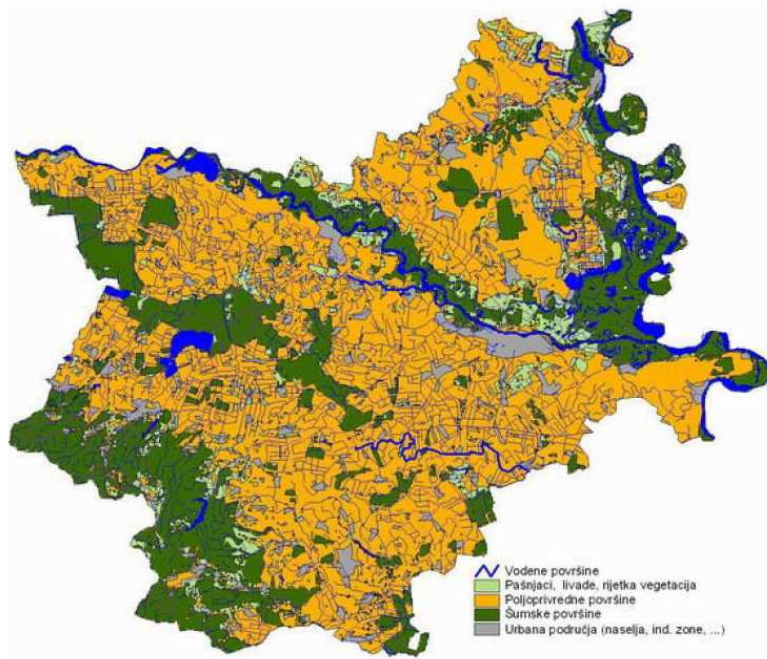
1.4. Krajobrazna i biološka raznolikost

Osiguravajući **krajobraznu raznolikost** Strategijom prostornog uređenja RH, Hrvatska je podijeljena u 4 prirodno-geografske regije, odnosno u 16 osnovnih krajobraznih jedinica.

Cijela Osječko-baranjska županija spada u geografsku regiju istočne Hrvatske, a na njezinom prostoru razlikujemo dvije osnovne krajobrazne jedinice:

1. Nizinska područja sjeverne Hrvatske (veći dio prostora OBŽ) sa cjelinama:
 - a. nizinski prostor unutar kojeg dominira agrarni krajobraz ispresijecan većim ili manjim kompleksima poplavnih šuma
 - b. blago brežuljkasti prostor (s nadmorskom visinom 100-130m) Đakova i okolice gdje se oranice izmjenjuju s voćnjacima i vinogradima
 - c. prostor Daljske planine na južnoj obali Dunava s dominantnim vinogradima i voćnjacima
 - d. prostor Banske kose (Baranja), lesno uzvišenje sa šumarcima i vinogradima te osebujnom graditeljskom baštinom.
2. Panonska gorja (područje Krndije).

Slika 8. Zemljišni pokrov-korištenje zemljišta na području Osječko-baranjske županije²⁵

Zaključuje se da je osnovna fizionomija Županije određena agrarnim krajobrazom s kompleksima hrastovih šuma i poplavnim područjima. Kanalska mreža je pravilna i gusta u nizinskom dijelu, dok na brežuljkastim područjima ona postaje rjeđa i nepravilnija, prateći reljef.

Prostorni plan Osječko-baranjske županije kao osobito vrijedne izdvaja sljedeće krajobrazne cjeline:

1. Poplavne doline Drave (uz cijeli tok na području OBŽ te uzvodno) i Dunava (od granice s Mađarskom do Dalja)
2. Poplavne šume (na relaciji od Čađavice do Poganovaca²⁶) i ribnjaci ("1905", "Donji Miholjac", i djelomično "Grudnjak")
3. Predjel oko Mandićevca (Drenje)
4. Predjel Erdutski vinogradi.

Najvrjedniji krajobrazni elementi Osječko-baranjske županije jesu:

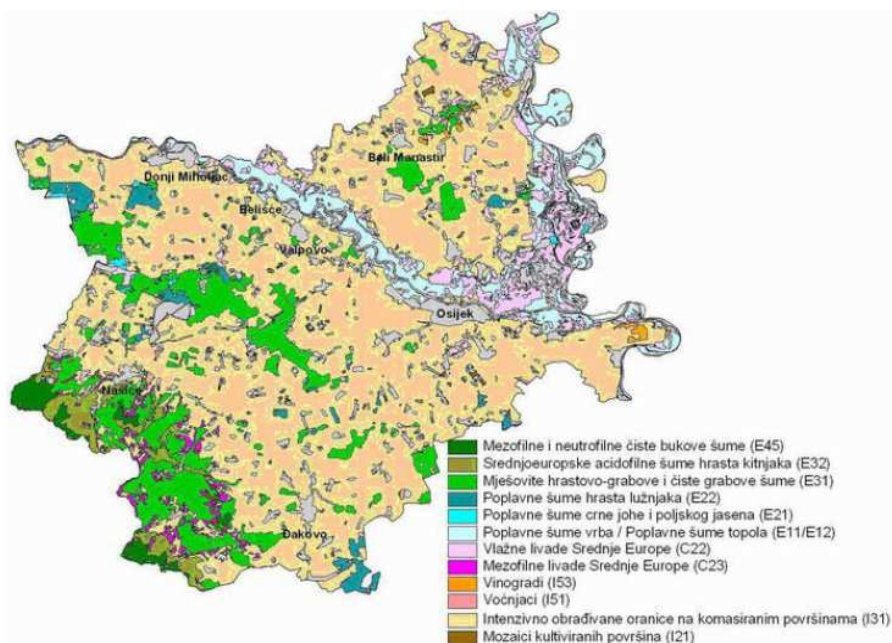
- Raznolikost poljoprivrednih kultura
- Vizualna kvaliteta smjenjivanja nepreglednih poljoprivrednih površina sa šumama
- Prelasci s ravničarskog krajobraza na brežuljkaste predjele prekrivene šumama i vinogradima
- Područja s karakterističnim uzorcima naselja
- Pojedinačni "markeri", odnosno kulturno-povijesna i graditeljska baština.

Biološka raznolikost Osječko-baranjske županije, ukoliko se promatra u cijelosti (ukupna raznolikost Županije), relativno je velika i ocjenjuje se na temelju prostorne razdiobe glavnih tipova staništa prema rezultatima projekta *Kartiranje staništa RH* (Izvor podataka: Državni zavod za zaštitu prirode). Dominantne su intenzivno obrađivane oranice unutar kojih se nalaze naselja. Različiti tipovi šuma najvećim dijelom zauzimaju međusobno nepovezane, homogene površine, prvenstveno uz Dravu i Dunav te na Panonskom gorju uz jedan veći kompleks koji se sa sjeverozapadnih granica Županije proteže prema njezinom središnjem dijelu.

²⁵ Izvor: Program zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije, str. 28.

²⁶ Izvor: Program zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije, str. 31.; s površinom od oko 10.000 ha jedan je od najvećih šumskih bazena u RH

Slika 9. Prostorna razdioba staništa na području Osječko-baranjske županije

Prostorna zastupljenost tipova staništa na području Osječko-baranjske županije veća je od prikazane u Prilogu 5, gdje su dani samo oni koji zauzimaju površine veće od minimalne površine kartiranja.

Različiti biotopi na prostoru Županije pogodovali su razvoju raznolike i brojne faune. Na području županije obitavaju predstavnici većine europskih vrsta, među kojima je i veliki broj zaštićenih vrsta. Svojom bioraznolikošću posebno se ističe PP "Kopački rit"²⁷, koji je "zelenim koridorom" spojen s NP "Dunav-Drava" u Mađarskoj, u kome su posebno značajne poplavne šume uz Dunav i Dravu. Detaljnije o PP "Kopački rit" dano je u poglavlju 4.3.6. Turizam i ruralni razvoj.

Osim PP "Kopački rit", posebnom se biološkom raznolikošću ističe i područje "Podpanj" kod Donjeg Miholjca, zaštićeno kao posebni ornitološki rezervat, kao i područja poplavnih nizina uz Dunav i Dravu te ribnjaci koji svojim karakteristikama zadovoljavaju kriterije Ramsarske konvencije o močvarnim područjima²⁸. U osobito vrijedne dijelove prirode spadaju i šumski kompleksi, uključujući bazen između Čadavice i Poganovaca, šumski kompleks na Krndiji te područje jugoistočno od Đakova.

Prostorno prirodno i dijelom kultivirano područje rijeke Drave stavljeno je 2008. godine pod preventivnu zaštitu u kategoriji regionalnog parka, na vrijeme od tri godine. Preventivna zaštita u Osječko-baranjskoj županiji odnosi se na područje koje prati prirodni tok rijeke Drave.

Biološka i krajobrazna raznolikost Osječko-baranjske županije bitno pridonosi očuvanju biološke raznolikosti u Republici Hrvatskoj, zbog čega je 26% područja Županije (zajedno: međunarodno važna područja za ptice i područja važna za ostale divlje svojte i staništa), a koje se većim dijelom podudara s područjem Regionalnog parka Mura-Drava, u obuhvatu ekološke mreže Republike Hrvatske, koja će danom pristupa RH Europskoj uniji biti uključena u europsku mrežu Natura 2000.

²⁷ Bioraznolikost Parka prirode "Kopački rit" obuhvaća: 44 vrste zaštićenih riba, 11 vrsta vodozemaca, 10 vrsta gmazova, 55 vrsta sisavaca (64% od ukupno zabilježenih sisavaca na području RH) i 285 zabilježenih vrsta ptica

²⁸ Izvor: Program zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije

Na području Županije, u šest kategorija zaštite (posebni rezervat, park prirode, regionalni park-preventivna zaštita, spomenik prirode, značajni krajobraz i spomenik parkovne arhitekture) obuhvaćeno je 18 zaštićenih prirodnih vrijednosti (popis u Prilogu 6).

Tablica 3. Pregled zaštićenih prirodnih vrijednosti na području Osječko-baranjske županije

Kategorija zaštite	Broj	Površina (ha)	Udio od ukupne površine županije (%)
Posebni rezervat	2	6.784,99 ²⁹	1,64
Park prirode	1	17.700,00	4,27
Regionalni park	1	61.745,76	14,88
Spomenik prirode	1	0,63	0,0002
Značajni krajobraz	1	160,00	0,04
Spomenik parkovne arhitekture	12	119,06	0,03
Ukupno:	18	86.510,44	20,86

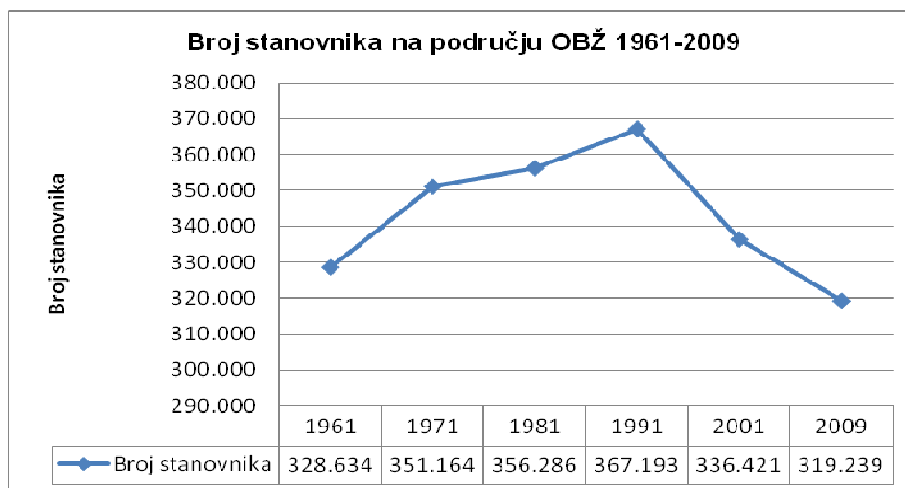
Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša OBŽ

2. STANOVNIŠTVO I LJUDSKI RESURSI OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE

2.1. Osnovni podaci o stanovništvu

Prema popisu stanovnika iz 2001. godine, ukupan broj stanovnika u Osječko-baranjskoj županiji iznosio je 330.506, što je 7,45% stanovništva RH (4.437.460)³⁰. Prema procjeni³¹, u 2009. godini na području Županije živi 319.239 stanovnika³². Kretanje broja stanovnika u Osječko-baranjskoj županiji u posljednjih 50 godina prikazan je grafikonom.

Grafikon 1. Kretanje stanovništva Osječko-baranjske županije u razdoblju 1961.-2009.³³

²⁹ Površina posebnog (zoološkog) rezervata Kopački rit (6.700 ha) uključena je u površinu Parka prirode "Kopački rit".

³⁰ Izvor: http://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2001/Popis/H01_01_07/h01_01_07_zup14.html

³¹ JU Zavod za prostorno uređenje OBŽ

³² Izvor: Priopćenje DZS 7.1.4., rujan 2010.

³³ Izvor za 2009. godinu: Priopćenje DZS 7.1.1., srpanj 2010.

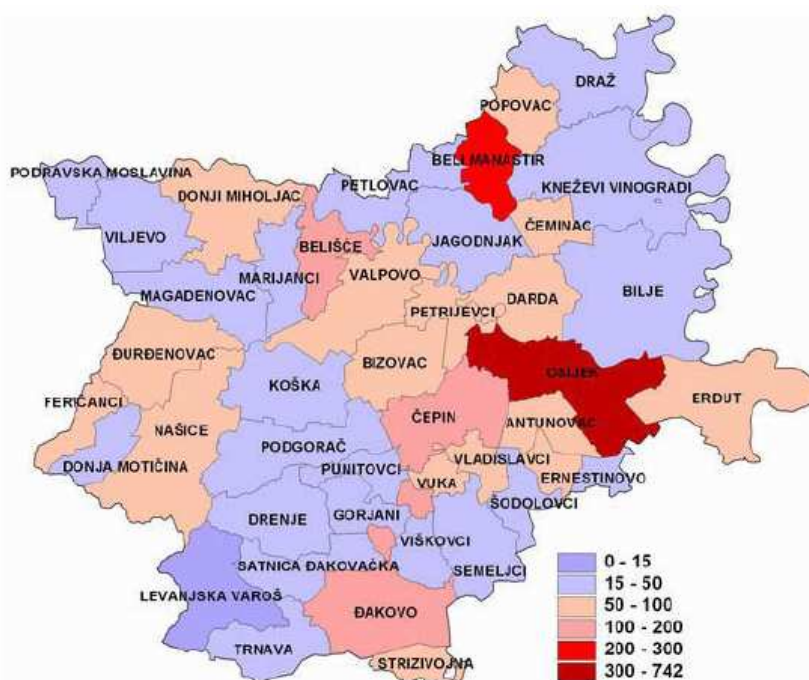
Najveći pad broja stanovnika od gotovo 10% zabilježen je 2001. godine u odnosu na 1991. godinu, a uslijed ratnih zbivanja. Međutim, posebno zabrinjava pad broja stanovnika od 2001. do 2009., a uslijed pada nataliteta i negativnog migracijskog salda.

Danas, po broju stanovnika Osječko-baranjska županija, kao prostorno-administrativna cjelina, zauzima treće mjesto u Republici Hrvatskoj, iza Grada Zagreba i Splitsko-dalmatinske županije.

U Prilogu 7 dan je pregled broja stanovnika po gradovima i općinama OBŽ, radnog kontingenta, te udjela poljoprivrednog stanovništva prema popisu iz 2001. godine.

Prosječna gustoća naseljenosti za Županiju prema procjeni broja stanovnika za 2009. godinu je 76,8 stanovnika/km². Gradovi su znatno gušće naseljeni u odnosu na općine, tj. ruralna područja³⁴. Slikom 10. daje se pregled gustoće naseljenosti u Osječko-baranjskoj županiji.

Slika 10. *Gustoća naseljenosti u Osječko-baranjskoj županiji (br.st./km²) po gradovima i općinama³⁵*

Već na prvi pogled uočljiva je nehomogena raspodjela stanovništva, odnosno glavnina stanovništva živi u gradskim ili prigradskim naseljima (gradovi Osijek, Đakovo, Našice, Beli Manastir, Belišće, Valpovo, Donji Miholjac te susjedne općine Gradu Osijeku: Čepin i Erdut). Najslabije su naseljena periferna područja sjeveroistoka i sjeverozapada Županije te okolica Đakova.

Iz analize distribucije stanovništva na području Županije, očito je da urbani sustav OBŽ čine grad Osijek sa svojim susjednim općinama i ostali gradovi na području Županije.

Područje Osječko-baranjske županije uglavnom je razvrstano u područja s pretežno seoskim ili prijelaznim obilježjima između urbaniziranog prostora i sela, i po tome se razlikuje u odnosu na zagrebačku, riječku i splitsku makroregiju. Razlog tomu je i u prirodnim osobitostima i gospodarskoj strukturi Županije gdje dominira poljoprivredna proizvodnja.

³⁴ Gustoća naseljenosti gradova je 241,5 stan./km², dok je u općinama 45

³⁵ Preuzeto iz Programa zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije, str. 36

Udio gradskog stanovništva od 1961. do 1991. godine povećao se sa 32,3% na 45,3%, dok je odnos gradskog stanovništva grada Osijeka i ostalih gradskih naselja na području OBŽ 63%:37%³⁶. Na području OBŽ (2001.) bilo je 113.583 kućanstava ili 7,7% kućanstava Republike Hrvatske.

2.2. Prirodni prirast stanovništva i migracije

U zadnjih 5 godina stanovništvo Osječko-baranjske županije bilježi negativni prirodni prirast, što je uostalom i nacionalni trend. U tablici 4. prikazano je kretanje prirodnog prirasta stanovništva na području OBŽ, te usporednih podataka s Republikom Hrvatskom.

Od 2007. godine, iako negativan, prirodni prirast stanovništava OBŽ pokazuje trend smanjenja, s -1.265 u 2007. na -881 u 2009. godini.

Tablica 4. Prirodni prirast stanovništva Republike Hrvatske i Osječko-baranjske županije za razdoblje 2005.-2009.

Prirodno kretanja stanovništva	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
RH-rođeni	42.492	41.446	41.910	43.753	44.577
RH-umrli	51.790	50.378	52.367	52.151	52.414
RH-Prirodni prirast	-9.298	-8.932	-10.457	-8.398	-7.837
OBŽ-rođeni	3.061	2.928	2.869	2.991	3.116
OBŽ-umrli	3.976	3.924	4.134	3.970	3.997
RH-Prirodni prirast	-915	-996	-1.265	-979	-881
Indeks prirodnog prirasta OBŽ		108,9	127,0	77,4	90,0

Izvor: Priopćenje DZS, 7.1.1., srpanj 2010., obrada RRA SiB 2010.

U razdoblju 2005.-2009. Osječko-baranjska županija imala je negativan migracijski saldo, što ukazuje na trend odseljavanja stanovništva iz Županije. Najviši je bio u 2007. godini, -1.053 osobe, nakon čega je u laganom padu. U 2009. godini Županija je zauzela peto mjesto po broju odseljenih osoba među županijama RH³⁷. Tablicom koja slijedi daje se prikaz migracijskog salda OBŽ za razdoblje od zadnjih pet godina.

Tablica 5. Migracijski saldo na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2005.-2009.

Migracijski saldo OBŽ	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Doseljeni	1.790	1.860	2.027	2.050	1.640
Odseljeni	2.413	2.711	3.080	2.357	2.205
Saldo ukupne migracije	-623	-851	-1.053	-307	-565

Izvor: Priopćenje DZS 7.1.2., 2010.-2006.; Obrada RRA SiB

2.3. Dobna struktura stanovništva

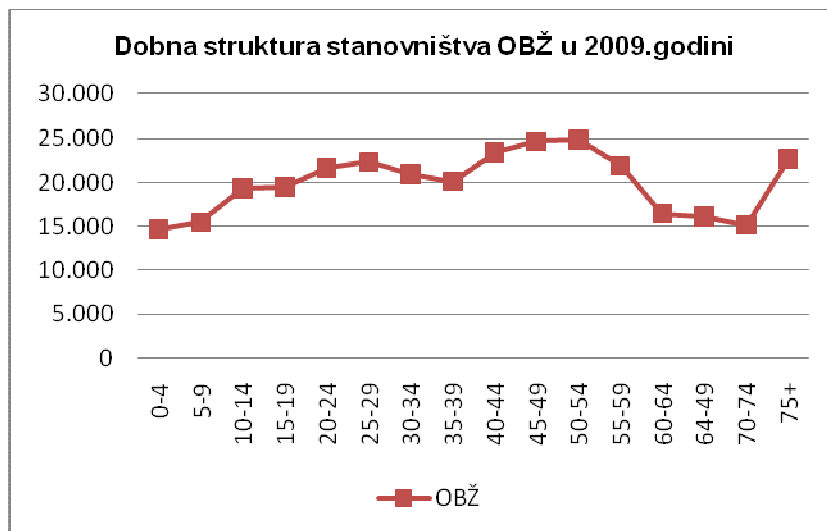
Prema procjeni za 2009. godinu, na području OBŽ bilo je 319.239 stanovnika ili 7% ukupne populacije RH. Dobnoj skupini 0-14 godina pripada 15%, skupini 15-64 godine 68% te skupini 64 i više godina starosti pripada 17% stanovništva OBŽ. Sličan je odnos i na nacionalnoj razini.

³⁶ Program zaštite okoliša za područje OBŽ, str. 37.

³⁷ Izvor: priopćenje DZS 7.1.2., str. 8.

Grafikonom 2. daje se prikaz dobne strukture stanovništva Osječko-baranjske županije³⁸ prema procjeni broja stanovnika za 2009. godinu, a u Prilogu 8 dan je neposredni pregled dobne strukture stanovništva OBŽ i RH za istu godinu.

Grafikon 2. Broj stanovnika u Osječko-baranjskoj županiji prema dobnim skupinama za 2009. godinu

Demografsko starenje predstavlja temeljno obilježje dobne strukture stanovništva u RH, pa tako i u Osječko-baranjskoj županiji. Za sadašnji i sveukupni razvoj, temeljan je odnos udjela sljedećih kategorija u ukupnom stanovništvu: djeca (0-14), osobe u radnoj dobi (15-64) i stariji (65+). Smanjenje ukupnog broja stanovnika na razini RH nije linearno, već je rezultat dugogodišnjeg snižavanja živorođenih, čime se smanjuje udjel mladih i priljev u radni kontingent, dok istovremeno raste udio stanovništva starijeg od 65 godina.

U usporedbi s drugim europskim zemljama, Republika Hrvatska ulazi u skupinu s najlošijom demografskom slikom. Prema pokazateljima dobne strukture stanovništva (prosječna starost) i udjela starih u ukupnom stanovništvu, RH spada među 10 najstarijih zemalja na svijetu³⁹.

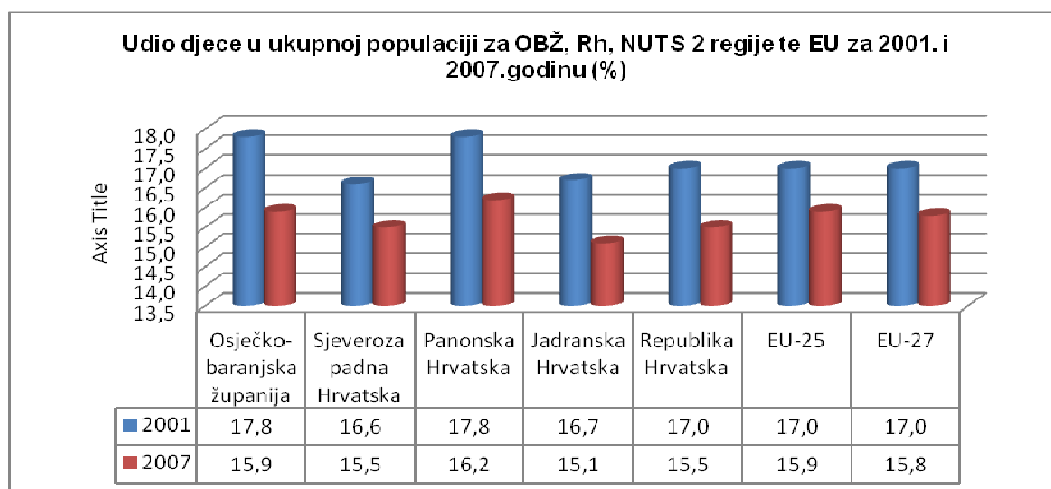
Udio djece (0-14) godina u Osječko-baranjskoj županiji prema popisu iz 2001. godine bio je 17,8%, što je nešto više od prosjeka RH (17%), te prosjeka EU (17%). Međutim, u odnosu na 2001. godinu bilježi se pad udjela djece od 0-14 godina u ukupnoj strukturi stanovništva Županije. Prosječna starost stanovništva je bila 38,7 godina, što je također oko prosjeka RH (39,3%). Međutim, ako se pogledaju podaci iz 2009. godine (procjena za 2009.), vidljiv je pad stanovništva u dobnoj skupini od 0-15 godina i on iznosi sada 15%.

U 2007. godini došlo je do smanjenja udjela djece u ukupnoj populaciji na 15,9%, što je niže i od prosjeka NUTS 2 regije Panonska Hrvatska (16,2%).

³⁸ Priopćenje DZS 7.1.4., rujan 2010; obrada RRA SiB 2010.

³⁹ Definiranje razvojnih prioriteta širih regija (NUTS 2); Verzija 12.2 10-11-2008; Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 100.

Grafikon 3. Usporedni prikaz udjela djece u ukupnoj populaciji u Osječko-baranjskoj županiji, RH, NUTS 2 regijama i EU za 2001. i 2007. godinu

U Prilozima 9 i 9A detaljnije su prikazani podaci o dobnoj strukturi stanovništva.

2.4. Obrazovna struktura stanovništva

U pogledu obrazovne strukture stanovništva OBŽ, može se reći da je nezadovoljavajuća, ali je na razini državnog prosjeka. Tablica 6. sadrži usporedne podatke o razini obrazovanja stanovništva starijeg od 15 godina u Osječko-baranjskoj županiji i Republici Hrvatskoj.

Naime, prema podacima iz zadnjeg popisa stanovništva (2001.), udio visoko-obrazovanih osoba u populaciji iznad 15 godina na području OBŽ je bio 9%, dok je taj odnos na nacionalnoj razini bio 12%.

Tablica 6. Obrazovna struktura stanovništva starijeg od 15 godina

	Ukupno	Bez škole	1-3 razreda osnovne škole	4-7 razreda osnovne škole	Osnovna škola	Ukupno srednje škole	Viša škola; I. (VI.) stupanj fakulteta i stručni studij	Fakulteti, umjetničke akademije i sveučilišni studij	Magisterij	Doktorat	Nepoznato
RH	3.682.826	105.332	166.371	414.008	801.168	1.733.198	150.167	267.885	12.539	7.443	24.715
Muškarci	1.749.733	21.207	50.510	146.569	341.558	955.587	76.650	132.872	7.426	5.057	12.297
Žene	1.933.093	84.125	115.861	267.439	459.610	777.611	73.517	135.013	5.113	2.386	12.418
OBŽ	271.787	9.113	11.733	35.554	69.328	119.444	7.865	16.067	645	339	1.699
Muškarci	128.474	1.737	3.472	12.210	30.197	67.509	3.912	7.948	418	236	835
Žene	143.313	7.376	8.261	23.344	39.131	51.935	3.953	8.119	227	103	864
OBŽ/RH (%)	7%	9%	7%	9%	9%	7%	5%	6%	5%	5%	7%

Izvor: <http://www.dzs.hr/hrv/census/>; obrada RRA SiB 2010.

2.5. Radna snaga, zaposlenost i nezaposlenost

Krajem 2009. godine Osječko-baranjska županija imala je 122.089 aktivnih stanovnika (**radne snage**), što predstavlja 6,7% ukupne radne snage u Republici Hrvatskoj⁴⁰. Radnu snagu čini 90.659 zaposlenih i 31.430 nezaposlenih osoba. Zaposleno stanovništvo predstavlja 6% ukupnog zaposlenog stanovništva RH, a nezaposleno 10,8%. Stopa nezaposlenosti je na kraju 2009. iznosila 25,7%, što je daleko iznad prosjeka RH od 16,1%.

Najviše zaposlenih osoba je bilo zaposleno kod pravnih i fizičkih osoba (92%), 5% u obrtu i slobodnim profesijama, dok je 3% aktivnih osiguranika u poljoprivredi. U 2009. godini došlo je do smanjenja broja zaposlenika u svim kategorijama. U apsolutnom iznosu radi se o broju od 7.123 osobe za samo 12 mjeseci.

Tablica 7. prikazuje strukturu radne snage u OBŽ za 2008. i 2009. godinu, a Tablica 8. odnos radne snage OBŽ u odnosu na RH i Panonsku Hrvatsku u 2009.

Tablica 7. Struktura radne snage u Osječko-baranjskoj županiji za 2008. i 2009.

Struktura radne snage u prosincu 2008. i 2009. godine					
	2008.		2009.		Indeks 09/08.
	Županija	Udio u RH	Županija	Udio u RH	
Radna snaga	123.724	6,7	122.089	6,7	98,7
Zaposleni	97.782	6,1	90.659	6,0	92,7
- zaposleni u pravnim osobama	90.035	4,2	83.188	6,0	92,4
- zaposleni u obrtu i slob. profesijama	4.844	4,8	4.705	4,9	97,1
- aktivni osiguranici u individ. poljoprivredi	2.903	7,9	2.766	8,2	95,3
Nezaposleni	25.942	10,8	31.430	10,8	121,2
Stopa registrirane nezaposlenosti	21,0		25,7		4,8

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje i Hrvatski zavod za zapošljavanje

Tablica 8. Radna snaga RH, Panonske Hrvatske i OBŽ u prosincu 2009.

Administrativno područje	2009.	
	Radna snaga	Udio OBŽ (%)
Republika Hrvatska	1.814.583	6,7%
Panonska Hrvatska	451.586	27,0%
Osječko-baranjska županija	122.089	

Izvor: Radna snaga u Osječko-baranjskoj županiji, prosinac 2009.; HZZ, Područna služba Osijek; obrada RRA SiB

Kada se govori o radno sposobnom stanovništvu, govori se o starosnoj dobi od 15-64 godina. Broj **zaposlenih** u odnosu na radno sposobno stanovništvo, značajan je pokazatelj razvoja. Upravo iz toga razloga procijenjena je stopa zaposlenosti temeljem dostupnih statističkih podataka.

Temeljem dostupnih podataka i izračuna, zaključak je da je stopa zaposlenosti u OBŽ znatno manja nego stopa na razini RH. Ona je u 2009. iznosila 42%, dok je na razini RH bila 56,6%.

Kada se uzme u obzir da je stopa zaposlenosti na razini EU 69%⁴¹, onda se može govoriti o poražavajućim brojkama. Prema dokumentu Europe 2020, cilj EU je podići stopu zaposlenosti sa sadašnje razine od 69% na najmanje 75% do 2020. godine.

⁴⁰ Radna snaga Osječko-baranjska županija, prosinac 2009.; HZZ, Područna služba Osijek

⁴¹ <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20Europe%202020-20%20EN%20version.pdf>

Stoga pitanje podizanja stope zaposlenosti radno sposobnog stanovništva ostaje i dalje izazov ne samo na razini regionalne samouprave, već i na nacionalnoj razini.

U Tablici 9. daje se prikaz stope zaposlenosti na razini RH⁴² (izračunata i procijenjena), te procjena stope zaposlenosti na području OBŽ za razdoblje zadnje tri godine.

Tablica 9. Procjena stope zaposlenosti za Osječko-baranjsku županiju i RH za 2007.-2009.

	2007.	2008.	2009.
Procijenjeni broj stanovnika u RH	4.435.982	4.434.508	4.429.078
Procijenjeni broj stanovnika u OBŽ	322.327	320.617	319.239
Stanovnici OBŽ 15-64	217.068	216.248	215.801
Zaposleno stanovništvo u RH	1.516.909	1.636.000	1.605.000
Zaposleno stanovništvo u OBŽ	96.246	97.782	90.659
Stopa zaposlenosti u OBŽ-procjena	44,3%	45,2%	42,0%
Stopa zaposlenosti u RH-HZZ i procijenjena	54,7%	57,8%	56,6%

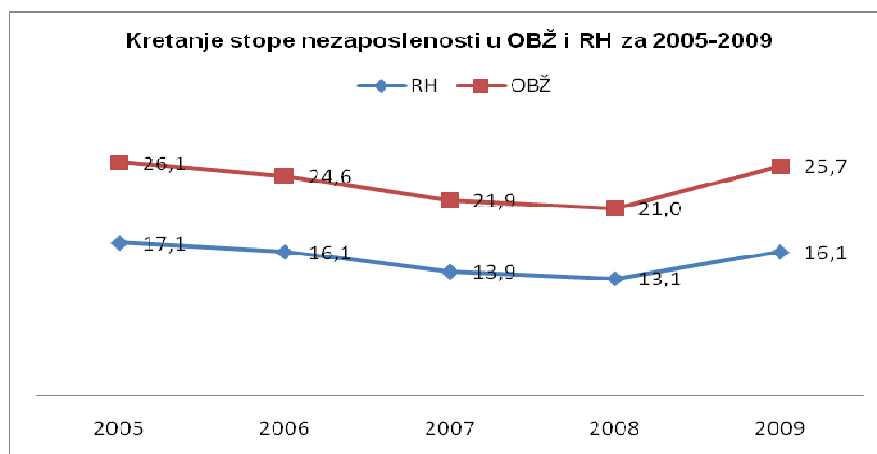
Izvor: DZS Priopćenje 7.1.4., rujan 2008-2010.; HZZ, Područna služba Osijek, Godišnjak HZZ 2007., 2008., 2009.; Obrada RRA SiB 2010.;

Nezaposlenost je ozbiljan problem Osječko-baranjske županije već čitav niz godina. Od 1997.do 2000. nezaposlenost se kreće uzlaznom putanjom, uz lagani pad u razdoblju 2000.-2008., no nije pala ispod 20% u cijelom razdoblju.

U 2009. ponovo dolazi do povećanja stope nezaposlenosti s 21% na 25,7%.

Grafikon 4. prikazuje kretanje stope nezaposlenosti u Osječko-baranjskoj županiji u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2005.-2009.⁴³

Grafikon 4. Kretanje stope nezaposlenosti u Osječko-baranjskoj županiji za 2005.-2009.

Pored visoke stope nezaposlenosti, poseban je problem nezaposlenost žena, starijih osoba, te dugotrajna nezaposlenost.

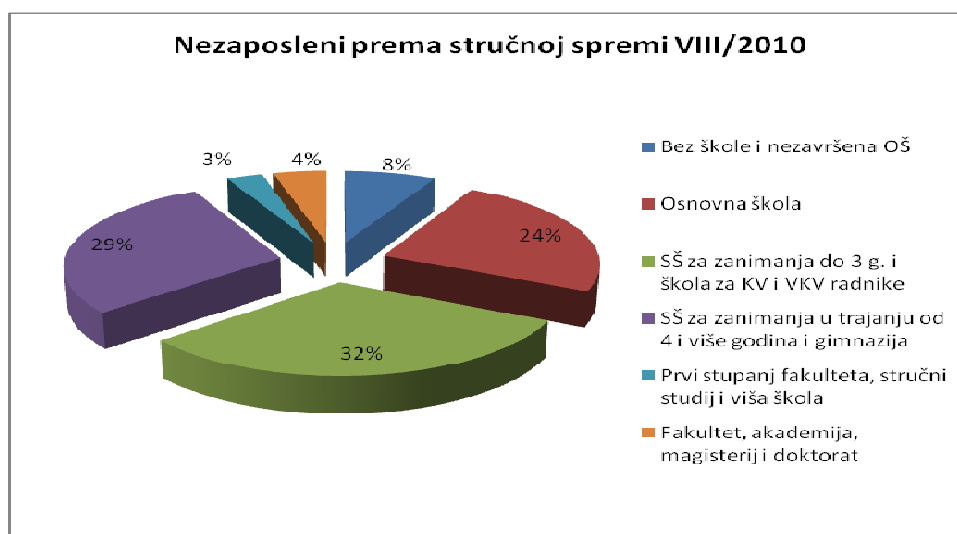
⁴² Godišnjak HZZ 2009. navodi stopu zaposlenosti za 2009., RRA SiB procjenjuje stopu zaposlenosti za RH za 2007. godinu te stope zaposlenosti za OBŽ za razdoblje 2007.-2009. Ti se podaci mogu smatrati isključivo indikativnima, a nikako relevantnima!

⁴³ Izvor: HZZ, Područna služba Osijek: Radna snaga Osječko-baranjske županije, prosinac 2009; Podaci HZZ, Područna služba Osijek (elektronski oblik), gdje se za stopu nezaposlenosti RH uzima stanje na dan 31.12. tekuće godine

U zadnjih deset godina (2000. - 2009.) udio nezaposlenih žena u ukupnom broju nezaposlenih kreće se iznad 50%, a 2007. godine dolazi na razinu 61,4%. U 2009. godini 60% nezaposlenih osoba bile su žene.

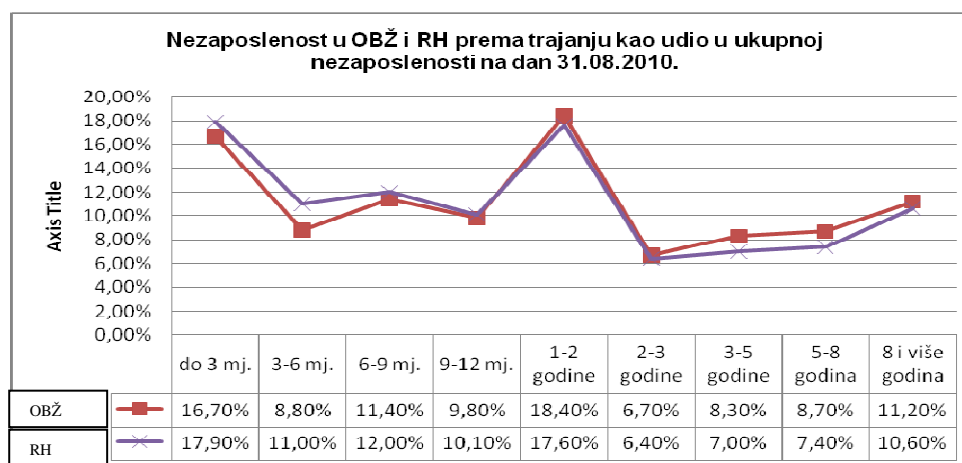
U pogledu obrazovne strukture nezaposlenih osoba u Osječko-baranjskoj županiji, prema podacima HZZ iz kolovoza 2010. godine, 57% su nezaposleni s osnovnom i srednjom školom do tri godine, 7% su u kategoriji prvog stupnja fakulteta, stručnog studija i više škole, fakulteta akademije, magisterija i doktorata (2.207 osoba). Struktura nezaposlenih prema stručnoj spremi dana je grafikonom 5, odnosno detaljnije Prilogom 10, prema stručnoj spremi i spolu.

Grafikon 5. Struktura nezaposlenih osoba prema stručnoj spremi u Osječko-baranjskoj županiji VIII/2010⁴⁴

Trajanje nezaposlenosti također je važan problem. Grafikonom 6. dan je pregled trajanja nezaposlenosti osoba koje su na dan 31.08.2010. bile prijavljene na HZZ u OBŽ i RH. Slika OBŽ je slična republičkom prosjeku, ako se gleda u relativnim brojevima, ali kad se uzme da oko 11.000 ljudi traži posao u OBŽ više od dvije godine, to predstavlja 35% ukupnog broja nezaposlenih, što je više od republičkog prosjeka, koji za ovu kategoriju iznosi 31%.

Grafikon 6. Nezaposlenost u OBŽ i RH prema trajanju na dan 31.08.2010.

⁴⁴ Izvor: <http://www.hzz.hr/docslike/statistike/tablica%2052.xls>; obrada RRA SiB, 2010.

Što se tiče daljnje analize nezaposlenih osoba, u Prilogu 11 dan je pregled nezaposlenih osoba prema prethodnom zanimanju po NKD 2007 na dan 31.08.2010. u Osječko-baranjskoj županiji.

S obzirom na prethodno zanimanje, najviše je nezaposlenih osoba s prethodnim radnim iskustvom iz prerađivačke industrije i trgovine. Radi se o brojci od oko 11.300 osoba ili oko 36% ukupno nezaposlenih na dan 31.08.2010. godine.

Za dobivanje ukupne slike stanja nezaposlenih osoba, potrebno je sagledati i dobnu strukturu nezaposlenih osoba. Naime, na području OBŽ ima 28% nezaposlenih mladih ljudi u dobnoj skupini od 19-29 godina starosti, odnosno 49% nezaposlenih u dobnoj skupini od 19-39 godina starosti. Detaljniji pregled nezaposlenih osoba u kolovozu 2010. godine nalazi se u Tablici 10.

Tablica 10. Nezaposlene osobe prema dobnoj skupini i spolu u OBŽ za VIII/2010.

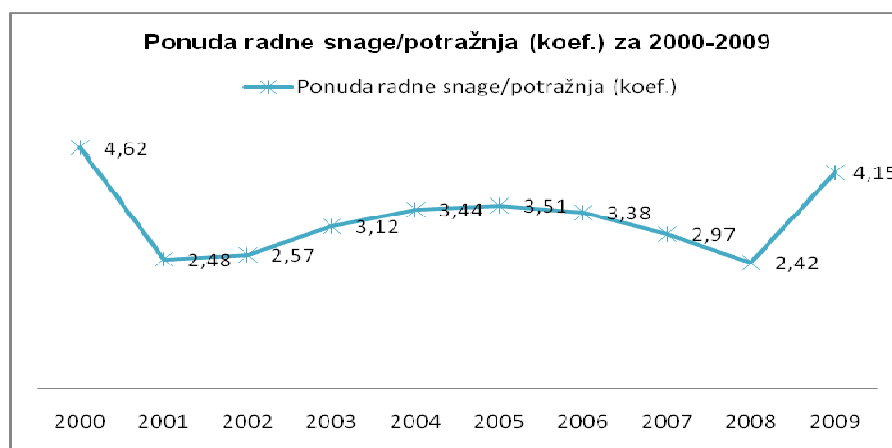
Dobna skupina	Broj nezaposlenih	Udio (%)	Broj nezaposlenih žena	Udio (%)
do 18	1.897	6%	826	5%
19-29	8.941	28%	4.881	28%
30-39	6.648	21%	4.364	25%
40-49	6.296	20%	4.005	23%
50-59	6.803	22%	3.437	20%
60 i više	984	3%	110	1%
Ukupno:	31.569	100%	17.623	100%

Izvor: <http://www.hzz.hr/docslike/statistike/tablica%2053.xls>; obrada RRA SiB 2010.

Na kraju treba spomenuti indikator koji predstavlja omjer ponude radne snage i prijavljenih potreba za radnicima. U zadnjih deset godina njegov prosjek je bio 2,7⁴⁵, dok je u 2009. dostigao razinu 4,15.

Sljedeći grafikon prikazuje indikatore, a u Prilogu 12 nalazi se tabelarni prikaz ovih podataka.

Grafikon 7. Pokazatelj ponude radne snage i potražnje za radnicima u OBŽ za razdoblje 2000.-2009.

⁴⁵ Obrada RRA SiB

3. INFRASTRUKTURA

3.1. Promet

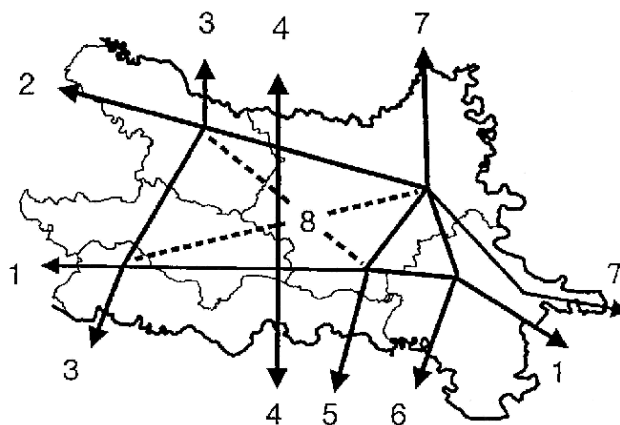
Prostor istočne Hrvatske ima vrlo povoljan zemljopisno-prometni položaj u širem okruženju. Promatrani prostor smješten je na spoju između dvije prostorno-zemljopisne cjeline: Panonske nizine i Dinarskog gorja, a koji omeđuju doline rijeka: Drave, Save i Dunava. U polumjeru od 500 km od ovog prostora nalazi se nekoliko europskih regija: srednjoeuropska, alpska, karpatska i balkanska.

Prednosti zemljopisnog položaja istočne Hrvatske došle su do izražaja tek nakon osnutka suvremenih prometnica koje su joj dodijelile važnu funkciju u širim državnim i međunarodnim okvirima. Glavni prirodni prometni pravci istočno hrvatske ravnice:

- A) Nositelji sveukupne, unutrašnje, vanjske izvorišno-ciljne i tranzitne prometne potražnje
 - I) longitudinalni
 1. Posavski,
 2. Podravski
 - II) meridijalni ili transverzalni
 3. Virovitičko-okučanski,
 4. Miholjačko-brodski,
 5. Osječko-đakovački,
 6. Osječko-županjski
 - III) po prostornoj orijentaciji kombinirani
 7. Podunavski pravac.
- B) Nositelji unutrašnje prometne potražnje i kombinacijskih veza vanjskih tokova
 - IV) sustav dijagonalnih pravaca 8.

Navedeni pravci vidljivi su na Slici 11.:

Slika 11. Dijagonalni prometni pravci

Prometni i geostrateški položaj Osječko-baranjske županije određuju Podravski i Podunavski koridor koji prolaze njezinim područjem, dok Posavski koridor tangira Županiju i od velikog je značaja za njezine prometne tokove. Razvoj Podunavskog koridora i istočnog urbanog područja je Strategijom prostornog uređenja Republike Hrvatske ocijenjen kao osobito značajan za uravnoteženi razvoj Hrvatske.

U skladu sa strateškom, jadranskom orijentacijom budućeg razvoja Republike Hrvatske od velikog značaja je i prostor istočne Hrvatske, kojim je preko njega Podunavlje povezano s Jadranom, preko Zagreba i Karlovca do Rijeke, odnosno preko Bosne i Hercegovine do Ploča.

3.1.1. Cestovni promet

Cestovna mreža je infrastrukturna osnova cestovnog prometa. Cestovna mreža je temeljem Zakona o javnim cestama ("Narodne novine" broj 180/04., 136/08., 146/08., 38/09., 124/09., 153/09. i 73/10.) strukturirana kao mreža javnih cesta, kojima se pod općim i razvidnim uvjetima koristi većina sudionika u prometu i ostalih cesta (nerazvrstane ceste) u koje spadaju sve vrste cesta, koje isključivo koriste privatne osobe ili služe određenim gospodarskim djelatnostima u čijoj je nadležnosti i gospodarenje tim cestama kao što su: šumske ceste, poljoprivredne ceste, vodoprivredne ceste, vojne ceste i privatne ceste.

Javne ceste se u skladu sa Zakonom i odlukom o razvrstavanju javnih cesta dijele na:

- državne ceste,
- županijske ceste i
- lokalne ceste.

Organizacijski državnim cestama upravlja i skrbe se za njih Hrvatske ceste, a županijskim i lokalnim cestama na području Županije Uprava za ceste Osječko-baranjske županije.

Pored Zakona o javnim cestama, ali prema kriteriju opće pristupačnosti pod jednakim uvjetima u cestovnoj mreži kao javne funkcioniraju i "nerazvrstane" ceste kojima upravljaju jedinice lokalne samouprave.

Glavni cestovni prometni pravci:

- auto cesta A3 (GP Bregana-Zagreb-Slavonski Brod- GP Bajakovo)
- državna cesta D2 - Podravska magistrala (GP Dubrava Krišovljanska-Varaždin-Našice-Osijek-Vukovar-GP Ilok)
- državna cesta D7 (GP Kneževo-Beli Manastir-Osijek-Đakovo-GP Slavonski Šamac).

To su važni cestovni pravci i u sustavu međunarodnih E-cesta glede povezivanja zapadne, sjeverne i srednje Europe s južnim i jugoistočnim dijelom Europe.

Na njih se nadovezuje sustav sabirnih i priključnih državnih cesta, te županijske i lokalne ceste.

Na području Osječko-baranjske županije proteže se u cijelosti ili djelomično:

- 15 državnih cesta ukupne dužine 498,062 km,
- 94 županijske ceste ukupne dužine 665,97 km i
- 116 lokalnih cesta ukupne dužine 554,60 km.

Na navedenim prometnicama ima oko 180 većih objekata (podvožnjaci, nadvožnjaci, mostovi i propusti). Uz to postoji i oko 1.400 km ostalih, odnosno nerazvrstanih cesta.

Za usporedbu u Republici Hrvatskoj je od ukupno 20.087,40 km županijskih i lokalnih cesta neizgrađeno cca 3.500,00 km ili 17,5% od ukupne cestovne mreže županijskih i lokalnih cesta.

Sukladno podacima Uprave za ceste Osječko-baranjske županije, u trenutku donošenja strategije, ukupna dužina Županijskih i lokalnih cesta u našoj županiji iznosi 1.220,58 km, od čega je 957,79 km ili 78% cestovne mreže županijskih i lokalnih cesta s izgrađenim suvremenim kolnikom, dok je 262,79 km ili 22% ukupne cestovne mreže županijskih i lokalnih cesta u ovom trenutku bez izgrađenog suvremenog kolnika (asfalt, beton, kamena kocka). Veći postotak neizgrađenosti imaju još samo Vukovarsko-srijemska, Sisačko-moslavačka, Ličko-senjska, Zadarska i Virovitičko-podravska županija.

U našoj Županiji razvrstano je 7 županijskih i 57 lokalnih cesta koje su dijelom ili u potpunosti neizgrađene. Dužina neizgrađenih dionica na županijskim je 23,57 km a na lokalnim cestama 239,22 km.

Središnja i istočna (Panonska) Hrvatska ima najnerazvijeniju cestovnu infrastrukturu mjerenu gustoćom cestovne mreže, te se nalazi na 88% prosjeka RH. Županije koje najlošije stoje po gustoći cestovne mreže jesu Požeško-slavonska i Osječko-baranjska županija.

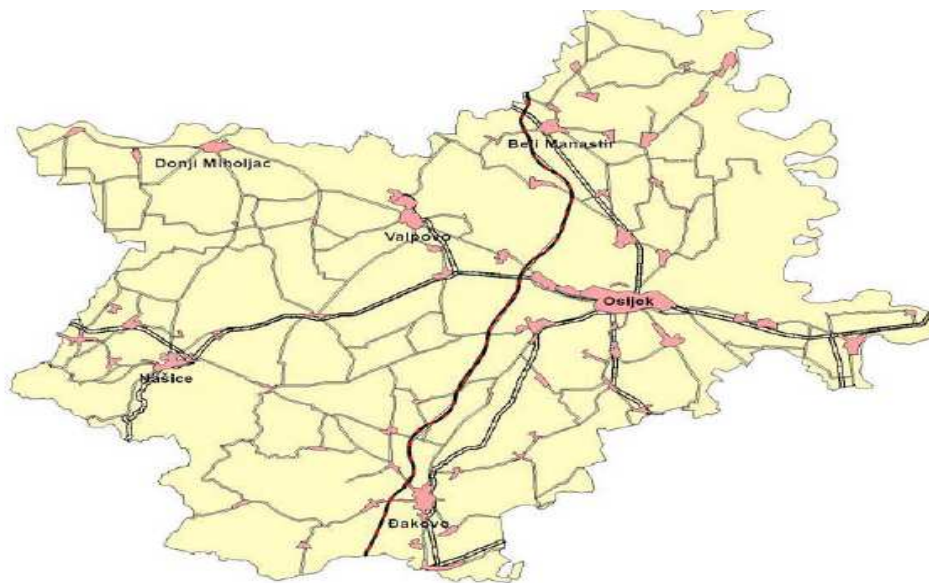
Autocesta Beli Manastir - Osijek - Svilaj dio je **paneuropskog koridora V/c** koji je dogovoren na konferenciji europskih ministara prometa u Helsinkiju (1997. godine). Ogranak je to petog prometnog koridora koji prometno čvorište Budimpešte povezuje s prostorom Jadrana. Predmetna autocesta u prometnom sustavu Republike Hrvatske nosi oznaku A5.

Autocesta slijedi osnovni interes izgradnje buduće cestovne mreže Republike Hrvatske u pravcu sjever - jug, odnosno boljeg cestovnog povezivanja unutrašnjeg kontinentalnog područja i srednjeeuropskog Podunavlja s Jadranom.

Autocesta A5 Beli Manastir - Osijek - Svilaj ukupne je dužine 88,6 km od čega se na području Osječko-baranjske županije nalazi 72,5 km.

S obzirom na dinamiku izgradnje autoceste A5 do danas su izgrađene i puštene u promet dionice Đakovo-Sredanci i Osijek - Đakovo. Pravo značenje i prometnu valorizaciju koridor će dobiti kada bude izgrađen u cijelosti.

Slika 12. Cestovna i željeznička infrastruktura na području Osječko-baranjske županije

3.1.2. Željeznički promet

Željeznički transport je uz pomorsko-riječni transport, ekološki najpovoljniji oblik prijevoza ljudi i roba i važan čimbenik dugoročnog razvoja Županije, kao komplement cestovnom i riječnom transportu, sagledan u kontekstu integralnog regionalnog transportnog sustava.

Na području Republike Hrvatske, pruge se ovisno o njihovoj namjeni, opsegu prometa, gospodarskoj važnosti i značenju, koje imaju u unutrašnjem i međunarodnom željezničkom prometu razvrstavaju na:

1. pruge od značaja za međunarodni promet,
2. pruge od značaja za regionalni promet,
3. pruge od značaja za lokalni promet.

Hrvatska željeznica - Regionalna jedinica Osijek nadležna je za željeznički prijevoz na području Županije. Na području Županije nalazi se 31 željeznička postaja i ukupno 253,470 km željezničkih pruga od čega su:

- 100,135 km pruge od značaja za međunarodni promet,
- 104,363 km pruge od značaja za regionalni promet,
- 48,972 km pruge od značaja za lokalni promet.

Željezničku mrežu na području naše Županije čine pruge prikazane u Tablici 11.:

Tablica 11. Željeznička mreža na području Županije

Oznaka pruge	Skraćeni naziv željezničke pruge	Vrsta pruge	Dužina (km)
M105	Novska - Tovarnik - DG	pruga od značaja za međunarodni promet	18,000
M301	DG - B. Manastir - Osijek	pruga od značaja za međunarodni promet	32,505
M302	Osijek - Strizivojna-Vrpolje	pruga od značaja za međunarodni promet	48,377
M303	S.-Vrpolje - S. Šamac - DG	pruga od značaja za međunarodni promet	1,253
R104	Vukovar-B.n. - Erdut - DG	pruga od značaja za regionalni promet	17,380
R202	Varaždin - Dalj	pruga od značaja za regionalni promet	86,983
L206	Nova Kapela - Našice	pruga od značaja za lokalni promet	17,671
L208	Bizovac - Belišće	pruga od značaja za lokalni promet	12,940
L209	Vinkovci - Osijek	pruga od značaja za lokalni promet	18,361

Tablica 12. Željeznički promet u Županiji

	2008.	2009.	Indeks
Otputovali putnici (u 000)	844	1026	121
Promet robe(u 000 tona)			
Ukrcaj	433	462	106
Iskrcaj	624	504	80

Izvor: Državni zavod za statistiku; obrada: HGK Županijska komora Osijek

Tablica 13. Pregled prijevoza putnika u željezničkom prometu u Županiji

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Prevezeno putnika	387.126	1.003.446	992.048	971.044	986.179
U unutarnjem prometu	384.348	997.609	986.283	964.997	978.804
U međunarodnom prometu	2.778	5.837	5.765	6.047	7.375
Putnički kilometri	18.458.452	34.537.632	45.467.146	42.811.108	43.724.375

Izvor: Regionalna jedinica Hrvatske željeznice Putnički prijevoz Osijek; obrada HGK Županijska komora Osijek

Veliki problem u poslovanju Hrvatskih željeznica je zastarjelost infrastrukture željezničkog prometa, kako donjeg, tako i gornjeg postroja. Nedovoljna ulaganja u modernizaciju, infrastrukturu i praćenje navika i potreba putnika, rezultirali su padom prijevoza putnika, ali i padom iskrcaja roba. Prema podacima Hrvatskih željeznica Cargo d.o.o. Osijek u 2009. godini u unutarnjem prometu ostvareno je 774.076 tona, a u međunarodnom prometu 229.853 tone robe.

Još prije Konferencije u Helsinkiju (1997. godine) kada je utvrđena mreža paneuropskih koridora, spomenuta željeznička veza razmatrana je (80-tih godina prošlog stoljeća) u sklopu projekta Jadranske osovine ("Adria axe"), kada je razmatrano nekoliko alternativnih veza Budimpešte s Jadranom. Već tada je utvrđeno da spomenutu željezničku vezu od Budimpešte do Ploča treba modernizirati u skladu sa zahtjevima koje postavlja suvremeni željeznički promet.

Paneuropski koridor V/c važan je željeznički pravac u povezivanju istočne Hrvatske i juga, ali i u povezivanju europskih regija pogotovo srednje Europe s jugom (Budimpeštu s gradom i lukom Ploče koja je smještena u središnjem dijelu Jadrana). Željeznička veza u okviru ovog koridora duljine je 809,1 kilometra i to na području Hrvatske u duljini 125,2 km (15,5% trase), u Mađarskoj u duljini od 277,3 km (34,3% trase) i u Bosni i Hercegovini 406,6 km (50,2% trase).

Program modernizacije V/c koridora na području Hrvatske (željezničke pruge: Beli Manastir-Osijek-Strizivojna/Vrpolje- Slavonski Šamac i Metković-Ploče), trebao je još 2007. godine biti završen, ali radovi do danas nisu izvedeni u cijelosti. Pored navedenog i mnogi drugi problemi, kao što su nesansirane posljedice ratne devastacije, zastarjela infrastruktura (pruge, signalizacija, kolodvori, elektrifikacija), nedostatak interesa (HŽ kao dugogodišnji gubitaš na teretu državnog proračuna) te nedostatak sredstava na državnoj razini, nepovoljno utiču na željeznički transport u OBŽ.

Kako navedeni koridor prolazi kroz sam grad Osijek tj. dijeli ga na dva dijela, a zbog znatnog povećanja teretnog tranzita u narednim godinama potrebno je izmjestiti željeznički koridor V/c izvan gradskog područja. Pripreme radnje na izmještanju spomenutog koridora pokrenula je Osječko-baranjska županija u suradnji s nadležnim institucijama (HŽ, HAC, HC, MRRŠVG; Grad Osijek, ŽUC, Lučka uprava Osijek) na način da je inicirala izradu prostorno - prometne studije prometnog sustava šireg područja grada Osijeka.

Pravo značenje i prometnu valorizaciju ovaj prometni koridor će dobiti izgradnjom Transeuropske autoceste sjever-jug i modernizacijom željezničke pruge.

U skladu s programom rješavanja željezničko-cestovnih prijelaza predložena su rješenja na sljedećim prugama: MP 13A Osijek-Beli Manastir-državna granica; MP 13B Osijek- Strizivojna-Vrpolje; I 100 Dalj-Varaždin; II 207 Našice-Nova Kapela; OG Nemetin-Nova Luka Osijek; MP 14 Vinkovci-Erdut-državna granica.

Panonskom Hrvatskom prolazi glavina hrvatskog dijela paneuropskog željezničkog Koridora X te bi se osuvremenjivanjem željezničke infrastrukture otvorili veliki potencijali za ekonomski razvitak te regije.

3.1.3. Riječni promet

Riječni promet je najisplativiji oblik prijevoza u procesu razmjene roba, osobito kod srednjih i dugih relacija. Jačina gospodarstva jedne regije ponajviše ovisi o njezinim logističkim potencijalima. Uz blizinu luke i korištenje usluga riječnog prometa, Europa i svijet su bliži, a sirovine i proizvodi jeftiniji i konkurentniji.

Za riječni promet u Osječko-baranjskoj županiji bitne su rijeke Drava i Dunav. Rijeka Drava plovna je gotovo svom svojom dužinom kojom se prostire našom Županijom, odnosno od svog ušća do 104-tog riječnog kilometra - naselja Martinci Moslavački.

Na toj dužini od 0-tog do km 70 rijeka Drava je međunarodni vodni put od međunarodnog značaja temeljem Europskog ugovora o glavnim unutarnjim vodnim putovima od međunarodnog značaja (AGN) uvrštena u mrežu unutarnjih vodnih putova od međunarodne važnosti pod oznakom E-80-08. Na dionici od km 70 do km 104 plovidba je regulirana Sporazumom s Republikom Mađarskom. Rijeka Dunav protječe istočnom granicom naše Županije u dužini od 86 km i to od granice s Republikom Mađarskom do iza općine Erdut (gdje prelazi u Vukovarsko-srijemsku županiju) i cijelom tom dužinom je međunarodni plovni put (od km 1433 do km 1347).

Osnovni problem riječnog prometa su zapuštenost plovnih putova, zastarjela tehnologija flote (tegljenje umjesto potiskivanja), tehnička i tehnološka zastarjelost luka i nedostatak brodogradilišta s navozom (izvlačilišta). Zbog ograničenih financijskih sredstava (državni proračun) tijekom jedne godine, provode se samo radovi na "održavanju" stanja, koji se svode na održavanje objekata sigurnosti plovidbe i obilježavanje plovnih putova, te radovi (sanacija korita i obala) u manjem opsegu u svrhu tehničkog održavanja i osposobljavanja plovnih putova.

Na plovnom putu Dunava u granicama Županije trenutno nema luka ili pristaništa. U planu je izgradnja putničkih luka u Batini (rkm 1425+500) i u Aljmašu (rkm 1380+200).

Na plovnom putu Drave smještene su:

- Luka Osijek - rkm 13+000
- Stara luka Tranzit - Osijek rkm 18+300
- "Zimska luka" u Osijeku rkm 20+700
- Putničko pristanište "Galija" Osijek rkm 21+500
- Pristanište u Belišću rkm 53+500
- Pristanište u Donjem Miholjcu rkm 85+000.

Položaj Osijeka s lukom na trinaestom kilometru rijeke Drave od ušća u Dunav, predstavlja odličnu osnovu na (ponovni) razvoj riječnog prometa, koji pruža pretpostavke za regionalno otvaranje i gospodarski rast, zbog svoje izuzetne ekonomsko-ekološke prihvatljivosti. Iako je riječno brodarstvo kao djelatnost gotovo potpuno zapušteno, u promišljanjima o mogućim razvojnim perspektivama, treba uzeti činjenicu da je osječka luka "Tranzit", prije domovinskog rata bila, nakon Rijeke, druga najveća hrvatska luka za prekrcaj tereta⁴⁶.

Mogućnosti koje se otvaraju pred osječkom lukom, ali i ograničenja koja tome stoje na putu traže strategijske odgovore i potrebna sredstva radi pokretanja razvoja. Postoje planovi za izgradnju nove luke Osijek kapaciteta 5 mil. tona godišnje za različite vrste tereta, a čija se investicija planira na razini 62,5 mil. EUR⁴⁷.

Regija Panonska Hrvatska ima velike potencijale u riječnom prometu, jer su prometni putovi Save, Drave i Dunava i planirani kanal Dunav-Sava uključeni u mrežu plovnih putova, a riječne luke Vukovar, Slavonski Brod, Sisak i Osijek uključene u mrežu luka otvorenih za međunarodni promet.

3.1.4. Zračni promet

Zračni promet sastavni je dio svakog modernog transportnog sustava. OBŽ je u europski zračni promet uključena preko Zračne luke Osijek u Klisi, 13 km od Osijeka, koja nakon obnove (2003.) raspolaže sa zgradom za prijem i otpremu putnika, cargo terminalom s otvorenim i zatvorenim skladišnim prostorima.

⁴⁶ S prekrcajem roba od 60.000 t/g (1912.) Osijek je bio drugo pristanište u jugoistočnoj Europi; u razdoblju 1980.-1990. prekrcaj roba bio je 2.000.000 t/g (Izvor:Informacija o prometnoj povezanosti na području OBŽ za 2010.; str. 28.)

⁴⁷ Informacija o prometnoj povezanosti na području OBŽ za 2010.; str. 36.

Uzletno-sletna staza i opremljenost luke omogućava prihvat i otpremu svih zrakoplova osim širokotrupnih. Po svojim karakteristikama, ima kodnu oznaku 4D prema klasifikaciji ICAO⁴⁸. Međunarodni i domaći putnički i cargo promet osnovica su razvoja zračne luke.

S aspekta domaćeg **putničkog prometa**, u 2010. jednom tjedno je Croatia Airlines povezivao Osijek s Dubrovnikom i Splitom. Cilj je zračne luke uspostaviti letove tijekom cijele godine za Split i Dubrovnik, a tijekom ljetnih mjeseci dodatne letove za Dubrovnik, Pulu i Zadar.

Što se tiče međunarodnog putničkog prometa, može se reći da je on započeo 2008.godine kada je zrakoplovna kompanija Germanwings uspostavila letove dva puta tjedno na liniji Osijek-Koln. Tijekom 2009. i 2010. kompanija Ryanair je uspostavila letove tijekom ljetne sezone dva puta tjedno na liniji Osijek-Frankurt/Hahn. Ovom direktnom linijom, OBŽ je povezana s tržištem Njemačke, odakle su putnicima na raspolaganju letovi za više od 50 destinacija.

Osim redovitog prometa, zračna luka prihvaća charter letove, te letove poslovne i generalne avijacije. U 2010. godini charter letovi tvrtke Nouvelair povezivali su Osijek s Tunisom.

U 2009. godini ukupni putnički promet je bio 20.430 putnika⁴⁹, što je 14% ukupnog kapaciteta zračne luke.

Tablica 14. Promet putnika i zrakoplova u Zračnoj luci Osijek d.o.o. u 2009. i I-IX. 2010. godine

Mjesec	2009. godina			2010. godina		
	Broj putnika	Promet robe (u tonama)	Operacija	Putnika	Promet robe (u tonama)	Operacija
Siječanj	36	-	18	80	-	34
Veljača	70	-	30	80	-	26
Ožujak	62	90,0	40	48	-	46
Travanj	137	-	54	63	-	52
Svibanj	1.885	-	92	2.327	-	78
Lipanj	2.859	-	104	3.377	-	72
Srpanj	4.713	-	96	4.477	-	107
Kolovoz	4.925	-	96	4.834	-	105
Rujan	3.302	-	116	2.978	-	82
Listopad	2.220	-	64	-	-	-
Studeni	140	-	59	-	-	-
Prosinac	81	98,0	34	-	-	-
Ukupno	20.430	188,0	803	18.264	-	602

Izvor: Zračna luka Osijek d.o.o.; obrada: HGK Županijska komora Osijek

Putnička zgrada površine 1.500 m² omogućuje protok od 200 do 400 putnika na sat, odnosno od 100.000 do 150.000 putnika godišnje. Stajanka za zrakoplove je površine 27.000 m² na kojoj se može istodobno parkirati četiri srednje-doletna zrakoplova kapaciteta do 189 sjedala.

S aspekta robnog zračnog prijevoza (**cargo promet**) Zračna luka Osijek raspolaže skladišnim prostorom koji je podijeljen na javno skladište (560 m²) i carinsko skladište tipa A (1.120 m²). Unutar njega moguće je skladištenje svih vrsta roba koje ne zahtijevaju posebne uvjete. U sklopu cargo terminala nalazi se i kamionski terminal.

⁴⁸ Informacija o prometnoj povezanosti na području OBŽ za 2010.

⁴⁹ Informacija o stanju i razvojnim mogućnostima turizma na području OBŽ, travanj 2010., str. 25.

U prosincu 2004. započeo je kontinuirani prijevoz tereta zrakoplovima IL76 (nosivosti 50 tona robe) na relaciji afričkih zemalja i blisko-istočnih zemalja (Tanzanija, Kongo, Sudan, Afganistan) do Osijeka, gdje je roba pretovarana na kamione hladnjače i nastavljala put prema destinacijama u zemljama Europske Unije. Zračnim putem se za EU prevozila svježa riba, a iz Osijeka humanitarna pomoć, elektronika i generatori.

Dolaskom novih partnera stvara se realna osnova za kontinuirano povećanje međunarodnog cargo prometa u budućnosti. Ovakav posao bi također značio i inicijaciju domaćim proizvođačima i špediterima za povećano korištenje zračnog prijevoza za izvoz, te mogućnost deziniranja Zračne luke Osijek kao cargo čvorišta (cargo hub) za ovaj dio Europe.

Zračna luka Osijek se nalazi na pragu novog razvojnog razdoblja koje obilježavaju ulaganja u modernizaciju opreme, te pored pružanja osnovnih usluga prihvata i otpreme zrakoplova, razvijaju se i sekundarne djelatnosti, kao što su usluge skladištenja, cestovnog prijevoza, ugostiteljske, trgovinske i turističke usluge.

Na području OBŽ postoji još jedna zračna luka, Zračno pristanište Osijek-Čepin, koje je namijenjeno prihvatu zrakoplova opće namjene i za povremeni prijevoz (taxi) u domaćem prometu, te su najčešći korisnici aeroklub, poljoprivredna avijacija i manji sportski i poslovni zrakoplovi.

Cargo kapacitet Zračne luke Osijek iznosi 360 tona robe dnevno tj. 131.400 tona robe godišnje, sukladno tehničkim karakteristikama Zračne luke Osijek - dužini uzletno-sletne staze, veličini stajanke za parkiranje, kao i trenutne opreme i djelatnika za prihvata i otpremu cargo zrakoplova i njihovog tereta.

Tablica 15. Promet tereta u tonama (2005.-2009.)

Promet tereta u tonama (2005.-2009.)					
	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Zračna luka Osijek	3.830,20	515,40	270,57	173,05	188,00
Total RH	18.613,01	13.270,32	13.760,83	14.269,47	13.137,03
% ZL Osijek	20,58%	3,88%	1,97%	1,21%	1,43%

3.2. Energetika

Na području OBŽ nafta se crpi na osam polja, a plin na jednom. Dva su značajna naftovoda na području Županije⁵⁰. Sustav plinovoda pokriva veći dio Županije, ali nije u cijelosti dovršen. Uglavnom postoji magistralna (veledistribucijska mreža), a razvoj distribucijske mreže se tek treba intenzivirati.

Električna energija proizvodi se samo u Osijeku (TE-TO Osijek, snage 95MW) te u industrijskom energetskom postrojenju Belišća d.d. za vlastite potrebe. Ukupna potrošnja električne energije na području OBŽ (nešto ispod 1TWh), daleko nadilazi proizvodnju na području županije (oko 235 GWh), odnosno pokrivenost potrošnje vlastitom proizvodnjom je na razini oko 25%⁵¹. Na području OBŽ planirana je izgradnja višenamjenskog hidrotehničkog sustava za uređenje voda i zemljišta (VHS) Osijek na rijeci Dravi i u funkciji proizvodnje električne energije.

⁵⁰ Prvi ide od otpremne stanice u Beničancima do Rušćice (51 km istočno od Sl.Broda), a drugi je međunarodni naftovod JANAF, koji ide uz željezničku prugu Vinkovci-Zagreb, u dužini od 11 km. Služi za transport nafte od luke Omišalj prema rafinerijama u Sloveniji, Mađarskoj, BiH i Srbiji.

⁵¹ Postoje planovi kojima bi se gradnjom dviju VS na Dravi kod Donjeg Miholjca i Osijeka, korištenjem njezinih hidropotencijala, moglo proizvesti dodatnih 680 GWh godišnje

Centralni toplinski sustav izgrađen je u gradu Osijeku, a u drugim gradovima se koriste blokove ili nezavisne kotlovnice.

Obnovljivi izvori energije, među kojima za većinu njih postoji znatan potencijal, trenutno se koriste vrlo slabo. Najzastupljenije je korištenje ogrjevnog drva, drvnog otpada, biljnog otpada i biomase. Daleko ispod mogućnosti koristi se geotermalna energija⁵².

Hidropotencijal za male elektrane, solarna energija i energija vjetra uopće se ne koriste, naspram mogućnosti, a prema procjenama, korištenjem postojećih tehnologija sunčanih kolektora, moguće je uštedjeti oko 40% energije za grijanje kućanstava, te znatno više za zagrijavanje vode. Postoji mogućnost korištenja i planiranih akumulacija u brdskim dijelovima, pored njihove osnovne svrhe za male HE⁵³.

Svakako nezanemariv, a trenutno gotovo potpuno neiskorišteni potencijal jest eksploatacija bioplina koji nastaje iz stočnih ekskremenata, poljoprivrednih otpadaka, ostataka hrane, šumske biomase i otpada mesne industrije.

U tom smislu, vodeći se prema Strategiji energetskega razvoja Republike Hrvatske, kontinuirani strateški cilj je izgraditi sustav uravnoteženog razvoja odnosa između sigurnosti opskrbe energijom konkurentnosti i očuvanja okoliša, koji će omogućiti kvalitetnu, sigurnu, dostupnu i dostatnu opskrbu energijom. Takva opskrba energijom preduvjet je gospodarskog i socijalnog napretka.

Osječko-baranjska županija priprema dokumente, odnosno poduzima aktivnosti usmjerene potpunijem iskorištenju čistih, prirodnih, osobito obnovljivih, izvora energije, njezinom štedljivom korištenju te aktivnostima zaštite okoliša i prirode od zagađenja čiji je uzročnik čovjek.

U sklopu projekta "Sustavno gospodarenje energijom u gradovima i županijama u RH (Projekt SGE)"⁵⁴ (dio nacionalnog projekta Poticanje energetske efikasnosti u Hrvatskoj), a koji je usmjeren na zgrade u vlasništvu jedinica lokalne i regionalne samouprave, OBŽ je potpisnik Energetske povelje (2008) te Pisma namjere o suradnji s UNDP-om.

Uspostavljen je i sustav gospodarenja energijom (ISGE).

(Detaljnije o planovima OBŽ u Prilogu 31 - Planovi sustavnog gospodarenja energijom na području OBŽ).

Postojeći **geotermalni izvori** predstavljaju potencijale za proizvodnju prije svega toplinske energije kao i za korištenje iste u poljoprivredi kroz stakleničku proizvodnju. Proizvodnja energije iz geotermalnih izvora ujedno je i ekološki prihvatljiva.

3.3. Vodno gospodarstvo

Vodnogospodarski sustav predstavlja složeni skup aktivnosti, odluka i mjera kojima se na cjelovit način gospodari vodnim resursima nekog prostora. U svakodnevnoj praksi obavljanja poslova kojima se ostvaruje upravljanje vodama, djelatnost vodnoga gospodarstva rješava:

⁵² Potencijali za njezino korištenje utvrđeni su na lokacijama Bizovac, Đakovačka Breznica, Madarinci i Ernestinovo

⁵³ Stav OIKON d.o.o., Institut za primijenjenu ekologiju; preuzeto iz Programa zaštite okoliša za područje OBŽ (2005.)

⁵⁴Projekt SGE u RH provode Ministarstvo gospodarstva rada i poduzetništva i program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) uz potporu Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost te Globalnog fonda za okoliš

- **zaštitu od štetnog djelovanja voda** (uređenje vodotoka i drugih voda i zaštita od štetnog djelovanja voda: obrana od poplava i leda, zaštita od erozija i bujica, melioracijska odvodnja)
- **korištenje voda** (vodoopskrba, korištenje voda za melioracijsko navodnjavanje, korištenje vodnih snaga, korištenje voda za uzgoj riba, korištenje voda za plovidbu, korištenje voda za sport, kupanje, rekreaciju i druge slične namjene)
- **zaštitu voda od onečišćenja**

Treba naglasiti da se radi o jedinstvenom sustavu kojim se treba gospodariti na integralan način. Valja naglasiti da je upravljanje vodama od posebne važnosti u Županiji u kojoj je trenutno najznačajnija gospodarska aktivnost, poljoprivreda, ovisan o režimu voda.

3.3.1. Vodoopskrba

Pokrivenost područja OBŽ vodoopskrbnim sustavom, koji je organiziran preko sedam vodoopskrbnih (distribucijskih) područja: Baranja, Belišće, Donji Miholjac, Đakovo, Našice, Osijek, Valpovo, Dalj, Čepin, Darda i Đurđenovac kojima gospodare komunalna poduzeća temeljem koncesija za korištenje voda, sve je slabija s povećanjem udaljenosti od gradskih naselja. Unatoč postojećim sustavnim naporima⁵⁵ oko unapređenja vodoopskrbe na području OBŽ, još uvijek 156 (59%) od ukupno 263 naselja nema razvijenu javnu vodoopskrbnu mrežu⁵⁶.

Vodovodna infrastruktura u Županiji snabdjeva se sa ukupno 27 vodocrpilišta. Međutim, u Županiji postoji i 10 mjesnih vodovoda koji nisu vezani uz organizirani sustav vodoopskrbe i koji nemaju preradu vode. To pokazuje da je individualna vodoopskrba (vlastiti bunar) zastupljena još uvijek u preko 100 manjih naselja. Prema raspoloživim podacima svih pravnih subjekata uključenih u sustav vodoopskrbe na području Županije, udio stanovnika u sustavu vodoopskrbe iznosi 72% (broj priključenih stanovnika 265.849 nasuprot ukupnom broju stanovnika 377.191).⁵⁷

Pretpostavka je da u ukupnoj potrošnji vode na stanovništvo otpada oko 45%, a na industrijsku potrošnju 55% vode⁵⁸.

Voda se uglavnom (96%) osigurava iz zahvata podzemnih voda, dok se ostatak osigurava zahvatom na površinskom vodotoku (Drava). Iz Priloga 32 - Glavna postojeća i planirana vodocrpilišta na području OBŽ, vidljivo je da se crpljena voda gotovo svuda, uglavnom zbog prisustva teških metala (arsen, željezo, mangan), organskih tvari, nitrata, amonijaka, treba obrađivati, te da postoje planovi za značajno povećanje trenutnog opskrbnog kapaciteta.

Na kakvoću voda veliki utjecaj imaju i neuvjetna odlagališta otpada te bi trebalo ubrzati njihovu sanaciju, kao i ispusti nepročišćenih otpadnih voda u prijemnike, vodonepropusne septičke jame.

Sukladno opisanom trenutnom stanju, ciljevi razvoja ovog sektora su oporavak postojećeg i izgradnja novih distribucijskih sustava, kojima bi se povećala pokrivenost područja i cjelovitog sustava, što je važno za podizanje razine sigurnosti opskrbe vodom. Važan strateški smjer razvoja je i povezivanje postojećih manjih lokalnih sustava u regionalni vodoopskrbni sustav te povezivanje sa susjednim regionalnim sustavima.

⁵⁵ Hrvatske vode, JLS, komunalna poduzeća

⁵⁶ Agencija za razvoj OBŽ, podatak za 2006.

⁵⁷ Izvor: Novelacija plana razvitka vodoopskrbe OBŽ, 2010., str. 35.

⁵⁸ Preuzeto iz Programa zaštite okoliša na području OBŽ, str. 53.

Tablica 16. Stanje opskrbljenosti stanovništva vodom na području Županije

	Vodoopskrbni sustav	Trgovačko društvo iz djelatnosti vodoopskrbe	Br. stan. prema MUP-u	Broj priključ. za 2008. god.	Broj priključ. stanovnika za 2008. god.	Postotak stvarne priključ. za 2008. god.
1	Osijek	Vodovod-Osijek d.o.o.	146.468	27.656	124.498	85%
2	Našice	Našički vodovod d.o.o.	26.936	5.584	16.611	62%
3	Đakovo	Đakovački vodovod d.o.o.	56.812	12.701	40.906	69%
4	Beli Manastir	Baranjski vodovod d.o.o.	35.554	5.680	17.040	48%
5	Darda	Vodoopskrba d.o.o.	20.174	4.330	12.208	61%
6	Valpovo	Dvorac d.o.o.	27.025	5.911	17.142	63%
7	Donji Miholjac	KG Park d.o.o.	16.896	2.924	7.971	47%
8	Čepin	Urednost d.o.o.	13.323	3.103	9.500	71%
9	Belišće	Kombel d.o.o.	15.639	4.030	12.090	77%
10	Đurđenovac	Rad d.o.o.	7.652	1.505	4.844	63%
11	Dalj	Čvorkovac d.o.o.	10.712	3.184	8.109	76%
	UKUPNO		377.191	76.608	270.991	72%

Izvor: Informacija o stanju vodoopskrbe na području Osječko-baranjske županije 2010.

* Strategija upravljanja vodama je pri određivanju razine priključenosti stanovništva na sustave javne vodoopskrbe koristila podatke prema zadnjem popisu stanovništva u RH iz 2001.

3.3.2. Odvodnja

Zbog velike osjetljivosti podzemnih vodnih zaliha na zagađenje s površine, kvalitetno rješavanje odvodnje, kroz konvencionalni pristup s kanalizacijskom mrežom i centralnim uređajima za pročišćavanja otpadnih voda, od velike je važnosti za očuvanje vodnih resursa Županije. Osobito je poželjno da se sustav odvodnje i vodoopskrbe razvijaju sukladno i paralelno. Kako je stopa priključenosti stanovništva na javni vodovodni sustav na prilično visokoj razini, čime je potaknuta veća potrošnja vode, u slučaju nekontroliranog sustava odvodnje, može doći do nekontroliranog izlivanja otpadnih voda u okoliš, s nizom negativnih posljedica, počevši od sanitarnog rizika, pa do onečišćenja zaliha ionako sve siromašnijih rezervi pitke vode.

Otpadne vode industrijskih pogona i poljoprivrednih farmi čija odvodnja i pročišćavanje nisu riješeni u okviru postojećih sustava, moraju se riješiti izgradnjom vlastitih sustava u skladu s uvjetima zaštite okoliša, mogućnostima prijemnika i prema propisima.

Kakvoća voda na području Osječko-baranjske županije na ispustima u prijemnike, ne može se ocijeniti u potpunosti zadovoljavajućom. Stanovništvo i gospodarske aktivnosti dominantni su izvori onečišćenja voda budući da odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda na području županije uglavnom nije dobro riješeno.

Okvirno, trenutna situacija sa sustavom odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda u OBŽ, posebice sa sektorom odvodnje koji značajno zaostaje za sektorom vodoopskrbe, ne zadovoljava. Stopa priključenosti stanovništva na kanalizacijske sustave na razini Republike Hrvatske je 43%⁵⁹. Razvijena kolektorska mreža postoji samo u gradskim središtima i nekolicini općinskih središta.

Uređaji za pročišćavanje uglavnom nisu izgrađeni, a postojeći uređaji gotovo da ne ispunjavaju svoju funkciju. Uređaji su izgrađeni u Belišću (uređaj za pročišćavanje otpadnih voda iz izgrađenih sustava odvodnje u Belišću i Valpovu), Belom Manastiru, Donjem Miholjcu i Našicama.

⁵⁹ Strategija upravljanja vodama Republike Hrvatske 2009.

Gradovi Osijek, Našice, Valpovo i Belišće imaju stopu priključenosti stanovništva na sustav javne odvodnje od oko 90%, Đakovo, D.Miholjac i Belišće od oko 80% te Beli Manastir od oko 10%. Prilogom 33 daje se slika općeg stanja postojećeg sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na području OBŽ.

Dakle, sustavi javne odvodnje uspostavljeni su uglavnom u većim naseljima, a zbog nedostataka sredstava radovi na uspostavi novih sustava sporo se provode, zbog čega je znatan broj nedovršenih sustava i započetih objekata za pročišćavanje otpadnih voda. Slična je situacija i na uređajima industrijskih poduzeća i poljoprivrednih kombinata. Izvan većih naselja još uvijek je učestalo direktno ispuštanje otpadnih voda u vodotoke i tlo bez adekvatnog pročišćavanja.

Evidentno je da postojeće stanje niti omogućava zadovoljavajući standard življenja stanovništva, niti odgovarajuću zaštitu okoliša te su u tom smislu neophodne mjere koje će dovesti do implementacije već planiranih rješenja u cilju njegova unapređenje, posebice u blizini vodocrpilišta. Takvo je stanje prepoznato u OBŽ, te postoji veći broj značajnih radnji na tom području.

Postotak priključenosti stanovništva na sustave odvodnje i prikupljanja otpadnih voda u Osječko-baranjskoj županiji je 45% što je na razini priključenosti stanovništva u Republici Hrvatskoj. Postotak pročišćavanja otpadnih voda iz sustava javne odvodnje i prikupljanja otpadnih voda je 12%.

Trenutno su u realizaciji (izgradnja kolektorske mreže i izrada projektne dokumentacije) sljedeći sustavi javne odvodnje i prikupljanja otpadnih voda na području Osječko-baranjske županije: Podravska Moslavina, Donji Miholjac, Marijanci, Našice, Feričanci, Donja Motičina, Đurđenovac, Podgorač, Koška, Belišće (Tiborjanci-Veliškovci-Gat), Valpovo, Bizovac-Petrijevci-Ladimirevci, Marjančaci, Šag-Nard, Beli Manastir, Južna Baranja, Čeminac, Kneževi Vinogradi, Osijek, Antunovac, Čepin, Erdut, Ernestinovo i Punitovci.

3.3.3. Uređenje vodotoka i voda

Prirodni uvjeti dviju velikih rijeka u izrazito nizinskom području s jedne strane te atraktivnost područja za poljoprivrednu proizvodnju i naseljavanje s druge strane, razlog su što na području OBŽ nastojanja oko uređenja voda imaju višestoljetnu tradiciju. U prvom redu radi se o zaštiti od poplava i odvodnji s poljoprivrednih površina.

O tome svjedoči i značajna infrastruktura kao što su: brojne regulacijske građevine (ustave, vodne stepenice, crpne stanice), nasipi za obranu od poplava, razgranata kanalska mreža⁶⁰ (kanali I., II., III. i IV. reda) na cijelom području Županije, akumulacije, prokopi na prirodnim riječnim meandrima (retencije), protu-erozijske mjere i druge vrste regulacijskih zahvata/rješenja. U Prilogu 34 dan je pregled vodno-gospodarske građevine i kanalska mreža na području OBŽ.

S ciljem postizanja željene razine sigurnosti i prostornog obuhvata regulacije, dio sustava tek treba izgraditi, a i postojeći sustav, u prvom redu se misli na mrežu melioracijskih kanala, potrebno je kvalitetnije održavati. Kao i u slučaju prethodno opisanih područja vodnog gospodarenja, postoji sustavno nastojanje na unaprjeđenju stanja, budući da je postojeći sustav potrebno dovesti u stanje funkcionalnosti, kako bi se poljoprivredna proizvodnja zaštitila od prevelikih količina vode na poljoprivrednim površinama.

3.3.4. Drugi oblici korištenja vodnih resursa

Osim važnosti za stabilno funkcioniranje svih ekosustava te za normalan život i opskrbu stanovništva, vodni resursi se koriste još za transport, navodnjavanje, proizvodnju energije te uzgoj ribe. Konačno, vodni režim na značajan način određuje tip staništa na nekom području. Posljedično tomu, održavanje povoljnog vodnog režima pretpostavka je očuvanja i održivog korištenja šumskih kompleksa, biološke i krajobrazne raznolikosti.

⁶⁰ Ukupna duljina kanalske mreže I. i II. reda je 1.165 km što je približno duljini cestovne mreže u OBŽ; duljina kanala III. i IV. reda iznosi 6.226 km

3.4. Zbrinjavanje otpada

Gospodarenje otpadom posebno je važna djelatnost u kontekstu zaštite okoliša. Postojeći sustav gospodarenja otpadom nije u mogućnosti osigurati uvjete za propisani i okolišno prihvatljiv način gospodarenja komunalnim i tehnološkim otpadom. Prema evidenciji na području OBŽ nastaje 0,95-1,02 kg komunalnog otpada/stan./dan⁶¹. Organiziranim skupljanjem komunalnog otpada obuhvaćeno je 97% stanovništva. Prikupljeni komunalni otpad se odlaže bez prethodne obrade na odlagališta koja su nelegalna ili su u postupku legalizacije i sanacije. Neprikupljeni otpad završava na smetlištima, u kanalima po poljima i uz ceste. Opasni otpad (motorna ulja, lijekovi, kemikalije, neke vrste ambalaže), uglavnom se redovito evidentira i prikuplja⁶², iako, s obzirom na ukupne manjkavosti sustava i tu ima puno prostora za nekontrolirano postupanje s izrazito štetnim posljedicama. Odvojeno prikupljanje i razvrstavanje iskoristivih vrsta otpada nije riješeno na zadovoljavajući način, što postojeći način postupanja s otpadom čini okolišno neprihvatljivim, neracionalnim i ekonomski neisplativim, a predstavlja i nepotrebno opterećenje kapaciteta odlagališta. U Prilogu 35 prikazana su aktivna odlagališta u Županiji.

Temeljem Strategije gospodarenja otpadom RH, Osječko-baranjska županija je 2006. godine donijela Plan gospodarenja otpadom u OBŽ za razdoblje 2007.-2014. godine (Prilog 36). Provedba Plana gospodarenja otpadom vodi k uspostavi cjelovitog sustava gospodarenja otpadom, a osigurat će se izgradnjom: regionalnog (županijskog) centra za gospodarenje otpadom, pretovarnih stanica, opremanjem objekata za oporabu građevinskog otpada, izgradnjom kompostana za oporabu "zelenog" otpada, postavljanjem reciklažnih otoka i izgradnjom reciklažnih dvorišta, postavljanjem rashladnih kontejnera za skupljanje otpada životinjskog porijekla uz analizu opravdanosti izgradnje objekta za toplinsku obradu te vrste otpada.

4. GOSPODARSTVO

4.1. Opća gospodarska situacija u uvjetima globalne ekonomske krize

Kriza financijskog sektora u SAD-u 2008. godine snažno i duboko se odrazila na globalnu ekonomiju, u uvjetima visokog stupnja njezine povezanosti i kompleksnosti. Započela je kao segmentirani fenomen u jednoj zemlji i jednom financijskom sektoru, međutim za godinu dana postala je globalna u teritorijalnom smislu i univerzalna u smislu efekata, odnosno prelila se u realnu ekonomiju.⁶³

Krahom američkog financijskog sustava dokazano je da je policentrična financijska struktura, za koju se vjerovalo da je obilježje najrazvijenijeg i na rizike najotpornijeg sustava, zapravo krhka i ranjiva. Europski i japanski financijski sustavi koji su po strukturi bankocentrični, dokazali su do sada puno veću stabilnost i otpornost na rizike u novim uvjetima.

Hrvatski financijski sustav⁶⁴, u čijoj imovinskoj strukturi dominiraju banke, do sada se potvrdio kao stabilan i likvidan, unatoč nepovoljnim makro - ekonomskim pokazateljima koji se odnose na iznimno visoki dug prema inozemstvu, deficit platne bilance te ovisnost o uvozu.

Financijska kriza oborila je ekonomski rast u Republici Hrvatskoj od 2009. godine do danas. Pored krize, Hrvatska je bremenita i ostalim problemima: strukturne promjene gospodarstva u procesu tranzicije te prilagodbe svih sektora gospodarstva u procesu pridruživanja EU.

⁶¹ Izvješća o provedbi Plana gospodarenja otpadom u OBŽ za razdoblje 2007.-2009.

⁶² Postupanje s opasnim otpadom regulirano je: Zakonom o otpadu (NN 178/04., 60/08. i 87/09.) i Uredbom o uvjetima za postupanje s opasnim otpadom (NN 32/98.).

⁶³ Global crisis and national responses case of Croatia, Interdisciplinary management research V; Mladen Vedriš

⁶⁴ Drago Jakovčević: Utjecaj krize na hrvatski osiguravateljski sektor

Prije globalne ekonomske krize, RH je imala snažan ekonomski rast tijekom zadnjeg desetljeća, u prosjeku 4%, koji je bio rezultat domaće potražnje (maloprodaja, građevinarstvo, turizam) i dosegao razinu 63% GDP per capita u 2008⁶⁵.

Uvjeti na tržištu rada su se snažno poboljšali, uz rast zaposlenosti od 2,2%, uglavnom zbog utjecaja uslužnog i prerađivačkog sektora. Međutim, uvoz je i dalje snažno rastao što je dovelo do deficita platne bilance, koji se udvostručio u 2008. u odnosu na 2004. godinu, što je pojačalo osjetljivost zemlje na kreditnu ovisnost i rizik od tečajne stabilnosti.

U zadnjem kvartalu 2008., ekonomske aktivnosti počele su padati, a u 2009. zabilježen je pad od 5,8%. To je bitno utjecalo na pad osobne potrošnje, bruto domaće investicije, te pad izvoza u kontekstu ekonomskih poremećaju u okruženju.

U 2009. došlo je do revizije u javnim financijama, odnosno do rezova u svim segmentima potrošnje, kao što su redukcije plaća javnog sektora, smanjenje socijalnih beneficija (dodatna zdravstvena osiguranja, oporezivanje mirovina), te smanjenje infrastrukturnih investicija. U cilju očuvanja stabilnosti javnih financija i nemogućnosti postizanja socijalnog konsenzusa u smislu racionalizacije, došlo je do uvođenja novih i povećanja poreznih davanja. U pogledu tržišta rada, došlo je do pogoršanja situacije, rasta nezaposlenosti, uz istovremeno smanjenje fiskalnog prostora za povećanje razine socijalne zaštite.

Kao i u drugim zemljama, kriza je zahvatila prerađivački, trgovački i građevinski sektor. Stopa nezaposlenosti RH u prosincu 2009. bila je 10,6% ili za 2,3% viša nego u istom razdoblju 2008., dok je na razini EU ona bila 1,2% ili 41% viša nego u odnosu na 2008.

Stopa zaposlenosti bila je jedna od najnižih u Europi i prije krize (57,8%) i jedan je od ključnih izazova RH i nakon krize. Potražnja za radnom snagom je u padu, odnosno perspektiva za nezaposlene se pogoršala. Indikator "broj nezaposlenih/potražnja za radnicima" se udvostručio.

Zbog bankocentrične financijske strukture financijskog sustava RH, u manjoj je mjeri izložen financijskim stresovima globalnih tržišta kapitala⁶⁶, ali posljedice krize uočavaju se u smanjenju vrijednosti imovine investicijskih fondova, te u smanjenju rasta imovine banaka i leasing društava.

Osiguravateljski sektor je dvojako izložen krizi: zbog preuzimanja rizika iz realnog sektora, koji je u recesiji, jer potražnja za osiguranjem pada, te zbog kupnje financijskih instrumenata na tržištu kapitala u Hrvatskoj, koje pozitivno korelira s kriznim kretanjima na svjetskom tržištu.

Prema podacima WB⁶⁷, oporavak globalnog gospodarstva se u 2010. može mjeriti porastom globalnog izvoza za 24% i rastom globalne industrijske proizvodnje za 11%, u prvih 11 mjeseci 2010. EU projicira rast od 1,7% - 1,8% u 2010., što je 0,8 - 0,9% iznad procjena u ljeto 2010.

Hrvatsko gospodarstvo u sljedećem razdoblju ostat će ranjivo, ponajprije zbog glomaznog, nereformiranog javnog sektora i izloženosti tečajnim rizicima. U novim prognozama za regiju, smanjena je i ovogodišnja procjena rasta hrvatskog BDP-a na 0,3 posto, dok je procjena u siječnju bila rast od 0,6 posto. Prema projekcijama EBRD-a, rast BDP-a u 2011. trebao bi iznositi 1,8 posto.⁶⁸

U okolnostima u kojima se nalazi, Republika Hrvatska, kao mala zemlja, mora zauzeti svoje mjesto koristeći se dobrim praksama iz različitih izvora i situacija koje su prihvatljive za nju u smislu stupnja njezina razvoja i kulture.

⁶⁵ Croatia Social Impact of the Crisis and Building Resilience; Document of the World bank, July 14,2010

⁶⁶ Drago Jakovčević: Utjecaj krize na hrvatski osiguravateljski sektor

⁶⁷<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/0,,contentMDK:20268176~pagePK:146736~piPK:146830~theSitePK:258599,00.html>

⁶⁸<http://www.bankamagazine.hr/Projekti/EBRD/tabid/381/View/Details/ItemID/59835/ttl/HrvatskaProcijenjeni-rast-BDP-a-u-2010-snizen-na-03-posto/Default.aspx>

Koristeći krizu kao priliku da implementira reforme, kreirajući vlastitu industrijsku politiku i konzistentnost u realizaciji ciljeva, treba postati okosnica njezine razvojne strategije u spomenutom četverokutu: tranzicija -EU članstvo -globalna kriza-strukturne reforme.

Izazov koji se nalazi pred RH predstavlja prioritet.

Pored negativnih utjecaja globalne ekonomske krize, gospodarstvo Osječko-baranjske županije je i ranije bilo u nezavidnom položaju, ne samo zbog dominantne uloge radno-intenzivne proizvodnje u gospodarskoj strukturi, već i zbog izostanka ulaganja u nove tehnologije, izravnih ratnih šteta koje su dovele do onesposobljavanja gospodarskih kapaciteta, gubitka tržišta, odliva radne snage, odlaska kapitala i naravno ostalih faktora koje sa sobom nosi tzv. tranzicijski proces.

Analizirajući županijske pokazatelje, porast nezaposlenosti varira 10-35%. Osječko-baranjska županija sa stopom iznad 20% zauzima deseto mjesto u RH.

Poremećaj na tržištu rada mjereno indikatorom "broj nezaposlenih/potražnja za radnicima" po županijama i nije u korelaciji sa stopom nezaposlenosti. Osječko-baranjska županija prema ovom pokazatelju zauzima 4. mjesto u RH. Gospodarske grane na koje je globalna kriza najviše utjecala su prerađivačka industrija, trgovina, turizam i građevinski sektor, te su u tom smislu najviše pogođene one županije gdje ti sektori dominiraju. Među njima je i Osječko-baranjska županija.

Utjecaj globalne krize u 2008. i 2009. na uspješnost gospodarstva u Osječko-baranjskoj županiji, reflektira se u sljedećim pokazateljima: došlo je do smanjenja ukupnih prihoda poduzeća u OBŽ u 2009., do pada izvoza, povećanja broja nelikvidnih poduzeća, povećanja nepodmirenih obveza i povećanja stope nezaposlenosti.

Konsolidirani financijski rezultat poduzeća u OBŽ bio je negativan u 2009. nakon pet godina; došlo je do pada izvoza u 2009. u odnosu na 2008. te realizacije negativnog uvozno-izvoznog salda koji je ranijih godina bio pozitivan; broj nelikvidnih poduzeća u 2009. u odnosu na 2008. povećao se za 30%, dok su nepodmirene obveze u istom razdoblju porasle za 50%.

Povećala se stopa nezaposlenosti; smanjila se stopa zaposlenosti; indikator "nezaposleni/potražnja" se udvostručio u razdoblju 2009./2008.; strane investicije su bile negativne i u 2008. i 2009.

4.2. Gospodarska aktivnost

Gospodarsku aktivnost poslovnih subjekata na području Osječko-baranjske županije promatra se kroz sljedeće kategorije: bruto dodana vrijednost, prihodi i financijski rezultat, robna razmjena s inozemstvom.

Uspješnost poslovanja gospodarskih subjekata na području OBŽ bit će dana kroz selektirane pokazatelje.

Nakon toga, bit će dan detaljniji prikaz stanja u svakom od najvažnijih gospodarskih sektora te opća ocjena konkurentnosti Osječko-baranjske županije.

Glede prikazanih podataka valja napomenuti da je Državni zavod za statistiku 2007.godine temeljem članka 43. Zakona o službenoj statistici ("Narodne novine" broj 103/03.) odredio metodologiju za statističku primjenu nacionalne klasifikacije djelatnosti - NKD 2007., koja je donijela brojne promjene u odnosu na prethodnu NKD-a 2002. Te su promjene uzrokovale nekomparabilnost određenih vrsta podataka za podatke nakon 2007., što je pri izradi ŽRS u pojedinim dijelovima rezultiralo korištenjem podataka sa 2007. kao zadnjom godinom, budući da nisu sve institucije korištene kao izvori podataka usvojile novu metodologiju.

4.2.1. Bruto domaći proizvod

Bruto domaći proizvod (BDP) je makro - ekonomski indikator koji pokazuje vrijednost finalnih dobara i usluga proizvedenih u zemlji tijekom dane godine, izraženo u novčanim jedinicama.

Tablica 10 prikazuje komparativni prikaz BDP Republike Hrvatske i Osječko-baranjske županije za razdoblje 2001.-2007. godine⁶⁹.

Udio BDP-a Osječko-baranjske županije u BDP RH kreće se neznatno ispod 6% u razdoblju 2003-2007., pokazujući gotovo isti trend rasta kao i nacionalni, osim u 2007. godini kada je u odnosu na 2006. porastao za 15,7%.

BDP per capita također je rastao u promatranom razdoblju te je u 2007. dosegao najveću razinu u promatranom sedmogodišnjem razdoblju od 81,6% nacionalnog prosjeka, iako se može reći da je u stalnom zaostajanju u odnosu na nacionalnu razinu.

U 2008. godini BDP bilježi daljnji rast od 2,4%, dok je u 2009. godini došlo do značajnog pada od 5,8%. Makroekonomske projekcije i dalje karakterizira visoka razina neizvjesnosti te širok raspon rizika. Projekcije ukazuju na realni pad BDP-a Republike Hrvatske od 1,6% u 2010. godini, dok se u narednom razdoblju očekuje realni rast BDP-a od 1,5% u 2011., 2,0% u 2012. te 2,5% u 2013. godini.

Tablica 17. BDP za RH i OBŽ za razdoblje 2001.-2007.

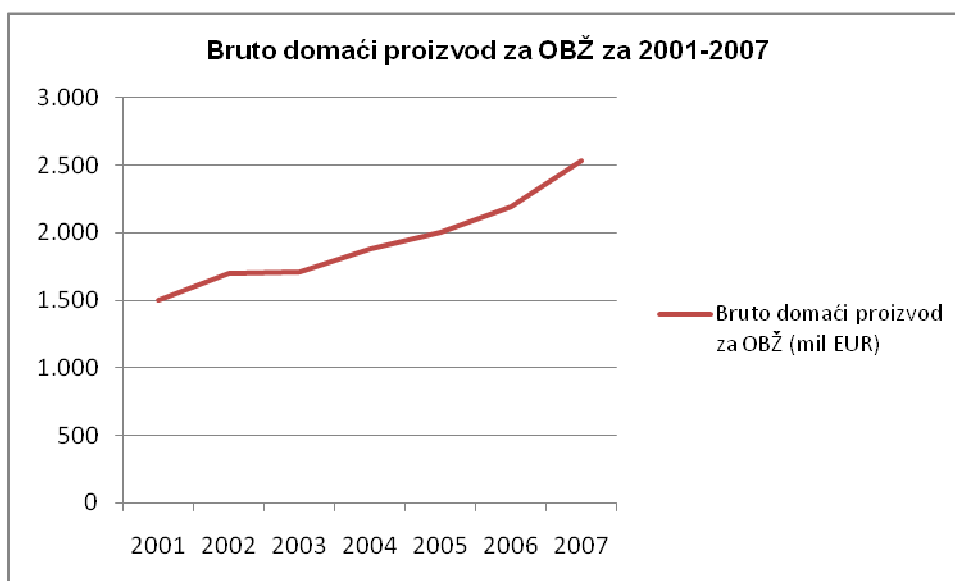
	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Bruto domaći proizvod za RH (mil EUR)	25.538	28.112	30.011	32.759	35.724	39.102	42.833
Indeks (RH)		110,1	106,8	109,2	109,1	109,5	109,5
Bruto domaći proizvod za OBŽ (mil EUR)	1.499	1.699	1.710	1.884	1.999	2.193	2.538
Indeks (OBŽ)		113,3	100,6	110,2	106,1	109,7	115,7
Udio BDP OBŽ-a u BDP RH (%)	5,9%	6,0%	5,7%	5,8%	5,6%	5,6%	5,9%
Bruto domaći proizvod/stanovnik za RH (EUR)	5.752	6.331	6.759	7.379	8.042	8.807	9.656
Indeks (RH)		110,1	106,8	109,2	109,0	109,5	109,6
Bruto domaći proizvod/stanovnik za OBŽ (EUR)	4.537	5.149	5.199	5.750	6.127	6.757	7.875
Indeks (OBŽ)		113,5	101,0	110,6	106,6	110,3	116,5
Udio BDP OBŽ-a u BDP RH (%)	78,9%	81,3%	76,9%	77,9%	76,2%	76,7%	81,6%

Izvor: HGK, Županijska komora Osijek; Obrada RRA SiB 2010.

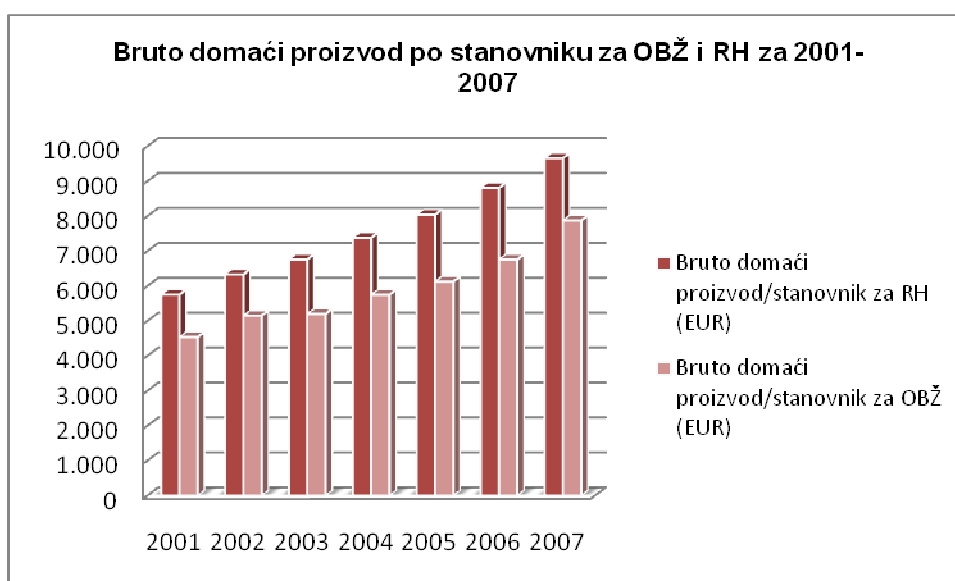
Grafikonima 8. i 9. ilustrirano je kretanje BDP-a Osječko-baranjske županije za razdoblje 2001.-2007. i usporedni prikaz kretanje BDP per capita za RH i OBŽ.

⁶⁹ Podatak o BDP-u DZS-a na razini OBŽ dan je samo do 2007. godine. BDP per capita za RH za 2009. godinu (<http://www.hnb.hr/statistika/hstatistika.htm>) iznosio je 10.245 EUR

Grafikon 8. BDP OBŽ za 2001.-2007. u milijunima EUR-a

Grafikon 9. BDP per capita za RH i OBŽ za 2001.-2007. u EUR

4.2.2. Bruto dodana vrijednost

Bruto dodana vrijednost gospodarskih subjekata na području Osječko-baranjske županije bit će dana za razdoblje 2005-2007. prema NKD 2002, budući da nema podataka za županije nakon 2007. Klasifikacija djelatnosti prema NKD 2002. i 2007. dana je u Prilogu 13.

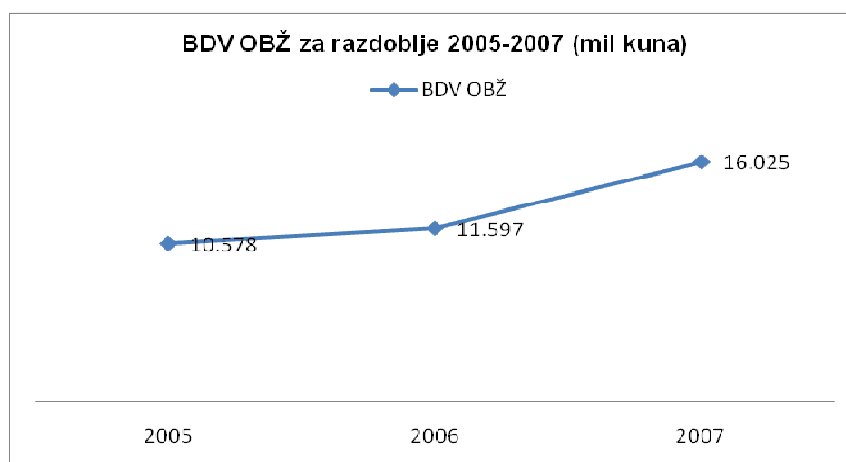
Bruto dodana vrijednost gospodarskih subjekata na području OBŽ za razdoblje 2005-2007. kretala se na razini 5-6% nacionalnog BDV i 27-28% BDV-a Panonske Hrvatske. Trend kretanja BDV-a OBŽ dan je Grafikonom 10.

Tablica 18. Bruto dodana vrijednost za RH, Panonsku Hrvatsku i OBŽ za 2005.-2007. u milijunima kn

Šifra djelatnosti (NKD 2002)	2005.			2006.			2007.		
	RH	PH	OBŽ	RH	PH	OBŽ	RH	PH	OBŽ
A,B	13.764	7.197	1.746	14.680	7.834	1.873	16.400	8.861	2.137
C,D,E	44.793	8.903	1.923	48.230	10.274	1.845	55.271	11.828	2.708
F	14.261	2.561	689	16.317	3.083	1468	20.907	4.393	1.819
G	25.400	4.021	1.422	27.214	815	932	34.431	5.072	1.970
H	7.248	699	155	7.888	4.196	183	11.802	1.108	280
I	19.446	3.173	956	21.343	4.031	1.167	24.479	5.048	1.213
J,K	28.207	3.319	1.175	32.675	3.919	1.390	61.795	9.593	2.925
L,M,N,O,P	38.553	9.127	2.512	41.198	9.642	2.739	45.351	10.528	2.973
Ukupno:	191.672	39.000	10.578	209.545	43.794	11.597	270.436	56.431	16.025

Izvor: Priopćenje DZS 12.1.2., veljača 2008.-2010.; Obrada RRA SiB 2010.

Grafikon 10. BDV Osječko-baranjske županije za 2005.-2007. godinu u milijunima kuna

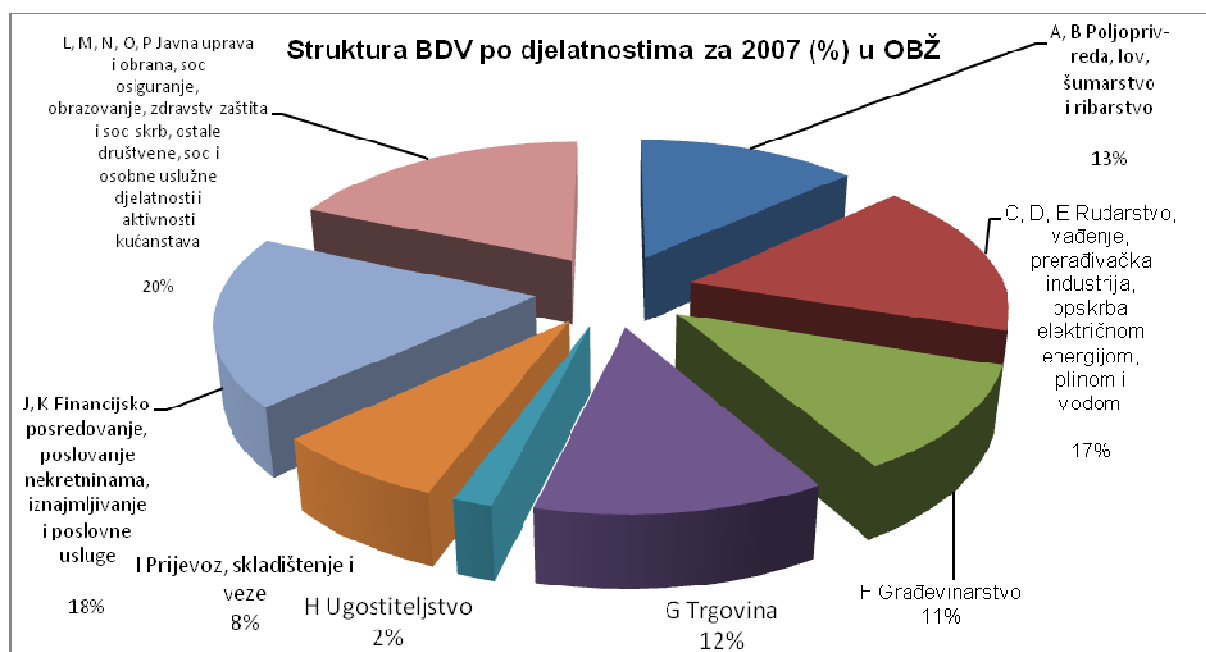

U strukturi BDV-a Osječko-baranjske županije djelatnosti su strukturirane kako slijedi:

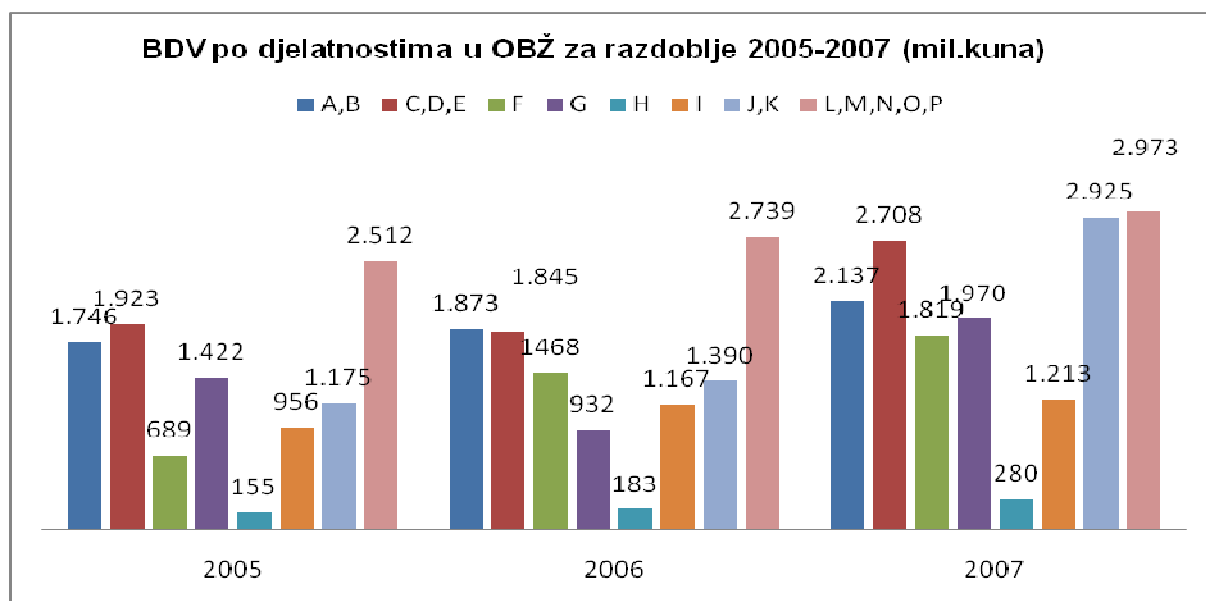
1. javna uprava i obrana, soc. osiguranje, obrazovanje, zdravstvena zaštita i socijalna skrb, ostale društvene, soc. i osobne uslužne djelatnosti i aktivnosti kućanstava (L, M., N, O i P) - 19%;
2. financijsko posredovanje, poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge (J i K) - 18%;
3. rudarstvo, vađenje, prerađivačka industrija, opskrba električnom energijom, plinom i vodom (C, D i E) - 17%;
4. poljoprivreda, lov, šumarstvo i ribarstvo (A i B) - 13%;
5. trgovina (G) -12%;
6. građevinarstvo (F) -11%;
7. prijevoz, skladištenje i veze (I) - 8%;
8. ugostiteljstvo (H) - 2%,

što je zorno prikazano grafikonom 11.

Grafikon 11. Struktura BDV po djelatnostima u OBŽ u 2007. godini

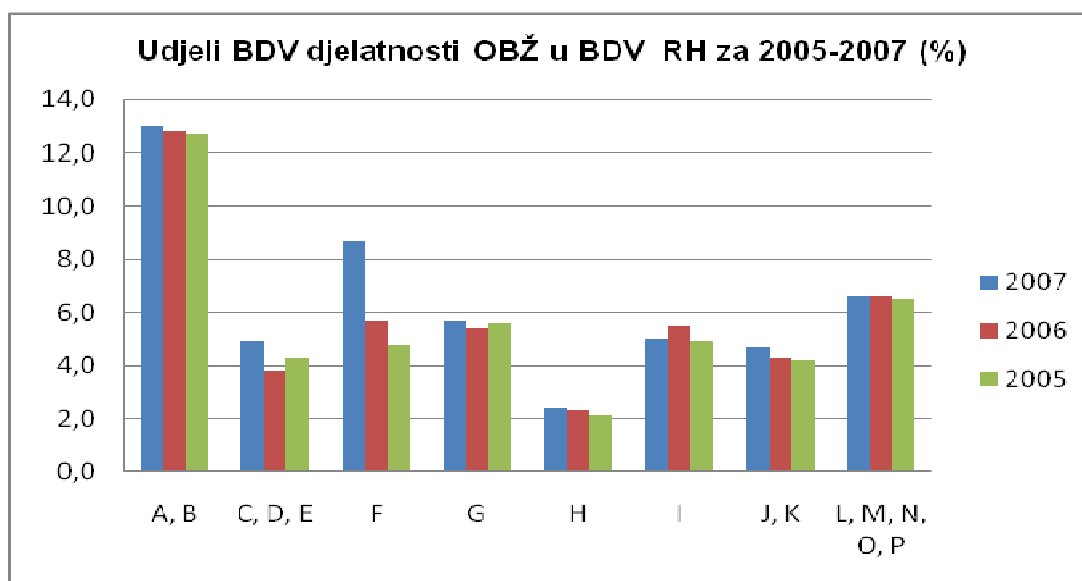
Grafikon 12. Kretanje BDV-a po djelatnostima za 2005.-2007. u milijunima kuna

Kretanje udjela BDV-a svih djelatnosti na području OBŽ u odnosu na nacionalnu razinu prikazan je grafikonom 13, iz čega se zamjećuje da su djelatnosti (A, B) poljoprivreda, lov šumarstvo i ribarstvo na razini oko 13% za cijelo promatrano razdoblje, dok sektor građevinarstva (F) udvostručuje udio u istom razdoblju sa 4,8 % na 8,7%.

U Prilogu 14 nalazi se tabelarni prikaz udjela BDV gospodarskih djelatnosti s područja OBŽ u BDV-u Republike Hrvatske.

Grafikon 13. Udjeli BDV djelatnosti na području OBŽ u RH za 2005.-2007. (%)

4.2.3. Prihodi, rashodi i financijski rezultat gospodarskih subjekata

Na području Osječko-baranjske županije u 2009. godini bilo je 3.379 aktivnih poduzeća koja su zapošljavala 44.125 osoba. U strukturi, malih poduzeća je bilo 97%, srednjih 3%, a 1% činila su velika poduzeća. Ukupni prihod svih poduzeća registriranih na području OBŽ u 2009. godini iznosio je 23,4 mil. kuna. Konsolidirani financijski rezultat je bio negativan, tj. poduzeća su poslovala s gubitkom od 385 tisuća kuna.

U razdoblju 1996.-2004. godine konsolidirani financijski rezultat svih poduzeća na području OBŽ bio je negativan unatoč rastu broja poduzeća, prihoda i zaposlenih. Razdoblje 2005-2008. karakterizira pozitivan financijski rezultat, koji u 2009. ponovo postaje negativan.

U Prilogu 15 - Financijski pokazatelji poslovanja poduzetnika u OBŽ prema godišnjim statističkim izvještajima za razdoblje 1996.-2009. - daje se pregled prihoda i rashoda te dobiti/gubitaka poduzetnika u OBŽ za razdoblje 1996.-2009. godine.

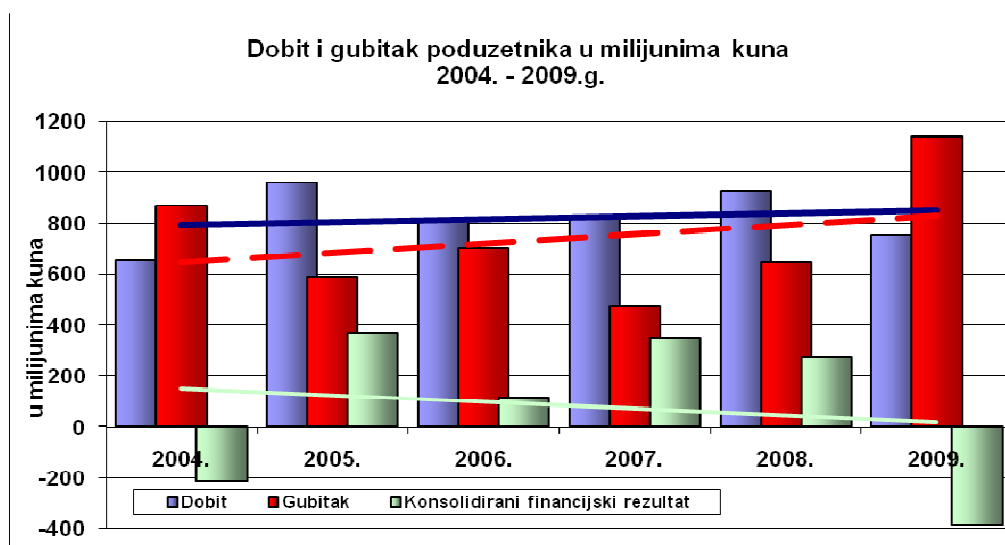
Tablicom 19. dan je pregled ukupnog prihoda poduzeća na području OBŽ i RH, indeksi te međusobni odnos prihoda poduzeća OBŽ i RH.

Tablica 19. Ukupni prihodi poduzeća na području OBŽ, RH, indeksi i udio prihoda OBŽ u odnosu na RH u milijunima kuna

	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
OBŽ	22.654	23.749	26.195	28.212	23.356
RH	527.467	588.200	618.974	683.755	590.972
Udio OBŽ/RH (%)	4,3%	4,0%	4,2%	4,1%	4,0%
OBŽ Index		104,8	110,3	107,7	82,8
RH Index		111,5	105,2	110,5	86,4

Izvor: Fina; Obrada HGK Županijska komora Osijek; Obrada RRA SiB 2010.

Grafikon 14. Kretanje ukupnih prihoda i rashoda, dobiti/gubitka poduzetnika u OBŽ za razdoblje 2004.-2009. u milijunima kuna

4.2.4. Odabrani indikatori uspješnosti poslovanja gospodarskih subjekata

S ciljem analize uspješnosti poslovanja poduzeća na području OBŽ, uzeto je razdoblje 2005. -2009. godine te odabrano nekoliko indikatora uspješnosti poslovanja poduzeća u smislu praćenja njihove visine i dinamike poslovanja.

Profitna stopa gospodarskih subjekata (financijski rezultat/ukupni prihod) kretala se u razdoblju 2005.-2008. na razini 1-2%, a u 2009. ostvaren je gubitak.

Udio investicija u dugotrajnoj materijalnoj imovini u ukupnom prihodu u razdoblju 2005.-2008. kreće se na razini 8%, a u 2009. godini pada na 7%.

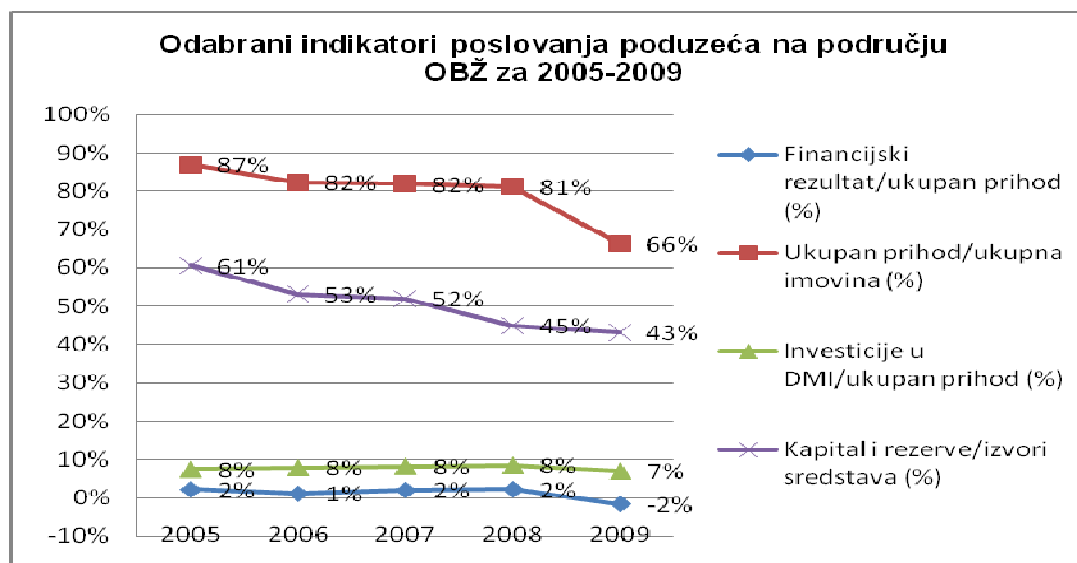
Efikasnost imovine poduzeća promatran kroz omjer ukupnog prihoda i imovine (aktive) znatno je opao u 2009./2008., s 81% na 66%.

S aspekta izvora sredstava poduzeća (obveze i kapital i rezerve), može se reći da je udio kategorije "kapital i rezerve"⁷⁰ u ukupnoj pasivi u stalnom padu od 2005. godine, odnosno s razine od 61% (2005.) došao je na razinu 43% (2009.).

Visina i dinamika odabranih indikatora uspješnosti poslovanja poduzeća prikazuje grafikon 15, a u Prilogu 16 nalazi se njihov tabelarni prikaz.

⁷⁰ Kapital i rezerve predstavlja razliku ukupne imovine i ukupnih obveza poduzeća; naziva se i vrijednošću poduzeća (u knjigovodstvenom smislu)

Grafikon 15. Odabrani indikatori uspješnosti poslovanja poduzeća na području OBŽ za razdoblje 2005.-2009.

Jedan od vrlo važnih problema gospodarskih subjekata na području OBŽ je i nelikvidnost. U 2009. godini je bilo 1.315 nelikvidnih poduzeća, od čega 909 u blokadi iznad 60 dana. Iznos prijavljenih nepodmirenih obveza iznosio je na kraju 2009. oko 1,5 mlrd što je za razdoblje 2009./2008. rast od 51,5% ili oko 0,5 mlrd kuna.

Tablica 20. Pregled najvažnijih podataka o nelikvidnim poduzećima na području OBŽ za razdoblje 2005.-2009.

Godina	Broj poduzeća	Broj zaposlenih	Iznos prijavljenih nepodmirenih obveza (mil.kn)	Poduzeća u blokadi iznad 360 dana			Nepodmirene obveze (Indeks)
				Broj poduzeća	Udio zaposlenih (%)	Udio nepodmirenih obveza (%)	
2009.	1.315	5.877	1.483	909	20,7	74,0	151,5
2008.	991	2.695	979	724	36,2	92,2	90,0
2007.	1.059	1.808	1.088	--	--	--	143,9
2006.	973	2.407	756	--	--	--	99,5
2005.	846	2.404	760	--	--	--	

Izvor: HGK (FINA); Obrada RRA SiB 2010.

4.2.5. Robna razmjena s inozemstvom

Robna razmjena gospodarskih subjekata s inozemstvom na području OBŽ iznosila je 2,2 mlrd kuna⁷¹, što je za 20% manje nego u 2008. godini. U razdoblju 2006.-2009., izvoz pokazuje silazni trend, što je rezultiralo negativnim uvozno-izvoznim saldom u 2008. i 2009. godini.

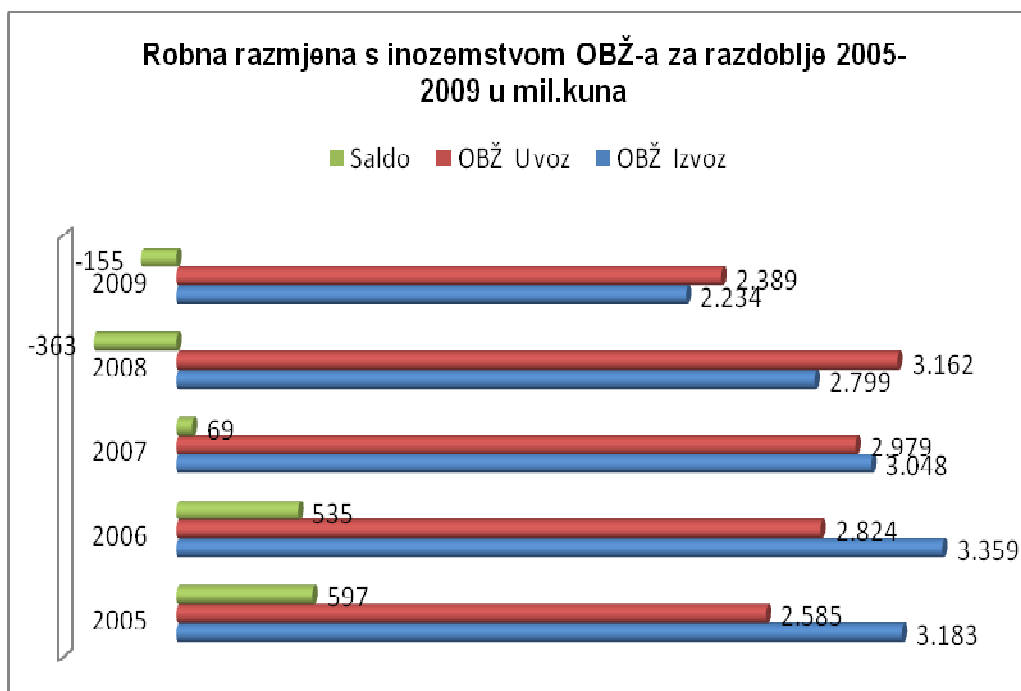
U istom razdoblju, udio izvoza OBŽ u odnosu na izvor RH smanjio se sa 6% (2006) na 4% (2009), dok je udio uvoza OBŽ-a u ukupnom uvozu RH imao konstantan udio od 2%.

⁷¹ Priopćenje DZS 4.2.2/4., veljača 2010.

U strukturi izvoza u 2009. dominiraju prehrambeni proizvodi (30%), strojevi i dijelovi (21%), kemijski proizvodi (14%), papir i karton (13%), proizvodi od drva i pokućstvo (11%) i ostali proizvodi (11%)⁷². Poduzeća s područja OBŽ najviše izvoze u Bosnu i Hercegovinu (18%), SR Njemačku (11,8%), Sloveniju (10%), Srbiju (9,6%) i Italiju (9,3%). Prilog 16A - Robna razmjena gospodarstvih subjekata s područja OBŽ za razdoblje 2000.-2009. u USD.

Grafikon 16. pokazuje pregled robne razmjene gospodarskih subjekata OBŽ za razdoblje 2005.-2009., a Tablica 16. komparativni pregled izvoza OBŽ i RH.

Grafikon 16. Robna razmjena s inozemstvom gospodarskih subjekata s područja OBŽ-a za razdoblje 2005.-2009. u milijunima kuna

Tablica 21. Komparativni pregled izvoza, uvoza i uvozno-izvoznog salda OBŽ i RH za razdoblje 2005.-2009. u milijunima kuna

Robna razmjena OBŽ i RH	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Izvoz RH	52.283	60.437	66.025	69.205	55.180
Uvoz RH	110.520	125.249	138.112	150.354	111.740
Saldo RH	-58.237	-64.812	-72.088	-81.149	-56.560
Izvoz OBŽ	3.183	3.359	3.048	2.799	2.234
Uvoz OBŽ	2.585	2.824	2.979	3.162	2.389
Saldo OBŽ	597	535	69	-363	-155

Izvor: DZS, Obrada RRA SiB 2010.

Gospodarstvo Županije u prvih šest mjeseci 2010. godine ostvarilo je robnu razmjenu u vrijednosti od 380,97 milijuna USD (Tablica 22.), što je 5,4% manje u odnosu na robnu razmjenu ostvarenu u istom razdoblju 2009. godine. Udio izvoza bio je 49,2%, što znači da je ostvarena negativna trgovinska bilanca u iznosu od 6,09 milijuna USD.

⁷² HGK, Županijska komora Osijek

Tablica 22. Usporedni prikaz robne razmjene Županije i Republike Hrvatske za razdoblje I.-VI. 2010. godine u 000 USD

	OBŽ I-VI.					Republika Hrvatska I.-VI.			
	2009.	2010.	Indeks	Struktura 2010. u %	Udio u RH u %	2009.	2010.	Indeks	Struktura 2010. u %
Izvoz	193.296	187.440	97,0	49,2	3,4	4.999.373	5.581.041	111,6	36,9
Uvoz	209.543	193.531	92,4	50,8	2,0	10.199.141	9.524.802	93,4	63,1
Ukupno	402.839	380.972	94,6	100,0	2,5	15.198.514	15.105.843	99,4	100,0
Saldo	-16.247	-6.091	37,5	-	-	-5.199.769	-3.943.760	75,8	-
Pokrivenost uvoza izvozom u %	92,2	96,9	-	-	-	49,0	58,6	-	-

Izvor: Državni zavod za statistiku; obrada: HGK Županijska komora Osijek

Zemlje Europske unije u ukupnoj razmjeni Županije u prvih šest mjeseci 2010. godine sudjelovale su sa 65,9%, a zemlje CEFTA-e s 21,8% (Tablica 23.). Udio u ostalim azijskim zemljama iznosio je 5,7%, dok se preostalih 7% odnosi na ostale grupe zemalja.

Tablica 23. Robna razmjena Županije za razdoblje I-VI. 2010. godine prema regionalnoj usmjerenosti

Skupina zemalja	Izvoz		Uvoz		Ukupno		Bilanca u 000 USD
	u 000 USD	Udio u %	u 000 USD	Udio u %	u 000 USD	Udio u %	
Zemlje EU	119.146	63,6	131.904	68,2	251.049	65,9	-12.758
Zemlje EFTA-e	5.040	2,7	1.921	1,0	6.960	1,8	3.119
Zemlje CEFTA-e	56.756	30,3	26.427	13,7	83.184	21,8	30.329
Zemlje OPEC-a	501	0,3	16	0,0	518	0,1	485
Ostale europske zemlje	1.265	0,7	5.437	2,8	6.702	1,8	-4.172
Ostale afričke zemlje	1.493	0,8	2.786	1,4	4.279	1,1	-1.293
Ostale azijske zemlje	2.602	1,4	19.091	9,9	21.694	5,7	-16.489
Ostale američke zemlje	556	0,3	5.807	3,0	6.363	1,7	-5.251
Oceanijske zemlje	80	0,0	142	0,1	222	0,1	-62
UKUPNO	187.440	100,0	193.531	100,0	380.971	100,0	-6.091

Izvor: Državni zavod za statistiku; obrada: HGK Županijska komora Osijek

Negativna bilanca u razmjeni ostvarena je sa zemljama Europske unije 12,76 milijuna USD, s ostalim azijskim zemljama u iznosu 16,49 milijuna USD (Kina, Indija, Republika Koreja, Japan). Negativna bilanca u iznosu od 5,25 milijuna USD ostvarena je i s ostalim američkim zemljama (Brazil 4,5 milijuna), kao i s ostalim europskim zemljama u iznosu 4,17 milijuna USD (Rusija, Turska).

Pozitivna vanjskotrgovinska bilanca u iznosu 30,33 milijuna USD ostvarena je sa zemljama CEFTA-e (Bosna i Hercegovina, Makedonija, Srbija, Kosovo, Crna Gora, i Albanija), te sa zemljama EFTA-e (Švicarska, Norveška) u iznosu od 3,12 milijuna USD.

U ukupnom broju izravnih stranih ulaganja u/na području OBŽ⁷³, u razdoblju 1997.-2009. godine, njihov kumulativ ima negativan predznak i iznosi -41,9 mil. EUR-a, dok je kumulativ izravnih stranih ulaganja na razini Republike Hrvatske⁷⁴ za isto razdoblje 23,4 mlrd EUR.

⁷³ HGK, Županijska komora Osijek <http://www.hnb.hr/statistika/hstatistika.htm>

⁷⁴ <http://www.hnb.hr/statistika/hstatistika.htm>

4.3. Gospodarske grane

Najvažnijim gospodarskim granama na području Osječko-baranjske županije smatramo poljoprivredu, prerađivačku industriju, graditeljstvo i trgovinu.

4.3.1. Poljoprivreda

Činjenica da površina obradivog zemljišta u Osječko-baranjskoj županiji od 231.273 ha čini 8,4% ukupnog poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj, svrstava OBŽ u najznačajniji poljoprivredni prostor u zemlji. Poljoprivredna zemljišta jedan su od najvažnijih resursa OBŽ, a poljoprivreda te uz nju vezana prehrambena industrija, jedan su od najznačajnijih elemenata gospodarstva Županije.

U djelatnosti poljoprivreda, šumarstva i ribarstva⁷⁵ u 2009. poslovalo je 176 poduzeća (5% poduzeća OBŽ), koja su zapošljavala 3.983 osobe (9% zaposlenika OBŽ), ostvarivši prihod od 2,8 mlrd kuna ili 12,2% ukupnog prihoda gospodarstva Županije.

Udio poljoprivrede u BDV-u Republike Hrvatske je 13% u razdoblju 2005.-2007.

Osnovna komparativna prednost sektora poljoprivrede na području OBŽ je velika površina kvalitetnog poljoprivrednog tla. Dio poljoprivrednih površina pod područjem je ekološke mreže RH što može predstavljati prijetnju poljoprivrednim djelatnostima. Tablica 16 prikazuje strukturu i vlasništvo nad poljoprivrednim površinama u OBŽ.

Tablica 24. Struktura poljoprivrednih površina na području Osječko-baranjske županije⁷⁶

	Republika Hrvatska		Osječko-baranjska županija	
	Ukupno (ha)	Privatno (ha)	Ukupno (ha)	Privatno (ha)
Poljoprivredne površine	1.216.000	1.052.000	212.013	141.440
Oranice i vrtovi	866.000	718.000	201.705	133.208
Voćnjaci	46.000	43.000	3.564	3.177
Vinogradi	31.000	26.000	2.083	675
Livade	163.000	163.000	2.641	2.617
Pašnjaci	110.000	102.000	2.020	1.763

Sljedećom tablicom (Tablica 25.) daje se pregled broja, strukture i površina u posjedu registriranih poljoprivrednih gospodarstva (OPG) na području OBŽ.

Tablica 25. Poljoprivredna gospodarstva na području Osječko-baranjske županije⁷⁷

Vrsta OPG-a	Tip	Broj gospodarstava	Broj k.č.	Površine u posjedu (ha)	Površine u korištenju (ha)
Obiteljsko gospodarstvo	Komercijalno	14.652	104.192	131.002	104.773
Obiteljsko gospodarstvo	Nekomercijalno	1.256	4.561	2.809	2.362
Ukupno obiteljska gospodarstva:		15.908	108.753	133.811	107.135
Trgovačko društvo	Komercijalna	329	14.820	90.653	67.189
Zadruga		77	809	2.017	1.679
Ort		486	9.291	22.458	16.779
Ostali		33	122	633	494
Sveukupno:		16.833	133.795	249.571	193.275

Izvor: Agencija za plaćanje u poljoprivredi i ruralnom razvoju

⁷⁵ NKD 2007; Izvor: HGK, Županijska komora Osijek

⁷⁶ Preuzeto iz Programa zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije, str. 39.

⁷⁷ Hrvatska poljoprivredna agencija; obrada RRA SiB 2010.

U **ratarstvu** na najviše površina sije se pšenica i kukuruz, zatim suncokret, krmno bilje, soja, šećerna repa, ječam, povrće, uljana repica, krumpir, duhan, zob i raž.

Tablica 26. Korištenje oraničnih površina, stanje 01.06.2007.

	Ukupno (ha)	Žitarice	Uljano sjemenje i plodovi	Duhan	Šećerna repa	Krmno bilje	Cvijeće, aromatično i ostalo bilje	Krumpir, mahunasto i ostalo povrće
R. Hrvatska	830.888	558.590	82.093	6.005	34.316	105.862	6.878	37.144
OBŽ	199.358	133.066	27.690	143	14.186	19.760	1.903	2.610
OBŽ/RH	24,0%	23,8%	33,7%	2,4%	41,3%	18,7%	27,7%	7,0%

Izvor: Statistički ljetopis RH 2008, str. 660-663.

U Osječko-baranjskoj županiji se proizvodi preko 35% pšenice, 30% soje, oko 40% šećerne repe, te preko 50% suncokreta u Republici Hrvatskoj.

Tablica 27. Proizvodnja važnijih usjeva u 2007. - Izvor: Statistički ljetopis RH 2008

		Republika Hrvatska	OBŽ	OBŽ / RH %
Pšenica	Proizvodnja (t)	812.347	296.911	36,5
	Prihod po ha (t)	4,64	4,87	105,0
Kukuruz	Proizvodnja (t)	1.424.599	258.464	18,1
	Prihod po ha (t)	4,94	4,85	98,2
Krumpir	Proizvodnja (t)	296.302	11.813	4,0
	Prihod po ha (t)	17,03	20,22	118,7
Soja	Proizvodnja (t)	90.637	28.513	31,5
	Prihod po ha (t)	1,95	1,92	98,5
Suncokret	Proizvodnja (t)	54.303	29.748	54,8
	Prihod po ha (t)	2,63	2,68	101,9
Šećerna repa	Proizvodnja (t)	1.582.606	615.884	38,9
	Prihod po ha (t)	46,12	43,41	94,1

Posljednjih godina konstantno se radi na povećanju površina pod voćem i vinogradima. Dominiraju jabuke, šljive, višnje, lijeske te vinogradi. U razdoblju od 2003.-2009., novozasadeno je oko 3.500 ha. (Prilog 17).

Rast u sektoru voćarstva i vinogradarstva rezultat je Operativnog programa trajnih nasada, ali i poticajnih mjera Osječko-baranjske županije.

Vinogradi i voćnjaci se nalaze uglavnom na pobrđu Dilja, Papuka, Erdutskom brdu, Dalj planini te Baranjskom brdu.

U razdoblju od 2002. do 2008. godine broj ekoloških proizvođača se konstantno povećavao i dostigao razinu od 166 ekoloških proizvođača upisanih u Upisnik. U 2008. godini na području OBŽ bilo je 4.895 ha pod ekološkom proizvodnjom⁷⁸.

⁷⁸ Izvor: BIOPA, obrada: Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo Osječko-baranjske županije, travanj 2010.

U pogledu **stočarske proizvodnje**, na području OBŽ razvijeno je govedarstvo, s naglaskom na proizvodnju mlijeka, svinjogojstvo, peradarstvo, ovčarstvo, kozarstvo, te pčelarstvo.

U Tablici 28. dan je pregled stočnog fonda na području OBŽ, brojno stanje svinja i muznih krava u RH te udio svinja i muznih krava u OBŽ s obzirom na RH.

Tablica 28. Pregled najvažnijih kategorija stoke u OBŽ za razdoblje 2004.-2008.

Stočni fond	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Osječko-baranjska županija:					
Goveda	43.312	47.885	58.134	55.986	52.363
Od toga muzne krave	14.128	15.441	18.618	18.460	19.946
Svinje	243.174	235.820	217.570	274.547	286.369
Ovce	86.578	86.797	96.625	81.334	45.855
Konji	772	592	670	867	1.039
Koze	11.601	11.101	13.250	9.191	7.958
Perad	768.000	768.007	579.052	640.631	571.564
Stočni fond	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
<i>Od toga brojleri</i>	<i>151.000</i>	<i>181.025</i>	<i>35.610</i>	<i>22.960</i>	<i>10.440</i>
Republika Hrvatska:					
<i>Svinje</i>	<i>1.489.000</i>	<i>1.205.000</i>	<i>1.230.000</i>	<i>1.348.000</i>	<i>1.104.000</i>
<i>Muzne krave</i>	<i>229.042</i>	<i>231.633</i>	<i>241.084</i>	<i>234.671</i>	<i>226.000</i>
<i>Svinje u OBŽ/RH</i>	<i>16%</i>	<i>19,6%</i>	<i>17,7%</i>	<i>21%</i>	<i>21,2%</i>
<i>Muzne krave u OBŽ/RH</i>	<i>6,2%</i>	<i>8%</i>	<i>8%</i>	<i>8%</i>	<i>8,8%</i>

Izvor: OBŽ u brojkama 2005.-2008.; UO za poljoprivredu OBŽ; HPA Godišnje izvješće za 2009.: Govedarstvo

U Prilogu 18 prikazana je proizvodnja mlijeka u RH za razdoblje 2004.- 2008., iz koje se vidi da je OBŽ preuzela primat u proizvodnji na nacionalnoj razini s preko 114 mil.litara godišnje, odnosno za razdoblje 2006./2008. proizvodnja mlijeka je povećana za 21%.

U Tablici 29. vidljivo je povećanje proizvodnje mlijeka u OBŽ. Podaci pokazuju da proizvodnja mlijeka u OBŽ čini 20,8% ukupne proizvodnje u RH.

Tablica 29. Pregled otkupljenih količina mlijeka (kg)

	Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija	%
2003.	525.028.000	55.325.180	10,5
2004.	532.838.138	57.048.394	10,7
2005.	605.321.043	76.249.040	12,6
2006.	631.619.285	91.892.012	14,6
2007.	653.850.986	102.578.132	15,7
2008.	657.753.856	114.875.213	17,5
2009.	675.246.913	140.770.481	20,8

U 2007. godini na području OBŽ je bilo oko 286.000 komada svinja, što je u odnosu na 1.348.000 na razini RH 20,4%. U razdoblju 2004-2007. godine udio svinja u OBŽ u odnosu na ukupan broj svinja u RH je porastao sa 16% u 2004. na 21% u 2007. Operativni program razvoja svinjogojstva doveo je do povećanja kapaciteta i uvođenja moderne tehnologije u procesu uzgoja, što za posljedicu ima povećanje efikasnosti ove proizvodnje. (Prilog 19 - Svinjogojstvo u OBŽ 2003.-2007.)

Kozarstvo je manje zastupljena stočarska grana. U 2009. na području OBŽ registriran je 61 uzgajivač koza⁷⁹, što čini 4,5% ukupnog broja uzgajivača u RH. Broj grla se procjenjuje na 1.466 ili oko 3% populacije koza na nacionalnoj razini. Broj uzgojno valjanih grla kreće se oko 530 ili 4,5% u odnosu na RH.

U 2009. godini na području OBŽ bilo je oko 2.600 uzgojno valjanih ovaca ili 5,27% u odnosu na ukupan broj ovaca u RH (48.500 grla)⁸⁰. U razdoblju 2005./2009., broj uzgojno valjanih grla ovaca smanjio se za 23%, dok ja na razini RH porastao za 57% u istom razdoblju.

U razdoblju 2005.-2009. godine broj pčelara na području OBŽ se povećao s 253 na 306 ili za 21%, čineći tako 9% ukupnog broja pčelara u RH⁸¹. Broj pčelinjih zajednica na području OBŽ je također zabilježio rast od 19% u istom razdoblju te dostigao brojku od 28.400 zajednica, što čini 9,5% od ukupnog broja pčelinjih zajednica u RH⁸².

Mjere koje se poduzimaju i/ili planiraju poduzeti usmjerene **budućem razvoju sektora poljoprivrede** u cilju jačanja efikasnosti sektora poljoprivrede uključuju:

- unaprjeđenje razvoja svih sektora poljoprivrede
- jačanje sektora prerade i skladištenja poljoprivrednih proizvoda (ULO hladnjače),
- standardiziranje proizvodnje;
- jačanje tržišne pozicije kroz brendiranje županijskih poljoprivrednih proizvoda,
- jačanje proizvodno-distribucijskih lanaca (klasteri),
- plasman poljoprivrednih proizvoda kroz turističku ponudu,
- izgradnja sustava navodnjavanja,
- organska poljoprivreda,
- unaprjeđenje okolišne prihvatljivosti postojeće proizvodnje.

Osječko-baranjska županija duži niz godina aktivno pridonosi razvoju ovoga važnog gospodarskog sektora s ogromnim razvojnim potencijalom, kroz čitav niz županijskih poticajnih programa. (Prilog 20).

4.3.2. Šumarstvo

Zbog različitih biofizičkih uvjeta koji determiniraju vrstu šumske vegetacije, unutar Županije nalazi se više tipova šuma⁸³. U nizinskom vegetacijskom pojasu, gdje je dominantan ekološki faktor dopunsko vlaženje podzemnom i/ili poplavnom vodom, dominantne vrste drveća su hrast lužnjak, poljski jasen, crna joha, vrbe i topole⁸⁴.

⁷⁹ Godišnje izvješće HSC za 2009.

⁸⁰ Idem

⁸¹ U RH je bilo u 2009. godini 3.395 pčelara

⁸² U RH je bilo u 2009. godini 300.053 pčelinje zajednice

⁸³ Detaljno su nabrojane u poglavlju o biološkoj raznolikosti OBŽ

⁸⁴ Preuzeto iz Programa zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije, str. 41

Na povišenim terenima javljaju se hrastovo-grabove šume koje su visoko produktivne. U brežuljkastom pojasu nalazimo hrast kitnjak, grab, bukvu, brezu i cer. U brdskom pojasu dominira bukva, kao najznačajnija gospodarska vrsta u RH, koja se u nižim područjima miješa s hrastom, kestenom i brezom, a na višima, izvan granica Županije, s jelom.

Uprava šuma Osijek u cijelosti je na području OBŽ, dok Uprava šuma Našice ime sjedište na području OBŽ i većim se dijelom nalazi u njoj. Uprave šume Vinkovci i Požega samo manjim dijelom zahvaćaju područje OBŽ, dok su im sjedišta izvan Županije (Tablica 30.).

Tablica 30. Popis uprava šuma i pripadnih šumarija u Osječko-baranjskoj županiji⁸⁵

Uprava	Šumarija	Površina/ha	Uprava	Šumarija	Površina/ha
Osijek	Baranjsko-Petrovo Selo	5346,23	Našice	Čeralije	10,75
Osijek	Batina	4592,40	Našice	Donji Miholjac	8231,42
Osijek	Darda	11151,93	Našice	Đurđenovac	5802,78
Osijek	Đakovo	10672,37	Našice	Koška	7969,53
Osijek	Levanjska Varoš	7713,38	Našice	Našice	2488,93
Osijek	Osijek	8257,67	Vinkovci	Mikanovci	251,22
Osijek	Tikveš-Bilje	11279,98	Vinkovci	Strizivojna	1442,75
Osijek	Valpovo	5292,20	Požega	Čaglin	776,34
				Ukupno	91.279,88

Komentar: Istaknute su šumarije koje pripadaju upravama izvan OBŽ

Privatnim šumama gospodare njihovi vlasnici temeljem programa gospodarenja. Nadzor nad gospodarenjem šumama obavlja Šumarska inspekcija MRRŠVG. 60% privatnih šuma nalazi se u brdskim područjima OBŽ.

Šume su od velike i višestruke vrijednosti na području OBŽ i svakako ih treba držati na postojećim površinama, a po mogućnosti te površine i povećati, posebno u vodozaštitnim područjima. Iako su šume OBŽ uglavnom gospodarske namjene, one imaju i druge funkcije.

Oko 2% šuma imaju posebne namjene: sjemenske, vojne, šume za rekreaciju i zaštitne šume. Oko 42% šuma na području OBŽ pripada tipovima staništa prepoznatim od strane EU direktive *Flora and Fauna habitats*⁸⁶.

Prirodne poplavne šume vrba, topola i hrasta lužnjaka, koje se u OBŽ prostiru na velikim površinama, među zadnjima su takve vrste u Europi, te se njihov geofond može smatrati iznimno važnim i u međunarodnim razmjerima.

4.3.3. Lov i ribolov

Velike površine pod šumom, razmjerno veliki udio zaštićenih površina, obilje vode, raznolikost staništa, relativna očuvanost okoliša te veliki dijelovi ruralnih područja, predstavljaju dobru osnovu za uzgoj divljači, odnosno za razvoj **lovstva** na području OBŽ.

U tom smislu, lovni resursi predstavljaju signifikantan potencijal za dodatni razvoj isplativog lovnog turizma, koji je na ovim prostorima tradicionalno prisutan.

Osječko-baranjska županija je 2004. godine donijela Program unaprjeđenje lovstva na području OBŽ⁸⁷, čime je napravljen značajan iskorak u sustavnom razvoju lovstva. Temeljem Programa, OBŽ subvencionira projekte koji za cilj imaju unaprjeđenje lovstva:

⁸⁵ Idem, str. 42.

⁸⁶ Idem, str. 43.

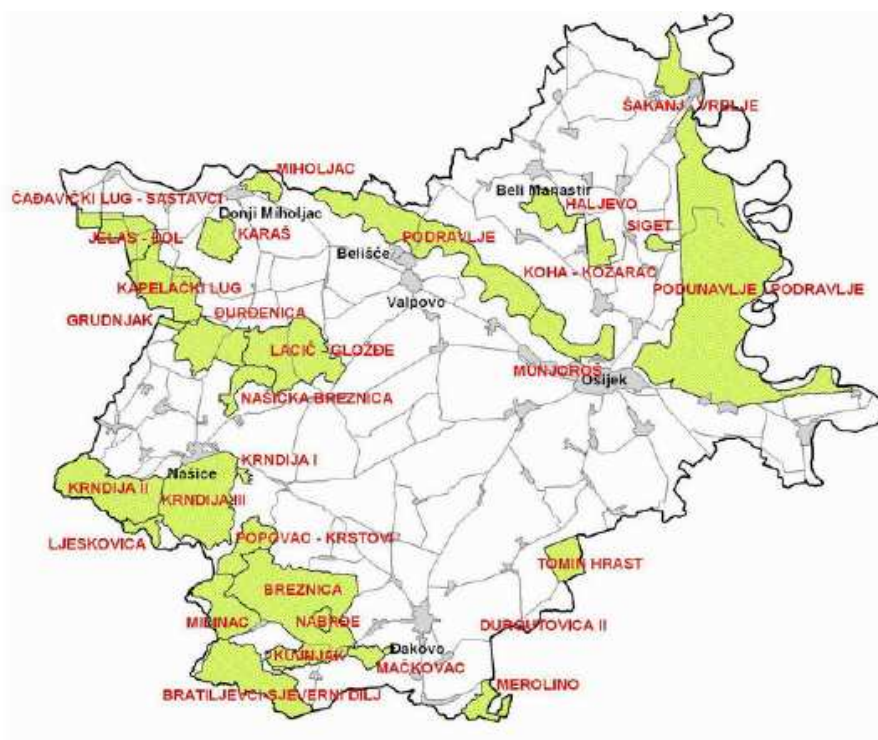
⁸⁷ UOPG, 2004

- opremanje hladnjača za prihvata mesa,
- kupovinu uređaja za otkivanje divljači prilikom skidanja usjeva s poljoprivrednih površina,
- kupovinu zemljišta za osnivanje remiza za divljač,
- razvoj i unaprjeđenje lovnog turizma.

Na području OBŽ postoji 14 državnih lovišta, ukupne površine 103.731 ha (oko 25% Županije) te 86 zajedničkih lovišta, ukupne površine 274.554 ha (66% OBŽ)⁸⁸.

Državna su lovišta u zakupu ili koncesiji lovačkih društava ili pravnih osoba registriranih za lov, osim nekih koja su povjerena na upravljanje JP Hrvatske šume.

Slika 13. Prostorni raspored državnih lovišta u OBŽ.

Zajednička lovišta OBŽ u zakupu su lovačkih društava temeljem ugovora o zakupu zaključenih s OBŽ. Lovištima se gospodari u skladu s lovno-gospodarskim osnovama. Na području OBŽ djeluje Lovачki savez OBŽ koji okuplja lovce i lovačka društva. (Slika 13. Državna lovišta u Osječko-baranjskoj županiji).

Lovištima se gospodari na temelju lovno-gospodarskih osnova, a sukladno principima održivog gospodarenja fondom divljači na upravljanoj prostoru. Brojno stanje i rasprostranjenost divljači na području OBŽ dano je u Prilozima 21, 21A i 22.

Prikaz vrsta i brojno stanje divljači pokazuje da je najviše zastupljena trofejna divljač (jelena, srna, divlja svinja), a dan je u Prilogu 21A.

Na području OBŽ postoji 115 lovačkih društava i 3.182 lovaca⁸⁹, što je oko 5% lovaca RH⁹⁰.

⁸⁸ Preuzeto iz Programa zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije, str. 43.

⁸⁹ Informacija o organiziranosti i stanju lovstva i ribolova na području OBŽ, rujna 2010.; str.1.

⁹⁰ Broj lovaca u RH je u 2009. iznosio 57.890; Izvor: Priopćenje DZS 1.2.1.; listopad 2010.

Osim preduvjeta za razvoj lovstva, OBŽ obiluje vodotocima i jezerima/ribnjacima, na kojima je vrlo razvijen i **ribolov**, koji se smatra manjim dijelom kao gospodarska djelatnost, odnosno kao rekreacijska djelatnost te dio turističke ponude.

Neke najpoznatije lokacije za ribolov su: Našički ribnjak "1905", Blanje, Karašica, jezera Borovik, Mlinica, Jošava, Fami-Rakitovica, Topoljski Dunavac i gotovo cijeli tok Drave.

Slatkovodno ribarstvo kao grana poljoprivrede ima dugu tradiciju u RH, te na području OBŽ, no uslijed strukturnih problema u tom sektoru već dulji niz godina, ono je izgubilo na značenju i ulozi u gospodarstvu.

Na području OBŽ⁹¹ postoji pet poslovnih subjekata koji se bave slatkovodnom akvakulturom, uglavnom šaranskim ribnjacima. Ukupna površina ribnjaka je 2.790 ha, od čega je u funkciji 61% ili 1.690 ha. U odnosu na ukupnu površinu šaranskih ribnjaka u RH od 9.530 ha, ribnjaci na području OBŽ čine 29%.

U 2009. godini izlovljeno je 1.320 tona šarana, što je 43% ukupnog izlova šarana u RH⁹². Nekad izvozno orijentirana grana, danas je nekonkurentna.

Slika stanja slatkovodnog ribarstva u OBŽ refleksija je strukturnih problema ove grane poljoprivrede na nacionalnoj razini. Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja⁹³ prepoznalo je ovaj problem te ga pokušava riješiti poticajima za uzgojno selekcijski rad u akvakulturi te potporama u opremi za akvakulturu. Potencijali za razvoj i revitalizaciju ribnjačarstva postoje, samo su potrebne mjere i sredstva.

4.3.4. Prerađivačka industrija

U Osječko-baranjskoj županiji postoji duga tradicija industrijske proizvodnje sa značajnim industrijskim potencijalima. U 2009. godini 453 poduzeća iz sektora prerađivačke industrije⁹⁴, ostvarila su 6,4 mlrd kn prihoda, što je 27,4% u odnosu na cjelokupno gospodarstvo OBŽ u 2009. godini, a zapošljavala su 14.787 radnika.

Moguće je primijetiti da OBŽ ima još uvijek prevladavajući udio prerađivačke industrije u ukupnoj gospodarskoj strukturi, što predstavlja u hrvatskim okvirima iznenađenje. Naime, deindustrijalizacija koja je zahvatila Hrvatsku i rezultirala golemim makro - ekonomskim ograničenjima (unutarnji i vanjski dugovi, nezaposlenost, insolventnost), nije u takvoj mjeri pogodila Županiju, što naravno otvara izgledе gospodarstvu, ali nameće i obveze, poglavito one organizacijske i tehnološke naravi.

Među djelatnostima prerađivačke industrije ističe se sedam grana industrije čiji je ukupni prihod u 2009. godini iznosio 5,7 mlrd kn što predstavlja 89% prihoda cijelog sektora, odnosno 24% ukupnih prihoda svih gospodarskih subjekata na području OBŽ. Radi se o prehrambenoj, tekstilnoj i kožarskoj industriji, drvnoj industriji, papirnoj industriji, metalo-prerađivačkoj, kemijskoj i industriji graditeljskih materijala.

Tablica 31. daje pregled broja poduzeća, broja zaposlenih, ukupan prihod prerađivačke industrije, te sedam najvećih industrija prema veličini ostvarenog prihoda u 2009. godini.

⁹¹ Informacija o organiziranosti i stanju lovstva i ribolova na području OBŽ, rujan 2010.

⁹² Priopćenje DZS 1.4.2., lipanj 2010.

⁹³RH ima u vlasništvu slatkovodne resurse, ribnjake/zemljište i riblji fond u otvorenim vodama kojim gospodari MPRRR kao resorno ministarstvo

⁹⁴ NKD 2007.

Tablica 31. Karakteristike prerađivačke industrije u OBŽ u 2009. godini

Djelatnosti	Broj poduzeća	Broj zaposlenih	Ukupan prihod ('000 kn)	Udio u OBŽ(%)	Udio u sektoru (%)
Prehrambena	84	4.549	2.535.444	11%	40%
Tekstilna i kožarska industrija	52	1.809	256.432	1%	4%
Prerada drva, proizvodi od drva i proizvodnja namještaja	47	1.167	276.778	1%	4%
Proizvodnja papira, proizvoda od papira i tiskanje	41	1.415	694.500	3%	11%
Metaloprerađivačka industrija	61	1.645	482.446	2%	8%
Kemijska industrija	9	900	577.404	2%	9%
Industrija graditeljskih materijala	24	779	888.824	4%	14%
Ostale industrije	135	2.523	680.683	3%	11%
Subtotal prerađivačka industrija (C):	453	14.787	6.392.511	27%	100%
Ostale djelatnosti	2.926	29.338	16.963.228	73%	
Ukupno za OBŽ	3.379	44.125	23.355.739	100%	

Izvor: HGK Županijska komora Osijek; obrada RRA SiB, 2010.

Detaljnije informacije o performansama prerađivačke industrije na području OBŽ za 2008. i 2009. godinu dane su u Prilogu 23.

Prehrambena industrija i njezini kapaciteti značajni su u proizvodnji šećera, bombona i čokolade, keksa, vafla i ostalih konditorskih proizvoda, proizvoda mlinarsko-pekarske industrije, preradi mlijeka, proizvodnji piva, ulja, preradi voća i povrća, klaoničkoj industriji, preradi mesa, proizvodnji gotovih jela i dodataka jelima, te proizvodnji stočne hrane itd.

U 2009. godini u okviru ove grane poslovalo je 84 poduzeća s prosječnim brojem od 4.549 zaposlenih. Ukupan prihod u 2009. realiziran u okviru ove grane je bio oko 2,5 mlrd kuna ili 40% od ukupnog prihoda cijelog sektora prerađivačke industrije.

Tekstilna industrija, iako nekad vodeća grana industrije u Županiji zadnjih nekoliko godina bilježi stalan pad proizvodnje i smanjenje broja zaposlenih zbog odlaska velikih tekstilnih tvrtki u stečaj.

Na državnoj razini je također zabilježen pad aktivnosti. Tijekom 2009. na području Županije djelovalo je 13 tvrtki u proizvodnji tekstila s 492 zaposlena, te 37 tvrtki u proizvodnji odjeće s 1.705 zaposlenih. Ovih 50 tvrtki je tijekom 2009. godine ostvarilo ukupan prihod od 256 milijuna kuna, ali su ostvarile negativan konsolidirani financijski rezultat u iznosu od 7,6 milijuna kuna. Tekstilna industrija spada među industrijske djelatnosti koje još uvijek ostvaruju značajan izvoz. Udio ove grane u ukupnom prihodu prerađivačkog sektora je 4%.

Drvena industrija, koja uključuje preradu drva, proizvodnju proizvoda od drva i proizvodnju namještaja, upošljavala je 1.176 radnika u 47 poduzeća u 2009. godini i ostvarila 276,8 mil kuna prihoda, što je 4% u odnosu na cijeli sektor prerađivačke industrije.

U sektoru **papirne industrije** u 2009. godini poslovalo je 41 poduzeće s prosječnim brojem od 1.415 zaposlenih. Ukupan prihod u 2009. realiziran u okviru ove grane je bio oko 694,5 mil kuna ili 11% od ukupnog prihoda cijelog sektora prerađivačke industrije.

Metaloprerađivačka industrija s prihodom od 482,4 mil kuna u 2009. godini, upošljavala je 1.654 radnika u 61 gospodarskom subjektu. Udio njezina prihoda u sektoru prerađivačke industrije je 8%.

U okviru kemijske industrije su najznačajniji proizvođači deterdženata, sredstava za čišćenje i toaletnih proizvoda. U 2009. u ovoj djelatnosti je poslovalo 9 poduzeća s 900 zaposlenih. Ukupno ostvareni prihod iznosio je 577,4 mil kuna, što je 9% prihoda sektora.

U Županiji djeluje ukupno 24 tvrtke u sektoru **industrije građevinskih materijala** zapošljavajući 779 radnika u 2009. godini. Ostvareni ukupni prihod je 888,8 mil kuna ili 14% prihoda cijelog sektora.

4.3.5. Ostale gospodarske djelatnosti⁹⁵

Među ostalim gospodarskim djelatnostima, prema kriteriju udjela u ukupnom prihodu OBŽ u 2009. godini, ističu se građevinarstvo i trgovina, dok se u 2010. godini bilježi pad građevinarstva.

Prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti NKD 2007. pojam **građevinarstvo** obuhvaća: pripreme radove na gradilištu (uklanjanje postojećih građevina i zemljane radove), radove na podizanju zgrada i gradnji ostalih građevina (niskogradnja), instalacijske i završne radove, iznajmljivanje građevinskih strojeva i opreme s rukovateljima, radove na novim građevinama, te rekonstrukcije i popravke postojećih građevina.

U Županiji je u 2009. godini bilo aktivno 391 poduzeće koje se bavilo građevinarstvom s ostvarenim ukupnim prihodima od 3,57 milijarde kuna, što je 19,4% manje u odnosu na 2008. godinu, odnosno 15,3 % ukupnih prihoda gospodarstva Županije. Dobit razdoblja iznosila je 110,83 milijuna kuna i bila je za 38,1% manja u odnosu na 2008. godinu. Gubitak u ovoj djelatnosti iznosio je 87,28 milijuna kuna i bio je za 16,5% veći u odnosu na 2008. godinu. Investicije u dugotrajnu imovinu smanjene su za 28,1% u odnosu na 2008. godinu, a u investicijama na razini Županije sudjeluju s 18,4%. U 2009. godini prosječni broj zaposlenih u ovoj djelatnosti bio je 7.614 i smanjen je za 9% u odnosu na 2008. godinu (Tablica 32.).

Tablica 32. Pregled broja poduzetnika, broja zaposlenih i financijski rezultati poslovanja građevinarstva Županije u 2008. i 2009. godini

Pokazatelji	F	financijski rezultati u 000 kuna	
		Ukupno gospodarstvo Županije	Udio građevinarstva od ukupnom gospodarstvu Županije u %
Broj poduzetnika 2008. godina	402	3326	0,12
Broj poduzetnika 2009. godina	391	3379	0,12
Prosječan broj zaposlenih	2008. godina	8.365	18,1
	2009. godina	7.614	17,3
	Indeks	91,0	-
Ukupni prihodi	2008. godina	4.428.563	15,7
	2009. godina	3.569.676	15,3
	Indeks	80,6	-
Ukupni rashodi	2008. godina	4.256.440	15,4
	2009. godina	3.521.144	14,9
	Indeks	82,7	-
Dobit razdoblja	2008. godina	179.130	19,4
	2009. godina	110.832	14,7
	Indeks	61,9	-

⁹⁵ Graditeljstvo; trgovina; opskrba električnom energijom, plinom i parom, prijevoz i skladištenje te ugostiteljstvo; prema NKD 2007., to su djelatnosti D,E,F,G,H

Gubitak razdoblja	2008. godina	74.921	649.218	11,5
	2009. godina	87.279	1.139.569	7,7
	Indeks	116,5	175,5	-
Investicije u dugotrajnu imovinu	2008. godina	419.976	2.397.662	17,5
	2009. godina	302.100	1.645.729	18,4
	Indeks	71,9	68,6	-

Izvor: FINA; obrada: HGK Županijska komora Osijek

Broj poduzeća u prvih šest mjeseci 2010. godine nije se bitno mijenjao u odnosu na isto razdoblje 2009. godine, ali je vidljiv veliki pad ukupnih prihoda za čak 33,6%, te ukupnih rashoda za 31,9% (Tablica 33.).

Tablica 33. Pregled broja poduzeća i financijski rezultati poslovanja u građevinarstvu Županije za razdoblje I.-VI. 2010. godine/financijski rezultati u 000 kuna

Djelatnost	Broj poduzeća		Ukupni prihodi			Ukupni rashodi			Razlika UP - UR I.-VI. 2010.
	I.-VI. 2009.	I.-VI. 2010.	I.-VI. 2010.	Udio u %	Indeks I.-VI.'10/ I.-VI.'09.	I.-VI.2010.	Udio u %	Indeks I.-VI.'10/ I.-VI.'09.	
Građevinarstvo F	423	420	1.165.826	11,2	66,4	1.163.299	10,8	68,1	2.527
Ukupno gospodarstvo Županije	3.682	3.724	10.402.813	100,0	88,2	10.729.240	100,0	91,0	-326.427

Izvor: FINA; obrada: HGK Županijska komora Osijek

Trgovina, s udjelom od 33% u ukupnom prihodu Županije spada u red jedne od najrazvijenijih djelatnosti. U 2009. godini u ovoj djelatnosti poslovalo je 1.184 poduzeća s 7.866 zaposlenih, a ostvareno je 7,6 mlrd kuna ukupnog prihoda.

Tablica 25 daje osnovne pokazatelje za djelatnosti građevinarstva; trgovine; opskrbe električnom energijom, plinom i parom; prijevoza i skladištenja te ugostiteljstva (djelatnost pružanja smještaja i pripremanja hrane), dok tablica 26 pokazuje osnovne karakteristike svih ostalih djelatnosti.

Tablica 34. Karakteristike ostalih gospodarskih djelatnosti na području OBŽ u 2009.⁹⁶

Djelatnosti	Broj poduzeća	Broj zaposlenih	Ukupan prihod ('000 kn)	Udio u OBŽ (%)
Opskrba el.energ., plinom, parom	7	141	321.964	1%
Opskrba vodom, uklanjanje otpad. voda, gospodarenje otpadom	46	2.103	470.988	2%
Građevinarstvo	391	7.614	3.569.676	15%
Trgovina na veliko i malo, popravak mot. vozila	1.148	7.866	7.641.301	33%
Prijevoz i skladištenje	132	1.421	559.427	2%
Djelatnosti pružanja smještaja i pripremanja hrane	143	1.326	232.981	1%
Subtotal djelatnosti D,E,F,G,H	1.867	20.471	12.796.338	55%
Ostale djelatnosti	1.512	23.654	10.559.402	45%
Ukupno za OBŽ	3.379	44.125	23.355.739	100%

Izvor: HGK Županijska komora Osijek; obrada RRA SiB 2010.

⁹⁶ Djelatnosti D,E,F,G,K

Tablica 35. Karakteristike ostalih i društvenih djelatnosti na području OBŽ u 2009.

Djelatnosti	Broj poduzeća	Broj zaposlenih	Ukupan prihod ('000 kn)	Udio u OBŽ (%)
Informacije i komunikacije	97	730	163.817	1%
Financijske djelat. i djelat. osiguranja	26	115	52.097	0%
Poslovanje nekretninama	59	172	58.795	0%
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	423	1.757	708.535	3%
Administrativne i pomoćne usluž. djelatnosti	69	873	117.168	1%
Obrazovanje	48	179	24.372	0%
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	41	283	29.723	0%
Umjetnost, zabava i rekreacija	14	173	46.662	0%
Ostale uslužne djelatnosti	104	481	90.307	0%
Subtotal djelatnosti J,K,L,M,N,P,Q,R,S⁹⁷	881	4.763	1.291.476	6%
Ostale djelatnosti	2.498	39.362	22.064.264	94%
Ukupno za OBŽ	3.379	44.125	23.355.739	100%

Izvor: HGK Županijska komora Osijek; obrada RRA SiB 2010.

4.3.6. Turizam i ruralni razvoj

Turizam kao gospodarski sektor OBŽ sve više dobiva na značenju u procesu promišljanja razvoja Županije. Kao složena gospodarska djelatnost i društveni fenomen, bitno utječe na razvoj područja u kojem se odvija, kreirajući dodatna tržišta za niz drugih gospodarskih djelatnosti, kao što su poljoprivreda, promet, trgovina, kultura, komunalne djelatnosti, zdravstvo, i sl.

Osnovu za razvoj turizma te brojnih oblika selektivnog turizma: izletnički, edukacijski, znanstveni, ekoturizam, lovni, ribolovni, zdravstveno-preventivni, lječilišni, seoski, nautički (Dunav, Drava), poslovni, kongresni, tranzitni, hodočasnički (vjerski) turizam (Aljmaš i dr.) i sl., na području OBŽ predstavlja postojeća atrakcijska osnova koju čine:

- bogatstvo voda (rijeke, jezera, akumulacije, bare, rukavci); termalni izvori;
- šume i šumska područja s bogatim i relativno očuvanim ekološkim sustavima flore i faune;
- očuvan fond divljači;
- zaštićena područja prirode;
- vrijedan ruralni prostor;
- bogata kulturno-povijesna i graditeljska baština.

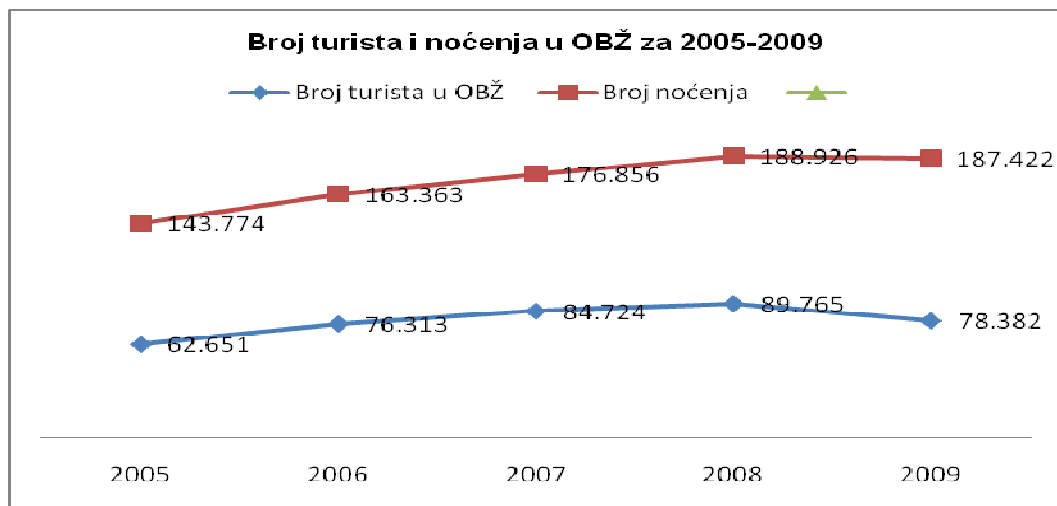
Posebno mjesto zauzima Park prirode "Kopački rit" kao najznačajnije i najatraktivnije zaštićeno prirodno područje istočne Hrvatske. Park je lociran u jugoistočnom dijelu Baranje, na prirodnom poplavlom području europskog značenja.

Ukupno poplavno područje zauzima površinu od oko 33.000 ha, od kojeg je zaštićeno 17.700 ha, dok se 6.700 ha smatra kategorijom posebnog zoološkog rezervata. Kao značajan prirodni biotop, Park je uvršten na popis međunarodno značajnih močvara (Ramsarsko područje). Park prirode "Kopački rit" nije dovoljno iskorišten u turističke svrhe. Broj posjetitelja u 2009. godini je bio 36.000.

⁹⁷ Djelatnost "Javna uprava i socijalno osiguranje", šifra "O" (NKD 2007) nije prikazana zbog nepostojanja subjekata iz tih djelatnosti registriranih na području OBŽ (Izvor:HGK, Županijska komora Osijek)

Iako sporo, osjete se bitni pomaci u razvoju seoskog turizma na obiteljskim gospodarstvima, pomaci u turističkoj ponudi Parka prirode Kopački rit, u razvoju lovnog turizma te ponovno uključivanje OBŽ u odredišta višednevnih krstarenja Dunavom. Sustavno se radi na osmišljavanju unaprjeđenja postojeće situacije, što daje razloga za umjereni optimizam.

Grafikon 17. Broj turista i broj noćenja u Osječko-baranjskoj županiji za razdoblje 2005.-2009.⁹⁸

Sustavni pregled i valorizacija atrakcijske osnove OBŽ provedena je u sklopu izrade Prostornog plana OBŽ (2002.), kao stručna osnova za određivanje zona od posebnog značaja za razvoj cjeline županijske turističke ponude (Prilozi 24. i 25.)⁹⁹. Godine 2007. izrađen je i master plan turizma OBŽ.

Takoder, predlaže se i niz programa kojima bi se na području OBŽ poticao razvoj turizma, kao što su:

- program potpunije integracije kulturno-povijesne baštine;
- program razvoja vinskih cesta;
- program razvoja lovnog turizma;
- program razvoja ruralnog turizma i dr.

Nositelji svih ovih programa su Turistička zajednica OBŽ i turističke zajednice na području Županije, kojih ima 12, u suradnji s regionalnom i lokalnom samoupravom, privatnim sektorom i lokalnim stanovništvom.

Može se reći da je broj dolazaka turista u OBŽ u stalnom usponu za razdoblje 2005.-2008., dok se smanjenje broja dolazaka u 2009. može pripisati utjecaju globalnih recesijskih kretanja (Prilog 26 i 27).

U 2009. godini Osječko-baranjsku županiju posjetilo je 78.832 turista, od čega su 75% domaći turisti. Ukupno su ostvarili 187.422 noćenja¹⁰⁰. Na području OBŽ u 2009. godini je bilo oko 2.150 ležaja od čega 1.450 (67%), dok se ostatak od oko 700 smještajnih kapaciteta nalazi kod ostalih subjekata.

Prema podacima HGK sve se veći broj gospodarstava počinje baviti i seoskim/agrarnim turizmom, što je naročito važno u kontekstu EU trendova, gdje se sve više naglasak stavlja na **ruralni razvoj** namjesto razvoja poljoprivrede, čime se žele stvoriti pretpostavke za održivi razvoj ruralnog prostora kroz jačanje i diversifikaciju gospodarske osnove u komplementarnim djelatnostima poljoprivrede, među kojima je ruralni turizam jedan od opcija razvoja.

⁹⁸ Informacije o stanju i razvojnim mogućnostima turizma u OBŽ, str. 21.; obrada RRA SIB 2010.

⁹⁹ Preuzeto iz Programa zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije, str. 48.

¹⁰⁰ Idem

Prilog 28 prikazuje broj OPG koji se bave proizvodnjom vina i predstavljaju značajan segment razvoja ruralnog prostora i ruralnog turizma kroz vinske ceste.

Posebno treba istaknuti značaj osnivanja lokalnih akcijskih grupa odn. LAG-ova (2 registrirana kao udruge na području OBŽ: LAG Karašica i LAG Baranja) te primjenu LEADER pristupa u razvoju ruralnog prostora Županije. Lokalne akcijske grupe okupljaju sve dionike razvoja na svojem području te ih u javno-privatnom partnerstvu organiziraju radi promišljanja zajedničkog lokalnog razvoja, prije svega kroz izradu lokalne strategije razvoja, a potom i kroz projekte koji će biti financirani iz sredstava programa IPARD, a potom i iz fondova EU namijenjenih ruralnom razvoju.

4.4. Poduzetnička infrastruktura

Na području Osječko-baranjske županije postoje sljedeće **poduzetničko-potporne institucije**: poduzetnički centri, Regionalna razvojna agencija, poduzetnički inkubatori.

Poduzetnički centri u Osječko-baranjskoj županiji: Poduzetnički centar Beli Manastir d.o.o., Beli Manastir, Poduzetnički centar Belišće, Belišće, Poduzetničko razvojni centar općine Erdut, Dalj; Miholjački poduzetnički centar d.o.o., Donji Miholjac; Centar za poduzetništvo, Osijek; Zadruga poduzetnička mreža, Bilje; Valpovački poduzetnički centar d.o.o.; Valpovo; te tri poduzetnička inkubatora: Poduzetnički inkubator Osvit - zadruga, Donji Miholjac; Poduzetnički inkubator Bios d.o.o., Osijek; Tera-tehnopolis d.o.o., Osijek.

Na području Osječko-baranjske županije postoji 75 **poduzetničkih zona**¹⁰¹. Razlikuju se poduzetničke zone u realizaciji, kojih ima 21 te 54 zone koje su u pripremi. U Prilogu 37 daje se pregled svih poduzetničkih zona na području OBŽ s glavnim parametrima.

Što se tiče poduzetničkih zona u realizaciji (21), one se nalaze u Osijeku, Đakovu, Našicama, Belom Manastiru, Valpovu, Belišću, Donjem Miholjcu, Bizovcu, Đurđenovcu, Koški, Marijancima, Petrijevcima, Semeljcima i Viljevu. Ukupna veličina poduzetničkih zona u realizaciji je oko 645 ha (6.469.439 m²). Najveća je Slobodna zona u Osijeku, 135 ha. U poduzetničkim zonama OBŽ smješteno je 310 poduzeća koja zapošljavaju 6.189 djelatnika¹⁰². Ukupna vrijednost zona se procjenjuje na 578,5 mil kuna, dok se ukupna ulaganja do 2009. godine procjenjuju na 508,3 mil kuna.

Prosječna ulaganja po hektaru zone su na razini 79 tisuća kuna. Prosječan broj poduzeća po zoni je 15, dok je prosječan broj zaposlenih po zoni 295.

Najmanja zona ima 2 poduzeća i 4 zaposlenika, a najveća 101 poduzeće i 1.700 zaposlenika (poduzetnička zona Osijek; Zona skladišta i servisa). Potpuno je opremljenih zona 12 ili 57% od ukupnog broja zona u realizaciji.

U pogledu poduzetničkih zona u pripremi, ima ih 54 i disperzirane su po cijeloj Županiji, odnosno postoje u gotovo svakoj općini OBŽ. Samo 7 zona ili 13% od ukupno 54 zone u pripremi ima građevinsku dozvolu, a 2 ili 4% lokacijsku.

Međutim, kako i veći broj zona u realizaciji nisu popunjene, treba razmišljati o racionalizaciji mogućih novih/u pripremi, u smislu iskorištenosti zona i ulaganja u njihovo privođenje upotrebi iz drugih izvora, kao što su sredstva EU te privlačenje nacionalnih i inozemnih investitora.

¹⁰¹ Izvor: Katalog poduzetničkih zona Osječko-baranjske županije, 2009.

¹⁰² Ovaj podatak se odnosi na 2009. godinu, odnosno vrijeme izrade Kataloga

Plan razvoja poduzetničkih zona 2008.-2012. godine sadrži analizu i ocjenu poduzetničkih zona na području Osječko-baranjske županije, ciljeva razvoja poduzetničkih zona, plan poduzetničkih zona te uvažavajući utvrđene kriterije, prioritetne aktivnosti izgradnje postojećih i novih poduzetničkih zona. Plan razvoja poduzetničkih zona 2008.-2012. godine donesen je 2008. a izmijenjen i dopunjen 2009. godine

U razdoblju od 2004. do listopada 2010. godine¹⁰³, OBŽ je u poduzetničke zone uložila 44,3 mil kuna, dok su sredstva Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva za isto razdoblje iznosila 51,7 mil kuna. U ožujku 2010. godine raspisan je javni natječaj za poduzetničke kredite po projektu "Lokalni projekti razvoja malog gospodarstva" uz kreditni potencijal od 50 mil kuna.

5. DRUŠTVENE DJELATNOSTI

Društvene djelatnosti na području Osječko-baranjske županije, u koje ubrajamo javnu upravu i obranu, socijalno osiguranje, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb, te ostale socijalne i uslužne djelatnosti¹⁰⁴ ostvarile su u 2007. godini 2,9 mlrd kuna bruto dodane vrijednosti od ukupno 16 mlrd kuna koliko je Osječko-baranjska županija ostvarila te godine, a što je udio od 18%. U 2005. i 2006. godini taj je udio bio na razini 24%¹⁰⁵.

Pored ustanova i institucija, ovom se djelatnošću bave i subjekti koji su obveznici poreza na dobit. U 2009. u ovom sektoru bilo je 103 poduzeća/ustanove s prosječnim brojem od 635 zaposlene osobe¹⁰⁶.

Na kraju 2009. godine u sektoru društvenih djelatnosti je bilo zaposleno oko 24.700 osoba ili 26% ukupnog broja zaposlenih u Osječko-baranjskoj županiji¹⁰⁷. U okviru samog sektora, djelatnost javne uprave i obrane te socijalnog osiguranja (L) zapošljava najviše djelatnika, 8.060 ili 33%; sektor obrazovanja (M) 7.768 ili 31%; zdravstvena zaštita i socijalna skrb (N) 5.744 ili 23% te ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti (O) 3.119 ili 13%.

Pregled najvažnijih pokazatelja uspješnosti poslovanja društvenih djelatnosti prikazan je u Prilogu 39

Može se reći da je na području Osječko-baranjske županije mreža ustanova u djelatnostima obrazovanja, znanosti, kulture, zdravstva, socijalne skrbi te informiranja razvijena, ali s potrebom daljnjeg razvoja na ruralnim područjima te u pojedinim djelatnostima koje nisu zastupljene ili su nedovoljno zastupljene.

5.1. Predškolski odgoj i naobrazba

Na području Osječko-baranjske županije uređenost predškolskog odgoja i naobrazbe je na vrlo visokoj razini. U 25 predškolskih ustanova redovitim programom predškolskog odgoja obuhvaćeno je 5.455 djece i 1.086 djece u programu predškole od ukupno 18.457 djece predškolskog uzrasta.

Osnivačka prava nad predškolskim ustanovama imaju jedinice lokalne samouprave, no zbog nedostatka financijskih sredstava teško je ostvariti zadanu razinu pedagoškog standarda.

¹⁰³ Upravni odjel Agencija za razvoj OBŽ

¹⁰⁴ Djelatnosti su navedene prema NKD 2002., i njima pripadaju još i aktivnosti kućanstava, no ona su u statističkom smislu zanemariva. Njihova NKD oznaka je: L,M,N,O i P

¹⁰⁵ DZS nije objavio podatke za županije nakon 2007.

¹⁰⁶ Izvor: HGK, Županijska komora Osijek; prema klasifikaciji NKD 2007. To su djelatnosti O,P,Q i R. Zbog nemogućnosti detaljnog usklađivanja NKD 2002 i NKD 2007., ovaj se podatak smatra isključivo indikativnim.

¹⁰⁷ Prema podacima HZZ, 31.12.2009. na području OBŽ bilo je zaposleno 95.030 osoba. Evidencija zaposlenika za sve godine je prema NKD 2002.

5.2. Osnovno školstvo

U Osječko-baranjskoj županiji djeluje 71 matična osnovna škola sa 107 područnih škola. OBŽ je osnivač 51 matične osnovne škole sa 105 područnih škola, koje djeluju u 203 objekta. Na početku 2009/2010. školske godine u osnovnim školama bilo je 27.362 učenika razvrstanih u 1.475 razrednih odjela. U osnovnim školama zaposleno je 3.329,5 djelatnika od kojih je 2.343,5 učitelja.

5.3. Srednje školstvo

Na području Osječko-baranjske županije djeluje 30 srednjih škola i 2 samostalna učenička doma, a OBŽ je osnivač 27 srednjih škola te 2 učenička doma. U srednjim školama je u školskoj godini 2009/2010. bilo 13.810 učenika, raspoređenih u 585 razredna odjela. Najveći broj učenika je u četverogodišnjim strukovnim školama (6.433), potom u gimnazijama (3.710), zatim u obrtničkim školama koje obrazuju učenike po jedinstvenom modelu obrazovanja na način da učenici praktični dio nastave obavljaju prema ugovoru u licenciranim radionicama (2.303), strukovnim školama koje obrazuju učenike za industrijska zanimanja (782), umjetničkim školama (388), programima za djecu s teškoćama u razvoju (119) te 75 učenika koji se obrazuju u strukovnim školama po klasičnom sustavu.

Od 95 polaznika učenika glazbene škole njih 38 polaze samo glazbenu školu i opće obrazovne predmete u III. gimnaziji Osijek, a njih 57 su polaznici glazbene i neke druge srednje škole.¹⁰⁸

U srednjim školama radi ukupno 1.751 djelatnik, od toga je 1.248,5 nastavnika.

Osnovni problem u sustavu školstva su nedostatak nastavno-športskih dvorana za realizaciju nastave tjelesno zdravstvene kulture i smještajnih kapaciteta u učeničkim domovima te nedostatak stručnih djelatnika - pedagoga, psihologa i defektologa.

Nedostatno je i sporo prilagođavanje srednjoškolskih programa potrebama u gospodarstvu te je potrebno razvijati i unaprijediti suradnju s gospodarstvom, uključujući i usklađivanje upisnih kvota, a upisnu politiku oblikovati sukladno prioritetima Županijske razvojne strategije.

5.4. Visoka naobrazba i znanost

Dva visoka učilišta djeluju na području Županije: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera Osijek i Visoko Evanđeosko teološko učilište Osijek.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera Osijek u svom sastavu ima 11 fakulteta, 4 odjela i jednu akademiju, te djeluje u području: prirodnih znanosti (Odjel za matematiku, Odjel za biologiju, Odjel za fiziku, Odjel za kemiju), tehničkih znanosti (Elektrotehnički fakultet, Građevinski fakultet, Strojarski fakultet), biomedicine i zdravstva (Medicinski fakultet), biotehničkih znanosti (Poljoprivredni fakultet, Prehrambeno-tehnološki fakultet), društvenih znanost (Ekonomski fakultet, Pravni fakultet, Učiteljski fakultet), humanističkih znanosti (Filozofski fakultet, Katolički bogoslovni fakultet), umjetnosti (Umjetnička akademija), te interdisciplinarno područje znanosti (Kulturologija pri Sveučilištu).

U zimskom semestru ak.g. 2009./2010. upisano je ukupno 18.965 studenata (14.827 studenata i 4.138 apsolvenata), koji čine 10,8% upisanih studenata Republike Hrvatske.¹⁰⁹

¹⁰⁸ DZS Priopćenje br. 8.1.2. Osnovne škole 2.2. Osnovne škole po OBŽ na početku šk.g. 2009./2010., travanj 2010. www.dzs.hr Ured državne uprave Osječko-baranjske županije, Upisani po razredima i programima 2009.-2010., srpanj 2010.

¹⁰⁹ DZS Priopćenje br. 8.1.7. Studenti upisani na stručni i sveučilišni studij u zimskom semestru ak. g. 2009./2010., lipanj 2010. www.dzs.hr

Tijekom 2009. godine na visokim učilištima OBŽ diplomirala su 3.164 studenta, što čini 12,7% diplomiranih studenata Republike Hrvatske (16,7% stručnog studija, 11,9% sveučilišnog studija i 4,7% umjetničke akademije)¹¹⁰.

Znanost i tehnologija u izravnoj su ili neizravnoj funkciji napretka većine ljudskih stremljenja: intelektualnih, gospodarstvenih, kulturnih, ekoloških i dr. Glavna je svrha znanosti stvoriti znanstveni i tehnološki sustav koji će biti jedan od ključnih čimbenika društvenog i gospodarskog razvoja Hrvatske.

Znanstvenu djelatnost prema Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju obavljaju sveučilišta i njihove sastavnice, javni znanstveni instituti, znanstveni instituti, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i druge pravne osobe upisane u Upisnik znanstvenoistraživačkih pravnih osoba.

Znanstvenu djelatnost na području Županije predstavlja ponajprije Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku koje u svom sastavu ima 11 fakulteta, 4 odjela i jednu akademiju, koje djeluje u području: prirodnih znanosti, biomedicine i zdravstva, biotehničkih znanosti, društvenih znanosti, humanističkih znanosti, te na interdisciplinarnom području znanosti.

Županija, Sveučilište i Grad Osijek suosnivači su TERA TEHNOPOLISA d.o.o. za promicanje novih tehnologija, inovacija i poduzetništva, koji od 2002. godine radi na inkubiranju poduzeća baziranih na tehnologiji radi na tehnološkom restrukturiranju poduzeća; zaštititi intelektualnog vlasništva te organizira i koordinira znanstveno-istraživačke i razvojne projekata za potrebe industrije u suradnji s članicama Sveučilišta i drugim relevantnim institucijama.

Sukladno Zakonu o znanstvenoistraživačkoj djelatnosti, institucija s područja Županije upisana u Upisnik Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa kao znanstvenoistraživačka organizacija je Poljoprivredni institut u Osijeku. S tradicijom od 1878. godine i danas djeluje kao vrhunski javni znanstveno-istraživački institut, čiju temeljnu djelatnost čine znanstvena i razvojna istraživanja u području genetike, te s tim u vezi razvoj (oplemenjivanje) i sjemenarstvo sorti i hibrida najvažnijih ratarskih kultura u RH. Osim toga Institut se sustavno bavi razvojem i primjenom laboratorijskih tehnika i analiza, te istraživanjima u području voćarstva i rasadničarstva, agrotehnike i melioracije.

U Osijeku nadalje djeluje Zavod za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU).

5.5. Zdravstvo

Prema podacima Zavoda za javno zdravstvo Osječko-baranjske županije¹¹¹, na kraju 2008. godine zdravstvenu djelatnost na području Osječko-baranjske županije obavlja 51 zdravstvena ustanova¹¹² i 362 ordinacije privatne prakse, od čega je najviše ordinacija opće medicine (130) i stomatologije (97). Ukupan broj radnika u zdravstvu je 5.099, od čega 4.385 u ustanovama (94,8%) i 714 u privatnoj praksi (5,2%).

¹¹⁰ Izvor: Državni zavod za statistiku (Central Bureau of Statistics) - Priopćenje br. 8.1.6. (First Release No.8.1.6.), Studenti koji su diplomirali na stručnom i sveučilišnom studiju u 2009., lipanj 2010. (Graduates on professional and university study in 2009., june 2010) www.dzs.hr

¹¹¹ Izvor: Zavod za javno zdravstvo Osječko-baranjske županije, Zdravstvene ustanove i zdravstveni djelatnici u 2008. www.zzjosijek.hr

¹¹² KBC Osijek (regionalni karakter) te zdravstvene ustanove čiji je osnivač OBŽ - Dom zdravlja Osijek, Dom zdravlja Đakovo, Dom zdravlja Valpovo, Dom zdravlja Donji Miholjac, Dom zdravlja Našice i Dom zdravlja Beli Manastir, Ljekarna Osijek, Ljekarna Đakovo, Ljekarna Beli Manastir, Opća županijska bolnica Našice, Zavod za javno zdravstvo Osječko-baranjske županije, Hitna medicinska pomoć Osječko-baranjske županije i Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora "SUVAG" Osijek

Struktura zaposlenih u zdravstvenim ustanovama je sljedeća: 2.763 zdravstvenih djelatnika (63,0%) i 1.622 nezdravstvenih (37,0%), u privatnoj praksi ima 714 zdravstvenih djelatnika. Najveći broj djelatnika zaposlen je u KBC Osijek (2.817, od čega 59,7% zdravstvenih i 40,3% nezdravstvenih) i u Općoj županijskoj bolnici Našice (322, od čega 62,4% zdravstvenih i 37,6% nezdravstvenih).

U Osječko-baranjskoj županiji radi 9% ukupnog broja liječnika, zubnih terapeuta i farmaceuta¹¹³ u zemlji.

Republika Hrvatska ima čak 22% manje liječnika od europskog prosjeka (331 liječnik na 100.000 stanovnika). U Osječko-baranjskoj županiji, u 2008. godini bilo je 766 liječnika, odnosno 232 liječnika na 100.000 stanovnika, što je 30% ispod od EU prosjeka.

Osječko-baranjska županija je osnivač 13 zdravstvenih ustanova i to kako slijedi: 6 domova zdravlja, 3 ljekarničke ustanove, Opća županijska bolnica Našice, Zavod za javno zdravstvo Osječko-baranjske županije, Hitna medicinska pomoć Osječko-baranjske županije i Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora "SUVAG" Osijek. Osnivač KBC Osijek je Republika Hrvatska. Osnivači ostalih zdravstvenih ustanova na području Županije su privatne, fizičke ili pravne osobe.

Osnovni problemi¹¹⁴ koji se javljaju u sektoru zdravstva su nedostatak liječnika i to u svim segmentima: obiteljska medicina, dentalna medicina, zdravstvena zaštita žena, dojenčadi i predškolske djece, hitne medicine i drugim zdravstvenim djelatnostima. Na području Županije ne postoji ustanova za palijativnu skrb (hospiciji) za kojim postoji potreba. Postoji i problem nedostatka kapaciteta (ruralna područja) te potreba za poboljšanjem postojećih kapaciteta i opremanjem prema propisima EU. Jedan od problema je i nizak stupanj zdravstvenog stanja romske populacije.

Županija prepoznaje javno-zdravstvene probleme te pridaje važnost prevenciji u njihovom rješavanju pa slijedom toga financijski podupire provedbu preventivnih programa: prevencije raka dojke, prevencije raka debelog crijeva, prevencije bolesti ovisnosti, smanjenje utjecaja alergogenih korova posebice ambrozije na zdravlje građana i dr.

5.6. Socijalna skrb

Djelatnost socijalne skrbi na području OBŽ obavlja 6 centara za socijalnu skrb, 8 domova za stare i nemoćne osobe, 2 doma za psihički bolesne odrasle osobe, 3 doma za skrb o djeci, 1 centar za profesionalnu rehabilitaciju, 1 centar za odgoj i obrazovanje i 1 terapijska zajednica. Kapaciteti svih ovih ustanova smatraju se nedovoljnima s obzirom na potrebe.

Osječko-baranjska županija osnivač je tri doma za starije i nemoćne osobe: Osijek, Đakovo i Beli Manastir te Centra za profesionalnu rehabilitaciju Osijek, u čijem sastavu je sklonište za žrtve obiteljskog nasilja. Ostalim ustanovama osnivač je ili Republika Hrvatska ili druga fizička ili pravna osoba.

Osim navedenih ustanova, djelatnost obavljaju civilne udruge (Crveni križ, Caritas i dr.), udomiteljske obitelji, obiteljski domovi, pravne osobe uz obavljanje druge primarne djelatnosti i dr.

Na području OBŽ nema niti jedna ustanova za zaštitu djece izložene nasilju, nema ni obiteljskog centra. Postoji potreba za ustanovama za smještaj osoba s teškoćama u razvoju kao i rješavanje problema osoba s invaliditetom u cilju izjednačavanja mogućnosti.

¹¹³ Statistički ljetopis RH 2008, str. 650.

¹¹⁴ Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb OBŽ

Radi poboljšanja socijalne slike Županije iz proračuna se izdvajaju sredstva za dodatne programe koji ne proizlaze kao obveza Županije temeljem zakona kao što su: jednokratne pomoći socijalno ugroženim građanima, jednokratne pomoći umirovljenicima s mirovinama 1.100 kn i nižim povodom Uskrsa, pomoći Caritasu za financiranje pučke kuhinje. Podupire i projekte koji doprinose kvaliteti života osoba starije životne dobi (cjeloživotno učenje, pomoć i njega u kući...).

Županija ima kapacitet za daljnju decentralizaciju i deinstitutionalizaciju programa socijalne skrbi (za psihički bolesne odrasle sobe, za djecu bez odgovarajućeg roditeljskog staranja, za djecu s poremećajima u ponašanju i dr.).

Nadalje, potrebno je razvijati mrežu udomiteljstva te raditi na edukaciji i stručnom razvoju udomiteljskih obitelji. Uz to potrebno je razvijati mrežu pomoći i njege u kući, naročito za kategoriju osoba starije životne dobi.

5.7. Kultura

Na području Osječko-baranjske županije djeluju brojne ustanove kulture (muzeji, galerije, kazališta, knjižnice i druge), koje kroz svoju djelatnost čuvaju, njeguju i prezentiraju bogatu arheološku, povijesnu i kulturnu baštinu na ovom području.

Osječko-baranjska županija je osnivač Galerije likovnih umjetnosti Osijek, suosnivač, zajedno s Gradom Osijekom, Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku te Agencije za obnovu osječke Tvrđe zajedno s Republikom Hrvatskom i Gradom Osijekom.

Galerija likovnih umjetnosti u Osijeku je od 1954. godine samostalna ustanova. Galerija prezentira djela hrvatskih autora koji su životom i djelom vezani uz Osijek i Slavoniju. S preko 6000 umjetnina, od baroka pa sve do post moderne, ubraja se u jednu od najznačajnijih galerijskih ustanova u Hrvatskoj. Današnji prostorni kapaciteti u kojoj je smještena Galerija ne udovoljavaju potrebama, a ovaj problem bi se dugoročno riješio izgradnjom izložbenog paviljona u dvorištu Galerije. Zgrada Galerije je zaštićeni spomenik kulture, te je utjecajem vremena i ratnog granatiranja oštećeno pročelje zgrade koje je potrebno sanirati.

Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku ima status nacionalnog kazališta. Kazalište djeluje od 1907. godine. Kazalište se danas sastoji od dramskog i opernog ansambla koji u svojim redovima ima vrsne umjetnike. Kazalište nema trajno riješen prostor depona za kazališni fondus te postoji potreba njegove izgradnje. Kako je osječko Kazalište jedino nacionalno kazalište u Hrvatskoj koje nije klimatizirano potrebno je izvršiti klimatizaciju gledališta, foajea i svečanog salona.

Agencija za obnovu osječke Tvrđe je ustanova koja se bavi zaštitom, obnovom i revitalizacijom osječke Tvrđe. Potreba izrade kompleksnog plana revitalizacije Tvrđe nameće se kao najšira prioritetna društvena akcija u pravcu očuvanja, revitalizacije, oživljavanja Tvrđe, jer se radi o jedinstvenom i izuzetnom spomeničkom kompleksu nastalom u vremenskom kontinuitetu dvaju stoljeća.

Arheološki muzej Osijek je osnovan 2005. godine kao jedini specijalizirani muzej za arheologiju Slavonije i Baranje čija je zadaća prezentiranje svih najvažnijih kultura i nalazišta od paleolita do kasnoga srednjeg vijeka.

Nakon temeljne obnove, rekonstrukcije i dogradnje zgrade glavne straže u osječkoj Tvrđi, Muzej je otvoren 2007. godine. Muzej ima stalni postav, preparatorsku radionicu i knjižnicu.

Muzej Slavonije Osijek jedna je od najstarijih, a po veličini fundusa i najznačajnijih muzejskih ustanova u Hrvatskoj. Osnovan je 1877. godine kao Muzej slobodnog kraljevskog grada Osijeka. Kompleksni fond, pretežno zavičajnih muzealija danas je svrstan u 9 odjela. Muzej posjeduje više od 114.000 predmeta, a izuzetno vrijedna knjižnica ima oko 150.000 bibliotečnih jedinica iz razdoblja od 16. do 20. stoljeća.

Državni arhiv u Osijeku osnovan je 1947. godine, prvo kao ispostava Državnog Arhiva u Zagrebu, a od 1956. je samostalna arhivska ustanova. Arhiv čuva arhivsko gradivo nastalo pretežito na području istočne Hrvatske od kraja 17. st. U Arhivu je pohranjeno 1662 arhivska fonda i zbirki. Teritorijalna nadležnost Arhiva sve do 2009. godine protezala se na području tri županije: Osječko-baranjske, Vukovarsko-srijemske i Virovitičko-podravske. Od 2009. godine teritorijalna nadležnost Državnog arhiva u Osijeku obuhvaća samo na područje Osječko-baranjske županije.

Dječje kazalište Branka Mihaljevića u Osijeku službeno je s radom započelo 1950. godine. Kazalište je imalo status amaterskog kazališta, a 1958. godine postaje profesionalno. Predstava "Zeko, Zriko i Janje" postala je simbol kazališta, te je po njegovom autoru, Branku Mihaljeviću, kazalište dobilo naziv.

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek osnovana je 1949. godine. Knjižnica osigurava dostupnost svih vrsta informacija (znanstvenih, obrazovnih, stručnih, kulturnih i dr.) na raznovrsnim medijima (tiskana građa, elektronski mediji i dr.) najširem krugu korisnika.

Unatoč krizi kinematografske djelatnosti u Hrvatskoj, u pojedinim gradovima Županije ova se djelatnost održala. Otvaranjem novih kina, kako je to planirano, očekuje se značajniji razvoj djelatnosti koji će pridonijeti jačanju filmske kulture građana.

U Osječko-baranjskoj županiji se održavaju i brojne manifestacije i memorijali koji imaju dugogodišnju tradiciju održavanja i značajni su za ravnomjerni kulturni razvoj cijele Županije, a pojedine manifestacije i memorijali su svojim značajem prešli okvire Hrvatske te imaju i međunarodni karakter, od kojih su značajniji: Festival hrvatske tamburaške glazbe u Osijeku, Međunarodno natjecanje mladih pijanista - EPTA, Memorijal Darko Lukić, Memorijal Franjo Krežma, Osječko ljeto kulture te Đakovački vezovi.

Na području Osječko-baranjske županije je izuzetno razvijen i kulturno-umjetnički amaterizam osobito u području njegovanja folklorne baštine. Gotovo svako mjesto ima svoje kulturno-umjetničko društvo koje njeguje plesove i običaje svojeg kraja te tako čuvaju i bogato nasljeđe, običaje i tradiciju cijele Županije i cijele Hrvatske. Dio amaterskih umjetničkih ansambala glazbene kulture ima europsku glazbenu reputaciju.

Dugu i burnu povijest područja na kome je smještena Osječko-baranjska županija obilježava bogata materijalna i nematerijalna kulturno-povijesna baština i to ne samo ona pohranjena u muzejima, galerijama, knjižnicama i srodnim ustanovama. Ona se prije svega izražava u graditeljskoj baštini u okviru koji se uz sakralne objekte (osobito katedralu u Đakovu i konkatedralu u Osijeku), izdvajaju plemićki dvorci i kurije (u Valpovu, Našicama, Donjem Miholjcu, Osijeku i dr.) te urbana cjelina osječke Tvrđe koja je već godinama u postupku kandidature za uvrštavanje na listu svjetske kulturne baštine UNESCO-a.

5.8. Tehnička kultura

Na području Osječko-baranjske županije djeluje 68 udruga tehničke kulture koje su udružene u Zajednicu tehničke kulture Osječko-baranjske županije. Zajednica koordinira rad među udrugama i poduzima aktivnosti na širenju tehničke kulture među građanima. Osim s odraslima velika pozornost posvećuje se radu s mladima. Interes mladih za rad u centrima tehničke kulture rezultat je višegodišnjeg kvalitetnog rada, dobre opremljenosti i kvalitetnih voditelja.

5.9. Šport

U 2010. na području Županije djeluje 8 športskih zajednica, 14 športskih saveza te 485 registriranih klubova. Ima 13.100 registriranih športaša te 2.194 športaša/školaraca. Broj registriranih športaša se u odnosu na 2005. povećao za 35%. Športske aktivnosti se odvijaju u 209 športskih objekata i 74 školske športske dvorane.

Proračunska sredstva izdvojena za šport su u 2009. godini iznosila 58,1 mil kuna na razini cijele Županije, dok je Županija kao regionalna samouprava za šport izdvojila 4,3 mil kuna. U razdoblju 2005./2010. izdvajanja za šport na razini općina i gradova uvećana su za 65%, a na razini Županije su udvostručena.

5.10. Informativna djelatnost

Informativnu djelatnost predstavljaju: Televizija Slavonije i Baranje, Osječka televizija, HTV studio Osijek; dopisništva RTL Televizije i Nove TV te radio postaje: Slavonski radio, Gradski radio, Radio plus, Radio Baranja, Radio Donji Miholjac, Radio Đakovo, Radio Našice, Radio Valpovo, kao i Radio postaja Osijek - Hrvatskog radija.

Od tiskovina, na području OBŽ izlaze Glas Slavonije te časopisi Agroglas, Agrozemlja, Književna revija Matice Hrvatske, Pravni vjesnik Pravnog fakulteta i dr. (detaljnije u Prilogu 40).

6. CIVILNO DRUŠTVO

Pojam civilno društvo treba razumjeti kao vrstu aktivnosti pojedinaca i grupa u društvu, a koje su relativno nezavisne od države.¹¹⁵ Niz autora definira civilno društvo kao "treći sektor", koje karakterizira dvije osnovne aktivnosti građana: iskazivanje i vezivanje uz humane vrijednosti i oživljavanje demokratičnosti državnih institucija.

U skladu s Nacionalnom strategijom stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva i Operativnim planom, na području OBŽ postoje poticajni uvjeti za razvoj civilnoga društva.

Na području Županije trenutno je registrirano 3.134 **udruge**¹¹⁶, prema zadnjem popisu Registra udruga, a u 2001. ih je bilo 2.045 registriranih. Ovaj trend rasta se može tumačiti dvojako:

1. Iskrena i stvarna potreba građana za međusobnim samoorganiziranjem, kolektivnom akcijom, volonterskim radom i porastom filantropije u cilju podizanja društvenih standarda i kvalitete življenja.
2. Novi Zakon o udrugama je liberalniji u odnosu prije 10 godina, pa je najmanje tri osobe dovoljno za osnivanje udruge (prije je bilo najmanje 10). Unutar svake JLS-e postoje proračunska sredstva namijenjena za pomoć udrugama, pa se često događa da u istom mjestu postoje udruge s vrlo sličnim/istim djelatnostima koje ne žele raditi zajedno¹¹⁷.

Osječko-baranjska županija je prva županija u RH koja je potpisala povelju o suradnji s građanskim udrugama okupljenim u Regionalnom forumu udruga.

Prilog 41 prikazuje strukturu i broj registriranih udruga na području OBŽ.

Prilikom razgovora s predstavnicima JLS-a u sve 42 jedinice - zajednički zaključak svih je bio da bi bilo jako korisno da se udruge okrenu drugim izvorima financiranja, i da se rastereti proračun koji se ionako ne puni predviđenom dinamikom.

U 2009. godini iz Proračuna Županije izdvojeno je ukupno 12.162.322,63 Kn za rad udruga (Izvešće UO za zdravstvo i socijalnu skrb upućeno Uredu za udruge Vlade RH). U okviru navedenih sredstava financirane su udruge iz svih područja djelatnosti, pa i županijska organizacija Crvenog križa.

¹¹⁵ Postoji na desetke različitih definicija civilnog društva koje polaze od toga kojim aktivnostima se udruge bave

¹¹⁶ Registar Udruga RH

¹¹⁷ Povećati stupanj socijalne kohezije je i jedno od prioriteta EU politika

Pored udruga koje se uglavnom financiraju iz proračuna JLS-ova, određene udruge su lideri na svojem području djelovanja (na području OBŽ ima 15-tak udruga s 5 - 15 zaposlenih i godišnjim proračunom od cca 2 mil kn), što predstavlja veliki potencijal za socijalno zapošljavanje, partnere i nositelje EU projekata.

Multikulturalnost Županije potvrđuju i podaci o postojanju i djelovanju brojnih **vjerskih zajednica**. Na području Županije djeluju vjerske zajednice: Katolička crkva (sjedište Đakovačko-osječke nadbiskupije i crkvene pokrajine s katedralom sv. Petra nalazi se u Đakovu dok se u Osijeku nalazi konkatedrala sv. Petra i Pavla) s najvećim brojem župnih crkava, Pravoslavna crkva (Sjedište Osječko-poljske i baranjske eparhije u Osijeku), Islamska zajednica, Evandeoska crkva Radosne vijesti (sjedište crkve u Hrvatskoj u Osijeku), Evangelička crkva, Kalvinska crkva, Kršćanska adventistička crkva, Kršćanska baptistička crkva, Reformirana kršćanska crkva, Židovska općina i dr. Na području Županije smješteno je i 14 katoličkih samostana. Svoju djelatnost razvijaju i dvije visokoškolske vjerske ustanove: Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu te Evandeoski teološki fakultet s poslijediplomskim studijem u Osijeku.

Sakralni objekti kao i njihovi sadržaji koji pripadaju ovim vjerskim zajednicama u povijesnom, kulturološkom i graditeljskom smislu predstavljaju iznimni dio bogate povijesno-kulturne baštine ovoga područja.

7. ZAŠTITA PRIRODE I OKOLIŠA

Okoliš je prirodno okruženje organizama i njihovih zajednica uključivo i čovjeka, koje omogućuje njihovo postojanje i njihov daljnji razvoj: zrak, vode, tlo, zemljina kamena kora, energija te materijalna dobra i kulturna baština kao dio okruženja kojeg je stvorio čovjek.

Očuvanje kakvoće okoliša, očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti, racionalno korištenje prirodnih dobara i energije osigurava se zaštitom okoliša, što je osnovni uvjet zdravog života i temelj održivog razvitka.

Cjelovito upravljanje zaštitom okoliša provodi se donošenjem i provedbom odluka i mjera kojima je svrha ostvarivanje jedinstvene zaštite okoliša, izbjegavanje i smanjivanje rizika po okoliš te osiguranje uvjeta za održivi razvitak sukladno Zakonu o zaštiti okoliša i posebnim propisima.

Strateški dokument zaštite okoliša za županijsku razinu je **Program zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije** donesen 2005. godine, kojim su određeni ciljevi u zaštiti okoliša za Osječko-baranjsku županiju: zaštita života i zdravlja ljudi, zaštita biljnog i životinjskog svijeta, biološke i krajobrazne raznolikosti, očuvanje ekološke stabilnosti, zaštita i poboljšanje kakvoće sastavnica okoliša, zaštita ozonskog omotača i ublažavanje klimatskih promjena, zaštita i obnavljanje kulturnih i estetskih vrijednosti krajobraza, sprječavanje velikih nesreća koje uključuju opasne tvari, sprječavanje i smanjenje onečišćenja okoliša, trajna uporaba prirodnih izvora, racionalno korištenje energije i poticanje uporabe obnovljivih izvora energije, uklanjanje posljedica onečišćenja okoliša, ostvarenje održive proizvodnje i potrošnje, održivo korištenje prirodnih dobara, napuštanje uporabe opasnih tvari te unaprjeđenje stanja okoliša i osiguranje zdravog okoliša, što se postiže primjenom načela i instrumenata zaštite okoliša propisanih Zakonom o zaštiti okoliša.

7.1. Zaštita zraka

S obzirom na ciljeve, mjere i instrumente njihove provedbe, pravno je određen Zakonom o zaštiti zraka, kojima su određene mjere, način organiziranja, provođenja i nadzora zaštite i poboljšanja kakvoće zraka, kao i obveze praćenja kakvoće zraka na državnoj i lokalnoj razini.

Praćenja onečišćenja u zraku na području Osječko-baranjske županije kontinuirano se provode od 1995. godine. Najopsežnija mjerenja na području Županije provodila su se tijekom 2005. i 2006. godine na ukupno 22 mjerne postaje, što je stvorilo dobre preduvjete za kvalitetnu ocjenu kakvoće zraka.

Izvori onečišćivanja zraka u Osječko-baranjskoj županiji su: promet i industrija. Promet je jedan od najvećih emitera onečišćujućih tvari sa značajnim utjecajem na zdravlje ljudi, vegetaciju i s globalnim efektom (staklenički plinovi i zatopljenje, oštećenje ozonskog omotača).

Industrija, odnosno industrijska postrojenja, postrojenja za grijanje, termoelektrana, procesne tehnologije te neenergetskih izvora-industrijskih postrojenja također su značajni izvori onečišćenja zraka, od kojih su u Osječko-baranjskoj županiji najveći: NEXE grupa Našice-cement d.d, HEP Proizvodnja d.o.o., Belišće d.d. za proizvodnju papira, kartonske ambalaže, strojeva, primarnu i finalnu preradu drva i suhu destilaciju.

Posebnu specifičnost Županije predstavlja naselje Zoljan na području grada Našica, na čijem području se nalazi tvornica cementa Našice-cement, značajan emiter onečišćujućih tvari u zrak, a nedaleko od naselja nalazi se kamenolom Gradac, dok kroz naselje prolazi i prometnica sa izuzetno gustim prometom teških vozila i kamiona.

U Osječko-baranjskoj županiji poseban problem predstavlja i velika koncentracija peludi alergogenih biljaka u zraku, što je značajan javno zdravstveni problem Županije i šireg okruženja.

Područje istočne Hrvatske, posebice okolica Osijeka, evidentirano je kao područje s najvećom koncentracijom peludi korova ambrozije u ovom dijelu Europe. Zavod za javno zdravstvo Osječko-baranjske županije u suradnji s Udrugom za borbu protiv alergijskih bolesti od 2001. godine u Osijeku obavlja mjerenja koncentracije peludi ambrozije i ostalih alergogenih biljaka, a od 2009. godine i u gradovima: Našice, Beli Manastir i Đakovo.

Sveukupno gledajući kakvoća zraka na području Osječko-baranjske županije je dobra, a provođenje četverogodišnjeg Programa zaštite i poboljšanja kakvoće zraka na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2010.-2014. godine omogućit će dobar monitoring stanja kakvoće zraka i održanje njegove dobre kvalitete.

Za rješavanje problema peludi alergogenih biljaka treba intenzivirati i kontinuirano provoditi, na svim razinama i uz učešće svih subjekata s područja Županije, mjere za suzbijanje njihovog širenja te sustavno provoditi edukaciju stanovništva. Korisno bi bilo po ovom pitanju uspostaviti suradnju sa susjednim zemljama koje imaju isti problem.

7.2. Zaštita voda

Kakvoća je zadovoljavajuća i nema bitnijeg utjecaja na vodene ekosustave, ali ima utjecaj na kvalitetu i namjenu voda, budući da se neke vrste voda mogu koristiti isključivo uz prethodno pročišćavanje, a za što nisu osigurani uvjeti izgradnjom uređaja za pročišćavanje voda.

Jezera i akumulacije, koje su zbog prirodnog stanja tih voda bogate hranjivima, potrebno je zaštititi od eventualnih zagađenja s okolnih poljoprivrednih površina racionalnim korištenjem umjetnih gnojiva.

Za zaštitu kakvoću vode izvorišta na području Osječko-baranjske županije potrebno je donijeti odluke o zaštiti svih izvorišta, propisati mjere njihove zaštite i provoditi ih, sanirati onečišćeni okoliš te kontrolirati izgradnju na područjima gdje bi ona ugrožavala kakvoću površinskih i podzemnih voda, odnosno izvorišta koja se koriste ili se planiraju koristiti za vodoopskrbu te ju i zabraniti, ako bi to bilo potrebno.

7.3. Zaštita tla

Zaštita tla obuhvaća očuvanje zdravlja i funkcija tla, sprječavanje oštećenja tla, praćenje stanja i promjena kakvoće tla te saniranje i obnavljanje oštećenih tala i lokacija.

Podaci o sustavnom praćenju kakvoće tala još uvijek ne postoje, tako da je teško odrediti njihovu kvalitetu, stupanj i vrstu onečišćenja te kvalitetno odrediti odgovarajuće mjere zaštite i poboljšanja kvalitete tla zbog čega je prioritet Županije uspostava informacijskog sustava zaštite tla, inventarizacija podataka o tlu i zemljištu, određivanje najkvalitetnijih zemljišta za poljoprivrednu namjenu te njihova zaštita i očuvanje, uvažavajući načela održivog gospodarenja i zaštite tla.

U Izvješću o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj iz 2007. godine, u poglavlju Tlo-ocjena stanja, navodi se da procijenjeni oblici i uzorci tla ukazuju da je u Osječko-baranjskoj županiji prisutno srednje i jako oštećenje tala uzrokovano pesticidima i drugim biocidima, komunalnim i industrijskim otpadnim vodama, smanjenjem humusa, stagnacijom vode u tlu, kvarenjem strukture i zbijanjem tla, izgradnjom naselja, tvornica i trajnih građevinskih objekata te eksploatacijom gline, šljunka, pijeska i kamena, prisutan je problem alkalizacije tla, kojom je u istočnoj Slavoniji zahvaćeno oko 410 ha, a sadržaj i vrijednost policikličkih i aromatskih ugljikovodika u tlu u okružju naftnih odnosno plinskih bušotina puno je niže od maksimalno dozvoljenih vrijednosti koje propisuje Pravilnik o zaštiti poljoprivrednog zemljišta od onečišćenja štetnim tvarima.

U Osječko-baranjskoj županiji kao glavni uzročnici onečišćenja tla mogu se identificirati:

- poljoprivredna proizvodnja- nestručna i nekontrolirana primjena kemijskih sredstava za zaštitu bilja i umjetnih gnojiva u poljoprivrednoj proizvodnji;
- odlaganje otpada na neuređena odlagališta uz ceste, putove, uz rubove šuma;
- nekontrolirano ispuštanje otpadnih voda i sadržaja septičkih jama u kanale, šumarke i vodotoke;
- industrijska aktivnost, eksploatacija nafte i plina;
- prometni koridori - intenzivan promet, nepovoljno izvedeni prometni elementi te razni akcidenti.

7.4. Razminiranje

Zagađenost minama, minsko-eksplozivnim sredstvima i neeksplozivnim ubojitim sredstvima predstavlja značajno onečišćenje tla. Republika Hrvatska se nalazi među 10 minski najzagađenijih zemalja svijeta, a Osječko-baranjska županija je na drugom mjestu u Republici Hrvatskoj. U prioritete zaštite tla u županiji svakako treba uvrstiti razminiranje minski sumnjivih područja, koje treba ubrzati kako bi se osigurali preduvjeti za brži gospodarski razvoj. Veliku važnost ima i edukacija stanovništva o opasnostima od minski sumnjivih područja.

Prema podacima Hrvatskog centra za razminiranje na području Županije (stanje na dan 30.11. 2010.) ima još 146,6 km² minski sumnjivog prostora (od ukupne površina županije 4.152 km²). Na području Grada Osijeka minski sumnjiva područja su u naseljima: Nemetin, Tenja i Sarvaš, općini Bilje, područje Kovačkih livada, u općini Antunovac područje Jakovale. U općinama Draž i Popovac to su područja uz graničnu crtu s Republikom Mađarskom.

7.5. Zaštita od buke

U svim jedinicama lokalne samouprave Osječko-baranjske županije buka je prepoznata kao problem na čijem rješavanju se nedovoljno radi. Kao najveći izvori prekomjerne buke identificirani su: promet državnim cestama koje prolaze kroz ili u blizini naselja, kao što je slučaj u Donjem Miholjcu ili na županijskoj cesti u Bilju te željeznički promet u Belom Manastiru i Osijeku. U Osijeku je također kao veći izvor buke identificiran cestovni i gradski šinski prijevoz, a u Belom Manastiru pogon Mlina, Belja d.d.. Manje izvore buke predstavljaju i ugostiteljski objekti.

Detaljnije o sustavu zaštite okoliša na području OBŽ u Prilogu 38.

Ukupne investicije za zaštitu okoliša na području OBŽ¹¹⁸ u 2007. godini iznosile su 36,5 mil kuna, što je 1% u odnosu na ulaganja na nacionalnoj razini (2,9 mlrd kn). Na području OBŽ, najviše sredstava je uloženo na gospodarenje otpadom, odnosno 21,6 mil kn ili 59% ukupnog ulaganja.

8. OCJENA KONKURENTNOSTI OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE

Ocjena konkurentnosti Osječko-baranjske županije daje se kroz dva pokazatelja: indeks razvijenosti i indeks konkurentnosti.

Temeljem ocjene i razvrstavanja županija prema razvijenosti¹¹⁹, Osječko-baranjska županija svrstava se u I. kategoriju, s **indeksom razvijenosti** od 52,88% u odnosu na nacionalni prosjek.

Kod izračuna indeksa razvijenosti uzeti su u obzir sljedeći pokazatelji: prosječni dohodak per capita (2006.-2008.), prosječni izvorni prihodi per capita (2006.-2008.), prosječna stopa nezaposlenosti (2006.-2008.), kretanje stanovništva (2001./1991.), te udio obrazovanog stanovništva u dobnoj skupini stanovništva 16-65 godina (2001.). Tablicom 36. daje se pregled podindeksa uzetih u obzir prilikom izračuna indeksa razvijenosti OBŽ.

Tablica 36. Indeks razvijenosti OBŽ (2010)

Opis	Prosječni dohodak per capita	Prosječni izvorni prihod per capita	Prosječna stopa nezaposlenosti	Kretanje stanovništva	Udio obrazovanog stanovništva u dobnoj skupini 16-65 godina
	2006.-2008.	2006.-2008.	2006.-2008.	2001.-1991.	2001.
Vrijednost osnovnih pokazatelja za OBŽ	21.636	2.170	20,0%	91,6	61,4%
Vrijednost osnovnih pokazatelja za RH	26.280	3.613	13,8%	93,9	67,3%
Vrijednost standardiziranih pokazatelja u odnosu na nacionalni prosjek	50,2%	37,9%	36,1%	92,1%	66,7%
Indeks razvijenosti	52,88%				
Skupina	I. (do 75%)				

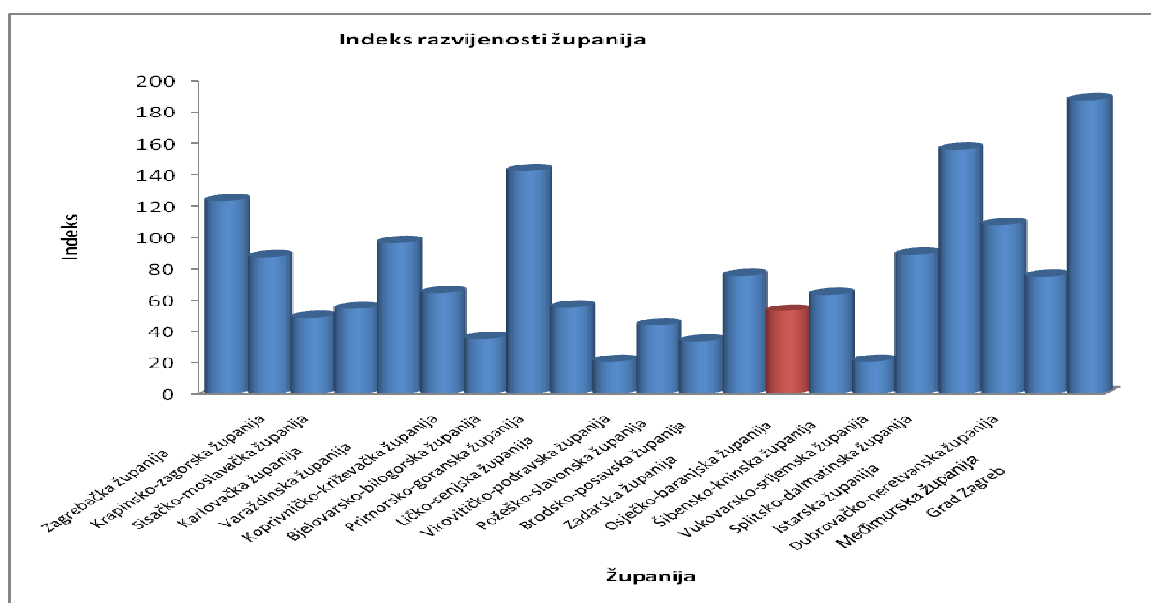
Izvor: Ocjenjivanje i razvrstavanje OBŽ prema razvijenosti; Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva; 2010. Obrada RRA SiB 2010.

Ocjena i razvrstavanje županija prema razvijenosti nalazi se u Prilogu 29, a Grafikonom 18. ilustrira se položaj Osječko-baranjske županije među ostalima u RH.

¹¹⁸ Zaštita zraka i klime; gospodarenje otpadom, zaštita i sanacija tla te podzemnih i površinskih voda; smanjenje buke i vibracije; zaštita biološke raznolikosti i krajolika; zaštita od zračenja i dr. Izvor: Statistički ljetopis 2009., str. 642.

¹¹⁹ Ocjenjivanje i razvrstavanje OBŽ prema razvijenosti; Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva; 2010.

Grafikon 18. Indeks razvijenosti županija Republike Hrvatske

Prema **indeksu konkurentnosti** (2007), Osječko-baranjska županija zauzima 14. mjesto od ukupno 21¹²⁰. Prema ovom indeksu, ocjenjuju se indikatori poslovnog okruženja i indikatori poslovnog sektora. Indikatori poslovnog okruženja dijele se na četiri skupine: demografija, zdravlje i kultura, obrazovanje, osnovna infrastruktura i javni sektor te poslovna infrastruktura.

Indikatori poslovnog sektora raspoređeni su također u četiri podskupine: investicije i poduzetnička dinamika, razvijenost poduzetništva, ekonomski rezultati-razina i ekonomski rezultati-dinamika.

S obzirom na indikator poslovnog okruženja, OBŽ zauzima 15. rang, a s obzirom na indikator poslovnog sektora, zauzima 13. rang.

Prema sličnosti faktora konkurentnosti OBŽ u RH, OBŽ je svrstana u četvrtu grupu (od ukupno šest). Područje poslovne infrastrukture kao jedan od faktora ocjene kvalitete poslovnog okruženja predstavlja konkurentski nedostatak¹²¹, odnosno spada u kategoriju OBŽ rangiranih između 15. i 21. mjesta.

Svi ostali faktori predstavljaju područja u kojima OBŽ nije niti izrazito loša niti dobra, odnosno nalazi se u rangi između 8. i 14. mjesta. (Prilog 30 i 30A).

¹²⁰ Nacionalno vijeće za konkurentnost - Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2007.

¹²¹ Idem, str. 22.

IV. REZULTATI PROVOĐENJA PRIJAŠNJIH STRATEGIJA

1. RAZVOJNI PROGRAMI I PLANOVI OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE

U namjeri osiguravanja cjelovitog pristupa, 2005. godine Osječko-baranjska županija donijela je i svoju Strategiju razvoja, a potom i Regionalni operativni program 2006. godine te niz sektorskih strategija.

Dokument "Strategija razvoja Osječko-baranjske županije"¹²² donesen je od strane Županijske skupštine 19. prosinca 2005. godine. Nakon toga 2006. godine donesen je Regionalni operativni program kao temeljni dokument s ciljevima i mjerama gospodarskog i društvenog razvoja Osječko-baranjske županije do 2010. godine, izrađen kao preduvjet korištenja sredstava Europske unije.

Pored navedenih strateških dokumenata, za područje Osječko-baranjske županije, ističemo sljedeće:

- Prostorni plan Osječko-baranjske županije¹²³
- Plan navodnjavanja Osječko-baranjske županije¹²⁴
- Program zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije¹²⁵
- Plan sanacije otpadom onečišćenog tla i neuređenih odlagališta otpada na području Osječko-baranjske županije¹²⁶
- Program aktivnosti i mjera za unaprjeđenje stanja prostora i okoliša lokacija naseljenih Romima za Osječko-baranjsku županiju¹²⁷
- Program zaštite i poboljšanja kakvoće zraka na području OBŽ za razdoblje 2010.-2014.¹²⁸
- Plan gospodarenja otpadom u Osječko-baranjskoj županiji za razdoblje 2007.-2014.¹²⁹

Opisi i ocjene stanja razvoja, prioriteta i predviđenih mjera definirani su u Regionalnom operativnom programu Osječko-baranjske županije (ROP), u Programima ukupnog razvoja (PUR), Strateškim programima gospodarskog razvoja, Strateškim planovima ili Mapama razvoja na razini jedinica lokalne/regionalne samouprave. Usvojene razvojne strategije odnose se na višegodišnje razdoblje od 2007. do 2013¹³⁰.

Tijekom procesa prikupljanja potrebnih informacija za temeljnu analizu, razgovora s predstavnicima općina, predstavnicima pojedinih sektora¹³¹, proizašao je zaključak da su dosadašnje strategije djelomično korisne, ali nije posvećena posebna pažnja detaljnijoj analizi njihove provedbe i usklađenosti s nacionalnim dokumentima.

¹²² U koncipiranju i izradi studije "Strategija razvoja Osječko-baranjske županije" sudjelovao je tim eksperata sa Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku zajedno sa stranim konzultantima i vanjskim suradnicima. Na čelu tima bila je prof. dr.sc. Slavica Singer

¹²³ Prostorni plan Osječko-baranjske županije i Izmjene i dopune Prostornog plana Osječko-baranjske županije ("Županijski glasnik" broj 1/02. i 4/10.)

¹²⁴ Plan navodnjavanja Osječko-baranjske županije ("Županijski glasnik" broj 3/06.)

¹²⁵ Program zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije ("Županijski glasnik" broj 17/05.)

¹²⁶ Plan sanacije otpadom onečišćenog tla i neuređenih odlagališta otpada na području Osječko-baranjske županije ("Županijski glasnik" broj 17/05.)

¹²⁷ Program aktivnosti i mjera za unaprjeđenje stanja prostora i okoliša lokacija naseljenih Romima za Osječko-baranjsku županiju ("Županijski glasnik" broj 10/05.)

¹²⁸ Program zaštite i poboljšanja kakvoće zraka na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2010.-2014. godine ("Županijski glasnik" broj 6/10.)

¹²⁹ Plan gospodarenja otpadom u Osječko-baranjskoj županiji za razdoblje 2007.-2014. god ("Županijski glasnik" broj 15/06.)

¹³⁰ Postoje strategije 2007.-2012.; 2008.-2013., 2010.-2013., postoje strategije bez jasno definiranog vremenskog perioda na koji se odnose - u prilogu je popis postojećih strateških dokumenata na razini JLS-a.

¹³¹ Sektori poljoprivrede, zaštite okoliša, prometa, privatni sektor, sektor turizma

2. REGIONALNI OPERATIVNI PROGRAM OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE 2006.- 2013.

Proces izrade ROP-ova predstavljao je nov koncept što je uzrokovalo brojne poteškoće kod njegova donošenja. Mali broj kvalitetnih eksperata, slabo razumijevanje na lokalnoj razini i neadekvatna pomoć resornih ministarstava rezultirali su dugotrajnim i napornim procesom donošenja. Slične su probleme iskusile sve županije u Hrvatskoj, a mnoge od njih vrlo su rano pristupile reviziji svojih ROP dokumenata nakon boljeg razumijevanja njihove stvarne uloge i cjelokupnog procesa donošenja.

Prema usvojenom ROP dokumentu, Jedinica za provedbu projekata polazi od načela transparentnosti, partnerstva, koncentracije i supsidijarnosti, a organizirana je kao izdvojeno tijelo u kojem su kvalificirani stručnjaci i službenici Županije. Jedinica je osnovana u veljači 2008. a imala je za zadaću:

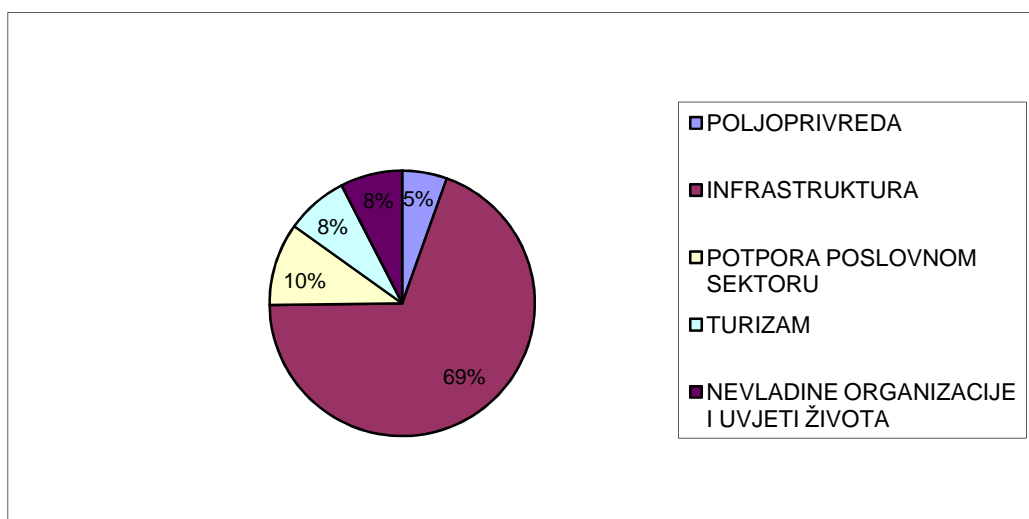
- koordinirati aktivnosti na realizaciji provedbe ROP-a,
- predlagati Poglavarstvu razvojne projekte koji se mogu financirati sredstvima pretpristupnih fondova Europske unije i drugim izvorima, a nakon promjena u strukturi regionalne samouprave, odnosno poslije lokalnih izbora održanih u svibnju 2009. godine, Županu,
- pružati stručnu pomoć upravnim tijelima i jedinicama lokalne samouprave u pripremi i izradi projekata,
- pripremati stručne podloge i izvješća o realizaciji ROP-a za potrebe Poglavarstva, odnosno Ureda Župana i Regionalnog partnerskog odbora, a nakon usvajanja Županijske razvojne strategije, Županijskog partnerskog vijeća.

Jedinica za provedbu projekata ROP-a sastajala se po objavama natječaja za bespovratna sredstva od strane EU, kako bi se definirali mogući projekti / projektne ideje koje bi se mogli aplicirati na iste natječaje.

ROP sadrži listu projektnih ideja i projekata koje je potrebno redovito ažurirati i nadopunjavati, a da bi se to moglo obaviti OBŽ objavljuje javni Poziv za prikupljanje ideja. Pozivi su trajali od travnja do rujna 2008. i od travnja do rujna 2009. godine. U Prilogu 52 prikazani su prikupljeni projekti.

Činjenica da je samo 20 jedinica lokalne samouprave zastupljeno s projektnim prijedlozima unutar liste, ukazuje na potrebu edukacije i informiranja na terenu, osobito vezano za pravila objavljenih natječaja na EU razini i na nacionalnoj razini.

Pregled prikupljenih projektnih ideja u odnosu na sektore:

Grafički prikaz ukazuje na veliku zastupljenost infrastrukturnih projekata. Osim što svjedoči o postojanju velike potrebe za ovakvim investicijskim zahvatima ovakva podjela svjedoči i o činjenici da je interes za stvarne projekte relativno mali. Naime, investicijski zahvati predstavljaju realne potrebe lokalne zajednice, ali ne i projektne prijedloge. Također je potrebno napomenuti da pretpristupni i drugi međunarodni fondovi ovakav tip projekata financiraju u vrlo ograničenom omjeru.

Na osnovu iskustava stečenih kroz javne pozive za prikupljanje ideja te kroz samu provedbu Regionalnog operativnog programa Osječko-baranjske županije, kreiran je i novi obrazac za prikupljanje projektnih ideja. Naime, proces izrade Županijske razvojne strategije koja će zamijeniti Regionalni operativni program podrazumijeva i modificirani natječaj za prikupljanje projektnih ideja.

Procjena postojećeg ROP-a pokazala je:

- zastarjelost statističkih podataka;
- rijetko su vidljivi trendovi (vremenski nizovi podataka);
- često nedostaje usporedba s ostalim županijama, RH i EU;
- vizija je često predugačka i preširoka;
- nema posebnog osvrta i pristupa lokalnim posebnostima;
- nedostaju poveznice s izvorima financiranja;
- nije posve jasan utjecaj partnerskih konzultacija na cijeli proces izrade ROP-a.

3. STRATEŠKI PROGRAMI RAZVOJA JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE

Program ukupnog razvoja/Strateški program gospodarskog razvoja je temeljni strateški dokument koji definira optimalne razvojne pravce lokalnog područja uzimajući u obzir obilježja, prednosti i ograničenja promatranog područja i njegovog okruženja. Program ukupnog razvoja (PUR) omogućuje jedinicama lokalne samouprave planiranje, provedbu, kontrolu i evaluaciju gospodarskog razvitka u periodu od 5 godina, potencijalnim investitorima daje uvid u strategiju zajednice u koju žele ulagati, dok je za donatore osnovni dokument na temelju kojeg odlučuju o raspodjeli bespovratnih sredstava.

Mapa razvoja je dokument koji se naslanja na već izrađeni Program ukupnog razvoja jedinice lokalne samouprave te na strategiju razvoja zadanu u Regionalnom operativnom programu. Mapa razvoja navodi projekte koji su potrebni za ostvarenje ciljeva i strategije te na jednom mjestu elaborira preduvjete njihova provođenja, koristi za ciljne skupine, razdoblje i očekivane troškove, načine evaluacije i monitoringa njihovih rezultata.

Fondovi Svjetske banke, Europske investicijske banke, pretpristupni i strukturni fondovi EU, bespovratna i kreditna sredstva iz hrvatskih ministarstava i hrvatskih institucija te iz Europskih fondova moći će se angažirati za pojedini projekt JLS-e ako je taj projekt pravilno definiran i naveden u Projektu ukupnog razvoja JLS, a i ako se nalazi u bazi projekata ŽRS-e.

Tijekom održavanja radnih sastanaka s predstavnicima JLS-a jedno od ključnih pitanja je bilo vezano za status lokalne strategije u smislu postoji li, za koji vremenski period, njezinoj provedbi u odnosu na raspoložive resurse, korisnosti usvojene strategije, usklađenosti sa proračunom.

U 90% jedinica lokalne samouprave je razmišljanje da je PUR/Strateški program/mapa razvoja dobro imati, ali da je napravljen reda radi, da je preambiciozan i da nema adekvatnog financijskog okvira za njegovu provedbu. Nejasna su očekivanja u "punjenju proračuna", vrijeme recesije, globalna kriza je zaustavila gospodarski rast i razvoj.¹³²

Zanimljiv je podatak da je razina lokalne suradnje na zadovoljavajućoj razini, naročito kad su u pitanju problemi na "mikroregionalnoj" razini. Ukoliko su u pitanju umrežavanja na razini programa i projekata, još uvijek postoji nedovoljno interesnog/ekonomskog umrežavanja.

¹³² Od 42 JLS na području OBŽ njih 20-tak ima neku vrstu strategije, njih 16 je u izradi, a njih 6 nema strukturirani dokument iz kojeg bi se mogli iščitati prioriteti

Prilike za ujednačeni razvoj se vide u klasifikaciji općina prema indeksu razvijenosti¹³³ u smislu većeg priliva sredstava kroz EU fondove ili preraspodjele sredstava na nacionalnoj razini. Prema Uredbi o indeksu razvijenosti Osječko-baranjska županija pripada prvoj skupini.

Provedba lokalnih strategija je tijekom proteklih 2-3 godine bila uglavnom usklađena s općim ciljevima navedenim u lokalnoj strategiji.

Ono što je ambiciozno postavljeno su veliki kapitalni projekti s nejasnim financijskim izvorima potrebnim za započinjanje, a u ponekim slučajevima i za zatvaranje započete investicije. Projekti koji se odnose na društvenu nadgradnju (društveni domovi, škole, ambulante, ljekarne, športska igrališta, športske dvorane), također su zastupljeni u lokalnim strategijama, ali je zanemariv broj (manje od 5%) bio spreman za apliciranje na pozive iz EU fondova¹³⁴.

Najčešći razlozi za "propuštanje" natječaja iz navedenih komponenti su nedostatni ljudski kapaciteti za pripremu projekata po EU standardima, nespремnost projektne dokumentacije (neriješeni vlasnički odnosi, dugotrajan proces ishođenja građevinske i lokacijske dozvole, te problem predfinanciranja projekata u programu IPA - Hrvatska - Mađarska). Do sada se nedovoljno razvijena sposobnost na nacionalnoj i nižim razinama pokazala kao najveća prepreka za provedbu projekata. Stoga je potrebno osigurati bolju tehničku pomoć i izgradnju sposobnosti na svim administrativnim razinama - jednoglasan je zaključak u svih 42 jedinice lokalne samouprave na razini Osječko-baranjske županije.

Na razini jedinica lokalne samouprave potrebno je poboljšati upravljanje vremenom i osiguranje kvalitete u svim institucijama kao i unaprijediti sposobnost provedbe. Značaj koordinacije između dionika radi pravovremenog i kvalitetnog rada zahtjeva opsežne i jasne protoke informacija s naglaskom na međusobno razumijevanje zadataka, rokova i međusobnih ekonomskih ovisnosti.

Iskustvo stečeno kroz dosadašnju provedu programa i projekata EU pomoći na razini RH ukazuje na činjenicu da relativno skromne administrativne apsorpcijske sposobnosti unutar lokalne i državne uprave smanjuju učinkovitost EU pomoći.

Istodobno, primjetno je poboljšanje i stanje se popravlja (rezultati prvih poziva su dostupni tek od ove godine). U Prilogu 53 mogu se vidjeti projekti predloženi za financiranje prema fondovima EU.

Takvo poboljšano "vlasništvo" nad projektima i programima preduvjet je za učinkovito usmjeravanje budućih EU sredstava u nacionalne razvojne politike i programe.

4. GLAVNI RAZVOJNI PROJEKTI

Razvojni projekti Osječko-baranjske županije poslani Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva kao investicijski projekti od interesa za Republiku Hrvatsku, a koji su predloženi za prijavu na Strukturne fondove EU prikazani su u Tablici 37., a u Tablici 38. prikazan je broj i vrijednost prioriternih projekata jedinica lokalne samouprave na području Županije.

¹³³ Pokazatelj za izračun indeksa razvijenosti te statuse JLS-a vezano za izračun vrijednosti indeksa razvijenosti, te sva ostala pitanja s tim u svezi Vlada Republike Hrvatske propisala je Uredbom o indeksu razvijenosti ("Narodne novine" broj 63/10.). U skladu s člankom 10. navedene Uredbe vrijednost indeksa razvijenosti izračunava se kao ponderirani prosjek odstupanja standardiziranih vrijednosti propisanih pokazatelja (stope nezaposlenosti, dohotka po stanovniku, proračunskih prihoda jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave po stanovniku, općega kretanja stanovništva i stope obrazovanosti), od prosjeka Republike Hrvatske.

¹³⁴ Od 2008. je započelo objavljivanje Poziva za prijavu projektnih prijedloga u okviru IPA-programa, kao novog instrumenta za financiranje dostupnog RH, na koje su se mogle javljati jedinice lokalne samouprave. (Programi prekogranične suradnje, Program regionalne konkurentnosti i Program razvoja ljudskih resursa).

Tablica 37. Investicijski projekti Osječko-baranjske županije od interesa za RH upućeni MINGORP-u

Rb.	Naziv projekata	Vrsta	Gospodarska kategorija	Lokacija	Stanje pripremljenosti
1	Izgradnja turističke luke u Batini	Izgradnja turističke infrastrukture - javni projekt	Turistička infrastruktura	Batina/općina Draž (OBŽ)	Ima potvrdu glavnog projekta i sve pripadajuće dozvole vezane za okoliš
2	Izgradnja turističke luke u Aljmašu	Izgradnja turističke infrastrukture - javni projekt	Turistička infrastruktura	Aljaš/općina Erdut (OBŽ)	Ima potvrdu glavnog projekta i sve pripadajuće dozvole vezane za okoliš
3	Rekonstrukcija terminala za rasuti teret u luci Osijek	Izgradnja prometne infrastrukture - javni projekt	Prometna infrastruktura	Grad Osijek/OBŽ	Studija utjecaja na okoliš Luke Osijek; idejno rješenje - stručna podloga za lokacijsku dozvolu; glavni i izvedbeni projekt i ishodenje građevinske dozvole za terminal. za prekrcaj tereta u luci Osijek
4	Tehnopolis Osijek-Tehnološki park Osijek	Sanacija objekta - javni projekt	Znanost	Grad Osijek/OBŽ	-
5	Gospodarenje otpadom	Izgradnja sustava za gospodarenje otpadom - javni projekt	Komunalna infrastruktura	Lokacija Centra: Orlovnjak, općina Antunovac/OBŽ	Izrađen projektni zadatak
6	Izgradnja ULO hladnjače	Izgradnja skladišnih kapaciteta - javni projekt	Poljoprivredna infrastruktura	Grad Osijek	Građevinska dozvola
7	Izgradnja višenamjenskog hidrotehničkog sustava za uređenje voda i zemljišta Osijek	Izgradnja prometne, gospodarske i turističke infrastrukture - javni projekt	Zaštita okoliša	Grad Osijek	Izrađena studijsko-projektna dokumentacija; provedena terenska istraživanja
8	Izgradnja poduzetničkih zona	Izgradnja gospodarske infrastrukture - javni projekt	Gospodarska infrastruktura	OBŽ (7 gradova i 34 općine)	Plan razvoja poduzetničkih zona na području Osječko-baranjske županije za razdoblje od 2008.-2012. godine
9	Provedba NAPNAV-a na području OBŽ	Izgradnja sustava navodnjavanja i dovođenje vode do parcela krajnjih korisnika - javni projekt	Vodna i poljoprivredna infrastruktura	Lokacije utvrđene Planom navodnjavanja OBŽ i usklađene s NAPNAV-om	Lokacijske dozvole za:- SN Topolik i SN Mirkovac

Izvor: Agencija za razvoj OBŽ; 2010.; obrada RRA SiB

Tablica 38. Razvojni projekti jedinica lokalne samouprave (općine i gradovi) na području Osječko-baranjske županije

Br.	Grad/Općina	Broj projekata	Ukupna vrijednost projekata
1	Grad Beli Manastir	26	150.700.000
2	Grad Belišće	19	74.607.000
3	Grad Donji Miholjac		
4	Grad Đakovo		
5	Grad Našice	13	45.400.000
6	Grad Osijek	46	618.567.548
7	Grad Valpovo	12	95.900.000
8	Antunovac	10	38.991.202
9	Bilje	6	108.100.000
10	Bizovac	11	25.775.400
11	Čeminac	9	71.510.000
12	Čepin		
13	Darda	18	146.073.482
14	Donja Motičina		
15	Draž		
16	Drenje	3	5.772.175
17	Đurđenovac*	21	139.500.000
18	Erdut	11	157.224.577
19	Ernestinovo		
20	Feričanci		
21	Gorjani	7	29.467.170
22	Jagodnjak	14	66.390.000
23	Kneževi Vinogradi	4	27.200.000
24	Koška		
25	Levanjska Varoš		
26	Magadenovac		
27	Marijanci	10	72.570.000
28	Petlovac	2	6.000.000
29	Petrijevci		
30	Podgorač	21	61.100.000
31	Podravska Moslavina		
32	Popovac	2	6.000.000
33	Punitovci		
34	Satnica Đakovačka		
35	Semeljci		
36	Strizivojna	15	64.500.000
37	Šodolovci		
38	Trnava		
39	Viljevo		
40	Viškovci		
41	Vladislavci		
42	Vuka		
	Ukupno:	280	2.011.348.554

Izvor: Informacije dobivene od JLS; obrada RRA SiB 2010.

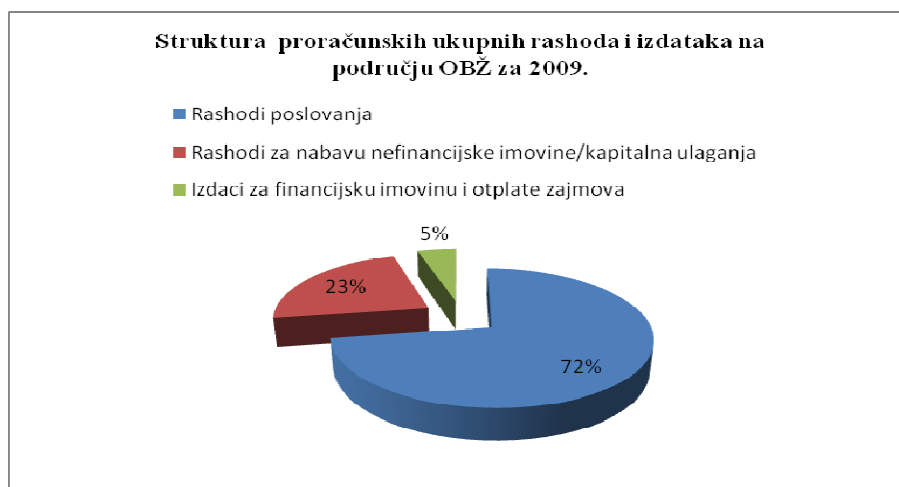
5. FINANCIJSKI IZVORI ZA RAZVOJNE PROJEKTE

5.1. Financijski kapacitet

Ako se promatra proračunska struktura svih jedinica lokalne samouprave za 2009. godinu, vidjet će se da se na kapitalna ulaganja utrošilo 23% proračunskih sredstava ili 224,7 mil kuna u odnosu na ukupno izvršene izdatke/rashode u visini od 987,4 mil kuna.

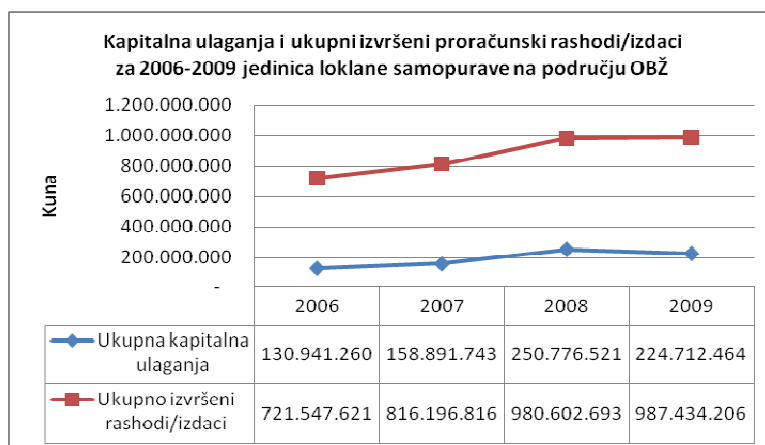
Grafikon 19. prikazuje realizaciju proračunskih sredstava svih JLS na području OBŽ za 2009. prema najvažnijim kategorijama, dok je Prilogom 45 dan detaljniji pregled strukture potrošnje proračunskih sredstava JLS za 2009.

Grafikon 19. Struktura ukupnih proračunskih izdataka/rashoda u jedinicama lokalne samouprave na području OBŽ za 2009. godinu

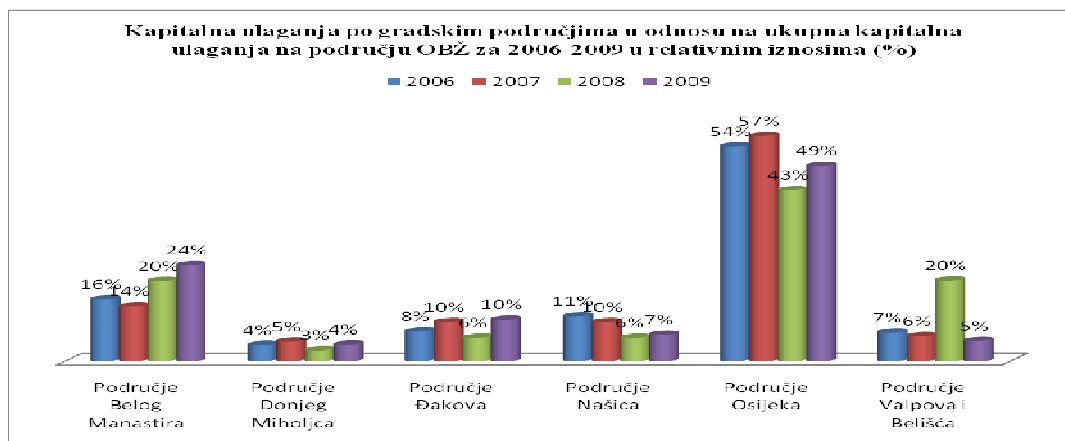

U razdoblju 2006.-2009. ukupni proračunski rashodi/izdaci su se povećali s 721,5 mil kuna u 2006. Na 987,4 mil kuna u 2009. ili za 36,8%, dok su se izdaci za kapitalna ulaganja u istom razdoblju povećala s 130,9 mil kuna na 224,7 mil kuna ili za 71,6%. Grafikon 20. daje pregled kretanja ukupnih proračunskih rashoda svih jedinica lokalne samouprave i kapitalnih ulaganja za razdoblje 2006.-2009.

Grafikon 20. Kretanje ukupnih proračunskih rashoda/izdataka i kapitalnih ulaganja jedinica lokalne samouprave na području OBŽ za razdoblje 2006.-2009.

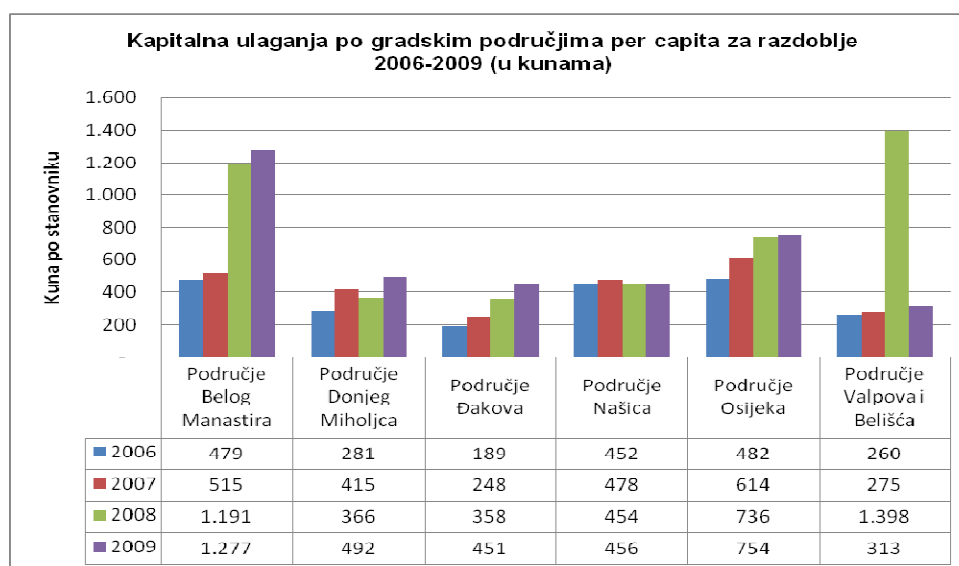

Grafikon 21. Pregled udjela kapitalnih ulaganja širih gradskih područja na području OBŽ u ukupnim proračunskim rashodima/izdacima za razdoblje 2006.-2009.

Ako se usporede gradska područja na području OBŽ, onda je vidljivo da se na području grada Osijeka (*Grad Osijek i općine Antunovac, Čepin, Erdut, Ernestinovo, Šodolovci, Vladislavci, Vuka*), najviše utrošilo na kapitalna ulaganja u 2009. i to 100,6 mil. kuna ili 49% ukupnih proračunskih izdataka/rashoda. Na dugom mjestu je područje Grada Belog Manastira (*Grad Beli Manastir i općine Bilje, Čeminac, Darda, Draž, Jagodnjak, Kneževi Vinogradi, Petlovac, Popovac*) - 24%; Đakova (*Grad Đakovo i općine Drenje, Gorjani, Levanjska Varoš, Punitovci, Satnica Đakovačka, Semeljci, Strizivojna, Trnava, Viškovci*) - 10%; Našica (*Grad Našice i općine Donja Motičina, Đurđenovac, Feričanci, Podgorač*) - 7%; Donjeg Miholjca (*Grad Donji Miholjac i općine Magadenovac, Marijanci, Podravska Moslavina, Viljevo*) - 4%; te Valpova i Belišća zajedno (*Grad Valpovo, Grad Belišće i općine Bizovac, Koška, Petrijevi*) - 5%. (detaljnije u Prilogu 46).

Grafikon 22. Kapitalna ulaganja po gradskim područjima u OBŽ per capita za 2006.-2009.

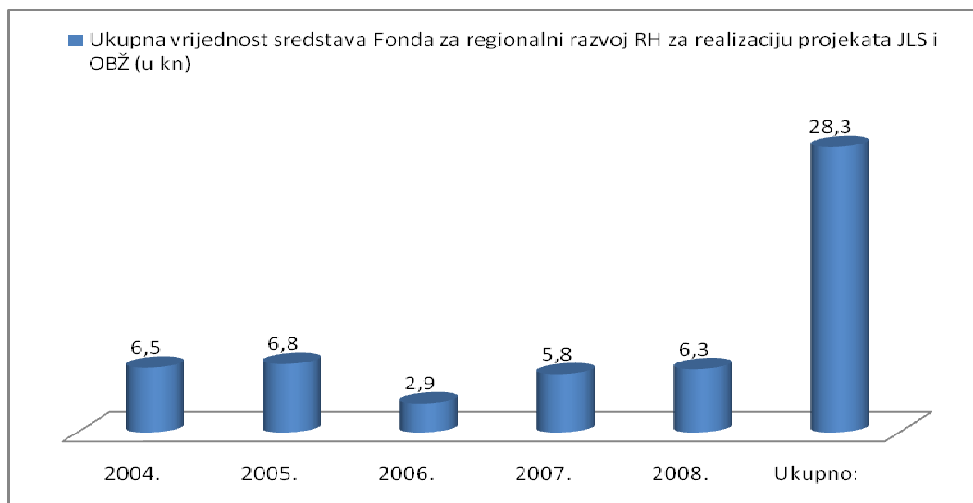

Osječko-baranjska županija, kao jedinica regionalne samouprave, na ime kapitalnih ulaganja u razdoblju od 2007. -2009. izdvojila je 162,8 mil kuna¹³⁵. U 2007. godini izdvojeno je 57,8 mil kuna (20% proračunskih rashoda), u 2008. godini 52,8 mil kuna (17%) i u 2009. godini 52,52 mil kuna ili 16% proračunskih rashoda.

¹³⁵ UO za financije OBŽ

Pored vlastitih proračunskih sredstava izdvojenih za financiranje razvojnih projekata, a iskazanima kroz kapitalna ulaganja, korištena su i sredstva Fonda za regionalni razvoj. Na području OBŽ je u razdoblju 2004.-2008. godine sredstvima Fonda financirano projekata ukupne vrijednosti 28,3 mil kuna.

Grafikon 23. Pregled utrošenih sredstava Fonda za regionalni razvoj za realizaciju projekata jedinica lokalne i regionalne samouprave području Županije za razdoblje 2004.-2008.¹³⁶

5.2. Financiranje razvoja malog i srednjeg poduzetništva

Jedan od osnovnih preduvjeta gospodarskog i socijalnog razvoja Osječko-baranjske županije jest povećanje broja zaposlenih, odnosno, otvaranje novih radnih mjesta. S ciljem stvaranja pozitivne poduzetničke klime, povećanja konkurentnosti i jačanja izvozne orijentiranosti malih i srednjih poduzeća te jednostavnijeg i povoljnijeg ishoda poduzetničkih kredita i povećanja stranih ulaganja, OBŽ svake godine donosi Program poticanja poduzetništva koji obuhvaća sljedeće aktivnosti:

- kreditiranje poduzetnika;
- informiranje o programima poticanja poduzetništva;
- savjetovanje poduzetnika;
- permanentna edukacija;
- razvoj start up i mladih poduzeća;
- poticanje osnivanja poduzetničkih zona;
- poticanje zapošljavanja;
- sufinanciranje uvođenja sustava kvalitete;
- poticanje obrtništva;
- nastupi na sajmovima;
- suradnja na inovacijama i uvođenju novih proizvoda;
- poticanje zadrugarstva;
- nove investicije i poticanje izvoza te
- suradnja s institucijama poduzetničke podrške.

Pregled aktivnosti programa, ciljeva i najvažnijih rezultata u 2009. godini¹³⁷ dan je u Prilogu 47.

¹³⁶ Izvor: Agencija za razvoj OBŽ; obrada RRA SiB 2010.

¹³⁷ Za neke aktivnosti programa dani su podaci i za prethodne godine, budući da se provode u kontinuitetu

Nakon završetka provedbe Projekta "Lokalni projekti razvoja - Poduzetnik", (putem kojeg je Povjerenstvo pozitivno ocijenilo 353 zahtjeva u ukupnom iznosu od 591.120.288 kuna, te je otvoreno gotovo 1.000 novih radnih mjesta), OBŽ se uključila u novi projekt "Mikrokreditiranje" zajedno s Ministarstvom gospodarstva, rada i poduzetništva i poslovnim bankama, povjerenstvo je pozitivno ocijenilo 53 zahtjeva u iznosu od 9.226.144,00 kuna. OBŽ je 2010. godine raspisala Javni natječaj za poduzetničke kredite po Projektu "Lokalni projekti razvoja malog gospodarstva" (na temelju potpisanih ugovora između Ministarstava gospodarstva, rada i poduzetništva, Županije i banaka).

Za potporu promociji poduzetnika na međunarodnim i nacionalnim sajmovima, u 2009. godini utrošeno je 2.300.000,00; za poticanje zapošljavanja OBŽ posebnim skupinama je izdvojila 256.750,00 kuna; za subvencioniranje uvođenja sustava kvalitete 158.132,00 kune te za poticanje razvoja obrtništva 90.609,00 kuna.

5.3. Projekti odobreni od strane Europske unije

Na području Osječko-baranjske županije, prema podacima raspoloživim Regionalnoj razvojnoj agenciji Slavonije i Baranje, prijavljeno je preko 150 međunarodnih projekata, od čega je realizirano oko 117¹³⁸, ukupne vrijednosti 31,5 mil. EUR. 86 projekata je završeno, dok je 31 još u provedbi.

Najviše projekata do sada (oko 57%) je nominirano na natječaje iz sljedećih programa: IPA, INTERREG, PHARE, CARDS. Među partnerskim zemljama, ističu se Mađarska i Italija s kojima je realizirano najviše projekata (oko 55%). U istom razdoblju Osječko-baranjska županija, kao regionalna samouprava realizirala je 26 projekata ukupne vrijednosti 9,5 mil. EURa. Prijavitelji projekata su bili iz sva tri sektora; javni, civilni i poslovni. (O programskim okvirima i zemljama parterima u Prilogu 48)

Projektanu aktivnost svih dionika razvoja na području Osječko-baranjske županije, iz međunarodnih izvora, ilustrira Tablica 39.

Tablica 39. Projekti prijavljeni na pretpristupne fondove EU s područja Osječko-baranjske županije

Projekti	Ukupna vrijednost projekata/EUR
OBŽ prijavitelj ili suprijavitelj - 4 projekta	838.809,00
OBŽ partner - 22 projekta	8.627.514,68
Ukupna vrijednost 26 projekata koji su završeni ili u provedbi	9.466.323,68
RRA SiB partner ili pridruženi partner - 25 projekata	3.039.618,08
JLS, institucije i tvrtke u vlasništvu JLS na području OBŽ - 38 projekata	12.916.828,81
Nevladine udruge na području OBŽ (nositelji ili partneri) - 30 projekata	4.968.573,35
Privatni korisnici na području OBŽ - 10 projekata	3.166.111,72
Ukupna vrijednost 117 projekata (86 provedenih, 31 u provedbi)	31.476.004,04

Izvor: http://www.slavonija.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=28

Županija je putem Agencije za razvoj u suradnji s Ekonomskim fakultetom Sveučilišta u Osijeku pokrenula program stručnog usavršavanja pod nazivom Upravljanje projektnim ciklusom. Do sada je evidentirano oko 45 polaznika u dvije generacije (imajući na umu da je max broj polaznika 25 u jednom upisnom roku).

¹³⁸ RRA SiB prikuplja podatke o projektnim aktivnostima svih subjekata na području OBŽ, no budući da dionici nemaju obvezu prijaviti svoje projekte, podaci kojima se raspolaže aproksimativni su u smislu ukupnog broja projekata.

V. SWOT ANALIZA

Gledano iz perspektive budućeg razvoja, bilo je potrebno izdvojiti ona bitna obilježja utvrđena Temeljnomo analizom koja predstavljaju osnovne snage, odnosno slabosti razvoja, i isto tako prepoznati osnovne razvojne prilike kao i prijetnje daljnjem gospodarskom i društvenom razvoju županije.

Drugim riječima, u SWOT analizi su utvrđene:

- 1) snage, kojih moramo biti svjesni i koristiti ih na najbolji mogući način
- 2) slabosti, o kojima valja voditi računa, te ih prevladati kad god je to moguće
- 3) prilike, koje treba iskoristiti i radi jačanja postojećih snaga i umanjivanja utvrđenih slabosti; te
- 4) prijetnje, o kojima također valja voditi računa, te ih nastojati umanjiti gdje i kad god JE moguće, kako ne bi ugrožavale postojeće snage ili dodatno naglašavale prisutne slabosti.

Nalazi i podaci Temeljne analize, kao i svi relevantni strateški dokumenti i planovi poslužili su kao osnova za izradu SWOT analize, tj. za definiranje osnovnih snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji koje obilježavaju Županiju.

Tijekom listopada 2010. održavani su sastanci - radionice s radnim skupinama, tijekom kojih su članovi skupina postigli konsenzus oko osnovnih elemenata SWOT analize te izradili priložene verzije SWOT analiza. Analize su dopunjavane i u elektronskoj komunikaciji te su uvažene sve dopune relevantnih dionika po pojedinim područjima izrade SWOT analiza. SWOT analize po sektorima prikazane su u Prilogu 54.

Objedinjena SWOT analiza Osječko-baranjske županije

Snage:	Slabosti:
<p>Geoprometni položaj i prirodni resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Povoljan prometno-geografski položaj Županije (europsko raskrižje istok-zapad i sve naglašeniji pravac sjever-jug) ✓ Očuvani i bogati prirodni resursi za proizvodnju hrane i energije: <ul style="list-style-type: none"> - poljoprivredno zemljište, - vode - Drava, Dunav, akumulacije, - kvaliteta šuma, - mineralne sirovine, - geotermalni izvori i ljekovite vode - krajobrazna i biološka raznolikost <p>Ljudski resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Dugogodišnja tradicija postojanja visokoškolskih institucija (Sveučilište J.J.Strossmayera) ✓ Postojanje znanstvenih institucija i istraživačkih centara ✓ Kvalitetna infrastruktura za osnovno i srednjoškolsko obrazovanje ✓ Visoke kompetencije radne snage u gospodarskim granama tradicionalnim za područje županije 	<p>Minirane površine</p> <p>Geoprometni položaj i prirodni resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Nedovoljna iskorištenost prirodnih resursa i geoprometnog položaja <p>Ljudski resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Natprosječna stopa nezaposlenosti i visok udio dugoročno nezaposlenih ✓ Ispodprosječna stopa zaposlenosti radno sposobnog stanovništva (u odnosu na RH i EU) ✓ Nedostatan broj razvojno-istraživačkih institucija ✓ Nepovoljna obrazovna struktura stanovništva (nizak udio visokoobrazovanih) ✓ Visok udio osoba starije dobi u ukupnoj strukturi stanovništva <p>Gospodarstvo i konkurentnost</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ispodprosječna razvijenost i konkurentnost u odnosu na RH (indeks konkurentnosti i razvijenosti) ✓ Nizak udio industrije u BDV-u

<p>Gospodarstvo i konkurentnost</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Razvijenost lokacijski zavisnih gospodarskih djelatnosti (komparativne prednosti OBŽ): primarna poljoprivredna proizvodnja, prehrambena i drvna industrija) ✓ Izvozna orijentacija gospodarskih subjekata ✓ Visoka pozicioniranost pojedinih segmenata poljoprivredno-prehrambenog sektora na nacionalnoj razini ✓ Bogata industrijska i obrtnička tradicija ✓ Razvijena mreža poduzetničko-potpornih institucija <p>Infrastruktura</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Razgranata cestovna mreža ✓ Prometna povezanost s velikim centrima u okruženju ✓ Razgranata željeznička mreža ✓ Zračna luka Osijek i športsko-poslovna luka u Osijeku ✓ Razvijena poslovna infrastruktura (zone) ✓ Razvijena komunalna infrastruktura <p>Zaštita okoliša</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Očuvana biološka i krajobrazna raznolikost te prirodne vrijednosti ✓ Kontinuitet procesa brige o okolišu <p>Društvene djelatnosti i civilno društvo</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Relativno dobro razvijena mreža ustanova zdravstva i socijalne skrbi ✓ Bogata kulturna baština (materijalna i nematerijalna) ✓ Relativno dobro razvijena mreža civilnih udruga različitih područja djelovanja ✓ Razvijenost različitih sportova i sportskih objekata <p>Upravljanje razvojem</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Postojanje strateških dokumenata na regionalnoj i lokalnoj razini 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pad konkurentnosti lokacijski zavisnih gospodarskih djelatnosti (primarna proizvodnja; prehrambena i drvna industrija) ✓ Usitnjenost poljoprivrednih površina ✓ Velik broj manjih poljoprivrednih proizvođača i niska razina njihove tehnološke opremljenosti ✓ Visok udio proizvoda niske razine finalizacije ✓ Slabljenje sektora malog i srednjeg poduzetništva zbog opće nepovoljne gospodarske klime ✓ Nedovoljna razina razvijenosti potrebne poljoprivredne infrastrukture ✓ Niska razina inozemnih i domaćih ulaganja ✓ Nepostojanje usklađene politike razvoja gospodarskih zona i privlačenja investitora ✓ Neujednačena razina spremnosti velikog broja poslovnih/gospodarskih zona za prihvata poslovnih subjekata ✓ Nedovoljna iskorištenost turističkih potencijala ✓ Nedovoljna razvijenost poslovnih usluga temeljenih na znanju <p>Infrastruktura</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Nedovoljna razvijenost sustava vodoopskrbe ✓ Nedovoljna razvijenost sustava zbrinjavanja otpada i otpadnih voda ✓ Neiskorištenost logističkih potencijala postojeće prometne infrastrukture (zračna luka Osijek, luka Tranzit..) ✓ Nedovoljno razvijena elektronička i komunikacijska infrastruktura <p>Zaštita okoliša</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Neodgovarajuće zbrinjavanje otpada i otpadnih voda <p>Društvene djelatnosti i civilno društvo</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Nedostatak stručnih kadrova za obavljanje obrazovnih, zdravstvenih i socijalnih djelatnosti u odnosu na propisane standarde ✓ Nedovoljno razvijena mreža postojećih socijalnih, zdravstvenih i specijalističkih usluga za različite/posebne skupine korisnika <p>Upravljanje razvojem</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Nedostatak konzistentne razvojne strategije na nacionalnoj razini ✓ Centralizacija službene statistike i odvojenost od potreba JLPRS uz nedostatak potrebne informacijske baze spram razvojnih potreba
--	--

Prilike:	Prijetnje
<p>Geoprometni položaj i prirodni resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Potencijal za proizvodnju hrane (konvencionalna i ekološka) i energije ✓ Investiranje u održivo, višenamjensko korištenje vodnih resursa: <ul style="list-style-type: none"> ○ Kanal Dunav-Sava: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Plovnost-povezanost europskim plovnim putovima ○ Akumulacije i višenamjenski objekti: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Navodnjavanje ▪ Odvodnja ▪ Obrana od poplava ▪ Turizam ○ Kanalska mreža ✓ Geotermalni resursi i izvori ljekovite vode ✓ Blizina tržišta - prometna povezanost (koridori X, V/c, VII)-povezanost sa zemljama koridora i zemljama u regiji ✓ Proizvodnja energije iz obnovljivih izvora (vodna stepenica, solarna energije, geotermalna energija) <p>Ljudski resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Razvoj Sveučilišta J.J.Strossmayera ✓ Razvoj programa cjeloživotnog učenja kroz povezivanje s potrebama tržišta rada ✓ Potencijal/kompetencije radno sposobnog stanovništva <p>Gospodarstvo i konkurentnost</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Jačanje tradicijskih, lokacijski zavisnih gospodarskih djelatnosti ✓ Izvozna orijentacija gospodarskih subjekata ✓ Razvoj lokacijski nezavisnih djelatnosti ✓ Valorizacija i promocija turističkih potencijala regije ✓ Razvoj proizvodnje energije iz obnovljivih izvora (bioplin, biogorivo) ✓ Razvijena infrastruktura za razvoj poduzetništva (21 aktivna zona i 55 zona u pripremi) <p>Infrastruktura</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Razvoj multimodalne logističke platforme (korištenje postojeće prometne infrastrukture) ✓ Razvoj elektroničke i komunikacijske infrastrukture <p>Zaštita okoliša</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Razvoj sustava zaštite okoliša u širem smislu (otpadne vode, otpad, zaštita tla, zraka...) 	<p>Geoprometni položaj i prirodni resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ljudske djelatnosti i zahvati neprihvatljivi za okoliš ✓ Zagađenje okoliša zbog intenziviranja prometa (priroda, zrak, vode) ✓ Klimatske promjene <p>Ljudski resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Depopulacija i starenje stanovništva ✓ Odljev mozgova ✓ Pad nataliteta ✓ Neprilagođenost obrazovnog sustava/programa aktualnom gospodarskom stanju i trendovima ✓ Gubitak kompetencija neangažirane radne snage ✓ Nedovoljne poticajne mjere populacijske politike <p>Gospodarstvo i konkurentnost</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Visoka cijena kapitala ✓ Fiskalna opterećenost gospodarstva ✓ Nedostatnost izvoznih poticaja i nepostojanje izvozne banke ✓ Dominacija monopola/krupnog kapitala na tržištu prodaje i nabave inputa u proizvodnji hrane ✓ Neusklađenost preradbenih i proizvodnih kapaciteta sa standardima EU ✓ Konkurencija zemalja istočne Europe u privlačenju stranih investicija ✓ Visoka zaduženost i insolventnost gospodarstva ✓ Pad kreditnog rejtinga RH ✓ Nepostojanje modela održive proizvodnje na malim površinama (plasman, poticajne mjere) ✓ Niske investicije u fiksni kapital i neznatna strana ulaganja ✓ Izostanak strategije privlačenja ino-investitora na svim razinama ✓ Visoka razina uvoza <p>Infrastruktura</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Visoka ulaganja u nadgradnju i održavanje postojeće infrastrukture ✓ Prirodne nepogode <p>Zaštita okoliša</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ljudske djelatnosti i zahvati protivni važećim zakonskim propisima ✓ Neprovođenjem zakonskih propisa u pogledu zaštite okoliša, graditeljstva, očuvanja ambijentalnosti ✓ Ekološka mreža - ograničenja za planove, programe i zahvate, prevelik prostorni obuhvat, prestroge mjere zaštite, troškovi zaštite na teret lokalne zajednice/pojedinaca;

<p>Društvene djelatnosti i civilno društvo</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Reforma sustava socijalne skrbi ✓ Reforma hitne medicinske pomoći ✓ Valorizacija kulturne baštine ✓ Jačanje uloge civilnog društva <p>Upravljanje razvojem</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Mogućnost financiranja razvojnih projekata iz fondova EU ✓ Mogućnosti prekogranične suradnje za stvaranje novih socio-ekonomskih veza 	<p>Društvene djelatnosti i civilno društvo</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Sporost i ograničenost decentralizacije funkcija u sustavu zdravstva i socijalne skrbi ✓ Slabi financijski kapaciteti i nedostatak izvornih prihoda institucija društvenih djelatnosti <p>Upravljanje razvojem</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Visok utjecaj politike na gospodarski razvitak ✓ Nesudjelovanje/nedovoljan angažman OBŽ u izradi nacionalnih strateških dokumenata i operativnih programa ✓ Premali broj decentraliziranih razvojnih institucija ✓ Nekritično prihvaćanje zakonodavstva EU uvjetovano skorim ulaskom RH u EU ✓ Službena statistika nije u funkciji praćenja učinaka razvojnih programa/projekata na bilo kojoj razini ✓ Metodološka neusklađenost statističke obrade podataka
---	---

Temeljna analiza Osječko-baranjske županije izražena i objedinjenom SWOT analizom, kao i naznačeni pravci razvoja s pripadajućim mjerama pokazuju da je ostvarena znatna usklađenost s dijelom Strategije regionalnog razvoja koji se odnosi na SWOT analizu i razvojne prioritete Panonske Hrvatske, kao i s ključnim elementima Nacionalnog strateškog referentnog okvira 2012.-2013. Ključni elementi navedenih dokumenata od važnosti za razvojnu strategiju Osječko-baranjske županije mogu se vidjeti u Prilogu 55 i 55A.

VI. VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI

Nakon Temeljne analize, odnosno sagledavanja sadašnjeg stanja, te korištenjem SWOT analiza koje su definirale razvojna ograničenja po područjima, pružajući osnovu za promišljanje pravaca razvoja u budućnosti, definiran je prijedlog vizije razvoja, osnovnih razvojnih ciljeva, prioriteta te konačno i mjera za njihovu realizaciju.

1. VIZIJA

Osječko-baranjska županija je regija koja na načelima održivog razvoja, optimalno koristeći svoje razvojne potencijale, jača konkurentnost svog gospodarstva te osigurava razvoj ljudskih resursa i kvalitetno zadovoljavanje javnih potreba.

2. STRATEŠKI CILJEVI

Kao konkretizacija vizije, predložena su sljedeća tri strateška cilja jednake važnosti:

1. Održivi razvoj i unaprjeđenje prostora
2. Razvoj konkurentnog gospodarstva
3. Razvoj ljudskih resursa i kvalitetno zadovoljavanje javnih potreba građana.

3. USKLAĐENOST CILJEVA S DOKUMENTIMA STATISTIČKE REGIJE, REPUBLIKE HRVATSKE I MEĐUNARODNE RAZINE

Cilj 1.: Održivi razvoj i unaprjeđenje prostora

Prvi cilj definiran Županijskom razvojnom strategijom usklađen je sa sljedećim strateškim dokumentima na nacionalnoj razini:

- *Strateški okvir za razvoj 2006.-2013.* - osobito u dijelu "Prostor, priroda, okoliš i regionalni razvitak",
- *Strategija održivog razvitka RH,*
- *Strategija regionalnog razvoja RH,* i to preko strateškog cilja 1 - Taj se strateški cilj temelji na potrebi boljeg povezivanja razvojnih prioriteta središnje razine s potrebama statističkih regija te jedinica lokalne i regionalne samouprave u Republici Hrvatskoj, kako bi se dostupna sredstva trošila tako da pridonose ostvarivanju nacionalnih, regionalnih i lokalnih razvojnih ciljeva na koherentan i integrirani način,
- *Strategija i program prostornog uređenja RH, Strategija gospodarenja otpadom u RH, Nacionalna strategija zaštite okoliša, Nacionalni planovi upravljanja vodama, Nacionalna strategija za provedbu Okvirne konvencija UN-a o promjeni klime i Kyotskog protokola s planom djelovanja, Strategija približavanja EU u području zaštite okoliša, Plan zaštite i poboljšanja kakvoće zraka u RH za razdoblje 2008.-2011., Nacionalni planovi upravljanja vodama* su najvažniji dokumenti na nacionalnoj razini koji odgovaraju postavljenim prioritetima unutar cilja 1.: Održivi razvitak i unaprjeđenje prostora.

Razminiranje kao drugi prioritet ovog cilja i horizontalna mjera unutar cilja 1. u skladu je s Nacionalnim programom protuminskog djelovanja 2009.-2019. Razminiranje je kao prioritet NUTS2 Panonske Hrvatske uključeno u popis prioriteta i mjera statističkih regija.

Mjere navedene kao prioritetne u cilju 1. su usklađene sa prioritetima i mjerama *Dunavske strategije, i to s* prioritetnim područjem A - povezivanje Dunavske regije i prioritetnim područjem B - zaštita okoliša u Dunavskoj regiji. Razminiranje je jedna od aktivnosti unutar područja D - jačanje Dunavske regije, područja koje se odnosi na sva pitanja sigurnosti u Dunavskoj regiji.

Cilj 2.: Razvoj konkurentnog gospodarstva

Drugi cilj definiran Županijskom razvojnom strategijom usklađen je sa sljedećim strateškim dokumentima na nacionalnoj razini:

- *Dokumenti Nacionalnog vijeća za konkurentnost*, odnosno dokument "55 preporuka - preporuke koje se osobito odnose na:
Razvoj inovativnosti i tehnologije; Jačanje malih i srednjih poduzeća, te Regionalni razvoj i razvoj klastera.

Pri analizi tih prioritetnih preporuka NVK-a u sklopu svakog od ta 4 osnovna područja, vidljivo je da se iznimno podudaraju s drugim i trećim strateškim ciljem ŽRS.

- *Strategija razvoja hrvatskog turizma do 2010.*
- *Dunavska strategija* - i to u prioritetnom području A - Povezivanje dunavske regije; i prioritetnom području C - Izgradnja blagostanja u dunavskoj regiji.

Cilj 3.: Razvoj ljudskih resursa i kvalitetno zadovoljavanje javnih potreba građana

Treći cilj definiran Županijskom razvojnom strategijom usklađen je sa sljedećim strateškim dokumentima na nacionalnoj razini:

- *Dokumenti Nacionalnog vijeća za konkurentnost*
- *Nacionalne strategije:*
 - Obrazovanje za rast i razvoj
 - Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005.-2010.
 - Strategija i akcijski plan obrazovanja odraslih
 - Znanstvena i tehnološka politika Republike Hrvatske 2006.-2010.
 - Strategija razvitka zdravstva 2006.-2011.
 - Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju Republike Hrvatske 2007.
 - Zajednički memorandum o prioritetima politike zapošljavanja RH
 - Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010.
 - Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013.
 - Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008.-2011.

Prioriteti i mjere u okviru cilja 3. su potpuno u skladu s prioritetima Zajedničkog memoranduma o prioritetima politike zapošljavanja RH i Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja za 2009.-2010., od kojih navodimo ključne: privući i zadržati više ljudi u statusu zaposlenosti i povećati razinu zapošljivosti teško zapošljivih skupina, povećati ponudu radne snage i modernizirati sustave socijalne zaštite, smanjiti nesrazmjer vještina (neusklađenost znanja i vještina radne snage s potrebama tržišta rada) te povećati ulaganja u ljudski potencijal kroz bolje obrazovanje i vještine

- *Dunavska strategija* - i to u prioritetnom području C - Izgradnja blagostanja u dunavskoj regiji; i prioritetnom području D - Jačanje dunavske regije.

Svi strateški ciljevi ŽRS u skladu s tematskim prioritetima i prioritetnim osima pet operativnih programa **Nacionalnog strateškog referentnog okvira (NSRO)**, osobito u okviru razrade sljedećih mjera:

- poboljšanje sustava plovnih putova i podrška modernizaciji zračnih luka
- održivo korištenje energije iz obnovljivih izvora
- lakši pristup financiranju malih i srednjih poduzeća
- aktivne mjere tržišta rada kroz lokalne inicijative
- potpora razvoju socijalnih usluga
- podrška konceptu cjeloživotnog učenja.

Svi strateški ciljevi ŽRS su također u potpunosti usklađeni s prioritetima IPA Pretpristupnih fondova **Europske Unije** koji su RH na raspolaganju do ulaska u EU, s Lisabonskim ciljevima (koje će uskoro zamijeniti Europa 2020.), kao i horizontalnim ciljevima EU.

**USKLAĐENOST CILJEVA ŽRS OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE SA STRATEŠKIM
DOKUMENTIMA REPUBLIKE HRVATSKE**

OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA	NACIONALNE STRATEGIJE RH
CILJ 1.	<p align="center">Strateški okvir za razvoj 2006.-2014.</p> <p align="center">Strategija regionalnog razvoja RH</p>
Održivi razvoj i unaprjeđenje prostora	<p>Strateški cilj 1: Jačanje županija kako bi koristile i upravljale svojim razvojnim potencijalima</p> <p align="center">Strategija regionalnog razvoja RH</p> <p>Strateški cilj 1: Smanjenje negativnih učinaka granica na razvoj županija jačanjem prekogranične suradnje</p> <p align="center">Strategija održivog razvitka RH</p> <p align="center">Strategija i program prostornog uređenja RH</p> <p align="center">Strategija gospodarenja otpadom u RH</p> <p>Nacionalna strategija za provedbu Okvirne konvencija UN-a o promjeni klime i Kyotskog protokola s planom djelovanja</p> <p align="center">Strategija približavanja EU u području zaštite okoliša</p> <p align="center">Strategija zaštite okoliša</p> <p align="center">Plan zaštite i poboljšanja kakvoće zraka u RH za razdoblje 2008.-2011.</p> <p align="center">Nacionalni planovi upravljanja vodama</p>
CILJ 2.	<p align="center">Nacionalno vijeće za konkurentnost</p>
Razvoj konkurentnog gospodarstva	<p>Razvoj inovativnosti i tehnologije</p> <p>Jačanje malih i srednjih poduzeća</p> <p>Regionalni razvoj i razvoj klastera</p> <p align="center">Strategija razvoja hrvatskog turizma do 2010.</p>
CILJ 3.	<p align="center">Nacionalno vijeće za konkurentnost</p> <p>Obrazovanje za rast i razvoj</p> <p align="center">Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005.-2010.</p> <p align="center">Strategija i akcijski plan obrazovanja odraslih</p> <p align="center">Znanstvena i tehnologijska politika Republike Hrvatske 2006.-2010.</p> <p align="center">Strategija razvitka zdravstva 2006.-2011.</p> <p align="center">Zajednički memorandum o prioritetima politike zapošljavanja RH</p> <p align="center">Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010.</p> <p align="center">Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013.</p> <p align="center">Zajednički memorandum o socijal. uključivanju RH 2007.</p> <p align="center">Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava</p>

USKLAĐENOST CILJEVA ŽRS OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE SA DUNAVSKOM STRATEGIJOM I CILJEVIMA EU

OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA	DUNAVSKA STRATEGIJA	CILJEVI EU
<p>CILJ 1. Održivi razvoj i unaprjeđenje prostora</p>	<p align="center">Dunavska strategija</p> <p><i>Prioritetno područje A)</i> Povezivanje dunavske regije</p> <p><i>Prioritetno područje B)</i> Zaštita okoliša u dunavskoj regiji</p>	<p align="center">Ciljevi Pretpristupnih fondova</p> <p>Regionalna i prekogranična suradnja</p> <p>Regionalni razvoj Ruralni razvoj</p> <p align="center">Europa 2020.</p> <p>Sustainable growth - gospodarstvo utemeljeno na većoj efikasnosti iskorištavanja resursa, konkurentnije i "zelenije"</p> <p align="center">Horizontalni ciljevi</p> <p>Održivo upravljanje okolišem</p>
<p>CILJ 2. Razvoj konkurentnog gospodarstva</p>	<p align="center">Dunavska strategija</p> <p><i>Prioritetno područje A)</i> Povezivanje dunavske regije</p> <p><i>Prioritetno područje C)</i> Izgradnja blagostanja u dunavskoj regiji</p>	<p align="center">Ciljevi Pretpristupnih fondova</p> <p>Regionalna i prekogranična suradnja</p> <p>Regionalni razvoj Ruralni razvoj</p> <p align="center">EUROPA 2020.</p> <p>Inclusive growth - gospodarstvo s visokom stopom zaposlenosti koje osigurava ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju</p> <p align="center">Horizontalni ciljevi</p> <p>Nastavak privatno-javnog partnerstva i učinkovite demokracije</p>
<p>CILJ 3. Razvoj ljudskih resursa i kvalitetno zadovoljavanje javnih potreba građana</p>	<p align="center">Dunavska strategija</p> <p><i>Prioritetno područje C)</i> Izgradnja blagostanja u dunavskoj regiji</p> <p><i>Prioritetno područje D)</i> Jačanje dunavske regije</p>	<p align="center">Ciljevi Pretpristupnih fondova</p> <p>Pomoć u tranziciji i jačanje institucija</p> <p>Razvoj ljudskih potencijala</p> <p align="center">EUROPA 2020.</p> <p>Smart growth - Gospodarstvo utemeljeno na znanju</p> <p align="center">Horizontalni ciljevi</p> <p>Razvoj informacijskog društva Unaprjeđenje upravljanja razvojem</p>

VII. PRIORITETI I MJERE

Kao konkretizacija vizije, utvrđena su sljedeća tri strateška cilja jednake važnosti:

1. **Održivi razvoj i unaprjeđenje prostora**
2. **Razvoj konkurentnog gospodarstva**
3. **Razvoj ljudskih resursa i kvalitetno zadovoljavanje javnih potreba građana.**

STRATEŠKI CILJ	PRIORITETI	MJERE
CILJ 1. Održivi razvoj i unaprjeđenje prostora	1.1. Održivo gospodarenje prostorom	1.1.1. Unaprjeđenje sustava održivog gospodarenja prostorom 1.1.2. Unaprjeđenje sustava prostornog uređenja i gradnje na načelima održivog razvitka 1.1.3. Poticanje korištenja prostora temeljenog na sveobuhvatnom upravljanju prostorom 1.1.4. Poticanje funkcionalnog osposobljavanja naselja i iskorištavanja njihovog unutarnjeg potencijala 1.1.5. Revitalizacija zapuštenih urbanih zemljišta i sanacija industrijskih zona s ugašenim proizvodnjama 1.1.6. Uspostava i unaprjeđenje informacijskog sustava prostornog uređenja baziranog na GIS tehnologijama
	1.2. Razminiranje	1.2.1. Razminiranje sukladno prioritetima humanog razminiranja (Plan HCR-a 2009.-2011., i godišnji planovi razminiranja OBŽ-a)
	1.3. Unaprjeđenje sustava zaštite okoliša i poboljšanje kakvoće okoliša	1.3.1. Unaprjeđenje sustava praćenja kakvoće okoliša 1.3.2. Izgradnja cjelovitog sustava gospodarenja otpadom 1.3.3. Poboljšanje sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda 1.3.4. Stvaranje programa i potpora za korištenje obnovljivih izvora energije 1.3.5. Unaprjeđenje sustava obrane od poplava i tuče 1.3.6. Zaštita tla i vodnih resursa 1.3.7. Sanacija onečišćenih tala 1.3.8. Edukacija za okoliš
	1.4. Razvoj infrastrukturnih sustava	1.4.1. Izgradnja i unaprjeđenje sustava prometne infrastrukture 1.4.1.1. Izgradnja i unaprjeđenje cestovne infrastrukture uvažavajući međunarodne i međuregionalne prometne pravce kao i potrebe stanovništva i gospodarstva 1.4.1.2. Izgradnja i unaprjeđenje postojeće i izgradnja nove željezničke infrastrukture kao održivog i ekonomičnog transporta 1.4.1.3. Izgradnja i unaprjeđenje riječnog prometa i revalorizacija Drave i Dunava kao međunarodnih ruta, rekonstrukcijom postojeće i izgradnjom nove lučke infrastrukture u svrhu razvoja gospodarstva

		<p>1.4.1.4. Izgradnja i unaprjeđenje zračnog prometa i zračne luke Osijek u svrhu prometa robe i putnika</p> <p>1.4.1.5. Izgradnja i unaprjeđenje gradskog i međugradskog javnog prometa uz uvažavanje potreba građana Županije (osobito održivih načina transporta kao tramvaj, željeznica i dr.)</p> <p>1.4.2. Izgradnja i unaprjeđenje sustava vodoopskrbe i odvodnje</p> <p>1.4.3. Izgradnja i unaprjeđenje sustava za navodnjavanje i melioracijsku odvodnju</p> <p>1.4.4. Izgradnja i unaprjeđenje akumulacija kao višenamjenskih građevina (VHS Osijek i dr.)</p> <p>1.4.5. Razvoj društvene infrastrukture (objekti javne namjene)</p> <p>1.4.6. Izgradnja i unaprjeđenje sustava elektroničke komunikacijske mreže za prijenos podataka, govora, videa itd.</p>
	<p>1.5. Osiguranje pouzdane i kvalitetne opskrbe energijom uz smanjivanje negativnih utjecaja na okoliš i društvo</p>	<p>1.5.1. Povećanje udjela obnovljive energije</p> <p>1.5.2. Smanjenje broja kućanstava koji nemaju pristup električnoj energiji</p> <p>1.5.3. Plinifikacija</p> <p>1.5.4. Promoviranje i poticanje poboljšanja energetske učinkovitosti</p> <p>1.5.5. Povećanje uporabe geotermalne energije</p> <p>1.5.6. Izgradnja i unaprjeđenje prometnog sustava u smjeru održivog razvitka</p>
<p>CILJ 2. Razvoj konkurentnog gospodarstva</p>	<p>2.1. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva i poticanje ulaganja</p>	<p>2.1.1. Definiranje i provedba sustavnih mjera potpore razvoju gospodarstva temeljenog na inovacijama i znanju:</p> <p>2.1.1.1. potpore ulaganjima u nove tehnologije</p> <p>2.1.1.2. potpore inovatorstvu</p> <p>2.1.1.3. potpore jačanja konkurentnosti na temeljima znanja i suradnje sa znanstvenim institucijama</p> <p>2.1.2. Definiranje i provedba sustavnih mjera potpore poduzetnicima:</p> <p>2.1.2.1. potpore edukacijama za potrebe poduzetnika</p> <p>2.1.2.2. potpore izvoznima i tvrtkama s potencijalom izvoza</p> <p>2.1.2.3. potpore gospodarskim subjektima koji mogu izaći iz poteškoća temeljem programa restrukturiranja</p> <p>2.1.2.4. potpore gospodarskim subjektima koji imaju interesa za revitalizaciju tradicionalnih industrija Županije</p> <p>2.1.2.5. potpore obrtima</p> <p>2.1.3. Poticanje stvaranja financijskog okruženja za razvoj poduzetničke aktivnosti</p> <p>2.1.3.1. financijske potpore kreditiranju malog i srednjeg poduzetništva</p> <p>2.1.3.2. potpore putem jamstvenih fondova</p> <p>2.1.4. Sustavan razvoj gospodarenja zonama i izgradnja poduzetničke infrastrukture</p> <p>2.1.4.1. Podrška uspostavi novih gospodarskih zona i maksimalno angažiranje prostora postojećih zona</p>

		<p>2.1.4.2. potpore institucijama koje pružaju stručnu pomoć malom i srednjem poduzetništvu</p> <p>2.1.4.3. stručna i tehnička pomoć poduzetnicima u izradi projekata, investicijskih elaborata, studija izvodivosti i dr.</p> <p>2.1.4.4. potpore poslovnom povezivanju</p> <p>2.1.5. Sustavno privlačenje i praćenje ulagača na području Županije</p> <p>2.1.5.1. razvoj poticajne lokalne fiskalne politike prema ulagačima</p> <p>2.1.5.2. programi promocije Županije za privlačenje ulaganja (brownfield i greenfield)</p>
	2.2. Razvoj konkurentne poljoprivrede	<p>2.2.1. Definiranje i provedba sustavnih mjera razvoja poljoprivrede:</p> <ul style="list-style-type: none"> - biljna proizvodnja - stočarska proizvodnja - ekološko-integralna proizvodnja - modernizacija poljoprivredne proizvodnje (primjena novih tehnologija i znanja) - klasifikacija poljoprivrednih površina (ispitivanje kakvoće tla) i usmjeravanje na optimalne izbore poljoprivrednih kultura - gospodarenje poljoprivrednim zemljištem (navodnjavanje, odvodnja, okrupnjavanje, klusterizacija) - pakiranje i skladištenje (hladnjače) <p>2.2.2. Okrupnjavanje zemljišta</p> <p>2.2.3. Povećanje konkurentnosti komercijalnih poljoprivrednih proizvođača kroz edukaciju i prezentiranje znanstvenih istraživanja i dostignuća</p> <p>2.2.4. Unaprjeđenje poslovanja (proizvodnje, skladištenja, prerade i plasmana poljoprivrednih proizvoda) malih poljoprivrednih proizvođača kroz zadruge, klastere i dr.</p> <p>2.2.5. Vrednovanje i unaprjeđenje proizvodnje autohtonih proizvoda</p>
	2.3. Razvoj ruralnog prostora	<p>2.3.1. Stvaranje sustava podrške Lokalnim akcijskim grupama i provedba LEADER pristupa</p> <p>2.3.2. Poticanje diverzifikacije gospodarskih aktivnosti u ruralnim područjima</p> <p>2.3.3. Poticanje integriranog ruralnog razvoja (gospodarski, socijalni, kulturni i ostali aspekti življenja u ruralnom prostoru)</p> <p>2.3.4. Razvoj i očuvanje tradicijskih obrta</p> <p>2.3.5. Izgradnja i unaprjeđenje vinskih cesta</p>
	2.4. Poticanje razvoja i primjene visokih tehnologija i inovacija, te prijenosa znanja sa znanstveno-istraživačkog na poslovni sektor	<p>2.4.1. Poticanje povezivanja gospodarstva, znanstvenih i razvojnih institucija u cilju institucionalne potpore kroz savjetodavnu, konzultantsku i tehničku pomoć u primjeni inovacija i novih tehnologija.</p> <p>2.4.2. Razvoj tehnoloških parkova i poduzetničkih inkubatora za poduzetništvo koje primjenjuje inovacije i nove tehnologije s visokom razinom dodane vrijednosti</p> <p>2.4.3. Razvoj i primjena informatičke tehnologije u izgradnji informacijskih sustava</p>

	2.5. Razvoj kontinentalnog turizma	<p>2.5.1. Objedinjavanje i unaprjeđenje turističke ponude</p> <p>2.5.2. Očuvanje prirodne i kulturne baštine i tradicije u funkciji razvitka</p> <p>2.5.3. Unaprjeđenje znanja i vještina ljudskih resursa u turizmu</p> <p>2.5.4. Razvoj turističkih proizvoda i usluga i podizanje njihova standarda</p> <p>2.5.5. Promocija turističkih potencijala Županije</p> <p>2.5.6. Razvoj svih oblika kontinentalnog turizma s naglaskom na ruralni</p>
CILJ 3. Razvoj ljudskih resursa i kvalitetno zadovoljavanje javnih potreba građana	3.1. Podizanje razine zaposlenosti	<p>3.1.1. Unaprjeđenje zapošljavanja na županijskoj razini</p> <p>3.1.2. Razvoj lokalnog tržišta rada</p> <p>3.1.3. Poticanje socijalnog zapošljavanja</p> <p>3.1.4. Razvoj zapošljavanja teško zapošljivih društvenih skupina (mladi, žene, osobe s invaliditetom i dr.)</p>
	3.2. Razvoj ljudskih resursa	<p>3.2.1. Unaprjeđenje predškolskog, osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja</p> <p>3.2.2. Razvoj visokog obrazovanja i specijalističkog usavršavanja</p> <p>3.2.3. Jačanje znanstveno-istraživačkih institucija i poticanje istraživanja</p> <p>3.2.4. Razvoj i prilagodba obrazovnog sustava sukladno potrebama gospodarstva</p> <p>3.2.5. Stvaranje uvjeta za cjeloživotno učenje</p> <p>3.2.6. Poticanje rasta broja stanovnika RH</p> <p>3.2.7. Potpora aktivnostima koje pridonose poboljšanju kvalitete života mladih kao i jačanju njihove uloge u društvu</p>
	3.3. Jačanje razvojnih kapaciteta	<p>3.3.1. Razvoj institucionalnih kapaciteta u JLPRS</p> <p>3.3.2. Stručno jačanje razvojnih subjekata</p> <p>3.3.3. Poticanje međusektorske, međuopćinske, međužupanijske i međunarodne suradnje i promicanje primjera dobre prakse</p>
	3.4. Razvoj civilnog društva i građanskih inicijativa	<p>3.4.1. Unaprjeđenje postojećih institucionalnih mehanizama za suradnju i koordinaciju između tijela JLPRS i civilnog društva</p> <p>3.4.2. Razvoj organizacija civilnog društva te stvaranje sustava financijske potpore za korištenje EU fondova (predfinanciranje, sufinanciranje)</p> <p>3.4.3. Poticanje socijalnog poduzetništva, društveno-odgovornog ponašanja i poslovanja</p> <p>3.4.4. Unaprjeđenje zaštite ljudskih prava i prava pojedinaca i promicanje rasne, spolne i druge jednakosti</p>
	3.5. Stvaranje preduvjeta za dostupno cjeloživotno obrazovanje svih građana	<p>3.5.1. Razvoj preduvjeta za cjeloživotno obrazovanje građana</p> <p>3.5.2. Razvoj programa izvaninstitucionalnog obrazovanja</p> <p>3.5.3. Jačanje informiranja građana o mogućnostima cjeloživotnog obrazovanja</p>

	3.6. Podizanje razine usluga u zdravstvu	<p>3.6.1. Unaprjeđenje uvjeta i kvalitete rada te dostupnosti usluga u zdravstvenoj djelatnosti</p> <p>3.6.2. Promicanje zdravog načina života</p> <p>3.6.3. Prevencija, rano otkrivanje, liječenje i rehabilitacija bolesti koje su prepoznate kao županijski prioriteti (i kampanje koje ih prate)</p> <p>3.6.4. Unaprjeđenje zdravstvene zaštite djece, osoba s invaliditetom, starijih osoba, socijalno ugroženih građana i sportaša</p> <p>3.6.5. Razvoj institucionalnih i izvaninstitucionalnih oblika pružanja zdravstvenih usluga</p>
	3.7. Podizanje razine usluga u sustavu socijalne skrbi	<p>3.7.1. Unaprjeđenje uvjeta i kvalitete rada u sustavu socijalne skrbi</p> <p>3.7.2. Razvoj novih modela organiziranja ustanova socijalne skrbi</p> <p>3.7.3. Razvoj izvaninstitucionalnih oblika pružanja usluga socijalne skrbi</p>
	3.8. Stvaranje preduvjeta za kvalitetnu provedbu programa kulture, športa i tehničke kulture	<p>3.8.1. Poticanje uključenosti građana u programe kulture, tehničke kulture i športa</p> <p>3.8.2. Poticanje programa i aktivnosti kojima se diverzificira korištenje postojećih resursa u kulturi, športu i tehničkoj kulturi</p> <p>3.8.3. Podizanje standarda kulturnih, športskih i programa tehničke kulture</p>

VIII. POLITIKA ŽUPANIJE PREMA POSEBNIM PODRUČJIMA

1. POSEBNA PODRUČJA OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE

Unatoč postojanju područja koja su pod posebnom državnom skrbi, miniranih područja, kao i onih s niskim indeksom razvijenosti, Osječko-baranjska županija ih drži ne manje relevantnim u pogledu budućeg razvoja.

1.1. Područja posebne državne skrbi i nerazvijena područja

Zakonom o područjima posebne državne skrbi utvrđuju se područja PPDS-a kao i poticajne mjere za njihovu obnovu i razvitak¹³⁹. Područja posebne državne skrbi zemljopisno su različita područja, koja uz zemljopisne dijele još i neke druge razlike. Zajedničko obilježje svih tih područja je značajno razvojno zaostajanje za ostalim dijelovima Hrvatske.

Područja posebne državne skrbi određuju se u tri skupine: prva i druga skupina prema okolnostima nastalih kao posljedica agresije na RH, a treća skupina utvrđena je prema tri kriterija: kriteriju ekonomske razvijenosti, kriteriju strukturnih poteškoća i demografskom kriteriju. Zaostajanje u gospodarskom, socijalnom, demografskom i ukupnom razvoju područja posebne državne skrbi rezultat je mnogobrojnih čimbenika i njihovog vrlo složenog međusobnog utjecaja. Ratna razaranja i snažne socijalne i gospodarske posljedice okupiranosti od presudnog su utjecaja.

Osječko-baranjska županija je svojim većim dijelom kategorizirana kao Područje posebne državne skrbi (PPDS). U prvoj skupini¹⁴⁰ nalaze se: Antunovac, Beli Manastir, Bilje, Čeminac, Darda, Draž, Erdut, Ernestinovo, Jagodnjak, Kneževi Vinogradi, Petlovac, Popovac, Šodolovci. Prvoj skupini pripada i područje grada Osijeka (10%) - naselja Klisa, Nemetin, Sarvaš i Tenja. U trećoj skupini nalaze se: Levanjska Varoš, Podgorač, Podravska Moslavina, Punitovci, Satnica Đakovačka, Semeljci, Trnava, Vladislavci.

Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva pripremi je, a Vlada usvojila Uredbu o **indeksu razvijenosti**.¹⁴¹ U skladu sa člankom 24., jedinice područne (regionalne) samouprave razvrstavaju se prema indeksu razvijenosti u 4 skupine¹⁴².

¹³⁹ Narodne novine broj 86/08. - Područja posebne državne skrbi utvrđuju se radi postizanja što ravnomjernijeg razvitka svih područja RH, poticanja gospodarskog i demografskog napretka, završetak programa obnove, povratka prijeratnog stanovništva i trajnog stambenog zbrinjavanja.

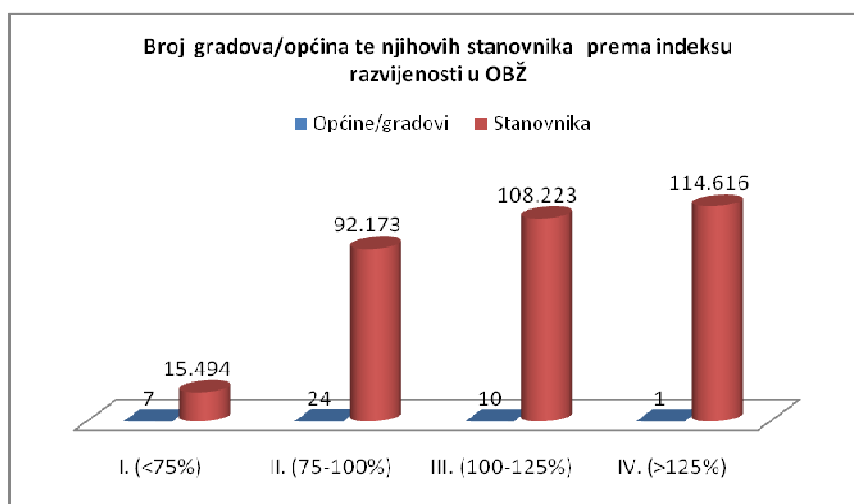
¹⁴⁰ Prvoj skupini pripadaju područja gradova i općina koja su bila okupirana tijekom Domovinskog rata i nalaze se neposredno uz državnu granicu, a gradsko odnosno općinsko središte nije udaljeno od granice više od 15 km zračne linije i nema više od 5.000 stanovnika prema popisu stanovništva iz 1991. g., te područja općina i gradova hrvatskog Podunavlja

¹⁴¹ Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti iz članka 27. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske objavljena je u "Narodnim novinama" br. 89/10 te na web stranicama [Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva](#).

¹⁴² **I.** skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 75% prosjeka Republike Hrvatske; **II.** skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 75% i 100% prosjeka Republike Hrvatske; **III.** skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 100% i 125% prosjeka Republike Hrvatske; **IV.** skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti veća od 125% prosjeka Republike Hrvatske;

Osječko-baranjska županija kao jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti spada u prvu kategoriju. U I. skupinu jedinica lokalne samouprave spadaju općine: Drenje, Jagodnjak, Levanjska Varoš, Podgorač, Podravska Moslavina, Šodolovci i Trnava. U II. skupinu jedinica lokalne samouprave spadaju: Belišće, Bizovac, Čeminac, Darda, Donja Motičina, Draž, Erdut, Feričanci, Gorjani, Kneževi Vinogradi, Koška, Magadenovac, Marijanci, Petlovac, Popovac, Punitovci, Satnica Đakovačka, Semeljci, Strizivojna, Viljevo, Viškovci i Vladislavci. U III. skupinu jedinica lokalne samouprave spadaju: Beli Manastir, Bilje, Čepin, Donji Miholjac, Đakovo, Ernestinovo, Našice, Petrijevci i Valpovo. U IV. skupinu jedinica lokalne samouprave spada Grad Osijek.

Grafikon 24. Pregled broja jedinica lokalne samouprave na području OBŽ i njima pripadajućeg broja stanovnika prema indeksu razvijenosti

Nadalje, Europska unija ne poznaje i ne priznaje propise kakav je naš Zakon o područjima od posebne državne skrbi i Zakon o brdsko-planinskim područjima, koje je Hrvatska donijela da bi se pomoglo stanovnicima područja uništenim ratom ili regijama s otežanim uvjetima života.

1.2. Minirana područja

U Republici Hrvatskoj na početku 2010. godine bilo 887,65 km² minski sumnjivih površina. Ukupna površina minski sumnjivih područja u Osječko-baranjskoj županiji je 162,14 km² (stanje na dan 30.11.2010. godine je 146,6 km²) ili 18,6% ukupnih miniranih površina RH.¹⁴³

Budući da je razminiranje iznimno spor i skup proces, problem mina u Osječko-baranjskoj županiji, utječe na sva područja života¹⁴⁴. Jedinice lokalne samouprave koje su zagađene minama, u suradnji s Agencijom za razvoj Osječko-baranjske županije kao koordinatorom i Hrvatskim centrom za razminiranje nastoje što prije sanirati takvo stanje, jer je to preduvjet procesa gospodarskog razvitka tih područja. Tablica 40. daje pregled površine svih miniranih područja u RH po županijama.

¹⁴³ Prema podacima Hrvatskog centra za razminiranje iz prosinca 2009. godine u minskim poljima nalazilo 23 662 komada mina;

¹⁴⁴ U bazi podataka minskih nesreća i žrtava na području Osječko-baranjske županije evidentirano je 215 žrtava od čega 38 smrtno stradalih te 121 s težim tjelesnim ozljedama

Tablica 40. Veličina MSP-a i raspored po županijama

Rb.	Županija	Površina MSP-a županije (km ²)	Odnos MSP-a županije u odnosu na MSP države (%)
1	Ličko-senjska	178,24	20,07
2	Osječko-baranjska	162,14	18,26
3	Sisačko-moslavačka	151,67	17,08
4	Karlovačka	78,65	8,86
5	Vukovarsko-srijemska	56,44	6,35
6	Zadarska	65,26	7,35
7	Požeško-slavonska	61,34	6,91
8	Šibensko-kninska	55,09	6,20
9	Brodsko-posavska	31,38	3,53
10	Splitsko-dalmatinska	27,22	3,06
11	Virovitičko-podravska	13,62	1,53
12	Dubrovačko-neretvanska	6,56	0,73
Ukupno:		887 km²	100 %

Izvor: HCR

Dinamika razminiranja minski sumnjivih područja na području OBŽ za razdoblje 1998.-2009. prikazana je u Prilogu 50.

2. POLITIKA RAZVOJA POSEBNIH PODRUČJA

Na području Osječko baranjske županije, prethodno kategorizirane JLS kao područja posebne državne skrbi i novodefinirana područja razvrstana po indeksu razvijenosti morat će se redefinirati i uskladiti u smislu definiranja razvojnih ciljeva. Pored definiranih prioriteta i razvojnih ciljeva Osječko-baranjske županije, potrebno je i posebno voditi računa o dodatnim mjerama koje će doprinijeti ujednačenom razvoju svih područja na teritoriju Osječko baranjske županije. Potrebno je iznaći model koji angažira sve ključne sektore koji će u najkraćem mogućem roku doprinijeti razvoju, a koji će:

- podići opću razinu razvijenosti na području OBŽ-a (povećanje ukupne zaposlenosti i kvalitete života);
- povećati dinamiku ukupnog razvoja, a posebno gospodarski razvoj
- Poticati gospodarstvo utemeljeno na poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji, kao i razvoj ruralnog turizma po principu "generalnog proizvoda" (eko proizvodi, meso i mesne prerađevine, vino, smještaj)
- Utjecati na uspostavljanje razvojne ravnoteže svih područja Županije i uspostaviti partnersku /razvojnu /multidisciplinarnu suradnju s lokalnim i regionalnim jedinicama i unutar Hrvatske i u regiji/prekogranichnoj suradnji
- Aktivno sudjelovati u gradnji komunalne infrastrukture, te prometne povezanosti unutar županije i prema van/prema usuglašenim kriterijima
- Voditi računa o načelima održivog razvoja uz korištenje svih postojećih i razvijanje novih resursa.

Ciljevi razvoja ključnih sektora:

- Razvoj industrije temeljen na postojećim prirodnim resursima područja
- Učiniti poljoprivredu prepoznatljivom, posebno u segmentu zdrave hrane uz naznaku geografskog porijekla
- U sektoru usluga, ključnu ulogu treba imati turizam (ugostiteljske usluge, smještaj, prateći uslužni sadržaji)
- Mala i srednja poduzeća trebaju postati vodeći oblik poslovanja
- Poboljšati/strateški multidisciplinarno povezati velika poduzeća koji imaju neposredan učinak na razvoj gospodarstva
- Povećati ukupnu uspješnost i organizaciju poslovanja (gospodarstvo i javna potrošnja)
- Osposobiti/otvoriti/unaprijediti gospodarske i poslovne zone na rubu gradova, ali i šireg područja
- Razvijati ljudske resurse kroz uspostavljanje razvojnih timova /poduzetničkih centara/ razvojnih agencija
- Podići razinu zdravstvene i socijalne skrbi (posebno starijeg stanovništva)
- Voditi računa o očuvanju okoliša/provoditi propise za postizanje standarda kakvoće okoliša.

Razlozi za odabir ciljeva proizlaze iz postojeće temeljne analize, kao i sugestija dobivenih prilikom zajedničkih sastanaka s predstavnicima svih 42 JLS-e, različitih sektorskih grupa, kao i privatnog sektora.

Stanje:

- Zabrinjavajuća starosna struktura i napuštanje ruralnih područja - povratak u prijeratna područja se nije ostvario u očekivanom broju - vratilo se uglavnom starije stanovništvo, a mladi ljudi koji su dostigli određeni stupanj srednje/više/visoke stručne spreme odlaze u urbana područja.
- Kriza gospodarstva - na svim područjima - nema vidljivog napretka u posljednjih godinu dana, prvi korak bi trebao biti reaktiviranje postojećih gospodarskih subjekata koliko god je to moguće, pa tek onda aktiviranje novih.
- Nema sustavnog monitoringa provedbe Zakona o područjima od posebne državne skrbi, a duga administrativna procedura poticaju razvoja poduzetništva ne pridonosi razvoju gospodarstva. (Neriješeni vlasnički odnosi, nepotpuno provedena privatizacija i denacionalizacija, usitnjenost posjeda, nemogućnost privremenog zakupa i korištenja poljoprivrednog, a neobrađenog zemljišta itd..).
- Odvojenost od gospodarskih i društvenih tokova - neadekvatan kadrovski potencijal trenutno uposlenih u JLS-ima - relativno siromašna kvalifikacijska struktura (prisutan visok stupanj socijalne i stranačke komponente). Razne neformalne edukacije i informiranje se odvijaju u urbanim i "urbanijim" područjima.
- Nerealna očekivanja da će "netko drugi" (OBŽ ili država) riješiti postojeće probleme kako ekonomske, tako i svih ostalih aspekata života.
- Velik broj udruga egzistira samo zahvaljujući tome što su naslonjene na lokalni proračun, nema kriterija dodjele sredstava, nema sustavnog praćenja tijeka novca niti potrošnje odobrenih sredstava (Udruge = teret na proračun).
- Izrazito prisutni socijalni problemi kod mlađe populacije stanovništva (nezaposlenost, nedostatak vlastite inicijative, apatija, sve prisutniji alkohol...).
- Neadekvatno upravljanje razvojem - preslaba je lokalna administracija, nema financijskih resursa, često nema formalnih ovlaštenja za rješavanje ključnih problema (pitanje nadležnosti). Nisu izgrađene strukture i mehanizmi učinkovite komunikacije i operativnog djelovanja.
- Jedno od razvojnih ograničenja je i neadekvatno gospodarenje otpadom i nedovoljno razvijena infrastruktura odvodnje.
- Slabo razvijena mreža javnog prijevoza.

Zakonom o područjima posebne državne skrbi obuhvaćena su približno ista područja kao i Zakonom o obnovi (dodatne poticajne mjere i povlastice za obnovu i razvoj gospodarstva na tim prostorima).

Ovim Zakonom predviđene su određene mjere:

- mjere poticaja naseljavanja područja posebne državne skrbi dodjelom kuća i stanova
- povlastice pri oporezivanju dobiti
- povlastice pri oporezivanju dohotka
- povlastice pri oporezivanju prometa nekretninama
- povlastice pri oporezivanju nasljedstva i darovanja
- carinske povlastice
- povlastice vezane za plaće u državnim tijelima i javnim službama
- povlastice vezane za služnost plodouživanja poljoprivrednog zemljišta bez naknade i to na vrijeme do 30 godina
- povlastice kod kupnje i darovanja državnog poljoprivrednog zemljišta
- povlastice pri zakupu poljoprivrednog zemljišta.

Unatrag pet godina nema očekivanog rezultata u smislu obnove i razvoja gospodarstva, ali se dogodilo da se povlastice koriste u smislu registracije poslovnih subjekata, prijave prebivališta, korištenja poreznih olakšica itd.

Preporuke za daljnje aktivnosti u PPDS-u:

- Povezivanje/koordiniranje aktivnosti koje potiču razvoj industrije i poljoprivrede
- Povezivanje/koordiniranje aktivnosti vezanih uz razvoj poljoprivrede i industrije sa sektorima trgovine,
- Povezivanje/koordiniranje aktivnosti koje potiču razvoj turizma, ugostiteljstva i prometa
- Poticanje razvoja "generalnog proizvoda" (vino; meso i mesne prerađevine - kulen)
- Stalna komunikacija sa razvojnim institucijama (Razvojne agencije, Poduzetnički centri)
- Koordinacija u smislu organizacije i racionalizacije prostora poslovnih zona
- Ulaganje u ljude i ljudske potencijale kao najvažnijoj aktivnosti u razvojnim planovima u smislu zadržavanja stanovništva na postojećem prostoru.

Jedno od temeljnih ograničenja razvoja PPDS-a vezano je uz osiguranje stabilnih izvora financiranja:

1. Izvori financiranja djelatnosti službi i odjela lokalne samouprave
2. Sudjelovanje u financiranju sa nacionalne razine (sudjelovanje u kapitalnim ulaganjima i financiranja prioriternih projekata)
3. Posebni programi financiranja razvoja od strane državnih institucija i jedinica lokalne samouprave
4. Financijske institucije ili sustav poslovnih banaka (uz poticajne i prihvatljive kamate)
5. Programi financiranja razvoja od strane međunarodnih organizacija i institucija (IPA program, Fondovi Zajednice)
6. Proces privatizacije još uvijek nije dovršen u potpunosti i o tome se može razmišljati kao o potencijalnom izvoru financiranja
7. Izravna strana ulaganja ili zasnivanje partnerstva sa pokretanju odgovarajućih poslovnih projekata (uz uvjet da se domaći subjekti adekvatno pripreme za prihvatanje takvih vrsta ulaganja - smanjenje administrativnih barijera koje sprječavaju bržu i efikasniju realizaciju stranih ulaganja).

IX. FINANCIJSKI PLAN

Strateškim planom definiraju se pravci djelovanja, dok se Proračunom definiraju programi, potprogrami i projekti te osiguravaju sredstva za provedbu istih. Budući da je strateški plan nemoguće provesti bez sredstava, programe u proračunu bilo je potrebno povezati s ciljevima iz Županijske razvojne strategije. Sredstva dobivena iz fondova EU i programi koji se iz istih financiraju, sastavni su dio Proračuna Osječko-baranjske županije. U narednom razdoblju ta će sredstva imati sve značajniji udio u financiranju javnih potreba, zbog čega ih trebamo promatrati cjelovito s dijelom koji se financira iz izvornih proračunskih prihoda. Uz navedena sredstva, moguće je koristiti i sve druge raspoložive izvore financiranja drugih razvojnih institucija, te sredstva od zaduživanja Proračuna.

Mjere i prioriteti razrađeni u poglavlju VII. bit će uvršteni u Proračun Osječko-baranjske županije sukladno raspoloživim sredstvima, i to za tekuću godinu na trećoj razini računskog plana proračuna, a projekcije za naredne dvije godine na drugoj razini. U financijskom planu prioriteti će biti razvrstani u programe, potprograme i projekte, uz koje će biti navedeni i izvori financiranja.

Sve promjene u odnosu na financijski plan ažurirat će se i u Akcijskom planu. Financijski okvir mjera će se svake godine nadopunjavati financijskim iznosima koji će se usklađivati s Proračunima Osječko-baranjske županije.

STRATEŠKI CILJ	PRIORITETI	MJERE	Proračun OBŽ za 2011.g.	
			Stavka	Iznos u kn
CILJ 1. Održivi razvoj i unaprjeđenje prostora	1.1.Održivo gospodarenje prostorom	1.1.1. Unaprjeđenje sustava održivog gospodarenja prostorom	Program: Prostorno uređenje Program: Prostorno planiranje	120.000
		1.1.2. Unaprjeđenje sustava prostornog uređenja i gradnje na načelima održivog razvitka		841.876
		1.1.3. Poticanje korištenja prostora temeljenog na sveobuhvatnom upravljanju prostorom		
		1.1.4. Poticanje funkcionalnog osposobljavanja naselja i iskorištavanja njihovog unutarnjeg potencijala		
		1.1.5. Potpore revitalizaciji zapuštenih urbanih zemljišta i sanacija industrijskih zona s ugašenim proizvodnjama		
		1.1.6. Uspostava i unaprjeđenje informacijskog sustava prostornog uređenja baziranog na GIS tehnologijama	Potprogram: GIS OBŽ	1.070.000
	1.2. Razminiranje	1.2.1. Razminiranje sukladno prioritetima humanog razminiranja (Plan HCR-a 2009-2011, i godišnji planovi razminiranja OBŽ-a)	Projekt: Razminiranje lovišta i unaprjeđenje infrastrukture	100.000,00
	1.3. Unaprjeđenje sustava zaštite okoliša i poboljšanje kakvoće okoliša	1.3.1. Unaprjeđenje sustava praćenja kakvoće okoliša	Program: Zaštita okoliša	6.120.000
		1.3.2. Izgradnja cjelovitog sustava gospodarenja otpadom	Potprogram: Zbrinjavanje otpada Projekt: EKOS d.o.o. za gospodarenje otpadom	6.000.000 5.950.000
		1.3.3. Poboljšanje sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda		609.620
		1.3.4. Stvaranje programa i potpora za korištenje obnovljivih izvora energije	Program: Zaštita prirode	
		1.3.5. Unaprjeđenje sustava obrane od poplava i tuče		
		1.3.6. Potpore zaštiti tla i vodnih resursa		
		1.3.7. Potpore sanaciji onečišćenih tala		
		1.3.8. Potpore edukaciji za okoliš		

	1.5. Osiguranje pouzdane i kvalitetne opskrbe energijom uz smanjivanje negativnih utjecaja na okoliš i društvo	1.5.1. Povećanje udjela obnovljive energije 1.5.2. Smanjenje broja kućanstava koji nemaju pristup električnoj energiji 1.5.3. Plinifikacija 1.5.4. Promoviranje i poticanje poboljšanja energetske učinkovitosti 1.5.5. Povećanje uporabe geotermalne energije 1.5.6. Izgradnja i unaprjeđenje prometnog sustava u smjeru održivog razvitka		
CILJ 2. Razvoj konkurentnog gospodarstva	2.1. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva i poticanje ulaganja	2.1.1. Definiranje i provedba sustavnih mjera potpore razvoju gospodarstva temeljenog na inovacijama i znanju: 2.1.1.1. potpore ulaganjima u nove tehnologije 2.1.1.2. potpore inovatorstvu 2.1.1.3. potpore jačanja konkurentnosti na temeljima znanja i suradnje sa znanstvenim institucijama 2.1.2. Definiranje i provedba sustavnih mjera potpore poduzetnicima: 2.1.2.1. potpore edukacijama za potrebe poduzetnika 2.1.2.2. potpore izvoznicima i tvrtkama s potencijalom izvoza 2.1.2.3. potpore gospodarskim subjektima koji mogu izaći iz poteškoća temeljem programa restrukturiranja 2.1.2.4. potpore gospodarskim subjektima koji imaju interesa za revitalizaciju tradicionalnih industrija Županije 2.1.2.5. potpore obrtima 2.1.3. Poticanje stvaranja financijskog okruženja za razvoj poduzetničke aktivnosti 2.1.3.1. financijske potpore kreditiranju malog i srednjeg poduzetništva 2.1.3.2. potpore putem jamstvenih fondova	Program: Poticanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva Projekt: Poticanje inovacija i novih proizvoda Potprogram: Informiranje o programima poticanja poduzetništva i edukacija poduzetnika Projekt: Poticanja izvoznih programa Potprogram: Kreditiranje malog i srednjeg poduzetništva	10.665.000 70.000 260.000 25.000 8.500.000

		<p>2.1.4. Sustavan razvoj gospodarenja zonama i izgradnja poduzetničke infrastrukture</p> <p>2.1.4.1. Podrška uspostavi novih gospodarskih zona i maksimalno angažiranje prostora postojećih zona</p> <p>2.1.4.2. potpore institucijama koje pružaju stručnu pomoć malom i srednjem poduzetništvu</p> <p>2.1.4.3. stručna i tehnička pomoć poduzetnicima u izradi projekata, investicijskih elaborata, studija izvodivosti i dr.</p> <p>2.1.4.4. potpore poslovnom povezivanju</p> <p>2.1.5. Sustavno privlačenje i praćenje ulagača na području Županije</p> <p>2.1.5.1. razvoj poticajne lokalne fiskalne politike prema ulagačima</p> <p>2.1.5.2. programi promocije Županije za privlačenje ulaganja (brownfield i greenfield)</p>	<p>Program: Kapitalna ulaganja u gospodarstvo (zone malog gospodarstva)</p>	<p>750.000</p>
	<p>2.2. Razvoj konkurentne poljoprivrede</p>	<p>2.2.1. Definiranje i provedba sustavnih mjera razvoja poljoprivrede:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mjere poticanja biljne proizvodnje - mjere poticanja stočarske proizvodnje - mjere poticanja ekološko-integralne proizvodnja - modernizacija poljoprivredne proizvodnje (primjena novih tehnologija i znanja) - klasifikacija poljoprivrednih površina (ispitivanje kakvoće tla) i usmjeravanje na optimalne izbore poljoprivrednih kultura - programi gospodarenja poljoprivrednim zemljištem (navodnjavanje, odvodnja, okrupnjavanje, klusterizacija - potpore pakiranja i skladištenja (hladnjače) 	<p>Program: Kapitalne pomoći za razvoj poljoprivrede</p> <p>Potprogram: Poticanje biljne proizv. 1.560.000</p> <p>Potprogram: Poticanje stočarske pr. 1.700.000</p> <p>Program: Poticanje ekološke proizv. 100.000</p>	<p>3.650.000</p>

		<p>2.2.2. Programi okrupnjavanja zemljišta</p> <p>2.2.3. Povećanje konkurentnosti komercijalnih poljoprivrednih proizvođača kroz edukaciju i prezentiranje znanstvenih istraživanja i dostignuća</p> <p>2.2.4. Unaprjeđenje poslovanja (proizvodnje, skladištenja, prerade i plasmana poljoprivrednih proizvoda) malih poljoprivrednih proizvođača kroz zadruge, klastere i dr.</p> <p>2.2.5. Vrednovanje i unaprjeđenje proizvodnje autohtonih proizvoda</p>	<p>Program: Razvoj i unaprjeđenje poljoprivrede</p>	<p>11.345.000</p>
	<p>2.3. Razvoj ruralnog prostora</p>	<p>2.3.1. Stvaranje sustava podrške Lokalnim akcijskim grupama i provedba LEADER pristupa</p> <p>2.3.2. Poticanje diverzifikacije gospodarskih aktivnosti u ruralnim područjima</p> <p>2.3.3. Poticanje integriranog ruralnog razvoja (gospodarski, socijalni, kulturni i ostali aspekti življenja u ruralnom prostoru)</p> <p>2.3.4. Razvoj i očuvanje tradicijskih obrta</p> <p>2.3.5. Izgradnja i unaprjeđenje vinskih cesta</p>	<p>Program: Ruralni razvitak</p> <p>Projekt: Uređenje vinskih cesta</p>	<p>4.300.000</p> <p>200.000</p>
	<p>2.4. Poticanje razvoja i primjene visokih tehnologija i inovacija, te prijenosa znanja sa znanstveno-istraživačkog na poslovni sektor</p>	<p>2.4.1. Poticanje povezivanja gospodarstva, znanstvenih i razvojnih institucija u cilju institucionalne potpore kroz savjetodavnu, konzultantsku i tehničku pomoć u primjeni inovacija i novih tehnologija.</p> <p>2.4.2. Razvoj tehnoloških parkova i poduzetničkih inkubatora za poduzetništvo koje primjenjuje inovacije i nove tehnologije s visokom razinom dodane vrijednosti</p> <p>2.4.3. Razvoj i primjena informatičke tehnologije u izgradnji informacijskih sustava</p>		

	2.5. Razvoj kontinentalnog turizma	2.5.1. Objedinjavanje i unaprjeđenje turističke ponude 2.5.2. Očuvanje prirodne i kulturne baštine i tradicije u funkciji razvitka 2.5.3. Unaprjeđenje znanja i vještina ljudskih resursa u turizmu 2.5.4. Razvoj turističkih proizvoda i usluga i podizanje njihova standarda 2.5.5. Promocija turističkih potencijala Županije 2.5.6. Razvoj svih oblika kontinentalnog turizma s naglaskom na ruralni	Program: Unaprjeđenje turizma	470.000
CILJ 3. Razvoj ljudskih resursa i kvalitetno zadovoljavanje javnih potreba građana	3.1. Podizanje razine zaposlenosti	3.1.1. Poticanje zapošljavanja na županijskoj razini 3.1.2. Potpore razvoju lokalnog tržišta rada 3.1.3. Poticanje socijalnog zapošljavanja 3.1.4. Razvoj zapošljavanja teško zapošljivih društvenih skupina (mladi, žene, osobe s invaliditetom i dr.)	Projekt: Poticanje zapošljavanja	250.000
	3.2. Razvoj ljudskih resursa	3.2.1. Unaprjeđenje predškolskog, osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja i specijalističkog usavršavanja 3.2.2. Potpore razvoju visokog obrazovanja 3.2.3. Jačanje znanstveno-istraživačkih institucija i poticanje istraživanja 3.2.4. Potpore razvoju i prilagodba obrazovnog sustava sukladno potrebama gospodarstva 3.2.5. Stvaranje uvjeta za cjeloživotno učenje 3.2.6. Poticanje rasta broja stanovnika RH 3.2.7. Potpora aktivnostima koje pridonose poboljšanju kvalitete života mladih kao i jačanju njihove uloge u društvu	Program: Kapitalna ulaganja u školstvo Program: Osnovni standard osnovnoškolskog obrazovanja Program: Osnovni standard srednjoškolskog obrazovanja Glava 3.: Poslijediplomski studij, stipendije i programi.... Program: Kapitalna ulaganja u srednje školstvo iznad minimalnog standarda Program: Dodatni programi u osnovnom i srednjem školstvu Program rada i županijski plan Županijskog savjeta mladih za 2011.	32.466.959 41.943.086 28.944.423 3.044.610 136.610 750.000 105.000

	3.3. Jačanje razvojnih kapaciteta	3.3.1. Razvoj institucionalnih kapaciteta u JLPRS 3.3.2. Stručno jačanje razvojnih subjekata 3.3.3. Poticanje međusektorske, međuopćinske, međužupanijske, i međunarodne suradnje i promicanje primjera dobre prakse	Potprogram: Savjetodavna pomoć poduzetnicima Program: Regionalna i međunarodna suradnja	60.000 6.615.000
	3.4. Razvoj civilnog društva i građanskih inicijativa	3.4.1. Unaprjeđenje postojećih institucionalnih mehanizama za suradnju i koordinaciju između tijela JLPRS i civilnog društva 3.4.2. Razvoj organizacija civilnog društva te stvaranje sustava financijske potpore za korištenje EU fondova (predfinanciranje, sufinanciranje) 3.4.3. Poticanje socijalnog poduzetništva, društveno-odgovornog ponašanja i poslovanja 3.4.4. Unaprjeđenje zaštite ljudskih prava i prava pojedinaca i promicanje rasne, spolne i druge jednakosti	Program: Financiranje udruga građana (zdravstvo, socijala, kultura)	580.000,00
	3.5. Stvaranje preduvjeta za dostupno cjeloživotno obrazovanje svih građana	3.5.1. Razvoj preduvjeta za cjeloživotno obrazovanje građana 3.5.2. Razvoj programa izvaninstitucionalnog obrazovanja 3.5.3. Jačanje informiranja građana o mogućnostima cjeloživotnog obrazovanja	Potprogram: Sufinanciranje rada Centra za profesionalnu rehabilitaciju	500.000,00
	3.6. Podizanje razine usluga u zdravstvu	3.6.1. Unaprjeđenje uvjeta i kvalitete rada te dostupnosti usluga u zdravstvenoj djelatnosti 3.6.2. Promicanje zdravog načina života 3.6.3. Prevencija, rano otkrivanje i liječenje bolesti koje su prepoznate kao županijski prioriteti (i kampanje koje ih prate) 3.6.4. Unaprjeđenje zdravstvene zaštite djece, osoba s invaliditetom, starijih osoba, socijalno ugroženih građana i sportaša 3.6.5. Razvoj izvaninstitucionalnih oblika pružanja zdravstvenih usluga	Program: Kapitalna ulaganja u zdravstvo Program: Financiranje projekata promicanja zdravlja, prevencije i ranog otkrivanja bolesti	17.509.750 1.760.000

	3.7. Podizanje razine usluga u sustavu socijalne skrbi	3.7.1. Unaprjeđenje uvjeta i kvalitete rada u sustavu socijalne skrbi 3.7.2. Razvoj novih modela organiziranja ustanova socijalne skrbi 3.7.3. Razvoj izvaninstitucionalnih oblika pružanja usluga socijalne skrbi	Program: Osnovni program zbrinjavanja i skrbi socijalno ugroženih osoba	3.891.160
	3.8. Stvaranje preuvjeta za kvalitetnu provedbu programa kulture, športa i tehničke kulture	3.8.1. Poticanje uključenosti građana u programe kulture, tehničke kulture i športa 3.8.2. Poticanje programa i aktivnosti kojima se diverzificira korištenje postojećih resursa u kulturi, športu i tehničkoj kulturi 3.8.3. Podizanje standarda kulturnih, športskih i programa tehničke kulture	Glava 5: Šport Program: Kapitalna ulaganja u šport i rekreaciju Glava 4. Kultura Program: Tehnička kultura	3.300.000 1.550.000 15.308.627 939.740

X. PROVEDBA ŽUPANIJSKE RAZVOJNE STRATEGIJE

1. INSTITUCIONALNI OKVIR

Institucionalni okvir sadrži kratki popis svih uključenih dionika, opis njihovih uloga i zadaća vezano uz provedbu i praćenja provedbe ŽRS-a, kao i način njihove komunikacije i koordinacije.

Županijska skupština nakon usvajanja ŽRS redovito, razmatrajući godišnja i druga izvješća, prati njezinu provedbu, planskim dokumentima koje donosi osigurava njezinu provedbu te poduzima mjere iz svoje nadležnosti usmjerene pospješenju provedbe.

Župan usklađuje aktivnosti svih županijskih tijela i drugih dionika provedbe ŽRS donošenjem provedbenih akata (Akcijskog plana provedbe ŽRS i Komunikacijske strategije za ŽRS), predlaganjem mjera njezine provedbe, nadzorom nad izvršenjem tih mjera, sudjelovanjem u postupku odabira razvojnih projekata te izvještavanjem Županijske skupštine o provedbi ŽRS i rezultatima te provedbe.

Županijsko partnersko vijeće je savjetodavno tijelo putem kojega se ostvaruje partnerstvo i u fazi provedbe ŽRS. Partnerstvo djeluje kao forum za dijalog i postizanje konsenzusa između različitih skupina dionika i ima savjetodavnu ulogu kako u izradi tako i u provedbi planskih dokumenata politike regionalnog razvoja. U provedbi ŽRS Partnersko vijeće prati njezinu provedbu te sudjeluje u postupku odabira razvojnih projekata.

Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. kao regionalni koordinator za područje Osječko-baranjske županije, sukladno članku 4. Pravilnika o upisniku upravnih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, agencija i drugih pravnih osoba osnovanih s ciljem učinkovite koordinacije i poticanja regionalnog razvoja, osim koordiniranja izrade i pripreme ŽRS-e, u procesu provedbe ŽRS-e obavlja sljedeće poslove: izrada akcijskog plana ŽRS-a; praćenje provedbe ŽRS-a; koordinacija poslova vezanih uz središnju elektroničku bazu razvojnih projekata; koordinacija aktivnosti jedinica lokalne samouprave, vezanih uz regionalni razvoj; sudjelovanje u aktivnostima vezanim uz razvoj potpomognutih područja. Nadalje RRA SiB ima i sljedeće zadatke: sudjelovanje u radu partnerskih vijeća statističkih regija; poticanje zajedničkih razvojnih projekata s drugim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te kroz međuregionalnu i prekograničnu suradnju; sudjelovanje u izradi razvojnih projekata statističke regije; suradnja s drugim regionalnim koordinatorima radi stvaranja i provedbe zajedničkih projekata; prikuplja i obrađuje prispjele razvojne projekte i obavlja druge poslove vezane uz provedbu ŽRS-e koje joj povjeri župan.

Upravna tijela Županije u okviru svoga djelokruga prate provedbu ŽRS, održavaju baze podataka u okviru informacijskog sustava Županije koje su od interesa za praćenje provedbe ŽRS, pripremaju i provode županijske razvojne projekte te obavljaju i druge poslove od značaja za provedbu ŽRS koji su im propisani ili aktima županijskih tijela povjereni.

Agencija za razvoj Osječko-baranjske županije provodeći ŽRS obavlja osobito poslove praćenja stanja, proučavanja i pripreme stručnih podloga odnosno prijedloga strategijskih planova i drugih planova i programa razvoja Županije usklađenih sa ŽRS, praćenja njihova ostvarivanja i predlaganja mjera njihova poticanja, poslove pripreme planova i programa regionalnog razvoja u okvirima prekogranične, euroregionalne i međunarodne suradnje, poslove pripreme i provođenja projekata regionalnog razvoja čiji su sudionici državna tijela i međunarodne organizacije, poslove praćenja stanja, proučavanja i pripreme prijedloga programa razvitka krupne gospodarske infrastrukture i mreže objekata komunalne infrastrukture od značaja za Županiju odnosno više jedinica lokalne samouprave na području Županije, poslove pripreme i izvođenja aktivnosti promidžbe razvojnih potencijala i razvojnih projekata Županije usmjerenih privlačenju i poticanju ulaganja u te projekte te uspostavljanja, organiziranja i održavanja kontakata s institucijama i osobama zainteresiranim za ulaganje u programe razvitka Županije, te druge poslove u okviru svog propisanog djelokruga.

2. PROVEDBENI DOKUMENTI

Provedba usvojene ŽRS osigurava se Akcijskim planom i Komunikacijskom strategijom. Ove dokumente donosi župan uz osiguravanje partnerskog pristupa u prethodnom razmatranju prijedloga.

Akcijski plan služi za operacionalizaciju i provedbu ŽRS-a, a omogućuje cjelovit pregled i strukturu svih aktivnosti potrebnih za provedbu ŽRS-a u određenom razdoblju. Akcijski plan sadrži sljedeće glavne sastavnice:

- ciljeve,
- predviđene aktivnosti,
- razdoblje provedbe plana i pojedinih aktivnosti,
- izvršitelje aktivnosti,
- međusobnu povezanost aktivnosti,
- određivanje prioriternih aktivnosti,
- troškove provedbe pojedinih aktivnosti,
- izvore financiranja aktivnosti,
- načine i indikatore praćenje ostvarivanja plana,
- nadzor nad provedbom plana.

Ciljevi **Komunikacijske strategije** jesu: osnažiti sposobnost na razini područne (regionalne) i lokalne samouprave za učinkovitu komunikaciju potrebnu za izradu i provedbu ŽRS-a, podići svijest u javnosti o ulozi i značaju ŽRS-a za razvoj Županije i jedinica lokalne samouprave te informirati javnost o mogućim izvorima financiranja posebice o fondovima EU-a namijenjenim regionalnom razvoju. Komunikacijska strategija sadrži ciljeve, mjere, aktivnosti, nositelje, ciljne skupine i vremenski raspored, a može imati i akcijski plan. Komunikacijska strategija za ŽRS izrađuje se sukladno Komunikacijskoj strategiji politike regionalnog razvoja Republike Hrvatske te njenom akcijskom planu.

3. PRIKUPLJANJE I VREDNOVANJE RAZVOJNIH PROJEKATA

U postupku provedbe ŽRS pripremaju se, prikupljaju i vrednuju razvojni projekti.

Razvojni projekti se prikupljaju temeljem javnog poziva koji upućuje župan.

Projekte prikuplja i vrednuje RRA SiB kao koordinator regionalnog razvoja. U okviru postupka vrednovanja utvrđuje se i ocjenjuje gotovost i potpunost projekta odnosno pripremljene projektne dokumentacije te usklađenost projekta sa strateškim ciljevima i prioritetima odnosno mjerama utvrđenim ŽRS. Po završenom postupku, RRA SiB podnosi županu izvješće o rezultatima svoje obrade.

Podneseni razvojni projekti za koje je utvrđena usklađenost s prioritetnim ciljevima odnosno mjerama utvrđenim ŽRS rangiraju se prema sljedećim kriterijima:

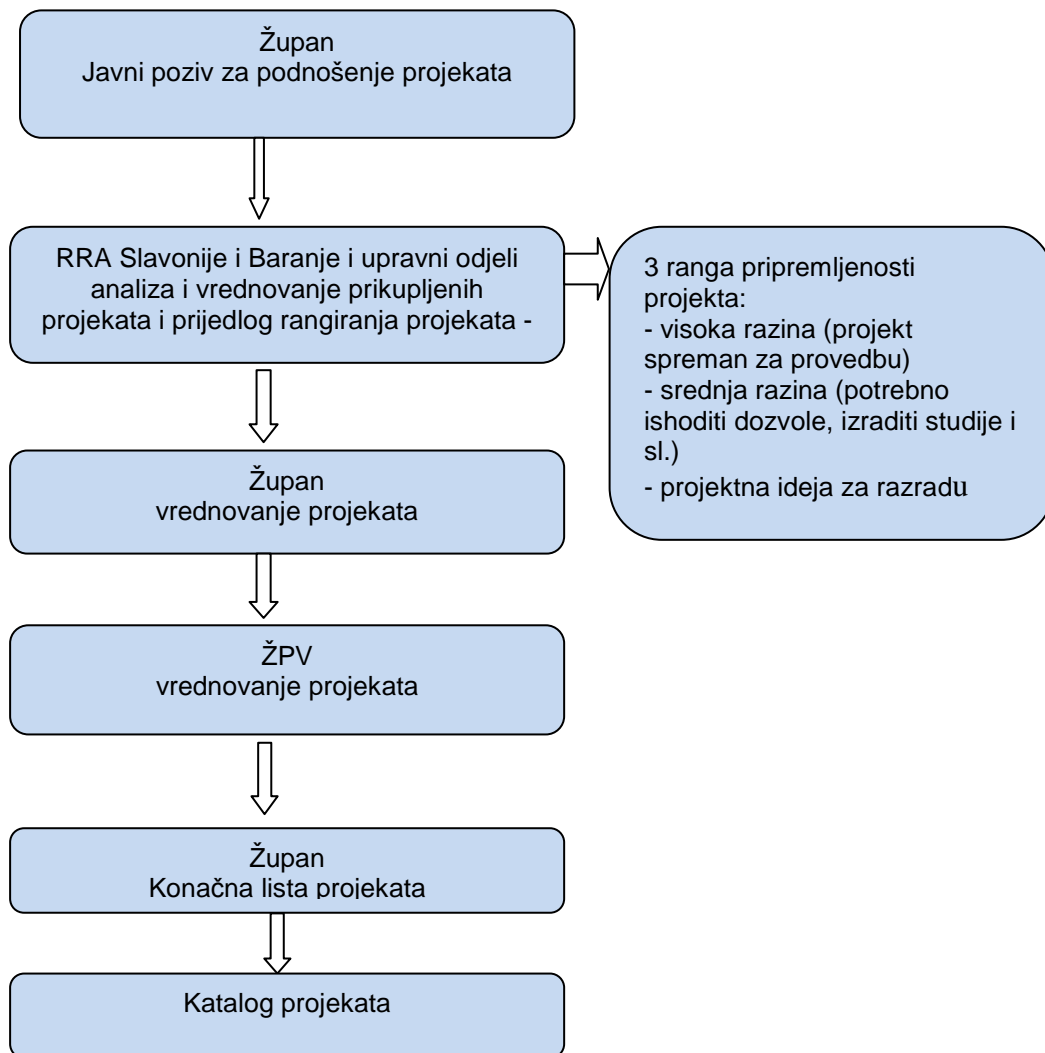
- stupnju gotovosti i potpunosti projekta odnosno pripremljene projektne dokumentacije,
- stupnju mogućeg doprinosa ostvarivanju strateških ciljeva i prioriteta te mjera utvrđenih ŽRS,
- stupnju izvodljivosti projekta (financijskoj realnosti, vremenu izvođenja, raspoloživim ljudskim i drugim resursima i sl.).

Izvješće o podnesenim razvojnim projektima s rezultatima prethodnog vrednovanja razmatra župan. U ovom postupku župan utvrđuje prijedlog rangiranja razvojnih projekata.

Izvješće o podnesenim razvojnim projektima s rezultatima prethodnog vrednovanja i prijedlog rangiranja projekata razmatra i prema njemu se određuje i Županijsko partnersko vijeće.

Temeljem podnesenih izvješća i mišljenja Partnerskog vijeća, župan utvrđuje listu odabranih odnosno rangiranih projekata.

Odabrani projekti uvrštavaju se u katalog razvojnih projekata Županije.

XI. PRAĆENJE I IZVJEŠTAVANJE

Radi ocjene provedbe ŽRS i njezinih rezultata, poticanja njezine provedbe odnosno ažuriranja ŽRS i korigiranja utvrđenih rješenja uspostavlja se sustav praćenja provedbe ŽRS.

U svrhu praćenja provedbe ŽRS uspostavlja se odgovarajući **informacijski sustav** koji sadržava podatke o strateškim ciljevima i prioritetima, mjerama i razvojnim projektima.

O strateškim ciljevima i prioritetima vode se podaci o nazivu strateškog cilja odnosno prioriteta, njihovoj hijerarhijskoj povezanosti i usklađenosti te povezanost i usklađenost s ciljevima u drugim strateškim dokumentima i programima, razdoblju njihove provedbe, okvirnim financijskim sredstvima te pokazateljima za praćenje njihovog ostvarenja.

O mjerama se vode podaci koji obuhvaćaju naziv mjere, hijerarhijsku povezanost i usklađenost mjere s prioritetima i strateškim ciljevima ŽRS-a, njezinu svrhu, cilj i obrazloženje, njezin rezultat i razvojni učinak, nositelje, ciljne skupine i korisnike mjere, mehanizme njene provedbe, okvirna financijska sredstva i njihove izvore za provedbu mjere, razdoblje njezine provedbe te pokazatelje za praćenje ostvarenja mjere.

O razvojnim projektima se vode podaci o nazivu i sadržaju projekta, nositelju, potrebnim sredstvima i planiranim izvorima, mjeri u okviru koje se nalaze, rang, realizaciji te drugi podaci od značaja za projekt.

Stanje na području Županije u područjima obuhvaćenim analizom stanja u okviru ŽRS, prate upravna tijela Županije u okviru svog djelokruga rada i svog udjela u bazama podataka informacijskog sustava Županije.

U okviru sustava praćenja provedbe RRA SiB koordinira prikupljanje, obradu, analizu i pohranu informacija, podataka, pokazatelja i ocjenu realizacije ciljeva, prioriteta i mjera te uspješnosti upravljanja provedbom.

U odnosu na rezultate provedbe ŽRS, RRA SiB prati sljedeće osnovne skupine pokazatelja: stupanj ostvarenja utvrđenih ciljeva prioriteta i mjera, ostvareni rezultati i učinci na razvoj, učinkovitost i uspješnost u korištenju financijskih sredstava, ostvarenje prema utvrđenom financijskom okviru. U odnosu na sustav upravljanja razvojem prati se sudjelovanje i doprinos partnerstva, učinkovitost rukovođenja i organizacije provedbe, te vidljivost ŽRS-a u javnosti Županije i jedinica lokalne samouprave s područja Županije. Praćenje provedbe ŽRS-a se obavlja kontinuirano tijekom čitavog razdoblja provedbe.

O rezultatima provedbe, prema potrebi, a najmanje jednom godišnje, RRA SiB izvješćuje Partnersko vijeće, župana i Županijsku skupštinu te resorno Ministarstvo sukladno propisanim određenjima.

XII. DODACI

Dodatak 1

Prethodno vrednovanje razvojne strategije Osječko-baranjske županije, Konačno izvješće, prosinac 2010.

Prethodno vrednovanje proveo je Institut za međunarodne odnose iz Zagreba.

1. Uvod

Prethodno vrednovanje je sistematična i objektivna ocjena kvalitete Razvojne strategije Osječko-baranjske županije (u daljnjem tekstu ŽRS) s aspekta njenog dizajniranja/formuliranja, očekivanih rezultata i planirane provedbe. U tom smislu svrha prethodnog vrednovanja županijske razvojne strategije je poboljšanje njene konačne kvalitete kako bi koristila nositeljima razvojne politike u Županiji u njezinoj što učinkovitijoj i djelotvornijoj provedbi.

Osnovni ciljevi prethodnog vrednovanja su:

- poboljšati prvobitan nacrt ŽRS-a, s ciljem da se osigura kvalitativan doprinos njenoj konačnoj formulaciji i finalnoj verziji,
- omogućiti opravdanu ocjenu sveukupne argumentacije na kojoj je utemeljena ŽRS,
- ocijeniti relevantnost, konzistentnost, koherentnost i internu logiku ŽRS.

Prethodno vrednovanje ŽRS-a je proveo stručni tim Instituta za međunarodne odnose (IMO) iz Zagreba, koji su činili dr.sc. Krešimir Jurlin i dr.sc. Jakša Puljiz.

2. Pristup i proces

Kvaliteta ŽRS-a je ocijenjena temeljem osnovnih kriterija prethodnog vrednovanja u skladu s Pravilnikom MRRŠVG, najboljom praksom ex-ante evaluacije na području EU, kao i temeljem vlastitih iskustava IMO-a u realizaciji prvih prethodnih vrednovanja u Hrvatskoj, ali i drugim zemljama.

ŽRS je ocijenjena temeljem primjene sljedećih osnovnih kriterija prethodnog vrednovanja:

- relevantnost i opravdanost
- konzistentnost i koherentnost.

Korišteni su i drugi kriteriji ex-ante evaluacije, kao što su primjerice: jasnoća teksta, analitička preciznost, korisnost i održivost predloženih mjera, efektivnost i efikasnost. Dio spomenutih kriterija uzet je u obzir prilikom vrednovanja nacrta (osnovne analize), a dio je uzet u obzir prilikom ocjenjivanja faze izrade Strategije, tj. određivanja glavnih ciljeva, prioriteta i mjera.

Proces prethodnog vrednovanja realizirao se na način da su evaluatori dali detaljne komentare i sugestije za poboljšanje nakon svake od tri osnovne faze izrađene ŽRS:

- Osnovna analiza i SWOT analiza
- Strategija, prioriteta i mjere
- Provedbeni okvir

Nakon izvršenih dopuna teksta Strategije od strane autora i dostavljanja završnog nacrta, evaluatori su potom sastavili konačno izvješće o procesu ex-ante evaluacije strategije.

3. Ocjena osnovne analize

Konačna struktura teksta je dobra i pregledna. Tekst sadrži ključne elemente osnovne analize. U prvom nacrtu teksta je uočeno nekoliko tipova nedostataka koji su kasnije ispravljani u skladu s iznesenim sugestijama. U pravilu se radilo o nedostatnom ili neadekvatnom korištenju različitih

pokazatelja razvijenosti Županije u nizu područja te pokrivenosti određenih područja u analizi. Primjerice, kod prvog nacrtu teksta postojao je određeni manjak relativnih pokazatelja usporedbe Osječko-baranjske županije s prosjekom Republike Hrvatske i Panonske Hrvatske, a posebno pokazatelja vremenske dinamike kojima bi se identificirali ključni procesi u kojima Županija ima bolju ili slabiju dinamiku relativne pozicije, u usporedbi s cjelinom Hrvatske. U naknadnim doradama predložene sugestije su uvažene te je kvaliteta analize u tom smislu bitno poboljšana. U nastavku će se samo kratko iznijeti neki važniji primjeri poboljšanja teksta osnovne analize.

Kvalitetu temeljne analize podiglo je, između ostalog, i naknadno uključivanje pokazatelja kretanja u okruženju - svjetskom i europskom gospodarstvu te za Republiku Hrvatsku, s obzirom da plasman proizvoda i usluga OBŽ u velikoj mjeri ovisi o potražnji na području Hrvatske i europskih zemalja.

Također, prva verzija osnovne analize nije dovoljno obradila područje poslovnih usluga (Prijevoz i skladištenje, Informacije i komunikacije, Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja, Poslovanje nekretninama i Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti), a što je kasnije učinjeno tako da je i u tom području došlo do poboljšanja kvalitete.

Premda potpoglavlje poslovna infrastruktura u sebi nosi naziv infrastruktura te je shodno tome smješteno u odgovarajuće poglavlje s ostalim oblicima infrastrukture (energetska, prometna, itd.), predložili smo da zbog svojih specifičnosti (uključuje i institucije, a ne samo fizičku infrastrukturu) i važnosti za gospodarstvo, ovo potpoglavlje bude izdvojeno iz poglavlja infrastruktura i premješteno u poglavlje gospodarstvo. Vezano za isto poglavlje, ex-ante tim je preporučio nešto detaljniji prikaz podataka o razvijenosti poduzetničke infrastrukture, što je kasnije prihvaćeno te je tekst u tom smislu doraden.

Ocijenjena je i SWOT tabela, koja sadrži navode znatnog broja dobro izdvojenih i navedenih ključnih faktora - razvojnih snaga, slabosti, prilika i prijetnji. Ipak, kako bi SWOT tabela bila izrađena u skladu sa standardom i zadanim propozicijama te kako bi mogla poslužiti kao sredstvo za postizanje dosljednosti u odnosu na II fazu izrade ŽRS-a (formuliranje strategije), predložene su manje dorade koje su kasnije uglavnom usvojene čime je SWOT tabela poboljšana. To se prvenstveno odnosi na navode u tabeli koji nisu imali dovoljno snažno uporište u osnovnoj analizi ili pak nalazima osnovne analize koji nisu bili u dovoljnoj mjeri preneseni u SWOT tabelu. Također, u nekim je slučajevima dio elemenata razvrstan u "prilike", a sugerirali smo razvrstavanje u "snage" (geotermalni izvori, izvori ljekovite vode). Za pojedine smo sugerirali preispitivanje opravdanosti definiranja kao prilika (npr. efikasnija promocija turističkih potencijala), smatrajući kako su to razvojne potrebe, odnosno potencijalne mjere.

Ipak, svi opisani nedostaci ne dovode u pitanje ukupnu kvalitetu osnovne analize te se može zaključiti da su rezultati osnovne analize jasni i upotrebljivi i kao takvi predstavljaju kvalitetnu osnovicu za sljedeću fazu izrade strategije: definiranja vizije, ciljeva, prioriteta i mjera.

4. Ocjena VIZIJE, ciljeva, prioriteta i mjera

U pogledu razvojne vizije, sugerirano je razmatranje šire definicije djelatnosti te konzultacije s profesionalnim lektorom, s obzirom na važnost preciznog i terminološki točnog izričaja ovog ključnog dijela razvojne strategije.

Definirani ciljevi, prioriteti i mjere uvažavaju nalaze osnovne analize u smislu da su jasno i nedvosmisleno određene adekvatne intervencije za rješavanje prethodno identificiranih razvojnih problema, odnosno iskorištavanje razvojnih potencijala. Zaključuje se kako su glavni ciljevi, prioriteti i mjere koherentni u odnosu na Osnovnu analizu i postoji logična povezanost razvojnih ograničenja i problema iz Osnovne analize i planiranih ciljeva, prioriteta i mjera.

Ciljevi i prioriteti su cjelovito definirani, odnosno pokrivaju sva relevantna područja za razvoj Osječko-baranjske županije u kojima Županija kao koordinator regionalnog razvoja ima određenu mogućnost učinkovitog djelovanja. Vertikalna konzistentnost u definiranju ciljeva, prioriteta i mjera je

u znatnoj mjeri ostvarena, u smislu da se hijerarhijski niže postavljene elemente uklapaju svojim sadržajem u odrednice više postavljenih elemenata. Također, horizontalna konzistentnost u smislu međusobnog nadopunjavanja prioriteta odnosno mjera je, uz manje iznimke, ostvarena.

Područje u kojem se postojeći strateški okvir može ponajviše poboljšati se prije svega odnosi na definiranje mjera. Pojedine mjere je potrebno precizirati odnosno preformulirati kako bi bilo jasnije o čemu se točno radi (npr. mjera 1.1.3. Korištenje prostora temeljiti na sveobuhvatnom upravljanju, mjera 1.1.4. Planiranjem razvitka naselja težiti njihovom funkcionalnom osposobljavanju ili mjera 3.2.2. Razvoj visokog obrazovanja).

U nekoliko je slučajeva uočeno ponavljanje istih ili vrlo sličnih mjera pod različitim prioritetima (npr. 1.3.3. Izgradnja sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda i 1.4.3. Izgradnja i unapređenje sustava odvodnje; također slično vrijedi i za 2.5.1., 2.5.2. i 2.5.3.) te su u tom smislu sugerirane ispravke. Bilo je i nekoliko slučajeva gdje je dovedena u pitanje opravdanost nekih mjera, s obzirom na mogućnosti Županije da ih provede, a navedene su i određene konkretne sugestije u pogledu preciznijeg definiranja mjera. Za sve spomenute i druge slučajeve evaluacijski tim je autorima Strategije dostavio detaljne sugestije za poboljšanje teksta.

Konačno, potrebno je naglasiti da je za detaljniju ocjenu kvalitete predloženih mjera potrebna njihova detaljnija razrada na način da se precizno navede tko su korisnici mjera, vrste aktivnosti, očekivani učinci te okvirni financijski iznosi.

5. Ocjena vanjske koherentnosti

Ocijenjen je stupanj usklađenosti ŽRS-a u odnosu na ključne strateške integralne dokumente Europske unije i Hrvatske te je zaključeno kako je ta usklađenost razmjerno vrlo visoka. Definirane strateške odrednice su usklađene s ključnim razvojnim odrednicama Europske unije za sadašnje programsko razdoblje, sadržane u Strateškim Smjernicama Zajednice 2007.-2013. (*Community Strategic Guidelines for 2007.-13.*).

Ova poveznica je u prvom redu vidljiva s aspekta drugog cilja usredotočenog na konkurentno poduzetništvo, ali i trećeg cilja fokusiranog na razvoj ljudskih potencijala. Također, vidljiva je poveznica prioriteta i mjera ŽRS-a s novim strateškim dokumentom Europske Unije: ***Europe 2020 - A European Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth***. Oba dokumenta sadrže razvojne smjernice koje pokrivaju pitanje učinkovitosti korištenja energetske resursa, modernizacije industrijske osnovice, povećanje stope participacije na tržištu rada, unaprjeđenjem vještina i znanja radne snage te obrazovnih institucija, kao i promicanje socijalne uključenosti.

Provedena je ocjena koherentnosti prema ključnim strateškim dokumentima na razini Republike Hrvatske (*Strategija regionalnog razvoja RH, Nacionalni strateški referentni okvir i Operativni program za regionalnu konkurentnost*) te su sugerirane određene promjene kako bi se dodatno povećala koherentnost. Npr., predloženo je definiranje prometa kao razvojnog prioriteta i dodatna razrada mjera po tematskim cjelinama.

6. Ocjena provedbenog okvira

Provedbeni okvir sadrži opis provedbenih institucija, procedura za ažuriranje ŽRS-a, procedura za praćenje provedbe te postupke za prikupljanje, rangiranje, selekciju i praćenje razvojnih projekata. Ocjena provedbenog okvira je djelomična budući da neke važne aktivnosti u području planiranja provedbe poput izrade Akcijskog plana nisu sada razrađene, već se akcijski plan planira donijeti nakon usvajanja ŽRS-a od strane Županije. Međutim, ŽRS u ovom dijelu definira ključne elemente akcijskog plana, koji će, ukoliko budu ugrađeni u akcijski plan, omogućiti vrlo detaljan uvid u plan provedbe Strategije.

Provedbeni okvir jasno naznačava koje su institucije nositelji provedbe te načelnu ulogu pojedinih aktera. Također, on donosi shemu identifikacije i selekcije razvojnih projekata u funkciji provedbe ŽRS-a te obvezu donošenja kriterija za praćenje provedbe razvojnih projekata i programa koji će biti dio akcijskog plana.

Posebno vrijedan dio provedbenog okvira predstavlja poglavlje o praćenju i izvještavanju o provedbi ŽRS-a koje sadrži ključne razvojne pokazatelje pomoću kojih će se mjeriti razvojni pomak Županije u ključnim područjima te obvezu provedbe periodične evaluacije razvojnih učinaka.

Vjerojatno najveći nedostatak provedbenog okvira je nerazrađeni financijski okvir koji bi odgovorio na pitanje kolike su financijske mogućnosti Županije, odnosno lokalnih jedinica u pogledu provedbe Strategije, a kolikoj se mjeri provedba oslanja na vanjske izvore financiranja poput državnog proračuna, javnih poduzeća na nacionalnoj razini i EU fondova.

7. Zaključak

Temeljem sagledavanja i ocjenjivanja ŽRS pomoću svih ključnih kriterija uobičajenih za prethodno vrednovanje, iz svega obrazloženog ocjenjeno je da je Strategija razvoja Osječko-baranjske županije kvalitetno formulirana s dobro utvrđenim strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama te da će moći poslužiti kao dobra osnova za provedbu aktivnosti u funkciji razvoja Županije, u skladu s utvrđenim ciljevima ŽRS-a i osnovnim razvojnim smjernicama RH kao i EU.

Dodatak 2

Osvrt na proces izrade Županijske razvojne strategije, mišljenje evaluatora u procesu izrade, kao i na "Prethodno vrednovanje Razvojne strategije Osječko-baranjske županije"

Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje je nakon dobivanja akreditacije za koordinatora regionalnog razvoja za područje Osječko-baranjske županije i dodijeljenog zadatka koordinacije i izrade Županijske razvojne strategije (ŽRS) prvo pristupila pripremi okvirnog plana izrade ŽRS koji je sadržavao ključne aktivnosti (s detaljnim opisom) i vremenskim rokovima za pojedine zadatke.

Izrada Strategije je započela tijekom kolovoza prikupljanjem postojećih strateških dokumenata i drugih relevantnih izvora informacija i obilaskom svih jedinica lokalne samouprave. Gradonačelnici i načelnici općina zajedno sa svojim suradnicima pružili su prilikom intervjua iscrpne informacije o razvojnim potencijalima, ograničenjima i projektima u provedbi i pripremi, što je zabilježeno zapisnicima i dokumentirano listom projekata po jedinicama lokalne samouprave, što svakako predstavlja dodanu vrijednost u pripremi ŽRS. S obzirom da takve informacije dosad nismo imali na jednom mjestu. Time je također uspostavljena i čvrsta osnova za obostranu informiranost i kontinuiranu komunikaciju koju RRA kao koordinador regionalnog razvoja svakako mora održavati sa svim dionicima regionalnog razvoja.

Nakon toga su tijekom studenoga i prosinca održani sastanci s predstavnicima sektorskih grupa (gospodarstvo - posebno poljoprivreda i turizam, infrastruktura i okoliš, socijalna i zdravstvena skrb, obrazovanje i znanost, kultura), na koje je pozvan širok krug sudionika (uključujući i članove Županijskog partnerskog vijeća) radi što kvalitetnije izrade SWOT analiza po sektorima i prikupljanja informacija za temeljnu analizu.

Načelo partnerstva i konzultacija nastojalo se poštovati u najvećoj mogućoj mjeri u svim fazama izrade Strategije (većina sudionika je osim osobno naknadno komunicirala i elektronski šaljući svoje komentare i dodatne informacije), jer je Strategija, između ostalog, usmjerena i na **osnaživanje partnerstva** (odnosno sudjelovanje javnosti u županijskom i lokalnom razvoju), kao i na **jačanje sposobnosti za strateško promišljanje i upravljanje razvojem** kod ključnih nositelja razvoja na županijskoj i lokalnoj razini.

Što se tiče izrade samog dokumenta i komunikacije s Institutom za međunarodne odnose, ugovornog partnera Županije za izradu ex-ante evaluacije, nakon izrade nacрта prve temeljne analize kao najopsežnijeg dijela ŽRS i prvih komentara koji su uslijedili te nakon dvije kasnije dorade i komentara poslanih od strane evaluatora, konstatirano je da su smjernice i komentari evaluatora uvažavani u potpunosti. Osim metodologije koja je zapravo samo naznačena "Pravilnikom o obveznom sadržaju, metodologiji i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija", tek su komentari evaluatora stvarno pomogli fokusiranju tima RRA na ono što je najznačajnije i to osobito u dijelu Strategije koji definira ciljeve, prioritete i mjere, kao i u doradi pojedinih dijelova temeljne analize i finalizaciji objedinjene županijske SWOT analize. Ovdje je također važno napomenuti da bez obzira na brojne poteškoće pri prikupljanju i obradi podataka, a u čemu su najviše pomogli upravni odjeli Županije kao i HGK i HZZ u Osijeku, već postoji određena satisfakcija kvalitetom odrađene temeljne analize, jer pojedine dinamične pokazatelje (s obzirom na okruženje i vrijeme), imamo po prvi put na razini Županije i to prikupljene i ažurne na centralnom mjestu.

Ono što je uočeno na zadnjim sastancima upravnih odjela Županije i tima RRA, a što se sada može vidjeti i u komentaru evaluatora kao "područje u kojem se postojeći strateški okvir može najviše poboljšati" su svakako **mjere**, koje se u ovoj fazi već sada detaljnije razrađuju i uskoro će biti predstavljene kao dio **akcijskog plana**.

Financijski okvir kao dio provedbenog okvira mjera će također u akcijskom planu imati razrađenu nadopunu jer je u ovoj fazi izrade ŽRS bilo logično vezati prvenstveno uz Proračun Županije koji je donesen 21. prosinca 2010. budući da je to najaktualnija i najvjerodostojnija informacija o financijskim mogućnostima provedbe mjera.

Kako je **mehanizam provedbe i praćenja** suštinski važan za uspjeh ove Strategije, njega se kroz šire konzultacije pokušalo okvirno definirati, ali će svakako biti predmet daljnjeg usavršavanja, pogotovo nakon usvajanja Strategije i početka praćenja njezine provedbe, kada se počne uočavati koliko je taj mehanizam realno utemeljen i praktično izvodiv. O tome ovisi i **komunikacijska strategija** koju je naizgled jednostavno definirati, ali želja je realno i korektno definirati načine komunikacije sa širom javnošću Županije na način da se pokaže i dokaže kako ŽRS pripada svim stanovnicima Županije.

Zaključuje se da je čitav posao koordinacije i izrade Strategije kao i rad na Akcijskom planu i Komunikacijskoj strategiji na dobrom putu ostvarivanja sljedećih ciljeva:

- Revidiranja strateške osnove (od Regionalnog operativnog programa do Županijske razvojne strategije)
- Praćenja ostvarivanja strateških ciljeva
- Pripreme zalihe projekata za financiranje kroz SRR RH i EU fondove
- Jačanja partnerstva na razini Županije i šire regije (Panonska Hrvatska).

Dodatak 3

Sudionici u izradi Županijske razvojne strategije

U procesu izrade Županijske razvojne strategije aktivno su sudjelovali zaposlenici Regionalne razvojne agencije Slavonije i Baranje te upravni odjeli Osječko-baranjske županije, sukladno području. Osim toga, u proces izrade uključeni su i različiti dionici razvoja čime se poštovao participativni pristup izradi razvojnog dokumenta. Proces je tekao kako slijedi:

U srpnju 2009. godine, nakon što je najavljeno donošenje Zakona o regionalnom razvoju i nakon što je najavljeno kako će svaka županija biti upućena na izradu nove strategije razvoja, Agencija za razvoj Osječko-baranjske županije kao njezin upravni odjel i Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje okupile su na zajedničkom sastanku postojeće županijsko partnersko vijeće (koje je osnovano u procesu izrade ROP-a) koje je dopunjeno dodatnim članovima koji su smatrani relevantnim dionicima u budućem promišljanju razvoja županije. Članovi ovako nastalog partnerskog vijeća sudjelovali su u izradi Županijske razvojne strategije kroz sektorske skupine, a naknadno su i formalno imenovani članovima Županijskog partnerskog vijeća aktom župana Osječko-baranjske županije od 29. studenoga. U Županijsko partnersko vijeće imenovani su predstavnici Osječko-baranjske županije, jedinica lokalne samouprave, tijela državne uprave, subjekata iz područja gospodarstva, znanstvene zajednice, socijalnih partnera i udruga civilnog društva s područja Osječko-baranjske županije. Na sastanku održanom 6. prosinca 2010. godine članovi ovog tijela raspravljali o dokumentu Strategije dajući svoje mišljenje, prijedloge i primjedbe koje su u završnom dokumentu i uvažene.

Županijsko partnersko vijeće		
Br.	Ime i prezime	Organizacija/tijelo
<i>Osječko-baranjska županija</i>		
1.	Željko Kraljičak	Osječko-baranjska županija
2.	Jovan Jelić	Osječko-baranjska županija
3.	Martin Marolin	Agencija za razvoj OBŽ
4.	Davor Brunčić	Tajništvo OBŽ
5.	Silva Wendling	Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo OBŽ
6.	Ranko Radunović	Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša OBŽ
7.	Ružica Gverieri	Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb OBŽ
8.	Ksenija Zbožil	Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu OBŽ
9.	Snježana Raguz	Upravni odjel za financije OBŽ
10.	Romana Mihaljević	Služba za zajedničke poslove OBŽ
11.	Milica Šakota	Upravni odjel za upravne i pravne poslove OBŽ
12.	Stjepan Ribić	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
13.	Tihomir Glavaš	Uprava za ceste OBŽ
14.	Oliver Grigić	Zavod za prostorno uređenje OBŽ
15.	Stjepan Rudan	Zavod za javno zdravstvo OBŽ

16.	Antonio Sobol	Turistička zajednica OBŽ
17.	Dražen Tomić	Zavod za informatiku Osijek
<i>Jedinice lokalne samouprave</i>		
18.	Ivan Doboš	Grad Beli Manastir
19.	Zvonko Borić	Grad Belišće
20.	Ivan Dujčić	Grad Donji Miholjac
21.	Ivica Mandić	Grad Đakovo
22.	Krešimir Žagar	Grad Našice
23.	Zvonimir Prgomet	Grad Osijek
24.	Leon Žulj	Grad Valpovo
25.	Damir Rešetar	Općina Čeminac
26.	Drago Dominić	Općina Petlovac
<i>Državna uprava</i>		
27.	Ivana Sudić	Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel Osijek
28.	Damir Opačić	JU Park prirode Kopački rit
<i>Subjeki iz područja gospodarstva</i>		
29.	Katarina Pekanov	Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Osijek
30.	Blaženka Bogdan	Obrtnička komora Osječko-baranjske županije
31.	Andrea Stanić	Hrvatske ceste d.o.o., Ispostava Osijek
32.	Dragutin Vračević	Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Podružnica Osijek
33.	Zoran Đuroković	Hrvatske vode, VGO Osijek
34.	Jozo Ivanović	Hrvatske željeznice Osijek
35.	Ante Šimić	Lučka uprava Osijek
36.	Tomislav Cićvarić	Lučka kapetanija Osijek
37.	Blanka Strahonja	Zračna luka Osijek
38.	Tomislav Šerić	Poduzetnički inkubator BIOS d.o.o. Osijek
<i>Znanstvena zajednica</i>		
39.	Dražen Barković	Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
40.	Slavica Singer	Ekonomski fakultet u Osijeku
41.	Vlado Guberac	Poljoprivredni fakultet Osijek
42.	Aleksandra Sudarić	Poljoprivredni institut Osijek
43.	Drago Šubarić	Prehrambeno-tehnološki fakultet u Osijeku

<i>Socijalni partneri</i>		
44.	Ante Barukčić	Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područna služba Osijek
45.	Bernard Jakelić	Hrvatska udruga poslodavaca, Regionalni ured Osijek
<i>Udruge civilnog društva</i>		
46.	Sonja Vuković	Regionalni forum udruga Slavonije

U razdoblju od 1. kolovoza 2010. godine pa sve do 22. listopada 2010. godine održani su sastanci s predstavnicima jedinica lokalne samouprave, na terenu, na kojima su u pravilu sudjelovali gradonačelnici/načelnici, članovi njihovih timova odnosno upravnih tijela zaduženi za različita područja: od gospodarstva, društvenih djelatnosti, financija, prostornog uređenja itd. Od općina i gradova dobivene su relevantni podaci o projektima u provedbi te budućim planovima kao i informacije o ukupnom društveno-gospodarskom životu svake pojedine općine/grada. Ovdje se navode jedinice lokalne samouprave i imena odgovornih osoba odnosno gradonačelnika i načelnika.

Jedinice lokalne samouprave		
1.	Krešimir Bubalo	Grad Osijek
2.	Zoran Vinković	Grad Đakovo
3.	Zvonko Borić	Grad Belišće
4.	Leon Žulj	Grad Valpovo
5.	Krešimir Žagar	Grad Našice
6.	Ivan Doboš	Grad Beli Manastir
7.	Stjepan Viduka	Grad Donji Miholjac
8.	Ivan Anušić	Općina Antunovac
9.	Ružica Bilkić	Općina Bilje
10.	Srećko Vuković	Općina Bizovac
11.	Damir Rešetar	Općina Čeminac
12.	Dražen Arnold	Općina Čepin
13.	Anto Vukoje	Općina Darda
14.	Željko Kovačević	Općina Donja Motičina
15.	Stipan Šašlin	Općina Draž
16.	Slavko Dešić	Općina Drenje
17.	Hrvoje Topalović	Općina Đurđenovac
18.	Jugoslav Vesić	Općina Erdut
19.	Matija Greif	Općina Ernestinovo
20.	Antun Glavaš	Općina Feričanci

21.	Ivan Lović	Općina Gorjani
22.	Anđelko Balaban	Općina Jagodnjak
23.	Deneš Šoja	Općina Kneževi Vinogradi
24.	Zoran Kovačević	Općina Koška
25.	Slavko Tidlačka	Općina Levanjska Varoš
26.	Stjepan Živković	Općina Magadenovac
27.	Darko Dorkić	Općina Marijanci
28.	Drago Dominić	Općina Petlovac
29.	Ivo Zelić	Općina Petrijevci
30.	Goran Đanić	Općina Podgorač
31.	Zdravko Šimara	Općina Podravska Moslavina
32.	Zoran Kontak	Općina Popovac
33.	Mirko Vavra	Općina Punitovci
34.	Ivica Soldat	Općina Satnica Đakovačka
35.	Grga Lončarević	Općina Semeljci
36.	Mijo Raguž	Općina Strizivojna
37.	Mile Zlokapa	Općina Šodolovci
38.	Irena Mikić	Općina Trnava
39.	Ivan Fekete	Općina Viljevo
40.	Branko Prodanović	Općina Viškovci
41.	Nedjeljko Radić	Općina Vladislavci
42.	Tihomir Vitić	Općina Vuka

U razdoblju od 1. studenoga 2010. pa sve do sredine prosinca održani su sastanci vezano za izradu SWOT analiza po pojedinim sektorima: gospodarstvo, poljoprivreda, znanost i obrazovanje, kultura i društvene djelatnosti, veliki sustavi (HEP, INA i sl.), zdravstvo i socijalna skrb, turizam, infrastruktura i okoliš. Rezultat tih sastanaka jesu pojedinačne SWOT analize te objedinjena i usuglašena SWOT analiza koja obuhvaća sve sektore.

Sudionici u izradi SWOT analiza po sektorima		
Poljoprivreda i gospodarstvo		
1.	Slavica Singer	Ekonomski fakultet u Osijeku
2.	Damir Lajoš	Agencija za razvoj OBŽ
3.	Dušanka Mišćević	Hrvatska udruga poslodavaca
4.	Juraj Klarić	Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu

5.	Aleksandra Sudarić	Poljoprivredni institut Osijek
6.	Tanja Bartolić	Baranjski vodovod
7.	Marijana Eljuga	Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo OBŽ
8.	Boja Stanković	HGK ŽKO
9.	Kornela Miling	HGK ŽKO
10.	Biljana Đanković	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
11.	Kornelija Mlinarević	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
12.	Darija Krstić	Centar za poduzetništvo
13.	Tomislav Šerić	Poduzetnički inkubator BIOS Osijek
14.	Damir Rukavina	Našicecement
15.	Stanko Dabić	Belje d.d.
16.	Krunoslav Zmaić	Poljoprivredni fakultet u Osijeku
17.	Martin Marolin	Agencija za razvoj OBŽ
18.	Ljerka Vučković	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
Turizam		
1.	Antonija Andrašek Barić	Grad Belišće
2.	Danijela Grđan	Grad Belišće
3.	Branka Ostojić	TZ Grada Osijeka
4.	Mirko Jurčević	Općina Feričanci
5.	Bojana Orsić	PORC Erdut
6.	Ljerka Vučković	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
7.	Ivan Vrbanić	LAG Karašica
8.	Nenad Bračun	TZ Baranja
9.	Predrag Brkić	LAG Baranja
10.	Ivana Jurić	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
11.	Mirela Sudarić	Agencija za razvoj OBŽ
12.	Damir Lajoš	Agencija za razvoj OBŽ
Okoliš i infrastruktura		
1.	Damir Lajoš	Agencija za razvoj OBŽ
2.	Damir Opačić	JUPP „Kopački rit“
3.	Tomislav Burgund	Baranjski vodovod d.o.o.
4.	Boris Ivančić	Vodopskrba d.o.o. Darda

5.	Neda Puvača	Vodoposkrba d.o.o. Darda
6.	Jasna Gorupić	Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša OBŽ
7.	Anđelka Tomašević	Čvorkovac d.o.o.
8.	Dragana Pnjak	KG Park D. Miholjac
9.	Siniša Peterlić	Kombel d.o.o. Belišće
10.	Zlatko Lacković	Dvorac d.o.o. Valpovo
11.	Vladimir Vouk	Vodovod Osijek d.o.o.
12.	Oliver Abičić	Rad d.o.o. Đurđenovac
13.	Dario Peršić	Našički vodovod d.o.o.
14.	Oliver Grigić	Zavod za prostorno uređenje OBŽ
15.	Ljerka Vučković	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
16.	Gordana Stojanović	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
17.	Martin Marolin	Agencija za razvoj OBŽ
18.	Svjetlana Lozančić	Hrvatske vode VGO Osijek
19.	Igor Biglbauer	Hrvatske vode VGO Osijek
20.	Dragutin Vračević	Hrvatske šume UŠP Osijek
21.	Josip Sić	Urednost Čepin
HEP-VELIKI SUSTAVI		
1.	Sandra Filipović	Agencija za razvoj OBŽ
2.	Lea Fadljević	HEP Toplinarstvo d.o.o. Pogon Osijek
3.	Viktor Klarić	Elektroslavonija Osijek
4.	Davor Grubišić	TE-TO Osijek
5.	Ljerka Vučković	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
6.	Gordana Stojanović	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
7.	Martin Marolin	Agencija za razvoj OBŽ
Zdravstvo i socijalna skrb		
1.	Josip Herceg	Dom za psihički bolesne odrasle osobe Osijek
2.	Snježana Đorđević	Dom za djecu Klasje Osijek
3.	Branka Barna	Dom za starije i nemoćne osobe Đakovo
4.	Željka Panjaković	Upravni odjel za zdravstvo OBŽ
5.	Sara Zelić-Kos	Upravni odjel za zdravstvo OBŽ
6.	Vjekoslava Bošković	Upravni odjel za zdravstvo OBŽ
7.	Maja Miškulin	Zavod za javno zdravstvo OBŽ

8.	Ljerka Vučković	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
9.	Gordana Stojanović	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
10.	Nikolina Ivanda	Caritas Đakovačko-osječke nadbiskupije
11.	Ines Drenjančević-Perić	Medicinski fakultet Osijek
12.	Božidar Jukić	Udruga za down sindrom OBŽ
13.	Damir Lajoš	Agencija za razvoj OBŽ
Kultura, znanost i obrazovanje		
1.	Mandina Kljenak	Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu OBŽ
2.	Svjetlana Rauš	Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu OBŽ
3.	Ivanka Netinger	Građevinski fakultet Osijek
4.	Marina Novoselnik	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
5.	Kornelija Mlinarević	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
6.	Ljerka Vučković	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
7.	Vesna Brezovac	Grad Osijek
8.	Grgur M. Ivanković	Muzej Slavonije Osijek
9.	Klaudija Kulešević	Rektorat, Sveučilište J.J. Strossmayera
10.	Lidija Getto	Sveučilište J.J. Strossmayera
11.	Ivana Sudić	Ministarstvo kulture RH
12.	Nada Kožul	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
13.	Gordana Stojanović	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
14.	Saša Šakić	Gaudeamus Osijek
15.	Sanja Vuković Čović	Centar za socijalno podučavanje
16.	Željka Bertić Kukić	Učilište Janus
17.	Mirela Sudarić	Agencija za razvoj OBŽ
18.	Dijana Vojnović	Galerija likovnih umjetnosti Osijek
19.	Damir Lajoš	Agencija za razvoj OBŽ
20.	Ivana Jurić	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek

U procesu izrade Županijske razvojne strategije aktivno su sudjelovali zaposlenici Regionalne razvojne agencije Slavonije i Baranje d.o.o. i Osječko-baranjske županije kroz prikupljanje relevantnih podata, obradu istih te u pripremi samog dokumenta strategije koji je upućen na ex-ante evaluaciju i mišljenje Ministarstvu regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva Republike Hrvatske.

Redni broj	Ime i prezime	Tvrtka/Upravno tijelo
1.	Stjepan Ribić	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek
2.	Kornelija Mlinarević	
3.	Gordana Stojanović	
4.	Ljerka Vučković	
5.	Biljana Đanković	
6.	Slavko Tušek	
7.	Marina Novoselnik	
8.	Nada Kožul	
9.	Ivana Jurić	
Osječko-baranjska županija		
10.	Davor Brunčić	Tajništvo OBŽ
11.	Ksenija Zbožil	Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu
12.	Svjetlana Rauš	Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu
13.	Ružica Gverieri	Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb
14.	Željka Panjaković	Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb
15.	Sara Zelić Kos	Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb
16.	Vjekoslava Bošković	Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb
17.	Milica Šakota	Upravni odjel za upravne i pravne poslove
18.	Romana Mihaljević	Služba za zajedničke poslove
19.	Snježana Raguž	Upravni odjel za javne financije
20.	Oliver Grigić	Zavod za prostorno uređenje OBŽ
21.	Silva Wendling	Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo
22.	Marijana Eljuga	Upravni odjel za poljoprivredu i gospodarstvo
23.	Martin Marolin	Agencija za razvoj OBŽ
24.	Sandra Filipović	Agencija za razvoj OBŽ
25.	Damir Lajoš	Agencija za razvoj OBŽ
26.	Mirela Sudarić	Agencija za razvoj OBŽ
27.	Ranko Radunović	Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša
28.	Jasna Gorupić	Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša
29.	Dražen Tomić	Zavod za informatiku Osijek

Popis kratica

BDP - Bruto domaći proizvod
BDV - Bruto dodana vrijednost
DZS - Državni zavod za statistiku
EBRD - Europska banka za obnovu i razvoj
EU - Europska unija
EUR - Euro (valuta)
FINA - Financijska agencija
GPP - Gradski prijevoz putnika
ha - hektar
HAMAG - Hrvatska agencija za malo gospodarstvo
HEP - Hrvatska elektroprivreda
HGK - Hrvatska gospodarska komora
HPA - Hrvatska poljoprivredna agencija
HSC - Hrvatski stočarski centar
HZZ - Hrvatski zavod za zapošljavanje
JANAF - Jadranski naftovod
JLPRS - Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
JP - Javno poduzeće
JU - Javna ustanova
KBC - Klinički bolnički centar
LAG - Lokalna akcijska grupa
MRRŠVG - Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva
MINGORP - Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva
mil - milijun
mlrd - milijarda
MPRRR - Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja
NAPNAV - Nacionalni projekt navodnjavanja
NKD - Nacionalna klasifikacija djelatnosti
NN - Narodne novine
NUTS 1 - prostorna jedinica za statistiku 1. razine je Republika Hrvatska
NUTS 1,2,3 - klasifikacija statističkih regija
NUTS 2 - prostorna jedinica za statistiku 2. razine su 3 neadministrativne jedinice odnosno regije
NUTS 3 - prostorna jedinica za statistiku 3. razine je 21 administrativna jedinica
OBŽ - Osječko baranjska županija
PCM - Project Cycle Management/Upravljanje projektom ciklusom
PP - Park prirode
PPDS - Područje posebne državne skrbi
PRAG - Practical Guide to contract procedures for EU external actions
PUR - Program ukupnog razvoja
RH - Republika Hrvatska
ROP - Regionalni operativni program
RRA SiB - Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje

TOR - Terms of reference (tender)
UNDP - United Nations Development Programme
UO - Upravni odjel
OPG - Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
USD - US dolar/američki dolar (valuta)
VGO - Vodno gospodarski odjel
VS - vodna stepenica
ZL - Zračna luka
ŽPV - Županijsko partnersko vijeće
ŽRS - Županijska razvojna strategija